

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PSYCHOLOGIE

UČITEL OČIMA ŽÁKŮ RŮZNÝCH VĚKOVÝCH
KATEGORIÍ
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Angelika Tesařová

Učitelství pro SŠ, obor ČJ – PS

Vedoucí práce: PhDr. Alexandra Aišmanová

Plzeň, 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2017

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velmi poděkovat vedoucí mé diplomové práce, PhDr. Alexandře Aišmanové, za její cenné rady, podporu, vřelý přístup a odborné vedení, které mi poskytla při vypracování této práce.

V Plzni, dne 30. června 2017

.....

vlastnoruční podpis

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta pedagogická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Angelika TESAŘOVÁ**
Osobní číslo: **P15N0036P**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství českého jazyka pro střední školy**
Učitelství psychologie pro střední školy
Název tématu: **Učitel očima žáků různých věkových kategorií**
Zadávající katedra: **Katedra psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Sběr a studium literatury
2. Zpracování teoretické části: zpracování teoretických kapitol se zaměřením na psychologickou charakteristiku osobnosti, strukturu osobnosti, analýzu osobnosti učitele a výkon učitelské role
3. Praktická část: stanovení cíle výzkumu, volba metod a jejich aplikace u vybraného vzorku respondentů
4. Interpretace výsledků výzkumu, shrnutí, závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: 60

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

1. ČÁP, Jan, 1993. Psychologie výchovy a vyučování. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066534-3.
2. HOLEČEK, Václav, 2014. Psychologie v učitelské praxi. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3704-1.
3. HRABAL, Vladimír a Isabella PAVELKOVÁ, 2010. Jaký jsem učitel. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-755-8.
4. KOHOUTEK, Rudolf, 1996. Základy pedagogické psychologie. Brno: Cern. ISBN 80-85867-94-X.
5. VAŠUTOVÁ, Jaroslava, 2005. Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-082-2.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Alexandra Aišmanová

Katedra psychologie

Datum zadání diplomové práce: 20. prosince 2015

Termín odevzdání diplomové práce: 30. června 2017

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.

děkan

Mgr. Vladimíra Lovasová, Ph.D.

vedoucí katedry

V Plzni dne 20. června 2016

Obsah

Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE.....	9
1 Osobnost a její psychologická charakteristika	9
1.1 Struktura osobnosti.....	11
1.1.1 Aktivačně–motivační vlastnosti	11
1.1.2 Výkonové vlastnosti.....	13
1.1.3 Vztahově-postojové vlastnosti	16
1.1.4 Seberegulační vlastnosti osobnosti.....	19
1.1.5 Dynamické vlastnosti osobnosti.....	20
2 Učitel a jeho činnost.....	23
2.1 Požadavky na učitelovy znalosti a dovednosti	24
2.2 Motivace učitelů.....	26
2.3 Analýza osobnosti učitele na základě struktury osobnosti	27
2.3.1 Charakterově-volní vlastnosti učitele	28
2.3.2 Seberegulační vlastnosti osobnosti učitele	29
2.3.3 Dynamické vlastnosti osobnosti učitele	30
2.3.4 Výkonové vlastnosti osobnosti učitele	34
2.4 Profesní činnosti učitele	39
2.5 Výkon učitelské role.....	41
3 Úspěšný učitel	42
3.1 Podmínky úspěchu učitele.....	42
3.1.1 Vědomosti	42
3.1.2 Dovednosti	43
3.1.3 Zájem.....	43
3.1.4 Možnosti.....	43
4 Předchozí výzkumy zkoumající osobnost učitele	44
PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE.....	45
5 Cíle výzkumu	45
6 Příprava a realizace výzkumného šetření	46
7 Metodika výzkumu.....	47
8 Prezentace a interpretace výsledků dotazníkového šetření	51
8.1 Prezentace výsledků dotazníkového šetření	51

8.2	Interpretace dotazníkového šetření.....	117
9	Prezentace a interpretace rozhovoru.....	125
9.1	Prezentace rozhovoru se žáky	125
9.2	Interpretace rozhovoru se žáky.....	131
9.3	Prezentace rozhovoru s učiteli.....	133
9.4	Interpretace rozhovoru s učiteli.....	134
10	Shrnutí výzkumu	135
	Závěr	136
	Resumé.....	138
	Resume	139
	Seznam literatury	140
	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	144
	PŘÍLOHY	149

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá osobností učitele a jeho vlastnostmi, dovednostmi, schopnostmi a způsoby chování, jež žáci různých věkových kategorií hodnotí pozitivně. Dané téma jsem si vybrala z toho důvodu, neboť bych jako začínající učitel bez zkušeností chtěla vědět, jakých vlastností či jakých způsobů chování si žáci u učitele nejvíce cení. Také bych se chtěla od žáků dozvědět, jaké učitelovy vlastnosti a způsoby chování považují za nežádoucí.

Když jsem se zamýšlela nad svými učiteli, uvědomila jsem si, že mnoho z nich mi bylo vzorem a do jisté míry mě inspirovali i k volbě mé budoucí profese. Také bych si přála, abych i já byla tím učitelem, na kterého žáci budou vzpomínat v pozitivním slova smyslu. Jelikož se doba neúprosně mění a názory lidí také, rozhodla jsem se pokusit se zjistit představy a názory dnešní generace – dnešních žáků, na osobnost ideálního učitele jejich pohledem. Také mě zajímají jejich názory na vlastnosti a chování učitele, který je v jejich očích neúspěšným učitelem. Získané informace a poznatky mohou snad posloužit i ostatním, nejen začínajícím, učitelům.

Předkládaná diplomová práce se sestává ze dvou částí. Z části teoretické a části praktické. Teoretická část práce se věnuje psychologické charakteristice osobnosti, struktuře osobnosti a následně obsahuje kapitoly věnující se učiteli, požadavkům na jeho znalosti a dovednosti, motivaci učitele, analýze osobnosti učitele na základě struktury osobnosti, profesním činnostem učitele, výkonu jeho role a charakteristice úspěšného učitele.

Cílem praktické části práce je zjištění představ a názorů žáků různých věkových kategorií na osobnost ideálního učitele. Za tímto účelem byl sestaven dotazník a byl proveden rozhovor se žáky a jejich učiteli. Jednotlivé kapitoly praktické části práce seznamují s výzkumnými cíli, přípravou a realizací výzkumného šetření, metodikou výzkumu, prezentací a interpretací výsledků výzkumného šetření a rozhovoru se žáky a jejich učiteli.

TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE

1 OSOBNOST A JEJÍ PSYCHOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA

V psychologii se pojem „osobnost“ poprvé vyskytuje až na počátku 20. století. Do té doby byl nahrazován pojmem „osoba“. Pojem „osoba“ pochází z latinského slova persona a jednalo se o označení masky pro herce (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 101).

Pojem osobnost označuje autenticitu neboli psychologickou organizaci lidského duševního života, kdežto pojem osoba představuje pouze vnější projevy lidského života. Tyto projevy mohou být neautentické, pouze hrané a strojené (Nakonečný, 1995, s. 127).

Pojem osoba byl v psychologii později vystřídán pojmem role. V rolích se uplatňují určité společenské normy, podle nichž se jedinec v dané situaci chová (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 101).

Bylo by nesprávné, kdybychom na vztah osobnosti a osoby (tedy rolí) nahlíželi pouze jako na protikladnou dvojici, neboť existují role, se kterými se člověk plně identifikuje. Příkladem za všechny může být role matky, se kterou se žena ve většině případů ztotožňuje. Role jsou součástí naší osobnosti, neboť se jim v průběhu našeho života učíme (Nakonečný, 1995, s. 128).

V psychologii existuje mnoho definic pojmu osobnost. Souhrnně můžeme konstatovat, že pojem osobnost označuje ucelenost a určité uspořádání jednotlivých psychických jevů v daném jedinci. Dále pak značí odlišnost daného člověka od ostatních lidí, jedinečnost jeho psychických znaků (Čáp, 1993, s. 75).

Osobnost můžeme definovat jako dynamický zdroj chování, identity a jedinečnosti každé osoby. Pojem chování v sobě zahrnuje procesy myšlení, rozhodování, emoce, ale i sociální interakci a tělesnou činnost jedince (Drapela, 1997, s. 14).

Nejrozšířenější definice osobnosti je následující: Osobnost je organickou jednotou všech tělesných a psychických, vrozených i získaných vlastností jedince. Osobnost se utváří a projevuje v chování člověka. Jednotlivé vlastnosti jedince nejsou od sebe oddělené, nýbrž se vzájemně ovlivňují. Můžeme říci, že osobnost je psychofyzickou jednotou, ve které se projevují vlastnosti vrozené (nepodmíněné reflexy, pudy), rozvinuté a získané (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 102).

Dědičnost se nejvíce projevuje v našem temperamentu a také v oblasti inteligence. Avšak dědičné dispozice mohou být ovlivňovány výchovou a našimi zkušenostmi. Kulturní prostředí, ve kterém žijeme, také působí na naši osobnost, neboť člověk se snaží přizpůsobit kulturním normám daného prostředí. Zkušenost, která do značné míry ovlivňuje a utváří naši

osobnost, pochází právě z dané kultury. To, do jaké míry působí kultura na osobnost jedince je dáno výchovou, zprvu rodinnou, poté školní (vzdělávání). Na formování osobnosti člověka mají vliv hromadná komunikace (mass média) a sociální interakce (Nakonečný, 1995, s. 126-127).

Dle výše uvedených definic pojmu osobnost můžeme říci, že každý člověk je z psychologického hlediska osobností, avšak osobností se nerodíme, nýbrž se jí stáváme v průběhu našeho života. Člověk, respektive dítě, se osobností stává před dovršením svých tří let, neboť právě v tomto věkovém období si dítě začíná uvědomovat své sociální já. Do této doby si dítě ještě nedokázalo uvědomit svou sociální jedinečnost, neboť o sobě hovořilo pouze ve třetí osobě. V této době si dítě také začíná uvědomovat rozpor mezi „musím“ a „chci“ a v jeho chování můžeme spatřit uplatnění hodnot a norem. Dítě se chová dle určitých sociálních a kulturních hodnot daného prostředí. Poté, co si dítě začne uvědomovat své sociální já a nastane u něho restrukturační procesy v regulaci chování, stává se osobností (Nakonečný, 1995, s. 117-118).

Pokud tvrdíme, že z psychologického hlediska je každý jedinec osobností, tak tím zároveň naznačujeme, že každý člověk je něčím jedinečný. Lidé se od sebe odlišují svými schopnostmi, vlastnostmi, rozdílnou úrovní inteligence či rozdílným typem temperamentu. Tyto jednotlivé inter-individuální zvláštnosti psychických vlastností osobnosti jsou dány našimi rozdílnými vrozenými vlohami a také našimi rozdílnými zkušenostmi (Nakonečný, 1995, s. 129). Vlohy neboli dispozice představují jakési předurčení vlastností, jež si každá osobnost bude ve svém životě osvojovat. Po našich předcích nedědíme dovednosti, schopnosti a zájmy, nýbrž dědíme vlohy, které následným cvičením rozvíjíme. Pro rozvoj vloh osobnosti je také velmi důležitá výchova a prostředí, ve kterém se jedinec nachází. Pouze harmonické a příznivé prostředí umožňuje rozvoj kladných osobnostních rysů (Vacínová, Langová, 2011, s. 15-16).

Osobnost nemůžeme považovat za neměnnou strukturu, neboť naše životní zkušenosti jedince ovlivňují a mění. Tyto změny jsou prokazatelné i v měnících se psychických osobnostních vlastnostech každého jedince (Nakonečný, 1995, s. 129).

V závěru bychom mohli říci: „*Osobnost je individuální celek lidského duševního života, individuální skladba dispozic, faktorů, vlastností.*“ (Nakonečný, 1995, s. 129)

1.1 STRUKTURA OSOBNOSTI

Osobnost se skládá z jednotlivých subsystémů, které tvoří strukturu osobnosti. Tyto subsystémy představují jednotlivé skupiny psychických vlastností osobnosti (Čáp, 1993). Strukturu osobnosti můžeme charakterizovat jako uspořádání psychických vlastností či rysů osobnosti (Nakonečný, 1998, s. 517).

V psychologii osobnosti se můžeme setkat s několika druhy struktur osobnosti. Čáp (1993, s. 101) uvádí, že osobnost se sestává ze čtyř subsystémů: motivace, schopností, temperamentu a charakteru. Tyto jednotlivé subsystémy se vzájemně prolínají. Dle kolektivu autorů: Holečka, Miňhové a Prunnera (2003, s. 102-103) se struktura osobnosti skládá z následujících vlastností:

- aktivačně-motivační vlastnosti
- výkonové vlastnosti
- vztahově-postojové vlastnosti
- seberegulační vlastnosti
- dynamické vlastnosti
- individuální vlastnosti psychických procesů a stavů

Následující část práce se bude zabývat charakteristikou jednotlivých vybraných subsystémů osobnosti jedince dle členění kolektivu autorů: Holečka, Miňhové a Prunnera (2003).

1.1.1 AKTIVAČNĚ–MOTIVAČNÍ VLASTNOSTI

Aktivačně – motivační vlastnosti představují hybnou sílu našeho jednání – naši motivaci. Termín motivace je odvozen z latinského slova movere, což znamená hýbati, pohybovati. Jedná se o souhrn hybných činitelů, které se projevují v činnostech, učení a osobnosti člověka. Bez motivace postrádá jakákoliv činnost smysl. Motivace člověka aktivizuje, povzbuzuje či podporuje jeho snažení pro vykonání dané činnosti (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 110).

Ve svém životě nečiníme nic bezdůvodně. Člověk je k většině svých činností něčím či někým motivován. Má nějaký důvod či motiv (pohnutku), které ho v dané činnosti podporují, aktivizují, zkrátka motivují. Jednotlivé motivy můžeme rozdělit na vnější a vnitřní, vědomé a nevědomé, pravé a vznešené.

Pro motivy, které pocházejí z našeho vnějšího prostředí, máme odborný název incentive. Incentivy jsou např. odměny, tresty, příkazy, prosby, nabídky atd. Právým opakem jsou introitivity, neboli motivy, které jsou vyvolávány vnitřními činiteli (potřeby, zájmy, pudy, postoje, hodnoty, životní plány, cíle) (Holeček, Miňhová, Pruner, 2003, s. 110-111).

Jednotlivé motivy se vzájemně podporují či naopak vylučují. Každý člověk může být motivován současně více motivy najednou. Lidé jsou motivováni rozdílnými motivy. Někdy si člověk svou motivaci plně uvědomuje, jindy si uvědomuje pouze vnější motivy (Čáp, 1993, s. 84).

Naším nejsilnějším motivačním činitelem je potřeba. Potřebu můžeme charakterizovat jako stav nadbytku či nedostatku, který jedinec vnímá negativně, a proto se snaží danou potřebu nějakým způsobem uspokojit (Holeček, Miňhová, Pruner, 2003, s. 113).

Lidské potřeby můžeme rozdělit do několika skupin:

- elementární životní potřeby (fyziologické potřeby)
- potřeba jistoty
- potřeby podnětů, změny a činnosti
- potřeba sociálního styku
- potřeba výkonu a společenského uznání
- potřeby poznávací a estetické
- potřeba kladného sebehodnocení, sebeúcty
- potřeba seberealizace či sebeaktualizace (Čáp, 1993, s. 84-85).

Nejčastější a nejpřehlednější dělení potřeb, se kterým se můžeme setkat je dělení potřeb na nižší (biofyziologické, primární) a vyšší (psychické, sekundární). Nižší potřeby slouží k zajištění základních existenčních podmínek – patří sem např. potřeba kyslíku, potravy, spánku, bezpečí, potřeba zachování existence. Vyšší potřeby mohou být naplněny poté, co jsou uspokojeny potřeby nižší. Mezi vyšší potřeby řadíme potřeby poznávací, sociální, výkonové, estetické a existenciální (Holeček, Miňhová, Pruner, 2003, s. 113).

Jednotlivé potřeby jsou vzájemně propojeny a jejich rozlišování je v některých případech umělé, např. rozlišujeme-li potřebu poznávací a potřebu podnětů – zde není hranice jednotlivých potřeb příliš zřetelná. V některých případech na nás působí současně více potřeb najednou a my nejsme schopni rozlišit, která potřeba je v našem jednání či chování hlavní (Čáp, 1993, s. 85).

Motivace je ovlivněna i našimi zájmy, návyky, emocemi, postoji, cíli a hodnotami. Zájmy jsou získané motivy, ve kterých se projevuje vztah osoby k dané činnosti či

k určitému úseku skutečnosti. Zájem se projevuje upřením naší pozornosti, na danou činnost či skutečnost, její realizaci a následným uspokojením z ní (Čáp, 1993, s. 86).

Návyky jsou získané způsoby našeho reagování a chování v určitých situacích. Příkladem takové situace může být náš ranní rituál příprav před odchodem do školy, kdy se chováme naším obvyklým navyklým způsobem bezděčně (Čáp, 1993, s. 86).

Emoce jsou citové procesy, stavy a vlastnosti, které motivaci velmi ovlivňují. Pozitivní emoce k určité činnosti jsou velkým motivačním činitelem (Čáp, 1993, s. 86).

Hodnoty jsou pro každého z nás odlišné. Avšak většina lidí v naší společnosti si cení těchto hodnot: zdraví, mír, ochrana životního prostředí, podpora vzdělání. Hodnoty se v průběhu našeho života mění. Jsou ovlivňovány nejen našimi zkušenostmi, ale i naším momentálním psychickým a fyzickým rozpoložením (Čáp, 1993, s. 86-87).

„Postoje jsou vnitřní psychické struktury hodnocení objektů, které neorganizují způsob chování, ale jen určují jeho základní charakteristiku v dimenzi apetence – averze.“ (Nakonečný, 1995, s. 188).

Postoje vyjadřují náš osobní názor na to, co je dobré či co je špatné, co je vhodné či co je nevhodné, co je přípustné či co je nepřípustné. Jsou velmi úzce spojeny s motivy a se způsoby chování. Avšak mohou se projevovat i jen v našem mínění. Postoje se utvářejí vlivem našich životních zkušeností (Nakonečný, 1998, s. 529).

Motivaci můžeme vyjádřit několika různými termíny: učitel má zájem o své žáky – má k nim kladný citový vztah – jeho cílem je vzbudit v nich zájem o vyučovaný předmět – má kladný postoj ke spolupráci s ostatními – potřeba sociálního styku vede učitele k hovorům se žáky. Záleží vždy na kvalitě jednotlivých motivů, zda se u člověka budou projevovat dlouhodobě či krátkodobě. Dlouhodobé motivy mají ve struktuře osobnosti člověka či v řízení jeho činností rozhodující pozici (Čáp, 1993, s. 87).

1.1.2 VÝKONOVÉ VLASTNOSTI

K výkonovým vlastnostem řadíme schopnosti a vlohy. Schopnosti jsou psychické vlastnosti, díky nimž je člověk schopen naučit se určitým činností a je schopen je správně vykonávat (Čáp, 1993, s. 87). Schopného člověka si představujeme jako někoho, kdo určitou činnost vykonává kvalitně, rychle a s malým úsilím. Schopnosti nejsou ve své samotné podstatě vrozené, ale vznikají a rozvíjejí se v dané činnosti na základě vrozených vloh (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 143).

Vlohy můžeme charakterizovat jako anatomicko – fyziologické zvláštnosti lidského organismu. Pomáhají člověku v osvojení si určitých schopností či dovedností. Můžeme rozlišit následující stupně vloh: nadání, talent a genialitu (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 143).

Nadání jsou dobře rozvinuté schopnosti, které se projevují v určité oblasti činnosti člověka. Například někteří žáci mají nadání na cizí jazyky či na matematiku. Talent je velmi vysoce rozvinuté nadání (Čáp, 1993, s. 87).

Genialitou označujeme mimořádně rozvinutý talent. Lidé, o kterých můžeme říci, že jsou geniální, jsou schopni naší společnosti přinést nové vědecké poznatky či ji kulturně obohatit. Také vytvářejí umělecká díla s historickým významem. (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 143).

Můžeme zaznamenat několik druhů schopností. J. P. Guilford rozlišoval tři druhy schopností. Schopnosti percepční, psychomotorické a intelektové. Schopnosti percepční umožňují člověku rozlišovat jednotlivé barvy, zvuky, vůně či chutě. Díky nim máme rozvinut smysl pro rovnováhu, dokážeme rozlišovat jednotlivé vzdálenosti, vidíme pohyb. Psychomotorické schopnosti mají vliv na koordinaci pohybů či na obratnost při provádění různých činností. Intelektové schopnosti v sobě zahrnují faktor paměti, řeč, divergentní a konvergentní myšlení, hodnocení (Nakonečný, 1995, s. 259).

Schopnosti také můžeme rozdělit na specifické a obecné. Mezi specifické vlastnosti řadíme schopnosti matematické, jazykové, hudební atd. Obecné schopnosti můžeme ztotožňovat se všeobecnou inteligencí. Důležité je si uvědomit, že na vykonávání jednotlivých činností se podílejí jak schopnosti obecné, tak schopnosti specifické (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 144).

Obecné schopnosti se ztotožňují, jak již bylo výše zmíněno, se všeobecnou inteligencí. Pojem inteligence pochází z latinského slova a jeho původní význam byl: rozumět, pochopit. Původní význam slova inteligence zahrnoval rozumovou schopnost a zdatnost, která jedinci pomáhá slučovat nové informace se stávajícími vědomostmi. Abychom mohli dané jevy správně chápat, musíme dokázat odlišovat podstatné informace od těch vedlejších. Množství vědomostí není rozhodující, avšak důležité je pohotové přizpůsobení myšlení novým úkolům a informacím. Existuje mnoho definic inteligence. Inteligenci můžeme obecně charakterizovat jako rozumovou schopnost či jako celkovou schopnost člověka cílevědomě postupovat, rozumně myslet a účinně se vyrovnat se svým okolím (Vacínová, Langová, 2011, s. 54).

Vágnerová (2010, s. 123) inteligenci definuje jako psychickou vlastnost, která slouží k označení obecné struktury rozumových schopností jedince, jež umožňují a určují způsob orientace (porozumění) a ovlivňují i chování jedince.

H. J. Eysenck (in Nakonečný, 1995, s. 259) charakterizoval inteligentní chování jedince jako: dobrou orientaci a dobré zacházení s myšlenkovým materiálem, dobrou vnímavost a dobrou paměť, koncentrovanou zaměřenost k jistému průběhu poznávacích procesů.

Dle Vágnerové (2010, s. 123) je inteligence rozvíjena na základě interakce vrozených dispozic a podnětů vnějšího prostředí (učení). Inteligence je utvářena dědičnými dispozicemi z 50–70 %. Zbývající část inteligence je utvářena vnějším prostředím, tudíž inteligenci nemůžeme považovat za neměnnou.

V dnešní době je inteligence zjišťována pomocí inteligenčních testů, avšak tyto testy nejsou zcela objektivní. Jejich nedostatkem je opomíjení tvůrčích schopností, jež náleží rozumové stránce osobnosti (Vacínová, Langová, 2011, s. 56).

V psychologii existuje značné množství teorií, zabývající se jednotlivými druhy inteligence. Na počátku 20. století Ch. Spearman došel k závěru, že inteligence se sestává z obecné rozumové schopnosti – tzv. g-faktoru a ze specifické schopnosti – tzv. s-faktor. G-faktor představuje určitý univerzální základ. S-faktor v sobě zahrnuje speciální schopnosti.

S další teorií inteligence přišel v 60. letech 20. století J. P. Guilford, který tvrdil, že inteligence se sestává ze dvou základních složek – paměti a myšlení. Myšlení je komplexnější kategorie, jež v sobě zahrnuje poznávání a hodnocení informací.

V 80. letech 20. století H. Gardner představil teorii multidimenzionální inteligence. Gardner nepovažuje jednotlivé schopnosti za složky inteligence, nýbrž je považuje za navzájem nezávislé kategorie. Gardner věří v existenci více různých inteligencí a označuje je jako specifické schopnosti (Vágnerová, 2010, s. 125-126). Ve svém výčtu Gardner uvádí několik kategorií různých inteligencí: jazykovou, logicko-matematickou, prostorovou, pohybovou, hudební, sociální a inteligenci osobnostního rozvoje (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 148).

1.1.3 VZTAHOVĚ-POSTOJOVÉ VLASTNOSTI

Ke vztahově–postojovým vlastnostem náleží charakter a postoje.

Slovo „charakter“ je řeckého původu a jeho význam je následující: vyrývat, vryt, trvalý a výrazný znak. Synonymem pro daný pojem je slovo „povaha“ (Nakonečný, 1995, s.34). Charakter tvoří soustavu vlastností, jež určují jednání člověka dle společenských, především morálních požadavků. Je spjat s temperamentem. Z psychologického hlediska má každý jedinec charakter. Ovšem z hlediska normativního pojetí, charakter představuje pouze kladné vlastnosti osobnosti. Řekneme-li o někom, že je charakterní, máme tím na mysli zdůraznění pouze pozitivních vlastností (povahy) dané osoby (Nakonečný, 1995, s. 35).

Charakter není vrozený. Je utvářen rodinnou výchovou, později výchovou předškolní a školní. Dále je utvářen působením prostředí, ve kterém jedinec žije (společenské a kulturní normy), působením přátel, vrstevnických skupin, ... (Čáp, 1993, s. 97). Charakter se začíná formovat od našich tří let. Je to v období, kdy si dítě začíná uvědomovat samo sebe. Pro toto období je charakteristický tzv. negativismus. V okamžiku, kdy jedinec přijímá požadavky společnosti za své přesvědčení, hovoříme o tzv. zvnitřnění neboli interiorizaci. Aby nastal proces interiorizace, je nezbytné dosažení určité rozumové zralosti, neboť jedinec musí porozumět požadavkům, jež jsou vyžadované. Dochází k jakémusi mravnímu přizpůsobení se, avšak je stále nezbytná přítomnost vnější kontroly, tj. odměna či hrozba trestu. V průběhu času nastává situace, kdy jedinec (dítě) mravní požadavek citově prožívá, čímž dochází k přechodu od vnější mravní autority v mravní autoritu vnitřní. Dítě má mravní princip již částečně zvnitřnělý. Po této fázi následuje fáze poslední – proces interiorizace plně nastal – dítě uvědoměle jedná bez vnějších příkazů. Mravní požadavky se stávají vnitřní přirozeností dítěte. V okamžiku, kdy dítě dané požadavky vyžaduje i od svého okolí, hovoříme o procesu exteriorizace mravního principu (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 125). Morální vývoj dospělého člověka často ustává na jisté úrovni, jež je příznačná pro chování dítěte určitého věku. Hovoříme o jakémisi morálním infantilismu.

Peck a Havighursta (in Nakonečný, 1995, s. 36) stanovili charakteristiku jednotlivých typů charakterů. Nejnížší úrovní morálky se vyznačuje charakter amorální, kdy jedince nezohledňuje potřeby a zájmy ostatních lidí, jedinec se zaměřuje pouze na své potřeby, jedná impulzivně a bez zábran. Amorální charakter je příznačný pro psychiku dítěte v prvním roce života.

Prospěšný charakter je typický pro děti předškolního a mladšího školního věku (od 2 do 6 let). Jedinec se chová podle vzoru ostatních – aby jeho chování ostatní pozitivně vnímali. Jestliže vnější kontrola není přítomna, jedinec může jednat bez zábran. Správné je to, co odpovídá pravidlům, avšak chybí principy cti a odpovědnosti. Konformní charakter se již vyznačuje chováním s menší impulzivností a menší mírou egoismu. Avšak i zde se uplatňuje princip, kdy se jedinec chová podle ostatních – snaží se vyhovět jejich požadavkům. Tento typ charakteru odpovídá psychice dítěte školního věku (6–15 let). Iracionálně vědomý charakter je příznačný pro osoby v pubertě a adolescenci. Jedinec jedná podle internalizovaných abstraktních principů (čestnost), ale tyto principy jsou svérázně pojaty. Jedná se o tzv. „slepou morálku“, kdy jedinec jedná bez ohledu k okolnostem a následně důsledkům. Racionálně altruistický charakter představuje dosažení nejvyšší úrovně morálního vývoje osobnosti. Jedinec, který dosáhne dané úrovně morálního vývoje nejedná dle předchozích strnulých iracionálních morálních schémat, nýbrž jedná s ohledem k dané situaci a zvažuje plynoucí důsledky pro ostatní (Nakonečný, 1995, s.36).

Charakter je strukturován dle vztahů jedince k sobě samému, k druhým lidem, k práci a k hodnotám (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 123).

VZTAH ČLOVĚKA K SOBĚ SAMÉMU

Pro každého jedince je velmi důležité, když zná svou hodnotu a svou důležitost. Když ví, že jeho existence má smysl a je důležitá pro jeho okolí. Jádrem osobnosti člověka je jeho sebehodnocení. Pokud má člověk své sebehodnocení nízké, bývá i jeho motivace k učení a k dosahování životních cílů nižší než u jedince s vyšším sebehodnocením. Jedinci s pozitivním sebehodnocením jsou k určité činnosti více povzbuzováni, nebojí se riskovat možný neúspěch.

VZTAH ČLOVĚKA K DRUHÝM

Ve vztahu jedince k druhým lidem se uplatňuje osobní morálka. Osobní morálka představuje náš smysl pro dobro, zlo a spravedlnost. Rozhodující je také, zdali je člověk altruistický, nesobecký, přátelský a laskavý či naopak, zdali se vůči druhým lidem chová sobecky a nezajímá se o mínění ostatních lidí. Ve vztahu k druhým lidem rozlišujeme dominantní tendence osobnosti (jedinec má trvalý sklon vést druhé) a submisivní tendence osobnosti (člověk má trvalý sklon být veden). Do vztahu k druhým lidem se také promítá sociální angažovanost jedince. Člověk, jemuž nečiní potíže ve společnosti vyjadřovat své názory a ke všemu zaujímat postoje, je sociálně angažovaný. Takový člověk se často chová

vůči ostatním mocensky až diktátorsky. Pro charakteristiku jedince není důležitý pouze vztah člověka k druhým lidem, nýbrž nesmíme opomenout vztah člověka ke všem živým tvorům a jeho vztah – úctu k životu samému (Kohoutek, 2000, s. 97-101).

VZTAH ČLOVĚKA K PRÁCI

Charakterové rysy člověka se projevují i ve vztahu k práci. V tomto vztahu rozlišujeme postoj člověka k práci a způsob, jakým je práce vykonávána. O postoji člověka k práci rozhoduje, zdali je člověk pracovitý, svědomitý, zodpovědný. Jestli má smysl pro povinnost. Nebo, zdali se práci záměrně vyhýbá, není dostatečně odolný vůči zvýšené pracovní zátěži. Při zkoumání způsobu, jakým je práce vykonávána se zaměřujeme na důkladné a přesné provedení práce. Dále je hodnocen pořádek na pracovišti, dochvilnost pracovníka či schopnost organizovat práci (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 124). O vztahu člověka práci také rozhoduje naše motivovanost pro samotnou vykonávanou činnost. Pokud je člověk k práci vnitřně motivován, má o danou činnost vyšší zájem. Práce ho baví, cítí se být prospěšný, přebírá pocit zodpovědnosti za vykonávanou činnost. Naopak, pokud člověku chybí vnitřní motivace k vykonávání určité pracovní činnosti, tak se této činnosti snaží vyhnout, nemá ji v oblibě či se necítí být zodpovědný za její výsledek. Průběh činnosti člověka a dynamika výkonnosti je značně ovlivněna i aktuálním psychickým a tělesným stavem jedince. Také rozhoduje míra fyzické a psychické unavitelnosti, jež je individuální (Kohoutek, 2000, s. 107).

VZTAH ČLOVĚKA K HODNOTÁM

V této oblasti charakterových vlastností se projevuje vztah člověka nejen k hodnotám materiálním, ale i k hodnotám duchovním. O daném jedinci nám mnoho vypoví, jaký je jeho vztah např. k morálce, k životnímu prostředí, k penězům či k majetku. Všechny jednotlivé složky charakteru spolu vzájemně souvisí a vzájemně se ovlivňují (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 124).

1.1.4 SEBEREGULAČNÍ VLASTNOSTI OSOBNOSTI

Mezi seberegulační vlastnosti osobnosti patří sebeuvědomování, sebepoznávání, sebehodnocení, sebekritika, svědomí a volní vlastnosti. Uvedené vlastnosti osobnosti člověku umožňují kontrolovat a řídit jeho chování a prožívání (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 128).

Sebeuvědomování se rozvíjí kolem třetího roku života dítěte, kdy si dítě začíná uvědomovat své sociální já. Sebepoznávání se rozvíjí v období puberty. V této době si jedinec utváří představu o svém těle (vnější vzhled, stavba těla či fyzická zdatnost) a vytváří si představu i o svých vlastnostech (charakter, temperament, schopnosti, ...) a životních plánech. Při sebehodnocení jedinec posuzuje své vlastnosti osobnosti. Pokud má člověk nízké sebevědomí, často se podceňuje. Naopak člověk, který si myslí, že jeho charakterové vlastnosti, schopnosti či inteligence jsou na mnohem vyšší úrovni, než tomu tak ve skutečnosti je, se velmi často přeceňuje. Optimální míra posouzení vlastností osobnosti vychází ze zdravého sebevědomí, kdy jedinec posouzení provádí objektivně (Kohoutek, 2000, s. 98-99).

Existují 4 obrazy našeho já: subjektivní JÁ (má vlastní představa o sobě), zrcadlové JÁ (jak mě vnímají ostatní), reálné JÁ (mé skutečné vlastnosti), ideální JÁ (jaký/á bych si přál/a být) (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 129).

Sebekritický člověk si své případné nedostatky uvědomuje. Objektivní sebekritika jedinci pomáhá snižovat své nedostatky ve vlastnostech, ve schopnostech, v činech či v jeho úmyslech (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 129). Člověk se zdravým sebevědomím zná své kvality a schopnosti, ale také si dokáže připustit i své nedokonalosti (Geist, 2000, s. 259).

Pojmem svědomí označujeme soustavu morálních hodnot, jež si jedinec osvojil, a jež jsou součástí jedincova hodnotového systému (Geist, 2000, s. 288). Svědomí můžeme označit za jistou vnitřní instanci, která se stará o to, abychom dodržovali určené normy (Říčan, 1972, s. 267).

VOLNÍ VLASTNOSTI

Vůle můžeme charakterizovat jako lidskou schopnost vědomého a cíleného jednání. Vůle nám umožňuje cíleně zmobilizovat a vydávat energii při překonávání překážek při dosažení našich cílů (Kohoutek, 2000, s. 49). Vůle člověku umožňuje nejvyšší úroveň sebekontroly a seberegulace. Díky vůli u jedince dochází k vědomému sebeovládání (potlačování nežádoucích projevů) a k vědomému prosazování žádoucího (Vágnerová, 2010, s. 197). Vlastnosti vůle mohou být nejen pozitivní (např. cílevědomost, vytrvalost,

rozhodnost, odvaha, houževnatost, sebeovládání, trpělivost, píle, ...), ale i negativní (např. zbabělost, vznětlivost, nerozhodnost, liknavost, pohodlnost, lenivost, ...). Vlastnosti vůle nejsou pouze vrozené, ale můžeme je do jisté míry ovlivnit, a to jak vědomě, tak i nevědomě (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 130).

1.1.5 DYNAMICKÉ VLASTNOSTI OSOBNOSTI

Za hlubinné jádro naší osobnosti můžeme označit temperament. Temperament je celková somatopsychická dispozice (Kohoutek, 2000, s. 79). Temperament je vrozeným základem osobnosti, na kterém závisí převažující způsob našeho reagování (Vágnerová, 2010, s. 216).

Blatný (2010, s. 23) uvádí, že pod pojmem temperament si můžeme představit psychologické charakteristiky osobnosti, které jsou vrozené, mají biologický základ, a jež se vztahují pouze k formální stránce našeho chování a prožívání.

Jak již bylo výše uvedeno temperament je vrozený, ale do jisté míry ho můžeme modifikovat. Ovlivnit temperament do jisté míry lze lidskou činností, životními podmínkami, věkem, výchovou a především sebevýchovou (Kohoutek, 2000, s. 79).

Dle Vágnerové (2010, s. 217-223) temperament ovlivňuje nejen psychické projevy jedince, ale i fyziologické reakce organismu. Způsob reagování na vnější podněty, ale i vztah k těmto podmětům předurčují temperamentové vlastnosti osobnosti. Individuální odlišnosti v oblasti temperamentu se u jedince projevují rozdílnou vzrušivostí – jak rychle a silně člověk reaguje na určité podněty, jak rychle vznikají city a jak jsou silné, dále pak rychlostí pohybů, gestikulací, mimikou, ... (Kohoutek, 2000, s. 79-80).

Již v antickém Řecku se učení lékaři zabývali jednotlivými typy temperamentu. Z tohoto období pochází tzv. klasická typologie temperamentu, která je založena na rozlišení čtyř hlavních typů „lidských povah“ na základě převládající tělesné tekutiny. Autory této typologie jsou lékař Hippokrates a o několik století později tuto teorii rozpracoval lékař Galénos z Pergamu. Ačkoliv autoři této typologie pracovali s nevědeckým pojetím, podařilo se jim stanovit charakteristiky jednotlivých typů temperamentu natolik přesně, že i v dnešní době jsou jednotlivé charakteristiky platné. Dle Hippokratovo-Galénovy typologie můžeme rozlišit následující temperamentové typy: sangvinika, cholera, flegmatika a melancholika.

Sangvinik (krev) je velmi společenský, přátelský, aktivní, optimistický a rozhodný. Ovšem jeho negativními vlastnostmi mohou být: lehkomyšlnost, lhovost, povrchnost či nevytrvalost.

Cholerik (žluč) se vyznačuje svou nebojácností, průbojností a tvořivostí. Ale jeho slabiny může být jeho přílišná impulzivita, výbušnost, náladovost či netrpělivost.

Flegmatik (sliz, hlen) bývá charakterizován jako trpělivý, rozvážený, zodpovědný, vyrovnaný a klidný jedinec se sklony k pasivitě, lenosti a nerozhodnosti.

Melancholik (černá žluč) je člověk, který je velmi citlivý, ohleduplný, svědomitý a pečlivý. Jeho slabinou bývá pesimistický pohled na svět, přecitlivělost, uzavřenost a nedůvěřivost.

Důležité je zmínit, že neexistují jednotlivé vyhraněné typy temperamentu v osobnosti. Každá osobnost se sestává z výše uvedených typů, přičemž jeden či dva typy temperamentu u jedince převládají. Také nesmíme opomenout, že žádný typ temperamentu bychom neměli upřednostňovat, neboť každý typ se sestává z pozitivních i negativních vlastností osobnosti (Holeček, 2014, s. 26-27).

Německý psychiatr Ernst Kretschmer zastával názor, že mezi typem temperamentu a stavbou těla existuje jistý vztah. Kretschmerova konstituční typologie neopomenula ani neurologické onemocnění u jednotlivých typů temperamentu. Dle Kretschmera existují tři základní typy: pyknický typ, astenický typ a typ atletický.

Pyknický typ je menší postavy se sklonem k obezitě, větší hlavou, břichem a krátkými končetinami. Pyknickému typu náleží temperamentový typ cyklotymní. Pyknici jsou otevření, přizpůsobiví, realističtí. Jsou veselí, jejich reakce jsou jednoznačné a srozumitelné. U pykniků hrozí riziko onemocnění cykloidní psychózou (poruchy nálady cykloidního typu).

Astenický typ se vyznačuje štíhlou postavou, malou hlavou a dlouhými končetinami. Jeho svalstvo není příliš vyvinuté. Astenikovi náleží temperamentový typ schizotymní. Lidé tohoto typu se vyznačují odlišnými projevy chování a prožívání. Objevuje se zde kolísání mezi dráždivostí a lhostejností, přecitlivělostí a emočním chladem. Tito lidé často bývají uzavření, nemají zájem o své okolí. Jsou mlčenliví, vážní a nespolečenští. Astenickému typu v případě psychotického onemocnění hrozí schizofrenie.

Poslední typ je atletický typ, který představuje jedince se silnou kostrou a vyvinutým svalstvem. Představiteli atletickému typu odpovídá temperamentový typ viskózní. Viskózní typ se vyznačuje svou rozvážeností, důkladností, nedostatkem tvořivosti a fantazie. Lidé atletického typu jsou ve zvýšené míře ohroženi organickým poškozením mozku (Vágnerová, 2010, s. 219-220).

Kretschmerova konstituční typologie je u široké veřejnosti velmi oblíbená, ale zároveň je mnoha psychology kritizována, neboť vztah mezi stavbou těla a vlastnostmi člověka je zde velmi zjednodušen. Tato typologie nepřipouští žádný vliv výchovy a prostředí na utváření temperamentu jedince (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 139).

Švýcarský psychiatr Carl Gustav Jung na základě svého pozorování lidí a intuice stanovil dva temperamentové typy. Jungova temperamentová typologie je založena na upřednostnění vztahu a postoje jedince k sobě (ke svému vnitřnímu životu) či k vnějšímu světu. Jedinec, který je společenský, komunikativní, přátelský, rád riskuje, je impulsivní, optimistický a lehkomyšlný představuje typ, který preferuje postoje a vztahy k vnějšímu světu – označujeme ho jako extraverta. Jeho opakem je jedinec, který je klidný, introspektivní, nesmělý, uzavřený. Tito jedinci jsou spolehliví a spořádaní. Jedná se o jedince, kteří preferují postoje a vztahy k sobě (ke svému vnitřnímu životu) – jedná se o introverty. Introverti a extraverzi jsou v běžném životě velmi snadno identifikovatelní (Holeček, Miňhová, Prunner, 2003, s. 135).

V dnešní době je nejvíce používaná typologie temperamentu dle Hanse J. Eysencka, která je založena na dimenzi systému extraverze a neuroticismu. Protipólem extraverze je introverze a protipólem neuroticismu (neboli lability) je stabilita.

Jak již bylo výše uvedeno, extravertní člověk je společenský, má mnoho přátel, vyhledává společnost ostatních lidí. Rád riskuje, je velmi impulsivní, má rád změny. Je neustále v pohybu, vyhledává dobrodružství. Je velmi zábavný, bezstarostný, optimistický. Na druhou stranu velmi snadno ztrácí trpělivost a svou dobrou náladu. Není příliš spolehlivý.

Jeho opakem je člověk introvertní, který je klidný a tichý. Introvert nevyhledává společnost ostatních lidí, nýbrž je věrný svým nejbližším. Introvertní lidé si rádi dělají plány do budoucna, vše si v klidu promýšlejí, mají rádi ve svém životě řád. Nemají rádi přílišné změny. Introverti jsou velmi spolehliví, trpěliví a nechovají se agresivně. Jsou ovšem poněkud pesimističtí.

Jedinec s vysokým neuroticismem se chová velmi neklidně a nedospěle. Trpí úzkostmi, dělá si zbytečné obavy. Tito lidé velmi často trpí nedostatečným sebevědomím, mívají pocity méněcennosti. Jsou často podrážděni, mívají poruchy spánku a trpí častými bolestmi hlavy (Říčan, 1972, s. 101-103).

Opakem neuroticismu je stabilita. Stabilní člověk se projevuje emoční stálostí a vyrovnaností. Netrpí nedostatečným sebevědomím. Změny mu nečiní obtíže (Doležalová, Vlková, 2010, s. 41).

2 UČITEL A JEHO ČINNOST

UČITELSTVÍ

Je velmi složité shrnout, co je podstatou učitelství, neboť obsahy a výukové metody se neustále mění. Každá země má svůj vlastní způsob osvojování si učiva žáky. Každý typ a stupeň školy se také liší ve výuce. Proto je velmi složité říci, co je podstatou učitelství.

Učitelství je intelektualizovanou profesí, jejíž náplní je duchovní činnost. Učitelé se účastní předávání kulturního dědictví novým generacím, jež nadále připravují k vykročení do světa dospělých. Od učitelů se očekává nejen, že se budou celoživotně vzdělávat, ale také, že budou ovládat mnoho dovedností, jež se v průběhu několika málo let neustále mění vlivem vývoje společnosti a potřeb žáků. Mnoho učitelů se ztotožňuje s tím, že učitelství je poslání. Díky poslání se jedinec ztotožňuje s lidstvem a s jeho vývojem. Můžeme říci, že se učitelé podílejí na utváření společného světa, do něhož uvádí své žáky, na něž působí svým výchovně – vzdělávacím úsilím. Povolání učitelů je velmi náročné, neboť od učitelů se nevyžaduje pouze teoretické zvládnutí učiva či didaktické a metodické zpracování učiva, ale je nutné, aby učitelé byli pro své žáky vzorem vzdělanosti a vzorem výchovných idejí. Učitelé musí být pro své žáky osobností. Dobrý učitel je takový učitel, který vychovává sám sebe, studuje sám sebe a pokládá si otázky, zdali dokáže to, co očekává od ostatních (Vališová, Kasíková, 2011, s. 15-16).

UČITEL

Učitel zodpovídá za účinnost a úspěšnost výchovně – vzdělávacího procesu. Učitel výchovně – vzdělávací proces iniciuje, organizuje a následně hodnotí dosažené výsledky. Také určuje jeho obsah, provádí vstupní, průběžnou i výstupní diagnózu dosažené úrovně jednotlivců i celé skupiny, volí vhodné prostředky, formy a metody k naplnění výchovně – vzdělávacího procesu. Celý tento proces učitel provádí ve shodě s věkovými a individuálními zvláštnostmi žáků.

Jak již z výše uvedeného popisu činnosti učitele vyplývá, pedagog má na starosti mnoho nelehkých úkolů. Například má zodpovědnost za výchovu a vzdělání žáků, za jejich přípravu pro základní sociální role, za utváření osobnosti žáků. Učitel se podílí na celkovém rozvoji nové generace. Avšak tyto úkoly si vyžadují nejen odborné znalosti, ale i charakterové kvality (Jůva, 1995, s. 50). Učitel se pro mnohé své žáky stává životním vzorem. Někteří žáci mohou také přebírat od svých učitelů jejich životní postoje, hodnoty či

názory. Důležité je si uvědomit, že učitel při vzdělávání a výchově žáků působí celou svou osobností (Holeček, 2014, s. 13).

2.1 POŽADAVKY NA UČITELOVY ZNALOSTI A DOVEDNOSTI

Teoretický základ vyučování tvoří profesní znalosti učitele. Dle Spilkové (in Dytrtová, Krhutová, 2009, s. 43) si pod tímto pojmem můžeme představit vědomosti, dovednosti, zkušenosti, postoje a hodnoty učitele. Při řešení konkrétních pedagogických situací dochází k propojování pedagogických dovedností a znalostí. K osvojení pedagogických dovedností je proto nezbytné, aby se stávající učitel učil opakovaně jednat se žáky. Kyriacou (2012, s. 21-22) sestavil seznam základních pedagogických dovedností, které se podílejí na úspěšném vyučování. Úspěšný učitel by měl disponovat těmito pedagogickými dovednostmi: plánování a příprava vyučovací hodiny (výběr výukových cílů, dosažené výstupy v závěru vyučování, ...), realizace vyučovací hodiny (motivace žáků), řízení vyučovací hodiny (upoutání a udržení pozornosti žáků, podpora aktivního zapojení žáků do výuky, ...), klima třídy (vytvoření a podpora pozitivního klimatu ve třídě), kázeň (udržení pořádku ve třídě během vyučování a o přestávkách, důsledné řešení nevhodného chování), hodnocení prospěchu žáků (hodnocení výsledků žáků nejen formativní, ale i sumativní), reflexe vlastní práce a evaluace (umět si přiznat jisté nedostatky a v budoucnu jim předcházet). Uvedené jednotlivé dovednosti jsou vzájemně spjaté. Učitel by měl průběžně pozorovat chování a práci žáků a přizpůsobovat výchovně – vzdělávací činnost situaci a potřebám žáků.

Mezi pedagogické znalosti učitelů patří: znalost obsahu vyučovaného předmětu, znalosti didaktické, pedagogické, psychologické, znalosti kurikulárních dokumentů a školského systému, znalosti jednotlivých žáků a také znalosti sociokulturního kontextu (Dytrtová, Krhutová, 2009, s. 43-44).

Důraz je kladen i na učitelovo všeobecné vzdělání, neboť učitel svými vědomostmi, znalostmi, dovednostmi a schopnostmi působí na celou osobnost žáků. Učitel by měl mít znalosti týkající se nejen jeho daného oboru, ale také by měl mít znalosti politické a sociální. V dnešní době je nutnost být všeobecně informován a učitelé tuto všeobecnou informovanost přenášejí i na své žáky (Hammerness, 2006, s. 8).

Dle Jůvy (1995, s. 51-52) každý učitel musí mít teoretické i praktické odborné vzdělání v oboru, který vyučuje. Nezbytná je také praktická zkušenost v daném oboru, kterou učitel průběžně získává i po ukončení svého vysokoškolského studia. Kromě učitelovo všeobecného a odborného vzdělání je nutné vzdělání pedagogické (zahrnující

obecnou pedagogiku i s jejími příbuznými obory jako je filozofie výchovy, pedagogická psychologie, školní hygiena, ...).

Dále je nutná znalost obecné didaktiky (jednotlivé metody vyučování, struktura vyučování, řízení práce žáků, ...) a znalost metodiky oboru. Učitel by neměl ovládat pouze teoretické poznatky pedagogiky, nýbrž by měl tyto poznatky přenést do bezprostřední výchovné praxe.

Pro práci učitele jsou nezbytné komunikativní, organizační a rétorické dovednosti. Komunikativní dovednosti umožňují navázat učiteli kontakt se žákem a kladně působit na jeho myšlení a chování. Organizační dovednosti jsou nezbytné pro správné řízení výchovně – vzdělávací činnosti a při užití vhodných výukových metod či pomůcek ve vyučování. Rétorické dovednosti učitele zvyšují úroveň žákova projevu a působí na utváření jeho osobnosti (Jůva, 1995, s. 52-53). Autorky Dytrtová a Krhutová (2009, s. 45-47) uvádějí, že mezi pedagogické dovednosti také patří: dovednost plánování a příprava vyučovací jednotky, dovednost organizace a realizace vyučování, dovednost diagnózy a hodnocení žákova výkonu, dovednost sebehodnocení učitele. Tyto jednotlivé oblasti pedagogických dovedností se vzájemně prolínají a ovlivňují. Každý učitel by měl rozvíjet dovednost sebehodnocení, neboť tím může dosáhnout zkvalitnění své pedagogické činnosti. Pedagogické dovednosti učitel získá v konkrétních pedagogických situacích, jež sleduje, prožívá či nacvičuje. K řešení pedagogických situací ve škole každý budoucí učitel potřebuje znát vzdělávací program, učivo v něm obsažené a strategie řízení vyučování.

Nejen odborné znalosti, ale i rysy učitelovy osobnosti určují průběh a výsledky výchovně – vzdělávacího procesu. Jůva (1995, s. 53) uvádí, že mezi důležité rysy učitelovy osobnosti patří tvořivost, zásadový morální postoj, pedagogický optimismus, pedagogický takt, pedagogický klid a pedagogické zaujetí, hluboký přístup k žákům a přísná spravedlnost. Tvořivost u učitele je velmi důležitá, neboť jen tvořivý učitel se nespokojí s nynější úrovní, ale snaží se ji překonávat a přetvářet. Tvořivý učitel pozitivně ovlivňuje žáka, pro kterého se stává vzorem, čímž dochází k tomu, že žák se snaží být také tvořivým – pouze pasivně nepřijímá poznatky a jen nenapodobuje ostatní, nýbrž sám hledá nové a lepší způsoby. Zásadový morální postoj učitele by měl být vycházet z demokratických, humanistických a vlasteneckých hodnot. S těmito hodnotami by měl učitel seznamovat i své žáky.

Důvěra v žákovu snahu, důvěra v žákův zájem dozvědět se nové informace či důvěra ve výchovu, se projevuje v pedagogickém optimismu, bez kterého žádný učitel nemůže mít rád své poslání. Schopnost ovládat se, jednat v klidu s trpělivostí a s nadhledem, schopnost

pracovat soustředěně a se zaujetím to dokáže jen učitel, který vlastní pedagogický takt, klid a pedagogické zaujetí.

Hluboký přístup k žákům se projevuje v kvalitě pedagogické práce – poznání žáků a jejich potřeb a pochopení jejich osobnosti. Učitelovo odměřené chování a nezájem o žáky se vždy negativně projevuje v žákovo postoji ke studiu. Žádný učitel by neměl zvýhodňovat určité žáky, také by neměl porušovat předem dohodnutá pravidla, neměl by přecházet určité žákovy nedostatky ve školní práci či v chování a neměl by podléhat svým subjektivním náladám. Hodnocení žáků by mělo probíhat vždy objektivně a jednotně. Uvedené požadavky vyplývají ze žádoucího rysu učitelovy osobnosti – přísné spravedlnosti.

Učitel by neměl zapomínat na to, že žáci si všímají pedagogových projevů chování, jednání a projevů jeho vystupování. Učitel by neměl opomíjet své další vzdělávání a následné prohlubování svých znalostí a neměl by zapomínat na zušlechťování svých charakterových vlastností. Učitel, který pro žáky nepředstavuje vhodný vzor, není ani žáky uznávanou autoritou. Rudolf Kohoutek (1996, s. 23) shrnul, že učitelova autorita u žáků se odvíjí nejen od jeho odborných znalostí a dovedností, ale i od jeho charakterových a morálních vlastností, řídicích schopností a spravedlivém chování k žákům.

Na učitelovy znalosti jsou kladeny vysoké nároky. V závěru můžeme shrnout, že od učitele se očekávají tyto znalosti: didaktické znalosti obsahu, znalost žáků a jejich stylů učení, znalosti obecné didaktiky, znalosti kurikula, znalosti kontextu a znalost sebe sama (Vašutová, 2004, s. 88-89).

2.2 MOTIVACE UČITELŮ

Učitelství je povolání, jež má mnoho různých podob. Učitel žáky vzdělává a vychovává, pomáhá žákům s jejich problémy, radí jim, utěšuje je a opatruje. V některých případech je učitel i soudcem, kritikem či dozorcem. Lidé, kteří se rozhodnou pro povolání učitele, tak mohou činit z různých důvodů. Jedním z těchto důvodů může být potřeba sociálního styku. Učitelé jsou dennodenně v kontaktu se žáky, s dalším učiteli (jejich kolegy) či s rodiči žáků. Další z důvodů může být uspokojení potřeb badatelských, umělecko-estetických, rodičovských, morálních či mocenských. Někteří jedinci v učitelské profesi mohou naplňovat i svou potřebu pomáhat druhým (Vališová, Kasíková, 2011, s. 24-25).

Někteří učitelé upřednostňují svůj obor před samotným vztahem k žákům, jiní učitelé naopak vyzdvihují vztah k žákům před obsahem svého předmětu. Caselmann (in Holeček, 2014, s. 14) rozdělil učitele na dva základní typy na základě jejich převládající zaměřenosti k povolání – zdali se učitel orientuje více na svůj učební předmět či na žakovu osobnost. Logotrop je učitel, který se více orientuje na svůj předmět než na žáky samotné. Takový učitel svému oboru velmi dobře rozumí, věnuje se badatelské činnosti, snaží se žáky podnítit ve studiu daného oboru. Avšak jeho výklad nemusí být vždy zcela srozumitelný všem žákům, neboť daný učitel předpokládá u všech žáků stejný zájem o předmět, jaký má on sám, a tudíž předpokládá i široké znalosti žáků v dané problematice. Učitel, o kterém můžeme říci, že je logotrop, byl ke svému učitelskému povolání motivován nebyvalým zájmem k danému oboru – svému vyučovanému předmětu. Druhým typem učitele je paidotrop, který je naopak více než na svůj vyučovaný předmět, zaměřen na žáky samotné. Paidotrop se s nehranou účastí zajímá o emoce, potřeby, postoje či problémy svých žáků. Paidotrop je velmi oblíben především u žáků na prvním stupni základních škol, na vyšším stupni škol může nastat problém, kdy učitel probíranému učivu nepřikládá dostatečnou váhu a žáci se s jeho postojem ztotožňují. Důležité je zmínit, že většina učitelů není takto jednoznačně vyhraněna, nýbrž u nich pouze převládá jeden typ motivace ke svému povolání.

2.3 ANALÝZA OSOBNOSTI UČITELE NA ZÁKLADĚ STRUKTURY OSOBNOSTI

Osobnost učitele velmi ovlivňuje výchovně–vzdělávací proces. „*Osobní příklad učitele a kouzlo jeho osobnosti jsou nenahraditelné.*“ (Kohoutek, 1996, s. 23)

Tato část práce se bude zabývat analýzou osobnosti učitele na základě struktury osobnosti. Na osobnost učitele bude nahlíženo na základě charakteristiky následujících vlastností osobnosti:

- charakterově-volní vlastnosti
- seberegulační vlastnosti
- dynamické vlastnosti a temperament
- výkonové vlastnosti a speciální schopnosti a dovednosti učitele

Analýza osobnosti učitele na základě struktury osobnosti bude vycházet především z publikace dr. Holečka (2014).

2.3.1 CHARAKTEROVĚ-VOLNÍ VLASTNOSTI UČITELE

Charakterové vlastnosti učitele jsou při vykonávání jeho profesní činnosti velmi důležité. Žáci učitelovy charakterové vlastnosti vnímají mnohem více, než si vůbec sám učitel uvědomuje. V charakterových vlastnostech se odráží vztah učitele k sobě samému, jeho vztah k druhým lidem či jeho vztah k práci a k hodnotám.

Vztah učitele k sobě samému vychází z učitelova sebepoznání, které by mělo vyústit v objektivní sebehodnocení a zdravé sebevědomí. Učitel se velmi často stává pro své žáky vzorem. Proto je nutné, aby učitel sám měl ty kladné vlastnosti, které ve výchově od svých žáků požaduje, a které očekává. Velmi důležité je, aby učitel věřil ve své vědomosti, schopnosti a didaktické dovednosti. Nízké sebevědomí trápí především začínající učitele, ale nevyhýbá se ani zkušeným učitelům. Žáci jakékoliv učitelovy pochyby vycítí a dokáží jich zneužít.

Vztah učitele k druhým lidem nezahrnuje pouze vztah učitele ke svým žákům, ale odráží se zde také vztah učitele k ostatním učitelům, k řediteli a k rodičům žáků. Učitel by měl být ve vztahu k ostatním lidem, a především ve vztahu k žákům, citlivý, vlídný, laskavý, přátelský, upřímný a čestný. Žádný učitel by se neměl bránit projevům vzájemné náklonnosti ke svým žákům. Především žáci na prvním stupni vyžadují od svých učitelů laskavé, přátelské a vřelé chování. Učitel v mnoha případech bohužel nahrazuje svým žákům jejich vřelý vztah s rodiči. Učitel by ovšem neměl být hodný příliš. Pro výkon učitelské profese je také důležitá jistá dominance učitele. Učitel by měl své žáky vést, řídit a kontrolovat. Neměl by se zaleknout jistých problémů, měl by umět pohotově řešit výchovné a vzdělávací problémy. Zdravý stupeň učitelovy dominance vychází z jeho zdravého sebevědomí. Ovšem žádný učitel nesmí svou přílišnou dominancí potlačovat přirozené projevy a potřeby žáků.

Vztah učitele ke své práci se stává pro mnoho žáků vzorem pro jejich budoucí vztah k jejich povolání. Proto je důležité, aby učitelé ke své práci přistupovali svědomitě a zodpovědně. Žáci na učitelích velmi dobře poznají, pokud je jejich činnost nenaplňuje či je nebaví. A tento negativní vztah učitele k jeho práci se také projevuje ve vztahu žáka k vyučovanému předmětu či dokonce ke vzdělání a ke škole obecně. Výkon učitelské profese se vyznačuje vysokou tvůrčí činností a stálou spoluprací s mladou generací, což mnozí učitelé velmi oceňují. (Holeček, 2014, s. 19-22).

Vztah učitele k hodnotám může velmi ovlivnit životy naší budoucí generace – žáků. Učitel má možnost seznámit své žáky s dodržováním základních práv a povinností člověka,

může podněcovat své žáky k úvahám o smyslu života, k hledání lásky, ochraně přírody, ... V tomto vztahu se projevuje učitelův vztah k duchovním a materiálním hodnotám. Proto je důležité, aby učitelé byli v tomto směru inspirací pro své žáky a byli ve svém životě bezúhonní, optimističtí a ctili pravdu. Neboť to, co učí své žáky, tomu musí sami věřit. V dnešní době se hovoří o tzv. pedagogice obratu – je potřeba změnit cíle edukačního procesu a zaměřit se na rozvoj osobnosti žáka, a to především v oblasti etické a duchovní. Tento pojem zavádí Helus (in Holeček, 2014, s. 23).

2.3.2 SEBEREGULAČNÍ VLASTNOSTI OSOBNOSTI UČITELE

Seberegulační vlastnosti umožňují učiteli řízení a kontrolu svého chování. Nezbytnými složkami seberegulačních vlastností osobnosti jsou: sebeuvědomování, sebepoznávání, sebehodnocení, sebekritika, svědomí, selfkoncept a sebepojetí.

Dítě kolem třetího roku života zažívá období tzv. prvního vzdoru. V této době si začíná uvědomovat svoji vlastní individuální existenci. Při vstupu do školy dítě začíná poznávat sebe samo. Sebepoznání se nejvíce rozvíjí v době puberty a tento proces se dotváří v době adolescence. Sebepoznání člověku umožňuje vytvořit si představu o svém těle (fyzický vzhled, fyzická zdatnost, zdravotní stav), o svých vlastnostech a schopnostech a také si jedinec vytváří představu o svých životních plánech (pokud je začínající učitel se svou profesí spokojen a každodenní kontakt se žáky ho naplňuje, je velká pravděpodobnost, že u svého zaměstnání setrvá po zbytek života).

Každý učitel by měl být schopen objektivního posouzení svých vlastností. Proto by nemělo docházet k sebepodceňování či naopak sebepřeceňování. Sebepodceňování i sebepřeceňování učitelových vlastností a schopností má negativní dopad na práci se žáky. Učitel, který se podceňuje, dává žákům najevo, že si je sám sebou nejistý. Proto ani žáci tomuto učiteli příliš nevěří a nestává se pro ně vzorem. Naopak učitel, který přeceňuje své schopnosti a dovednosti se k žákům chová nadřazeně. Žáci tento učitelův postoj vnímají negativně, což se projevuje i v jejich vztahu k vyučovanému předmětu.

Pro učitele je velmi důležité, pokud je schopen objektivně zhodnotit své nedostatky – pokud je schopen sebekritiky. Učitel by měl využít znalosti svých nedostatků k jejich nápravě či odstranění.

Pokud učitel chce vzdělávat a vychovávat žáky, musí vědět, jaké chování je ve společnosti žádoucí – co je morální a co je nemorální, a především se musí podle toho i sám chovat. Učitel musí být dobrým vzorem pro své žáky. K tomu mu slouží svědomí, což je soustava vnitřních mravních zásad jedince.

Selfkoncept (koncepce vlastního já) umožňuje učiteli odpovědět si na otázku, kdo je, ale také mu umožňuje říci si, kým se může stát a co proto udělal či ještě udělá (Holeček, 2014, s. 24-25).

2.3.3 DYNAMICKÉ VLASTNOSTI OSOBNOSTI UČITELE

TEMPERAMENTOVÉ TYPOLOGIE UČITELŮ

Dynamické vlastnosti učitele ovlivňují jeho intenzitu chování a prožívání. Tyto vlastnosti osobnosti jsou především vrozené a relativně stálé. Avšak projevy temperamentu můžeme do jisté míry ovlivnit – pomocí plnění úkolů sebevýchovy. K tomu je ovšem nezbytná znalost typu převládajícího temperamentu. U nikoho nemůžeme nalézt pouze jeden vyhraněný typ temperamentu. Lidé mají typy temperamentu smíšené, kdy jeden nebo dva typy převládají. Důležité je připomenout, že žádný typ temperamentu není ani lepší, ani horší, neboť každý typ temperamentu má své pozitivní a negativní vlastnosti.

Pokud učitel nezná svůj převládající typ temperamentu, nemůže znát ani své pozitivní a negativní vlastnosti. A tudíž nemůže plnit úkoly sebevýchovy k odbourání negativních projevů svého chování. Proto je znalost typu temperamentu u učitele nezbytná.

Budeme-li vycházet z klasické Hippokratovo-Galénovy typologie, zjistíme, že úkoly sebevýchovy pro učitele sangvinika (převládající typ temperamentu) jsou následující: cvičení větší vytrvalosti a důslednosti. Učitel choleric (převládající typ), by se měl snažit naučit se více ovládat a nedávat tolik najevo své prožívání. Úkoly sebevýchovy pro učitele flegmatika (převládající typ) jsou následující: překonat svoji pohodlnost a pasivitu, rozvíjet tvořivost. Učitel melancholikovi (převládající typ) je doporučeno přestat si idealizovat skutečnost a mít reálný postoj k životu.

Nemůžeme jednoznačně stanovit ideální typ temperamentu učitele. Jak již bylo řečeno, každý temperamentový typ má svá pozitiva i negativa. Učitel sangvinik je u svých žáků velmi oblíben pro svůj optimismus a své přátelské chování. Avšak jeho slabinami může být lehkomyšlný a nedůsledný přístup ke svým povinnostem. Učitel choleric je veřejností vnímán spíše negativně, kvůli svému impulzivnímu chování, avšak jeho pozitivními vlastnostmi jsou: pracovitost, aktivita a výkonnost. Učitel flegmatik je veřejností odsuzován za svou pasivitu, ale žáci jistě oceňují flegmatikovu neuvěřitelnou trpělivost a vytrvalost. A také zvládání negativních emocí. Emoce u flegmatika vznikají pomalu a jsou slabé, což umožňuje jejich kontrolu. Oproti tomu učitel choleric své silné city kontrolovat nemůže.

Na základě Jungovy typologie temperamentu bylo dříve žádoucí, aby učitelé byli převážně extraverti. Neboť extraverti jsou velmi komunikativní, společenší, snadno navazují nové mezilidské kontakty, jsou přátelští a ve škole vytvářejí pozitivní atmosféru. Avšak učitelé extraverti mají také své negativní vlastnosti – jsou více impulzivní, lehce se rozzlobí, jsou bezstarostní, nejsou tolik důslední a jsou lehkovážní. Toto nejsou vlastnosti ideálního učitele. Učitelé introverti nejsou tolik optimističtí, zábavní a společenší, avšak jsou spolehliví, důslední, svědomití, klidní. Jejich slabinami může být jejich nesmělost, zdrženlivost a poněkud pesimistický pohled na svět. Jak z uvedených vlastností jednotlivých typů vyplývá, oba dva temperamentové typy mají své pozitivní, ale i negativní vlastnosti pro výkon učitelé profese, proto ideální učitel by se měl pohybovat zhruba uprostřed kontinua extraverte-introverte.

Pokud se zaměříme na osobnost učitele z pohledu Eysenckovy typologie temperamentu, je žádoucí, aby se osobnost učitele nacházela co nejvíce na pólu stability vzhledem ke škále neuroticismu. Učitel, který se vyznačuje stabilním chováním je klidný, není náladový a dokáže se ovládat i v emočně obtížných situacích.

V závěru můžeme uvést, že učitel by měl mít kladné vlastnosti sangvinka, flegmatika i cholera. Také by měl být emočně stabilní a měl by mít kladné vlastnosti extraverta i introverta (Holeček, 2014, s. 26-29).

DALŠÍ TYPOLOGIE UČITELŮ

Jedna z neznámějších typologií učitelů pochází od německého filosofa, psychologa a právníka Woldemara Oskara Döringa, který ve své práci vycházel z obecné typologie osobností dle Eduarda Sprangera, která rozlišovala jednotlivé typy osobností na základě sestavení hodnot v jejich životě. Döringova typologie se sestává z následujících šesti typů osobnosti učitele (typ náboženský, estetický, sociální, teoretický, ekonomický a mocenský).

Učitel představující typ náboženský je vážný, uzavřený a postrádá smysl pro humor. Nemá přílišné pochopení pro smysl dětské hry, žákům se často jeví jako učitel nudný, puntičkářský. Avšak tento učitel je velmi spolehlivý a každý svůj čin posuzuje z hlediska jeho smyslu pro život. Náboženský typ dále můžeme rozdělit na podtyp více citově zaměřený (pietistický typ) a podtyp zaměřený více intelektuálně (ortodoxní typ).

Učitel, který představuje typ estetický spatřuje nejvyšší životní hodnoty v kráse, v harmonii, v půvabu a symetrii. Tento typ učitele se vyznačuje svou nezávislostí na ostatních lidech a jejich mínění. Učitel estetického typu se dokáže vcítit do osobnosti žáků a

utváří ji. Estetický typ učitele můžeme rovněž rozdělit na dva podtypy. Prvním podtypem je aktivně tvořivý učitel, který působí na osobnost žáka jako na umělecké dílo. Avšak tento typ učitele nebere zřetel na individualitu svých žáků. Druhým podtypem je učitel pasivně receptivní, který naopak vnímá žákovu osobnost a podle toho ji rozvíjí.

Döringův třetí typ je sociální typ učitele, který se zajímá o všechny své žáky bez rozdílu. Je to učitel trpělivý a u žáků je velmi oblíbený. Mohli bychom ho přirovnat k náboženskému typu učitele. Pro učitele sociálního typu je na prvním místě láska k ostatním lidem. Takovýto učitel se snaží vychovat ze svých žáků lidi, jež budou prospěšní naší společnosti (Kohoutek, 1996, s. 24-26).

Dalším typem je teoretický typ učitele, jenž upřednostňuje teoretické poznání a svůj obor před žáky samotnými. Žáci tohoto učitele nemají příliš v oblibě, neboť jim nerozumí a nemá pro své žáky pochopení. Učitel teoretik se věnuje výzkumné činnosti, stále se vzdělává a věnuje se i publikační činnosti, ve které prezentuje své poznatky.

Předposledním typem učitele je typ ekonomický, pro kterého je příznačné dosažení maximálních výsledků u žáků s minimálním výdajem úsilí. Tento učitel své žáky podněcuje k samostatné práci a je dobrým metodikem. Řídí se heslem, že žáci by si ze školy měli odnést vědomosti a dovednosti, které jsou prakticky využitelné v životě.

Posledním typem Döringovy typologie osobnosti učitele je mocenský typ učitele. Tento učitel je u žáků nejméně oblíben. Je velmi přísný, náročný a kritický. S oblibou sleduje, jak se ho žáci obávají. Mocenský typ učitele se snaží prosazovat své vlastní potřeby, názory a postoje na úkor ostatních lidí.

V závěru je důležité zmínit, že dle Döringa i dle Sprangera se jednotlivé typy učitelů mohou vzájemně mísit (Kohoutek, 1996, s. 24-26).

Jednotlivé typy učitelů můžeme určit i dle jejich míry kontroly nad žáky. Petty (2013, s. 137-140) rozlišuje učitele facilitátory a učitele instruktory. Učitel, který zastupuje typ facilitátora vede své žáky k samostatnosti a odpovědnosti za své činy. Tento učitel nikdy žáky za chyby netrestá, nýbrž se snaží, aby se žáci ze svých chyb poučili. Učitel facilitátor si velmi dobře uvědomuje, že pro žáky je důležité, když od svého okolí mají důvěru ve své činy a když mají proces učení pod svou kontrolou. Žáci se potom do výuky aktivněji a s větším zaujetím zapojují. Opakem učitele facilitátora je učitel instruktor, který má veškerou činnost žáků pod svou kontrolou. Žáci v hodinách pracují podle přesně stanovených instrukcí svého učitele, jejich práce musí být důkladná a bez chyb. Učitel instruktor dohlíží, zdali žáci všechno učivo či zadání úkolů dostatečně pochopili a zda se řídí jeho instrukcemi. V porovnání s učitelem facilitátorem, učitel instruktor neumožňuje svým

žákům jednat samostatně, což z pedagogického hlediska není vhodné, neboť u žáků, kterým učitel příliš často pomáhá, dochází ke vzniku tzv. naučené bezmocnosti (žák se stává zcela závislým při práci na svém učiteli a jeho instrukcích, stává se pasivním). V závěru můžeme říci, že ideální způsob kontroly nad učením by mohl vzniknout kombinací obou typů učitelů – facilitátora a instruktora, kdy kontrolu nad učením by měli současně žáci a jejich učitel. Pro žáky je vhodné, když učitel vystupuje jako instruktor při výkladu nového učiva, a naopak jako facilitátor – při opakování již probraného učiva, přenechává žákům dostatek prostoru pro jejich samostatnou tvorbu.

Učitelé facilitátoři se shodují na tom, že jejich styl míry kontroly vede žáky k větší samostatnosti a zodpovědnosti. Žáci jsou také více motivováni k práci samotné, aktivně se zapojují do výuky a rozvíjí se jejich schopnost učit se.

Jak již bylo v předešlé části o motivaci učitelů k jejich povolání uvedeno, Caselmann rozlišil učitele na logotropy a pajdotropy. Caselmannova typologie učitele (in Kohoutek, 1996, s. 28-29) vychází z učitelovy orientace – buď na učební obor či na osobnost žáka. Na základě tohoto rozdělení učitelů vypracoval typologii učitelů, která se sestává ze čtyř typů učitelů: filozoficky orientovaného logotropa, odborně-vědeckého logotropa, individuálně psychologicky orientovaného pajdotropa a všeobecně psychologicky orientovaného pajdotropa.

Učitel představující filozoficky orientovaného logotropa se vyznačuje značnou mírou subjektivismu. Odlišné názory svých žáků příliš nerespektuje. Tento typ učitele se pokouší seznámit své žáky se svým vlastním světovým názorem a chce, aby ho přijali za svůj. Mladší žáci či žáci, kteří ještě nejsou dostatečně osobnostně vyzrálí, mívají s tímto učitelem problémy. Vzájemně si příliš nerozumí. Filozoficky orientovaný logotrop je oblíben u žáků, kteří podobně smýšlejí jako on sám. Tyto žáky naopak silně ovlivňuje a podporuje je v dalším studiu daného tématu.

Odborně-vědecky orientovaný logotrop je učitel, který chce žákům předat veškeré své znalosti o daném vyučovacím předmětu. Jeho nahraný zájem o učební předmět dokáže žáky nadchnout a podnítit ve studiu. Tento učitel se pro mnohé své žáky stává vzorem, neboť si ho cení pro jeho nebyvalé znalosti. U žáků, kteří jsou podobně orientováni (mají zájem o danou problematiku) je odborně-vědecky orientovaný logotrop velmi oblíben. Problém může nastat se žáky, kteří nejsou do učební předmětu stejně „zapálení“ jako jejich učitel. Nevýhodou takto orientovaného učitele může být přehlížení věkových a individuálních zvláštností žáků a neznalost jejich potřeb.

Individuálně psychologicky orientovaný pajdotrop je typ učitele, který má ke svým žákům velmi rodičovský vztah. Tento učitel svým žákům rozumí, zná jejich potřeby, má pro jejich činy pochopení. Individuálně psychologicky orientovaný pajdotrop je u žáků velmi oblíbený, ve třídě dokáže udržet pořádek a kázeň všech žáků. Tento učitel má zájem o všechny žáky bez rozdílu, tedy i o ty problémové. Má k žákům velmi kladný vztah. Jeho hlavní úsilí spočívá ve výchově žáků, snaží se pochopit každého svého žáka – poznat jeho osobnost a utvářet ji.

Obecně psychologicky orientovaný pajdotrop svou pozornost zaměřuje na kolektiv žáků, u nichž se snaží odhalit příčiny jejich potíží v učení. Dále jim pomáhá překonat žákovský negativismus, motivuje je v učení, pomáhá žákům nalézt si svůj učební styl, Pro tohoto učitele je důležité působit na osobnost žáků a pomáhat jim ve výchovných problémech všeobecnějšího rázu.

Kohoutek (1996, s. 30) zmiňuje, že máme i učitele, kteří zastupují typ autoritativní a typ sociální. S autoritativním typem učitele se můžeme setkat častěji u učitele logotropa a sociální typ se vyskytuje především u pajdotropa. Avšak není vyloučené i opačné mísení jednotlivých typů. Také přichází s termínem – globální učitel. Globální učitel, má blízko k typu učitele pajdotropa. Tento učitel se snaží rozvíjet všechny složky osobnosti žáka, respektuje práva druhých, ve třídě buduje příjemnou atmosféru plnou důvěry, snaží se spravedlivě rozložit moc ve třídě. Globální učitel je u žáků velmi oblíben.

2.3.4 VÝKONOVÉ VLASTNOSTI OSOBNOSTI UČITELE

Výkonové vlastnosti učitele se sestávají ze schopností a také z vědomostí, dovedností a návyků. Schopnosti učitele můžeme rozdělit na schopnosti obecné a schopnosti speciální. Obecné schopnosti se většinou ztotožňují s obecnou inteligencí. Učitel by měl mít nadprůměrnou inteligenci, neboť musí svůj obor ovládat a rozumět mu. Avšak učitelé s velmi vysokou inteligencí, nemusí být vždy ti nejlepší, neboť učivo žákům často nedokážou srozumitelně vysvětlit a zahrnují své žáky nepřiměřeným množstvím informací. Velmi důležitá je ovšem u učitelů vysoká emoční inteligence. Učitel by měl být schopen vnímat, analyzovat a chápat chování, potřeby a přání svých žáků. (Holeček, 2014, s. 30).

Každý učitel potřebuje k výkonu své profese nejen schopnosti obecné, ale především potřebuje schopnosti speciální. Speciální schopnosti učitele zahrnují schopnosti: pedagogicko-didaktické, psychodidaktické, expresivní, pedagogický takt a schopnost

sebereflexe. Bez těchto schopností nemůže žádný úspěšný učitel vzdělávat a vychovávat žáky.

PEDAGOGICKO-DIDAKTICKÉ SCHOPNOSTI UČITELE

Mezi pedagogicko-didaktické schopnosti učitele patří organizační schopnosti. Každý učitel by měl být dobrým organizátorem. Dobrá organizace se projevuje již v samotné přípravě a realizaci vyučovací hodiny. Každé vyučování musí mít svůj cíl, který by měl být naplněn. Dále sem patří schopnost učitele srozumitelně vysvětlit žákům učivo. Nejen srozumitelný výklad, ale i úměrné množství podaných informací, se promítají do těchto žádoucích schopností. Bohužel, ne všichni učitelé tyto tolik důležité schopnosti mají. V dnešní době se již od všech učitelů předpokládá schopnost práce s internetem, interaktivní tabulí a vytváření digitálních učebních materiálů. Avšak, jak již bylo řečeno v předchozí části práce, bohužel stále ještě existuje velké množství učitelů, jež tyto technologie nechtějí při svých hodinách využívat či dokonce z finančních důvodů školy je využívat nemohou.

PSYCHODIDAKTICKÉ SCHOPNOSTI UČITELE

Mezi psychodidaktické schopnosti učitele patří výběr vhodných výukových metod a výukových forem. I zde se ve velké míře projevují učitelovy organizační schopnosti a vychází se zde i z cíle výuky. Každý učitel by měl svým žákům učivo srozumitelně vysvětlit. Avšak to není jediný nárok kladený na učitele. Je velmi žádoucí, aby učitelé zároveň svým pojetím výuky žáky zaujali a podnítili je v dalším získávání informací, nadále rozšířili jejich dosavadní znalosti, vedli je k samostatnému myšlení a tvořivosti. Učitelé by měli snažit žáky co nejvíce zapojovat do výuky, měli by se naučit vhodně využívat svůj hlas a chůzi po třídě a měli by se pokusit propojovat učivo s praktickým životem, k čemuž poslouží uvádění co nejvíce příkladů. Tyto didaktické dovednosti se postupem času a praxe stávají u úspěšných učitelů již neodmyslitelnou součástí jejich profese (Holeček, 2014, s. 31-33). Všechny tyto didaktické speciální schopnosti (pedagogicko-didaktické a psychodidaktické schopnosti učitele) se promítají ve vyučovacím stylu učitele.

UČITELÉ A JEJICH VYUČOVACÍ STYLY

Každý učitel má svůj vlastní vyučovací styl, který je nezaměnitelný a je pro něho typický. Učitelův vyučovací styl se odvíjí od toho, s jakými výukovými metodami učitel v hodinách pracuje, jak učitel vnímá žáka a jaké mají mezi sebou vztahy. Učitelův vyučovací styl také ovlivňuje učitelova znalost obsahu a cíle vzdělávání (Dytrtová, Krhutová, 2009, s. 20).

Mareš (2013, s. 467) charakterizuje učitelův vyučovací styl jako postup, který učitel v daném období preferuje při edukaci a při řízení práce všech žáků. Učitelův vyučovací styl je ovlivněn nejen učitelovým pojetím výuky, ale i jeho osobností, vzděláním a pedagogickými zkušenostmi.

Na základě seznámení se s těmito informacemi, autorky Dytrtová a Krhutová (2009, s. 20) rozlišují následující typy učitelů podle jejich vyučovacího stylu: učitel manažer, učitel facilitátor a učitel pragmatik.

Učitel manažer se vyznačuje systematickým uspořádáním učiva, žákům a jejich rodičům průběžně podává zpětnou vazbu o výsledcích práce žáků ve výuce. Tento učitel žáky velmi motivuje a povzbuzuje je k práci v hodinách. Učitel facilitátor je u žáků velmi oblíben, neboť má o žáky velký zájem, vnímá jejich potřeby a pocity. Výuku přizpůsobuje potřebám žáků. Učitel pragmatik se snaží dosáhnout daných cílů ve výuce a znalostí ve spojení s jejich aplikací. Na uvedené typy učitelů a jejich vyučovací styly (manažerský, facilitační a pragmatik) je pohlíženo pozitivně a volba jednoho konkrétního vyučovacího stylu jen náleží učiteli. Není vyloučené jednotlivé vyučovací styly i kombinovat.

Fenstermacher a Soltis (2008, s. 17-19) rozlišují tři vyučovací styly – exekutivní, facilitační, liberální. Učitel, který upřednostňuje exekutivní styl působí ve třídě jako manažer složitých výukových procesů. Je zodpovědný za výběr vhodných výukových postupů a metod, které pomáhají k dosažení dobrých učebních výsledků žáků. Učitel s exekutivním vyučovacím stylem věnuje dostatek času přípravám na výuku. Jeho přípravy jsou velmi propracované, systematické a efektivní. Facilitační styl vychází z dosavadních zkušeností žáků samotných. Učitel, který upřednostňuje tento vyučovací styl je empatickou osobou, která rozvíjí osobnost žáků. Učitel žákům pomáhá poznat svou osobnost a porozumět sama sobě.

Posledním vyučovacím stylem je styl liberální, který vnímá učitele jako osobnost, jež žákům napomáhá osvobodit mysl a zasvěcuje je do různých způsobů lidského myšlení a

poznání. Učitel, který se ztotožňuje s liberálním stylem učení se snaží ze svých žáků vychovat bytosti s morálně hodnotnými lidskými vlastnostmi.

Pratt (in Mareš, 2013, s. 474-475) rozlišuje pět vyučovacích stylů. Jedná se o tyto vyučovací styly: transmisivní, dílenský, vývojový, pečovatelský a sociálně-reformní.

Transmisivní styl klade důraz na učitele odborníka, který velmi dobře zná školní učivo, které efektivně zprostředkovává žákům. Učitel při výuce odpovídá žákům na jejich dotazy, upozorňuje je na jejich chyby, shrnuje probírané učivo, prověřuje znalosti žáků a seznamuje žáky s dalšími možnými zdroji informací o probíraném učivu. Učitel při svých hodinách pracuje systematicky s časem, volí vhodné učební tempo a přesně definuje cíle Vyučovací hodiny. Výuka je velmi systematicky uspořádaná a efektivní.

Dílenský styl vychází z představy, že učitel je dílenský mistr a žáci jsou jeho učeďníci. Mistr – učitel žáky seznamuje s kulturou dané země (s odkazem na její minulost, a i se současnými sociálními normami), uvádí je do světa potřebných znalostí a dovedností. Tento vyučovací styl vychází z Vygotského pojmu zóny nejbližšího vývoje žáka, kdy učitel zadává žákům úlohy s postupně se zvyšující obtížností. Učitel své žáky zná a velmi dobře ví, co jsou schopni zvládnout sami a co jen s učitelovo pomocí. Žák se stává samostatnějším a učitel postupně přestává svého učeďníka – žáka vést. Na konci tohoto učebního procesu se z učeďníka stává vyučený tovaryš.

Vývojový styl vychází z představy, že učitel musí přesně znát žakovy poznávací procesy, aby věděl, jak žák v daném vývojovém období přemýšlí o učivu. Učitel se snaží dosáhnout toho, aby žáci rozuměli tomu, čemu se učí. Učitel pomocí vhodně zvolených otázek směřuje žáky od jednoduššího způsobu myšlení ke složitějšímu. Žákům je představen určitý problém, který musí vyřešit, při výuce jsou prezentovány situace z běžného života. Učitel průběh výuky přizpůsobuje svým žákům na základě znalosti jejich úrovně porozumění a způsobu uvažování.

Pečovatelský styl staví učitele do pozice pečovatele, který je empatický a ve svých hodinách vytváří psychosociální klima bezpečí a jistoty. Učitel o své žáky pečuje, naslouchá jim, vnímá je a motivuje je. Žák nesmí mít strach ze svého neúspěchu, výkon není na prvním místě, důraz je kladen na rozvoj žakovy osobnosti. Učitel žáky do výuky aktivně zapojuje.

Poslední vyučovací styl učitele je styl sociálně-reformní. Učitel, který se ztotožňuje s daným vyučovacím stylem vede diskuzi se svými žáky na téma společnost. Učitel se žáky snaží přimět k zamyšlení se nad současným stavem společnosti a vyzývá je ke změně. Žáci s učitelem čtou vybrané texty, ve kterých hledají, co dané texty prezentují a co naopak

záměrně zamlčují, žáci se pod vedením svého učitele zamýšlejí nad hodnotami a myšlenkami současné společnosti. Učitel se snaží působit na celou skupinu (třídu) svých žáků.

EXPRESIVNÍ SCHOPNOSTI UČITELE

Práce s hlasem patří spolu se živou a obraznou řečí, mimikou a gesty mezi expresivní schopnosti učitele. Tyto schopnosti tvoří základ srozumitelného vyjadřování učitelových myšlenek, citů a postojů. K vykonávání učitelovy profese jsou mimo jiné velmi důležité hlasivky. Proto by si měl každý učitel hlasivky chránit a šetřit. Měl by se vyvarovat náhlému a často i neúčinnému zvyšování hlasu, neboť právě v této chvíli hlasivky trpí nejvíce. Učitel se během několika let působení na škole naučí vhodně využívat svůj hlas – jeho správnou sílu, výšku a tempo. A postupem času si učitel uvědomí, že pokud chce své žáky při výuce ztišit, nejlepší způsob, jak toho dosáhnout je snížení síly svého hlasu.

Mezi speciální schopnosti učitele nadále patří pedagogický takt. Pedagogický takt je částečně vrozený, ovšem každý učitel se může pokusit rozvíjet jej výcvikem a přemýšlením o své práci. Velmi důležité jsou také učitelovy pedagogické zkušenosti. Učitel, jenž ovládá pedagogickým taktem, se dokáže vcítit do psychiky svých žáků. Zná potřeby svých žáků a rozumí jejich chování. Tento učitel je u žáků velmi oblíben pro své spravedlivé hodnocení, čestné jednání a přiměřenou přísnost a náročnost. Patří sem také učitelova schopnost pohotového rozhodování i v emočně náročných situacích a nadále pedagogický optimismus, jenž se vyznačuje učitelovou vírou v kladné žákovy vlastnosti a v jeho pozitivní vývoj.

SCHOPNOST SEBEREFLEXE

Významnou speciální schopností učitele je schopnost sebereflexe. Učitel k sebereflexi potřebuje znát sám sebe – potřebuje znát své přednosti, ale i nedostatky a také potřebuje znát výsledky svého výchovného a vzdělávacího procesu na žáky. Sebereflexe je v učitelské profesi nezbytná, neboť může učiteli pomoci zdokonalit své vyučovací postupy, které jsou málo efektivní. Učitel by měl být schopen po sebereflexi odpovědět na tyto otázky: Jak velký je jeho zájem o práci s dětmi? Jakou seberealizaci mu jeho profese přináší? Jaké jsou jeho charakterově-volní a temperamentové vlastnosti? Jaké jsou jeho obecné a speciální schopnosti? Jak je odolný vůči zátěži? Jak velký má zájem o sebereflexi? (Holeček, 2014, s. 30-35).

2.4 PROFESNÍ ČINNOSTI UČITELE

Vašutová (2007, s. 23-25) se domnívá, že učitelova práce je neskonalé specifická na rozdíl od ostatních povolání, neboť učitelství se vyznačuje rozmanitostí profesních činností, jež jsou často vykonávána souběžně a s časovým vymezením. Práce učitele je dále specifická i pro svou odbornou obtížnost, ale také pro náročnost psychickou a potřebu každodenní stoprocentní výkonnosti učitele. Mezi profesní činnosti učitele patří vyučovací činnost, vedení třídy a výchovná práce, konzultační činnost, koncepční činnost, administrativní činnost, operativní činnost, styk s veřejností a sebevzdělávání.

Průcha (2002, s. 40-41) uvádí, že vyučovací činnost tvoří pouze 1/3 činností, které učitel běžně vykonává. Zbylé 2/3 zaujímají činnosti související s vyučováním (např. příprava na vyučování, opravy žákovských prací, vedení záznamů o žácích, ...) a také mimoškolní činnosti. K dalším činnostem učitelů patří dozory o přestávkách či na obědě, pohotovost ve sborovně, vedení zájmových kroužků, vedení doučování, příprava pomůcek, spolupráce s rodiči a především administrativa (školní anamnéza jednotlivých žáků, zhotovování IVP, vyhodnocování IVP, ...).

Jak již bylo řečeno, nejdůležitější profesní činností učitele je vyučování. Učitel zprostředkovává učivo žákům, studentům i dospělým jedincům prostřednictvím didaktických prostředků. Vašutová (2007, s. 23) připomíná, že ve výchovně-vzdělávacím procesu je rozvíjena osobnost žáků v rovině kognitivní, sociálně afektivní a senzomotorické prostřednictvím učiva. Učitel musí poznatky srozumitelnou formou přenést do učiva, sdělit je svým žákům, dále musí řídit učební činnost žáků, hodnotit jejich proces učení a výsledky tohoto procesu a následně vykonává sebereflexi a případnou úpravu vyučovacích metod a strategií. Vyučovací činnost se skládá z projektování (Jedná se o systematické promyšlení vyučování – výsledkem je tematický plán, který je v souladu s ŠVP a RVP. Učitel si v této fázi vyučovací činnosti musí stanovit vhodné výukové metody pro danou vyučovací hodinu, učební úlohy a činnosti žáků ve vyučování a k nim srozumitelné a dostatečné instrukce). Druhou částí vyučovací činnosti je vyučování samotné, které probíhá ve formě vzájemné interakce učitel – žáci. Tato interakce probíhá většinou ve školní třídě s konkrétní vyučovací strategií a určitým způsobem řízení učebních činností a komunikace mezi žáky a jejich učitelem.

Dle Gavory (2005, s. 28-29) existuje mezi učitelem a žákem speciální druh komunikace. Jedná se o komunikaci školskou, neboť v mimoškolním prostředí této komunikaci nikdo nerozumí. Jedná se jak o komunikaci nonverbální, tak i o komunikaci

verbální. Mezi neverbální komunikaci patří například následující signály: Když učitel žákovi pokyne prstem, žák ví, že má jít k tabuli. V mimoškolním prostředí by dotyčný šel k osobě, jež na něj kyne. Když chce učitel ztišit třídu, zaklepe na lavici či na tabuli. Žáci tomuto signálu velmi dobře rozumí. Verbální komunikace ve školském prostředí je obohacena o časté používání první osoby singularia i pluralia místo imperativu. Učitel podněcuje své žáky k práci následujícími způsoby: Hlásíme se! Nepovídáme si! Při příchodu učitele do třídy se postavíme! V běžné komunikaci by ovšem každý řekl: Hlaste se! Nepovídejte si! Při příchodu učitele do třídy se postavte!

Komunikace mezi učitelem a žáky je vždy specifická pro konkrétní třídu. Různé signály, pokyny či náznaky si vytváří učitel se žáky po vzájemné domluvě v dané třídě. Pokud by nastala situace, že by do třídy přišel nový žák, s největší pravděpodobností by všem projevům konkrétní komunikace učitele se žáky nerozuměl. Avšak po určité době ve třídě by si komunikaci jistě bez obtíží osvojil.

Dle autorů Zounka a Šed'ové (2009, s. 11-26) je velmi důležité, když učitel při výuce využívá nejen různé výukové metody a pomůcky, ale také informační a komunikační technologie (ICT). Informační a komunikační technologie se sestává z prostředků moderní didaktické audiovizuální techniky (např. CD přehrávač, televize, datový projektor) a digitální technologie (např. počítače, internet, interaktivní tabule), ale zahrnuje i prostředky umožňující různé formy komunikace (např. e-mail, Skype, ...). V dnešní době je na školy kladen požadavek využívat ICT ve výuce. Existují proto důvody ekonomické (znalost práce s ICT je na současném trhu práce nutností), důvody sociální (znalost ICT je považována za klíčovou dovednost, ale také ICT může významně pomoci žákům tělesně postiženým při výuce, ale i v jejich běžném životě) a důvody pedagogické (ICT značně proměňuje a obohacuje výuku). Informační a komunikační technologie mají pomoci učitelům s přípravou na výuku (např. učitelé pomocí ICT tvoří PowerPointové prezentace pro žáky, dělají si elektronické přípravy na vyučovací hodiny – kdykoliv poté mohou snadno přípravy upravit, dále mají žáky motivovat při výuce a podpořit je v jejich komunikačních schopnostech, tvůrčích činnostech a samostatnosti při práci. Využívání ICT ve výuce učiteli má mnoho kladů, avšak můžeme nalézt i některé záporné body. Jedním z nich může být stále vysoký počet učitelů, kteří neumějí s informačními a komunikačními technologiemi zacházet. V době, kdy studovali na VŠ, tak ještě nebyli studenti seznamováni s využitím moderních technologií ve výuce a později tito učitelé nenavštívili ani žádný kurz či školení v této problematice. Další nevýhodou může být, že ICT je neuvěřitelně dynamicky rozvíjející se oblast, a proto na mnoha školách mohou být technické problémy (zastaralé programy,

nefunkční technika či dokonce chybějící technika). Nesmíme také opomenout vysoké finanční náklady na pořizování moderních technologií do škol. Existuje celá řada škol, kde bohužel učitelé nemají k dispozici interaktivní tabule či alespoň dataprojektory. Učitelé si do výuky musí nosit svou vlastní techniku.

2.5 VÝKON UČITELSKÉ ROLE

Základní rolí učitele je vzdělávání a výchova žáků. Učitel také pozitivně působí na rozvoj žákovy osobnosti. Pomáhá mu utvářet si životní postoje, názory a hodnoty. Přestože základní role učitele je ve výuce neměnná, pronikáním moderních didaktických technologií do výuky se některé funkce učitele mění. Změnu můžeme pozorovat dle Maňáka (in Holeček, 2014, s. 31–32) v těchto oblastech, jež se díky moderním technologiím budou buď zeslabovat či zesilovat.

Zeslabení učitelovy role můžeme pozorovat v:

- přenášení informací a přímému zprostředkování vědomostí žákům
- opakování, prohlubování a kontrole vědomostí a dovedností žáků
- nudných, rutinních pracích spojených s vyučováním

Naopak zesílení učitelovy role můžeme pozorovat v:

- plánování a přípravě vyučovacího procesu
- analýze učiva a v přípravě učebního materiálu
- individuální práci se žáky
- diagnostice výkonů žáků a v poradenské službě
- práci s technickým zařízením

3 ÚSPĚŠNÝ UČITEL

Úspěšný učitel je takový učitel, kterého si žáci váží nejen jako odborníka, ale také jako člověka. Není podmínkou, že úspěšný učitel musí být pro všechny žáky právě tím nejoblíbenějším učitelem na škole. V celku postačí, když dokáže alespoň u některých žáků vzbudit nadšení pro daný předmět a pokud zbývajícím žákům daný předmět nezprotiví.

Úspěšný učitel se vyznačuje svým vřelým vztahem k žákům – práce s dětmi ho velmi baví a naplňuje. Nadále se vyznačuje laskavou náročností, která se projevuje vřelou přísností a učitelovou důsledností. Důležitý je i jistý stupeň dominance ve vztahu k žákům a k organizaci práce při výuce. Osobnost úspěšného učitele je charakterizována zdravým sebevědomím, emocionální stabilitou a racionálním přístupem.

Úspěšný učitel netrpí profesní deformací a syndromem vyhoření.

Důležité je zmínit, že úspěšný učitel nemusí být ve všem dokonalý, žáci si velmi cení takového učitele, který dokáže přiznat svou chybu a omluvit se.

3.1 PODMÍNKY ÚSPĚCHU UČITELE

Úspěšnost učitele se odvíjí od naplnění následujících podmínek. Každý úspěšný učitel musí mít vědomosti, dovednosti, zájem a možnosti.

3.1.1 VĚDOMOSTI

Úspěšný učitel musí mít nejen odborné znalosti, ale také musí mít znalosti z pedagogiky a psychologie. Je velmi žádoucí, aby učitel přesně věděl, co má žáky učit. Co je základní učivo a co je již učivo nadstavbové. Žáci velmi dobře poznají, zdali učitel ví, co má učit, zda dané problematice rozumí a zdali ho vybrané učivo baví. Velmi důležité je, aby učitel věděl, jak má učit. Nejedná se jen o záležitost didaktiky a metodiky, ale především se zde projevuje učitelova potřebná tvořivost. Dále by měl každý učitel, který chce být úspěšným vědět, proč má učit žáky právě tyto vědomosti. Jaké znalosti, schopnosti a dovednosti výběrem tohoto učiva u žáků bude rozvíjet. Žáci by si měli během výuky osvojit logické způsoby myšlení, postupy řešení problémů a zvládnání náročných životních situací (Holeček, 2014, s. 87).

3.1.2 DOVEDNOSTI

Úspěšný učitel k výkonu své profese potřebuje určité dovednosti, které se projevují v plánování a přípravě na výuku, v samotné realizaci výuky, v řízení výuky, ve vytváření pozitivního klimatu ve třídě, ve zvládnutí kázně a v hodnocení prospěchu.

3.1.3 ZÁJEM

Úspěšný učitel má zájem o své žáky. Učitelův zájem se projevuje v pozitivním způsobu myšlení, v jeho víře ve schopnosti žáka a ve víře v žákův pozitivní osobnostní růst. Tento tzv. pedagogický optimismus se přenáší z učitele na jeho žáky.

3.1.4 MOŽNOSTI

Úspěšný učitel potřebuje nejen pozitivní zázemí – poslušné a motivované žáky, bezproblémové a slušné rodiče, vybavené učebny, učebnice, pomůcky, čas na svou práci, ale také potřebuje být spokojený ve svém osobním životě a měl by mít dobré mezilidské vztahy s ostatními učiteli a s vedením školy. Tyto vztahy jsou pozitivně rozvíjeny uznáním a pochvalou učitele od jeho nadřízených (Holeček, 2014, s. 88-93).

4 PŘEDCHOZÍ VÝZKUMY ZKOUMAJÍCÍ OSOBNOST UČITELE

Jedním z nejstarších výzkumů zabývajících se osobností úspěšného učitele je výzkum D. Ryanse z roku 1960. Tento výzkum přinesl následující informace: úspěšný učitel je takový učitel, který je k žákům vřelý, má pro žáky pochopení, je odpovědný, systematický, čilý, tvořivý a je schopen žáky v jejich činnosti podněcovat. Úspěšný učitel se také vyznačuje svým přátelským chováním k žákům.

Výzkum M. Langové a kol. z roku 1992 přinesl informace o vlastnostech učitele, jež pozitivně působí na rozvoj žáků. Jedná se o tyto osobnostní rysy: vřelost, emocionální stabilita, učitelova sebedůvěra a učitelův racionální přístup. Výsledky výzkumu přinesly informace, že přiměřený stupeň učitelovy dominance je žádoucí (Holeček, 2014, s. 95-97).

V letech 1991–2013 proběhl výzkum na katedře psychologie FPE ZČU v Plzni. Za účelem zjištění vlastností úspěšného učitele byl sestaven dr. Holečkem dotazník: *Hodnocení učitele žákem*. Tento dotazník zkoumá význam jednotlivých učitelových osobnostních vlastností, didaktických schopností a pedagogicko-psychologických vlastností pro žáka. Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 684 žáků středních škol a na základě získaných informací z výzkumu byly sestaveny tzv. normy pro úspěšného učitele. Tyto normy jsou platné pro první ročníky středních škol. Výzkum přinesl následující názory žáků na osobnost úspěšného učitele: z osobnostních vlastností učitele žáci velmi oceňují učitelovu spravedlnost a také učitelovu rozhodnost a schopnost řešit případné konfliktní situace. Z didaktických vlastností byl žáky velmi oceněn učitelův jasný, srozumitelný a přesvědčivý výklad učiva. A také výklad umožňující zápis poznámek žáků. Žáci také oceňují, když učitel je schopen udržet si kázeň žáků v hodinách. Z pedagogicko-psychologických charakteristik učitele si žáci velmi váží, když má učitel radost z jejich úspěchů, oslovuje je křestním jménem a udělá si na ně vždy čas. Také je velmi oceněno, když učitel ve třídě vytváří pozitivní atmosféru (Holeček, 2014, s. 99-103).

PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE

5 CÍLE VÝZKUMU

Osobnost učitele má mimořádný vliv na rozvoj osobnosti žáků. Někteří učitelé se pro mnoho svých žáků stávají celoživotními vzory. Avšak také bohužel existují učitelé, kteří své žáky velmi negativně ovlivní po zbytek života. Hlavním cílem praktické části práce je zjištění obrazu ideálního učitele v představách žáků různých věkových kategorií. Ke zjištění těchto informací byla využita kvantitativní i kvalitativní metoda (Gavora, 2010, s. 35-38). Dotazníkové šetření a rozhovor se žáky a jejich učiteli se uskutečnily na základní škole v Prachaticích. Výsledky výzkumu přináší pohled žáků různých věkových kategorií na osobnost ideálního učitele a zároveň podávají obraz nežádoucích vlastností a způsobů chování učitelů.

Pro tento výzkum byla stanovena následující základní výzkumná otázka:

- Jak si žáci různých věkových kategorií představují ideálního učitele?

Poté byly stanoveny dílčí výzkumné otázky:

- Jakých vlastností a způsobů chování si žáci různých věkových kategorií nejvíce cení z hlediska didaktických schopností, pedagogicko-psychologických vlastností a osobnostních vlastností učitele?
- Jaké vlastnosti a způsoby chování žáci různých věkových kategorií z hlediska didaktických schopností, pedagogicko-psychologických vlastností a osobnostních vlastností učitele odsuzují?
- V čem se liší pohled žáků 4.-5. ročníků ZŠ a žáků 7.-8. ročníků ZŠ na osobnost ideálního učitele?
- V čem se liší pohled dívek a chlapců ZŠ na osobnost učitele?

Mimo jiné nás zajímal názor samotných třídních učitelů na výsledky výzkumného šetření. Zajímalo nás, zdali očekávali tyto odpovědi od žáků či co je případně udivilo. Také nás zajímalo, do jaké míry se názory žáků a jejich učitelů na osobnost ideálního učitele odlišují.

6 PŘÍPRAVA A REALIZACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Samotnému výzkumnému šetření předcházelo seznámení se s předchozími výzkumy na dané téma a s odbornými publikacemi, poté proběhl předvýzkum. Výzkumné šetření se uskutečnilo na Základní škole Zlaté stezce v Prachaticích, kde autorka práce působí jako asistentka pedagoga. Z tohoto důvodu nebyl problém uskutečnit výzkum na dané škole. Vedení školy, třídní učitelé i žáci byli velmi vstřícní.

Vedení školy a třídní učitelé žáků byli podrobně seznámeni s výzkumem a jeho cílem. Samotní třídní učitelé projevili velký zájem o následné seznámení se s výsledky výzkumu. Jelikož bylo zapotřebí získat informace od většího počtu respondentů (celkem 100 žáků), byl za tímto účelem sestaven dotazník (viz Příloha č. 1). Všechny dotazníky byly v tištěné podobě osobně zadány žákům během vyučovací hodiny. Žáci byli seznámeni s cílem výzkumu, s instrukcemi a také byli ujištěni o anonymitě. Žákům bylo sděleno, že výsledky z daného dotazníku budou použity pouze pro studijní účely. Pro snazší pochopení jednotlivých otázek a odpovědí byly v dotazníku užity příklady. Během samotného dotazníkového šetření žáci mohli autorku kdykoli požádat o pomoc, pokud by nerozuměli otázce či odpovědi. Všem žákům bylo velmi poděkováno za jejich spolupráci při výzkumném šetření. Poté probíhalo vyhodnocování výsledků dotazníkového šetření.

K hlubšímu poznání dané problematiky byla zvolena ještě metoda kvalitativní – rozhovor se žáky a rozhovor s jejich třídními učiteli. Celkem bylo dotazováno 8 žáků a poté proběhl rozhovor se 4 třídními učiteli. Rozhovor se žáky a s učiteli se uskutečnil po 10 dnech od dotazníkového šetření. Rozhovor probíhal ve škole.

7 METODIKA VÝZKUMU

Pro daný výzkum byl zvolen kvantitativní výzkum ve formě dotazníkové šetření spolu s kvalitativním výzkumem – ve formě rozhovoru se žáky a jejich třídními učiteli. Rozhovor se žáky měl přispět k hlubšímu poznání a porozumění dané problematice. Rozhovor s učiteli měl podat obraz toho, do jaké míry se názory žáků na ideálního učitele shodují s názory jejich samotných učitelů. Dotazníkové šetření proběhlo na konci března roku 2017 a poté následovaly začátkem měsíce dubna roku 2017 rozhovory se žáky a jejich učiteli. Základem výzkumu byl stanoven deskriptivní výzkumný problém (Gavora, 2010, s. 56), který zkoumá a popisuje názory žáků 4. - 5. tříd a 7. - 8. tříd základní školy na vlastnosti a chování ideálního učitele.

Jako hlavní inspirace při sestavování dotazníku posloužily informace z odborných publikací, a především dotazník sestavený dr. Holečkem – *Hodnocení učitele žákem*. Dotazník vlastní konstrukce obsahuje úvodní informace a instrukce (žákům bylo několikrát zdůrazněno, že u jednotlivých otázek mohou zaškrtnout 1–2 odpovědi dle jejich uvážení). Následují otázky týkající se pohlaví respondentů a jejich ročníku. Poté následuje 16 otázek k dané problematice. Vzhledem k nízkému věku žáků (dotazníkového šetření se zúčastnili i žáci 4.-5. tříd) byly některé otázky pro větší srozumitelnost doplněny vhodnými rozvádějícími příklady, čímž se stal dotazník náročnějším na četbu. Proto dotazník obsahuje jen 16 otázek. V úplném závěru dotazníku se nachází autorčino poděkování respondentům.

Vypracovaný dotazník obsahuje uzavřené otázky (Gavora, 2010, s. 124) týkající se osobnostních vlastností, didaktických schopností a pedagogicko-psychologických vlastností učitele. Vyskytují se zde otázky zahrnující pouze osobností vlastnosti učitele a didaktické schopnosti. Avšak jsou zde také kombinované otázky zahrnující osobností vlastnosti a didaktické schopnosti, osobnostní vlastnosti a pedagogicko-psychologické vlastnosti, didaktické schopnosti a pedagogicko-psychologické vlastnosti a konečně osobností vlastnosti, didaktické schopnosti a pedagogicko-psychologické vlastnosti učitele. Cílem těchto kombinovaných otázek bylo zjistit, jaké vlastnosti či schopnosti žáci u učitele nejvíce preferují – zdali jeho osobnostní vlastnosti, didaktické schopnosti či pedagogicko-psychologické vlastnosti. Dotazníkové šetření navíc zjišťuje i pohled žáků na vlastnosti a chování neúspěšného učitele z hlediska těchto jednotlivých oblastí (osobnostní a pedagogicko-psychologické vlastnosti, didaktické schopnosti učitele).

Ukázka vybraných zkoumaných pozitivních osobnostních a pedagogicko-psychologických vlastností a didaktických schopností učitele.

Tabulka 1: Ukázka vybraných zkoumaných pozitivních osobnostních a pedagogicko-psychologických vlastností a didaktických schopností učitele

Osobnostní vlastnosti	Didaktické schopnosti	Pedagogicko-psychologické vlastnosti
trpělivost	srozumitelný výklad	má zájem o žáky
spravedlivě hodnotí všechny žáky	zaujme svým výkladem	vytváří příjemnou atmosféru ve třídě
důslednost	učivo dokáže dobře vysvětlit	žáky spíše chválí, než je trestá
sebevědomí	udrží si kázeň	oceňuje práci žáků
optimismus	je vždy připraven na výuku	nikoho nezesměšňuje
rozhodnost	střídá činnosti žáků a používá různé výukové materiály a pomůcky	laskavě se chová ke všem žákům
dokáže přiznat svou chybu a omluvit se	tvořivost	žáky vždy vyslechne

Ukázka vybraných zkoumaných negativních osobnostních a pedagogicko-psychologických vlastností a didaktických schopností učitele.

Tabulka 2: Ukázka vybraných zkoumaných negativních osobnostních a pedagogicko-psychologických vlastností a didaktických schopností učitele

Osobnostní vlastnosti	Didaktické schopnosti	Pedagogicko-psychologické vlastnosti
náladovost	učivo nedokáže žákům vysvětlit	křičí na žáky
výbušnost	nedokáže svým výkladem žáky zaujmout	ignoruje některé žáky ve třídě
netrpělivost	neudrží si kázeň	zesměšňuje některé žáky

Kromě kvantitativního výzkumu ve formě dotazníkového šetření byl využit i kvalitativní výzkum ve formě rozhovoru se žáky a poté proběhl rozhovor i s jejich třídními učiteli. Rozhovoru se zúčastnilo celkem 8 žáků (4 dívky a 4 chlapci, vždy 2 žáci z každého ročníku) a 4 třídní učitelé (3 ženy a 1 muž). Rozhovor probíhal na základě předem připravených otázek, které byly v některých případech doplňovány či rozšířeny. Jednalo se o polostandardizovaný rozhovor. Jednotliví žáci byli vybráni samotnými třídními učiteli. Osloveni byli žáci s průměrným školním prospěchem. Cílem bylo vybrat žáky s takovým prospěchem, který by se nepromítl do samotného hodnocení vlastností a chování učitele.

Otázky položené žákům:

1. Jak si představuješ ideálního učitele – jaké by měl mít vlastnosti, jak by se měl k žákům chovat?
2. Jaké vlastnosti či chování ti u učitele vadí?
3. Kdyby sis mohl(a) vybrat svého učitele, upřednostnil(a) bys raději ženu či muže? A proč?
4. Je pro tebe důležitý věk tvého učitele? Kdyby sis mohl(a) vybrat, chtěl(a) bys učitele mladého, ve středním věku či staršího? A proč?
5. Ocenil(a) bys, kdyby učitel chtěl po žácích zpětnou vazbu k jeho způsobu výuky a k chování k žákům?

Rozhovor s učiteli

Před samotným rozhovorem s třídními učiteli žáků, kteří se zapojili do dotazníkového šetření, proběhla prezentace výsledků dotazníkového šetření. Učitelé byli seznámeni s názory pouze svých žáků (žáci jednoho třídního učitele) i s celkovým pohledem žáků na osobnost učitele. Po prostudování výsledků dotazníkového šetření se učitelé měli vyjádřit k zjištěným informacím. Byly jim položeny následující otázky:

1. Překvapil Vás názor Vašich žáků na vlastnosti a chování ideálního učitele? Pokud ano, co Vás nejvíce překvapilo? Co jste naopak očekávali, že žáci zvolí?
2. Překvapilo Vás zjištění, jaké vlastnosti či chování žákům na učitelích vadí? Co Vás nejvíce překvapilo?

Výzkumný soubor

K výzkumnému šetření byli osloveni žáci a učitelé ze Základní školy Zlaté stezky v Prachaticích. Celkem bylo osloveno 100 žáků a 4 třídní učitelé. Výzkumu se zúčastnili žáci z prvního stupně (žáci 4. - 5. ročníků) a žáci z druhého stupně (žáci 7. - 8. ročníků).

CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH VĚKOVÝCH OBDOBÍ

Výzkum byl prováděn u žáků z prvního stupně (žáci 4. – 5. ročník ZŠ, věkové zastoupení žáků je 9-12 let, mladší školní věk, období pubescence) a z druhého stupně (žáci 7. – 8. ročníku ZŠ, věkové zastoupení žáků je 13-15 let, období pubescence).

CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Pro toto vývojové období je charakteristická radostná nálada žáků a optimismus. Jedná se o klidné období, bez afektů a bouřlivých projevů. Pro žáky v tomto vývojovém období je velmi důležité kladné hodnocení a pochvala, pokud k ní nedochází může se to negativním způsobem projevit na důvěře žáka ve své vlastní schopnosti. U žáků ve 4. třídě se mohou vyskytovat školní fóbie, poruchy životosprávy (nechutenství, poruchy příjmu potravy) a neurotické návyky. V tomto období se city stávají stálejšími a trvalejšími a dochází ke zdokonalení sebeovládání se.

Myšlení žáků mladšího školního věku: od 9. roku se rozvíjí kritické myšlení.

CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ PUBESCENCE

Pubescenci můžeme charakterizovat jako nejdynamičtější a nejkritičtější období v lidském životě. Je to období, které se vyznačuje výraznými změnami jak v oblasti tělesné, tak v oblasti psychické. Tyto změny se odrážejí v chování žáka. V tomto období dochází k řadě hormonálních změn, které způsobují emoční labilitu. Typické jsou konflikty, afekty. U žáků se můžeme setkat se sekulární akcelerací (urychlený růst i urychlený vývoj sexuality) a zároveň se můžeme setkat i s decelerací (zpomalování psychosocionálního vývoje, které je způsobeno prodloužením školní docházky a následnou ekonomickou závislostí na rodičích). Myšlení pubescentů se vyznačuje svou formální logičností. Tento nový způsob myšlení se promítá i do kritického hodnocení okolního světa a sebe sama. Pro toto vývojové období je typický pubertální radikalismus (snaha pubescentů změnit svět, odpor proti kompromisům). Pubescenti jsou egocentricky orientovaní (Novotná, Hřichová, Miňhová, 2012, s. 52-54).

8 PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

8.1 PREZENTACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Výsledky dotazníkového šetření jsou prezentovány ve formě výsečových a pruhových grafů. Grafy jsou pro lepší názornost součástí textu. Při vyhodnocování jednotlivých výsledků a při tvorbě grafů byly užity programy: Microsoft Excel a Microsoft Word. Prezentace jednotlivých výsledků dotazníkového šetření obsahuje vždy pruhový graf, který informuje o celkovém počtu voleb jednotlivých odpovědí (kolik žáků v dané věkové kategorii a daného pohlaví zvolilo tuto možnost – u každé otázky, mimo otázek obecného charakteru, respondenti mohli zvolit 1 – 2 odpovědi dle svého uvážení) a poté prezentace výsledků dotazníkového šetření obsahuje výsečové grafy, jež zobrazují procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí u dané otázky – dle věkové kategorie žáků a dle pohlaví žáků.

Otázky obecného charakteru: Jaké je Vaše pohlaví?

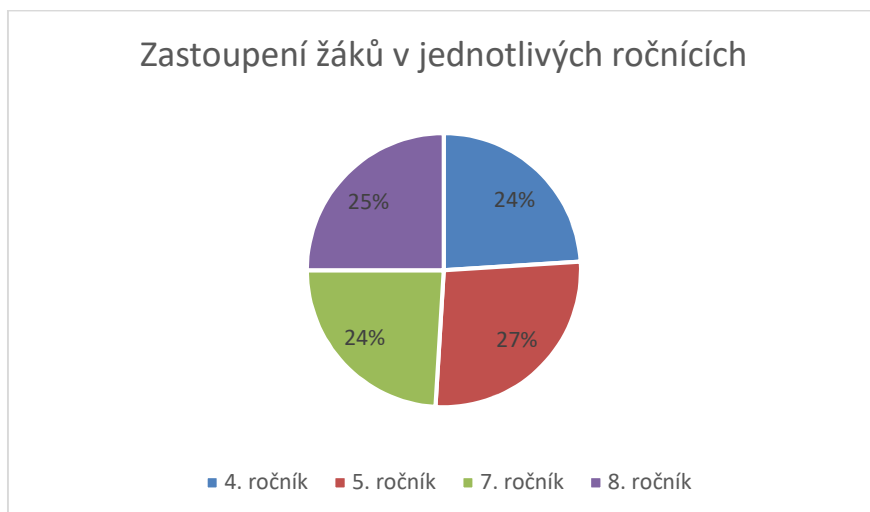
Graf č. 1 podává informaci o zastoupení respondentů dle pohlaví v daném výzkumném šetření. Z celkového počtu 100 respondentů, bylo 51 % dotazovaných ženského pohlaví a 49 % respondentů bylo mužského pohlaví. Zastoupení obou pohlaví je poměrně rovnoměrné.

Graf č. 1: Pohlaví žáků

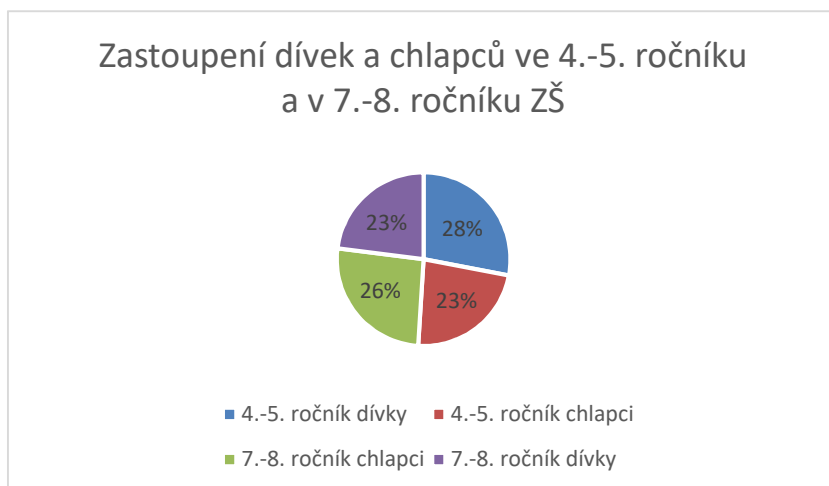
Otázky obecného charakteru: V jakém jste ročníku?

Graf č. 2 podává informaci o tom, jaké je zastoupení respondentů v rámci jednotlivých ročníků. Ze 4. ročníku se výzkumu zúčastnilo celkem 24 žáků, z 5. ročníku 27 žáků, ze 7. ročníku 24 žáků a z 8. ročníku 25 žáků. Věkové zastoupení jednotlivých ročníků je následující: (9–12 let žáci 4. – 5. ročníku, 13–15 let žáci 7. – 8. ročníku).

Graf č. 2: Zastoupení žáků v rámci roční

Graf č. 3 informuje o zastoupení počtu dívek a chlapců v rámci výzkumného šetření v rámci 4. - 5. ročníku a 7. - 8. ročníku ZŠ. Pro dotazníkové šetření bylo osloveno celkem 28 dívek ze 4. - 5. ročníku, 23 chlapců ze 4. - 5. ročníku, 23 dívek ze 7. - 8. ročníku a 26 chlapců ze 7. - 8. ročníku.

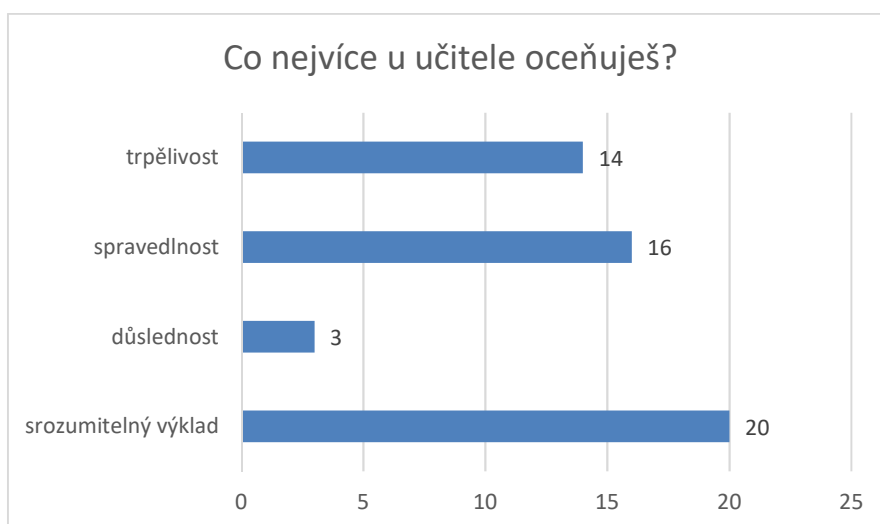

Graf č. 3: Zastoupení dívek a chlapců ve 4. – 5. ročníku a v 7. – 8. ročníku ZŠ

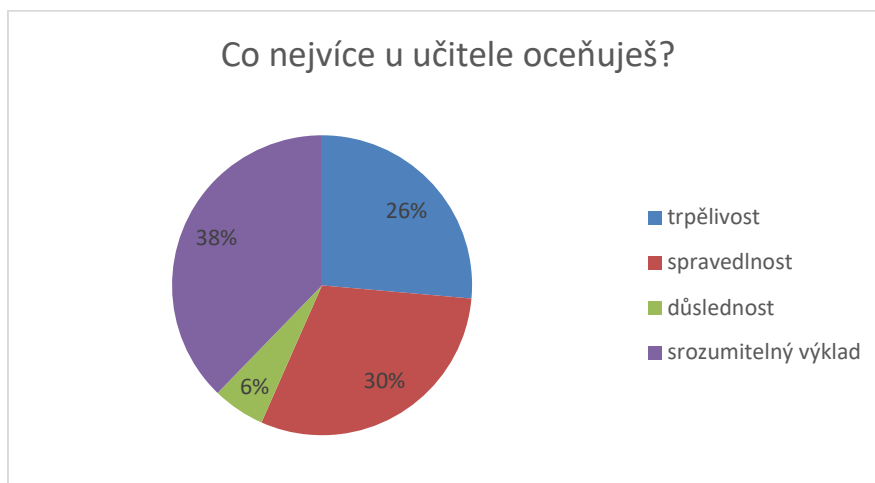
Prezentace výsledků dotazníkového šetření u dívek 4.-5. ročníku ZŠ. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 28 dívek ze 4. - 5. ročníku ZŠ.

Otázka č. 1: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

Graf č. 4 poskytuje následující informace: žákyně 4. - 5. ročníku u učitele nejvíce oceňují srozumitelný výklad. Tuto odpověď zvolilo celkem 20 dívek, vzhledem k celkovému počtu 28 dívek, je to poměrně vypovídající hodnota o tom, že žáci si velmi vážící, pokud jejich učitel dokáže učivo vykládat jasně a srozumitelně. Procentuální zastoupení volby této otázky je: 38 %. Jako druhá nejčastější odpověď byla spravedlnost učitele, tu zvolilo celkem 16 dívek (procentuální zastoupení této odpovědi je: 30 %). 14 dívek se rozhodlo pro trpělivost (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %) a 3 dívky zvolily, že u učitele oceňují jeho důslednost (procentuální zastoupení odpovědi je 6 %). To, že většina preferovala učitelův srozumitelný výklad se potvrdilo i u rozhovoru.

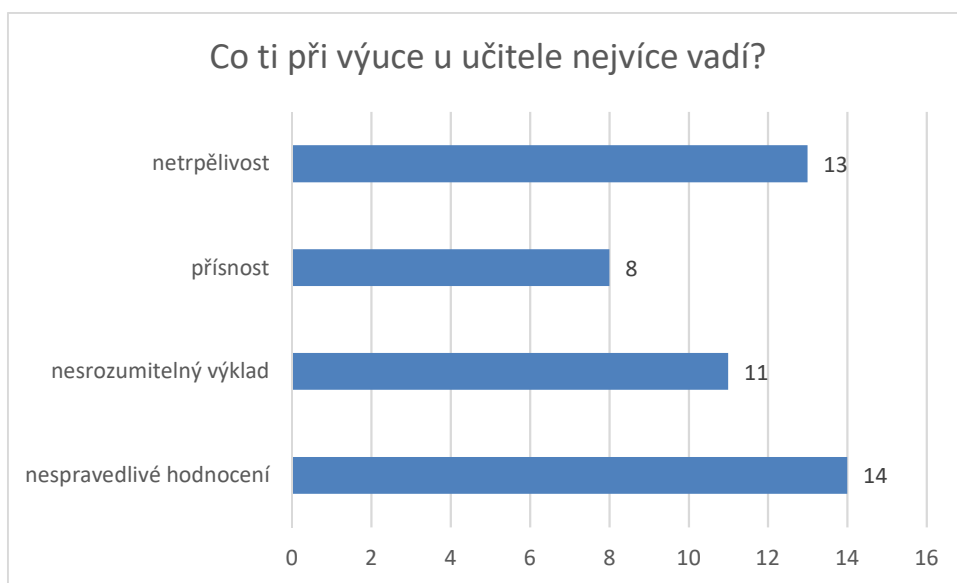
Graf č. 4: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

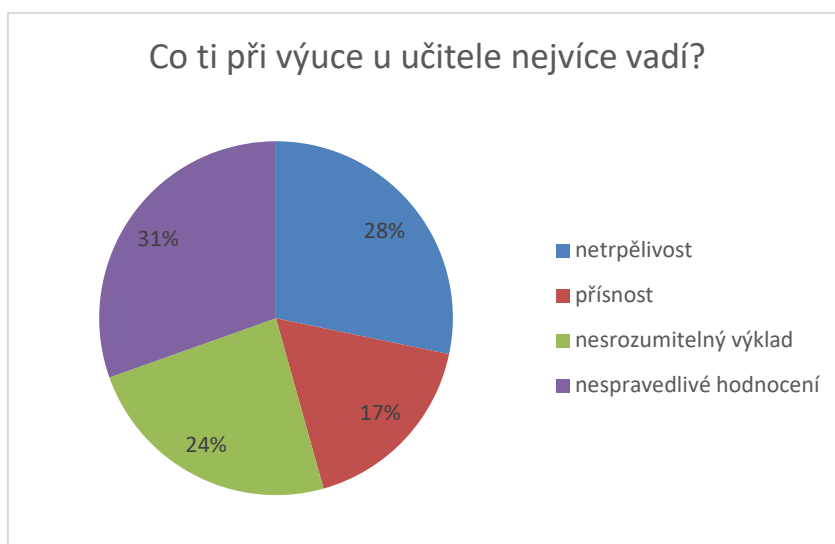
Graf č. 5: Procentuální zastoupení odpovědí – Co nejvíce u učitele oceňuješ?

Otázka č. 2: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 6 informuje o tom, že dívkám 4. – 5. ročníku ZŠ nejvíce vadí učitelovo nespravedlivé hodnocení žáků. Tuto odpověď vybralo celkem 14 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 31 %). Také jako nežádoucí učitelova vlastnost byla vnímána 13 dívkami učitelova netrpělivost (procentuální zastoupení odpovědi je 28 %). Nesrozumitelný výklad vadí 11 dívkách (procentuální zastoupení odpovědi je 24 %) a učitelova přísnost 8 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %). To, že žákům nevadí, když je učitel přísný, se potvrdilo i při rozhovoru se žáky.

Graf č. 6: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

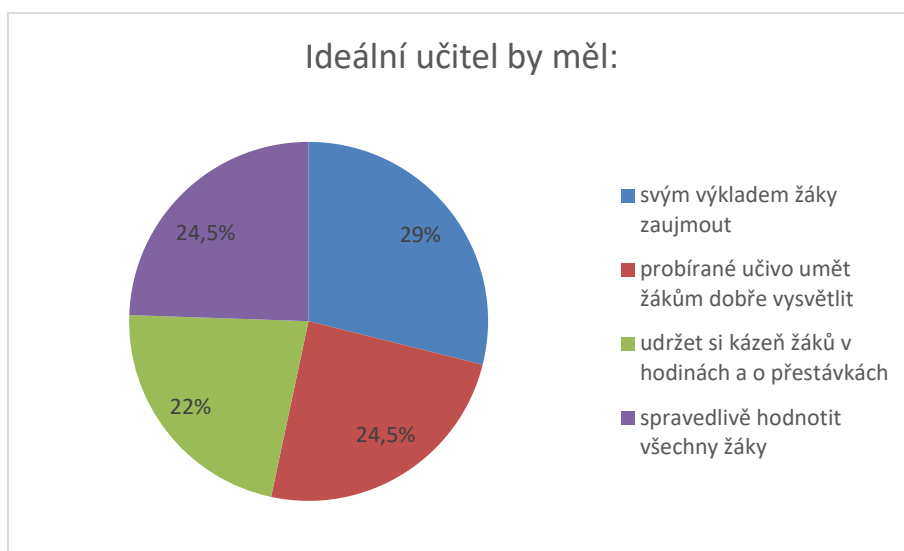
Graf č. 7: Procentuální zastoupení odpovědi – Co ti při výuce učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 3: Ideální učitel by měl:

Graf č. 8 přináší následující informace: 13 dívek zvolilo možnost, že ideální učitel by měl svým výkladem žáky zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). Možnosti, že ideální učitel by měl probírané učivo žákům dobře vysvětlit a spravedlivě žáky hodnotit, byly shodně zvoleny celkem 11 dívkami (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 24,5 %). 10 dívek zvolilo, že ideální učitel by měl být schopen udržet si kázeň žáků v hodinách a o přestávkách (procentuální zastoupení odpovědi je 22 %). Počet voleb dívek byl v této otázce velmi vyrovnan.

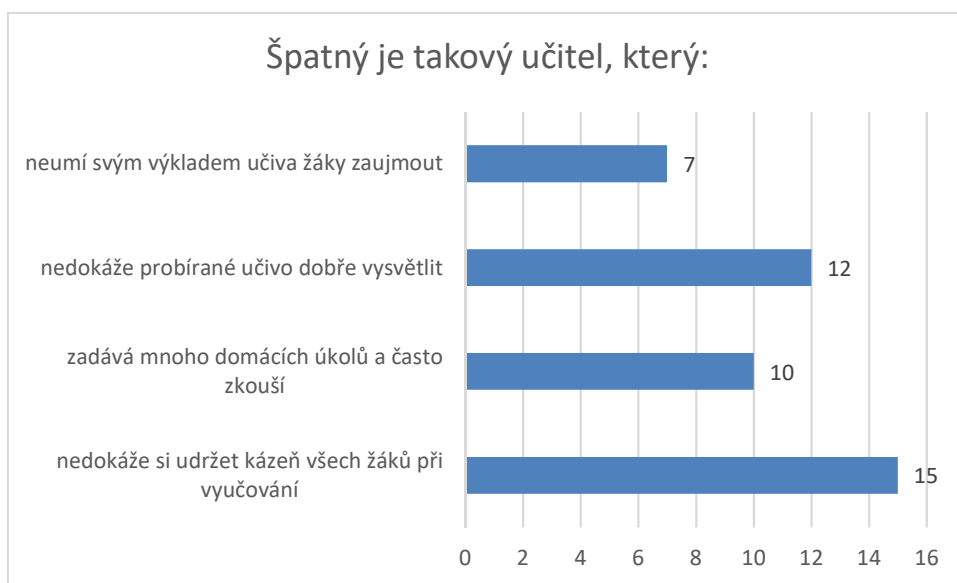
Graf č. 8: Ideální učitel by měl:

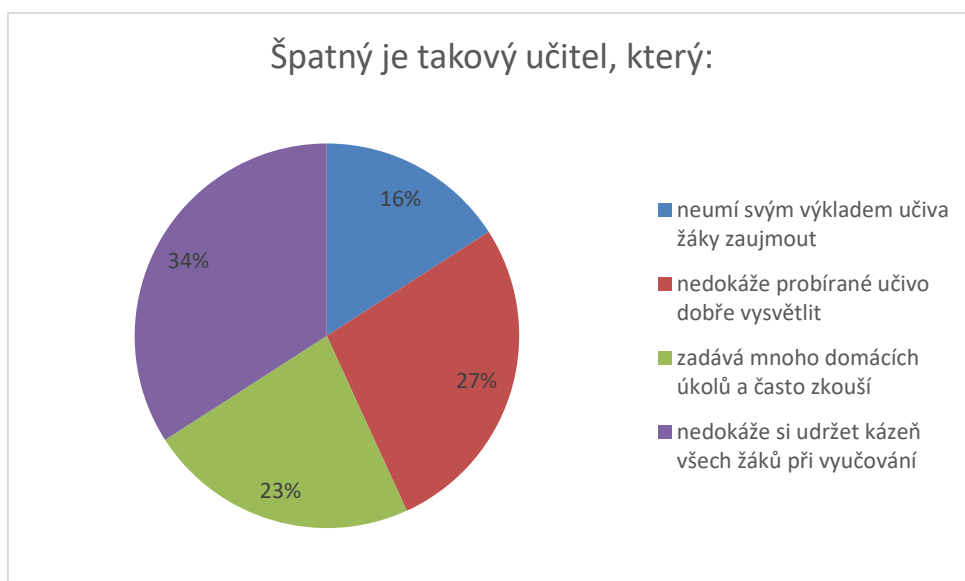
Graf č. 9: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl:

Otázka č. 4: Špatný je takový učitel, který:

Graf č. 10 zobrazuje volbu 15 dívek, že: Špatný je učitel, který si nedokáže udržet kázeň žáků při vyučování (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %). Na druhém místě byla zvolena odpověď, že: Špatný je takový učitel, který nedokáže probírané učivo dobře vysvětlit. Tuto možnost zvolilo 12 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 27 %). 10 dívek zvolilo možnost, že špatný je učitel, který zadává mnoho úkolů a často zkouší (procentuální zastoupení odpovědi je 23 %). Pro 7 dívek je špatným učitelem ten, kdo neumí svým výkladem žáky zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %).

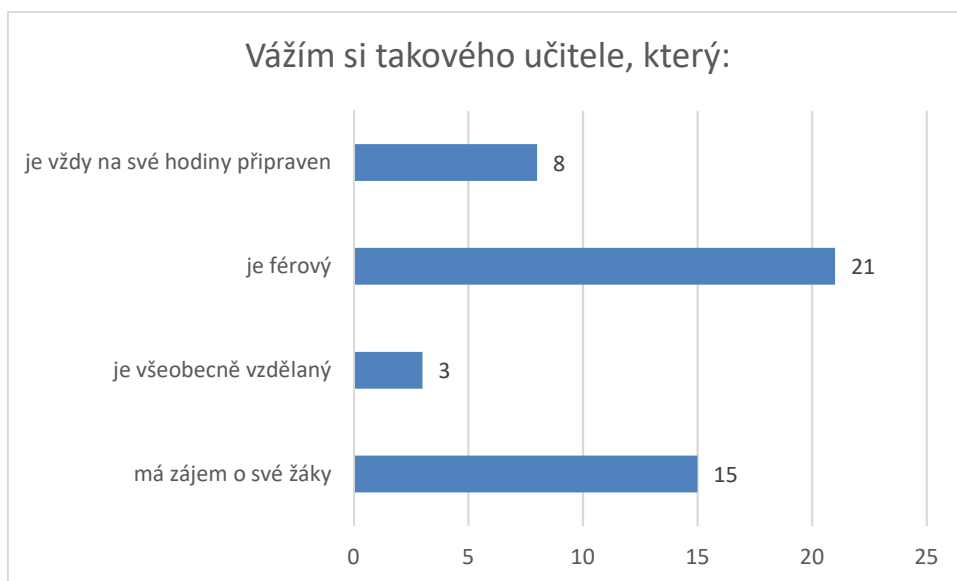
Graf č. 10: Špatný je takový učitel, který:

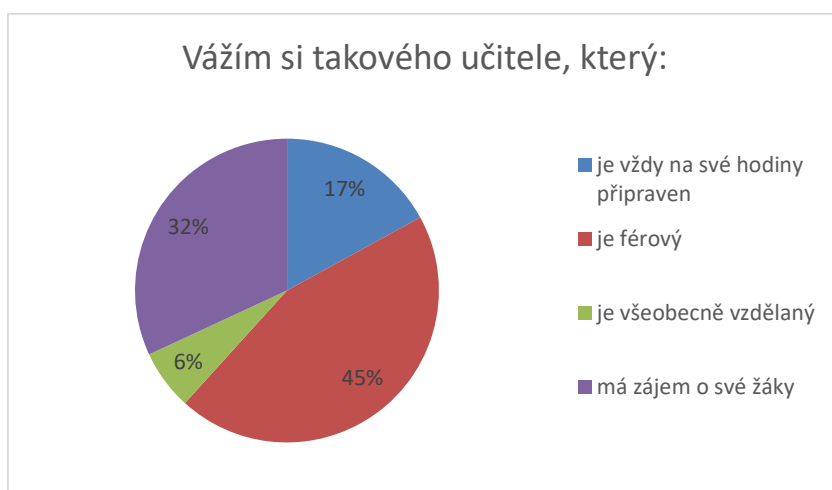
Graf č. 11: Procentuální zastoupení odpovědi – Špatný je takový učitel, který:

Otázka č. 5: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 12 podává informace o tom, že velká většina dívek (celkem 21) si váží takového učitele, který je vůči svým žákům férový (procentuální zastoupení odpovědí je 45 %). Možnost odpovědi, že si váží takového učitele, který má zájem o své žáky zvolilo 15 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %). 8 dívek si navíc váží i učitele, který je vždy na své hodiny připraven (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %). Všeobecně vzdělaného učitele si váží 3 dívky (procentuální zastoupení odpovědi je 6 %).

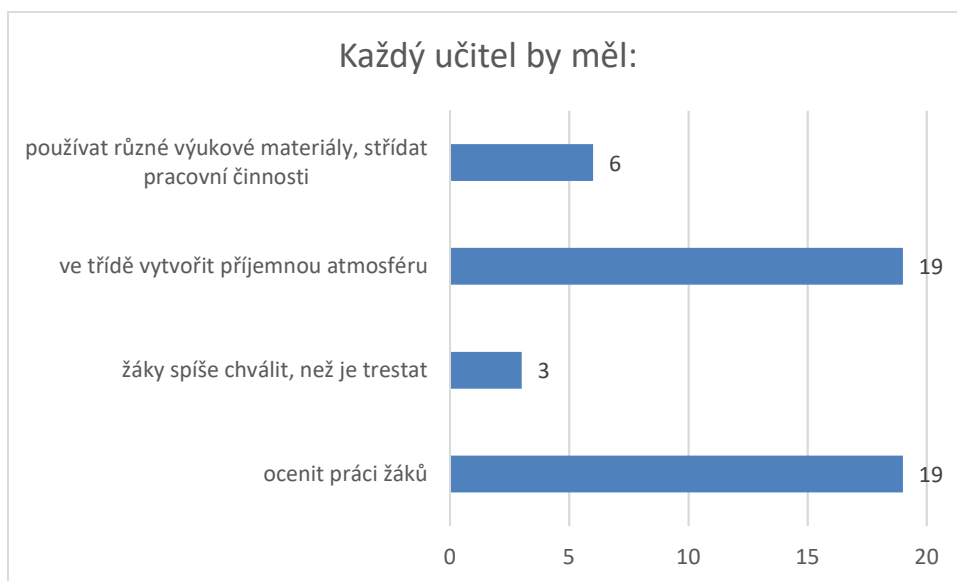
Graf č. 12: Vážím si takového učitele, který:

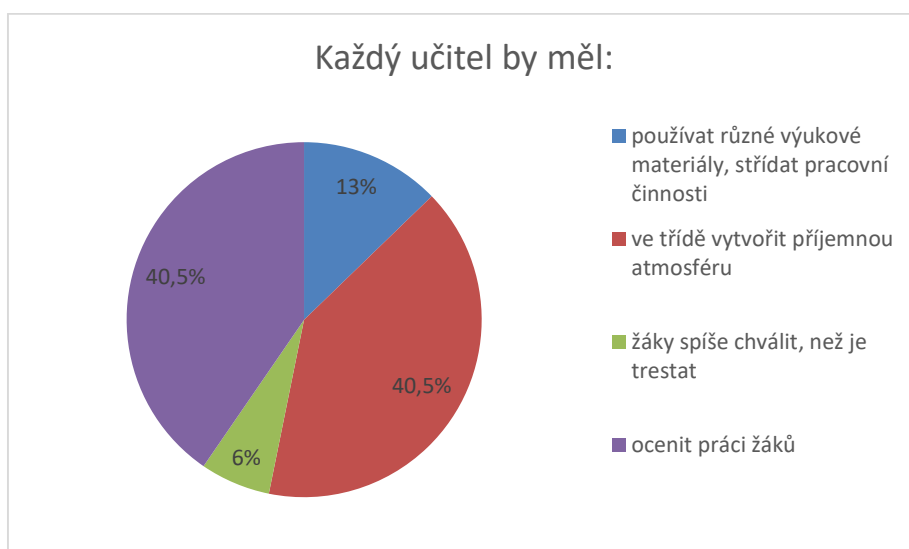
Graf č. 13: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 6: Každý učitel by měl:

Graf č. 14 přináší informace, že celkem 19 dívek shodně zvolilo možnosti, že každý učitel by měl ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru (procentuální zastoupení odpovědi je 40,5 %) a měl by ocenit práci žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 40,5 %). Odpověď, že učitel by měl používat různé výukové materiály a střídat pracovní činnosti žáků, zvolilo 6 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 13 %. Následně 3 dívky zvolily možnost, že učitel by měl žáky spíše chválit, než je trestat (procentuální zastoupení odpovědi je 6 %).

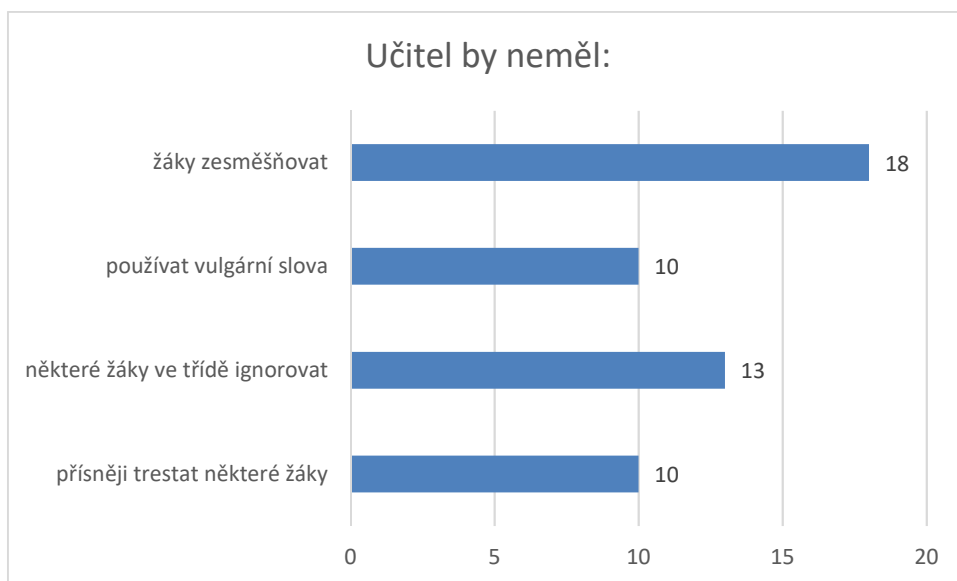
Graf č. 14: Každý učitel by měl:

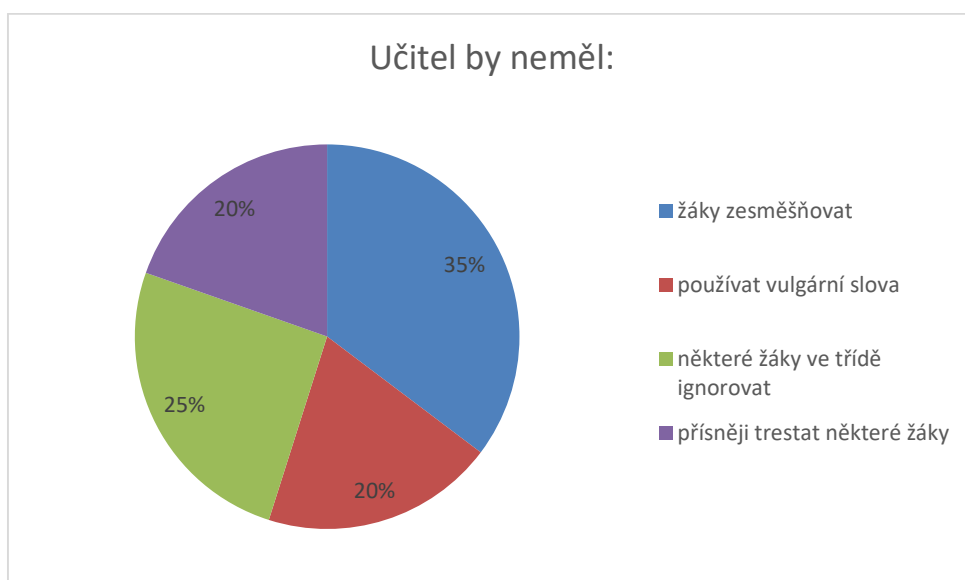
Graf č. 15: Procentuální zastoupení odpovědi – Každý učitel by měl:

Otázka č. 7: Učitel by neměl:

Graf č. 16 uvádí, že 18 dívek se domnívá, že učitel by neměl své žáky zesměšňovat (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). 13 dívek poté označilo, že učitel by neměl některé žáky ve třídě ignorovat (procentuální zastoupení odpovědi je 25 %). A shodně byly zvoleny 10 dívkami možnosti, že učitel by neměl používat vulgární slova (procentuální zastoupení odpovědi je 20 %) a přísněji trestat některé žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 20 %).

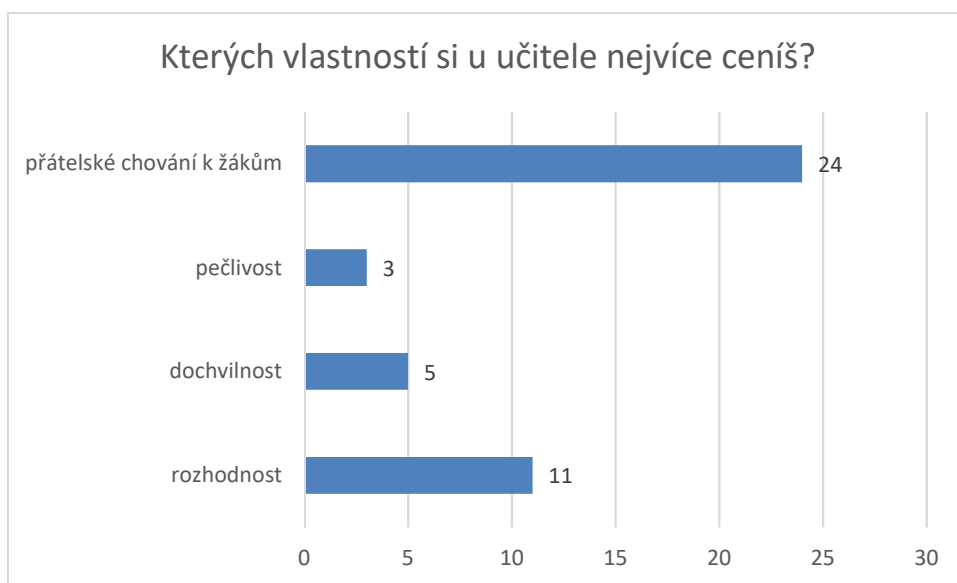
Graf č. 16: Učitel by neměl:

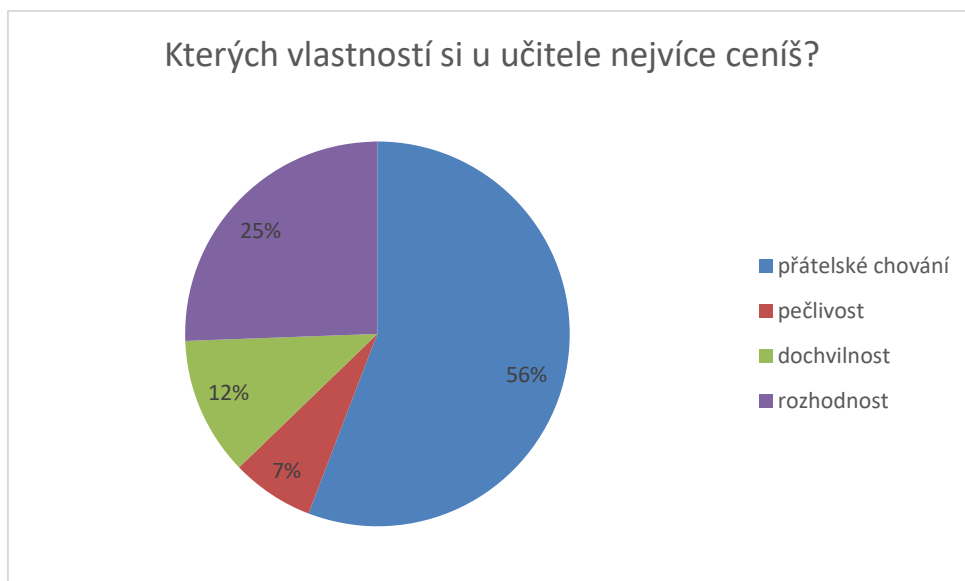
Graf č. 17: Procentuální zastoupení odpovědi – Učitel by neměl:

Otázka č. 8: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Graf č. 18 zobrazuje následující informace: Celkem 24 dívek si u učitele nejvíce cení přátelského chování k žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 56 %). 11 dívek si cení rozhodnosti u svého učitele (procentuální zastoupení odpovědi je 25 %). Učitelovu dochvilnost ocenilo 5 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 12 %). Učitelovu pečlivost oceňují 3 dívky (procentuální zastoupení odpovědi je 7 %). Výzkum ukázal, že žáci nejvíce z učitelových osobnostních vlastností oceňují učitelův přátelský vztah k žákům.

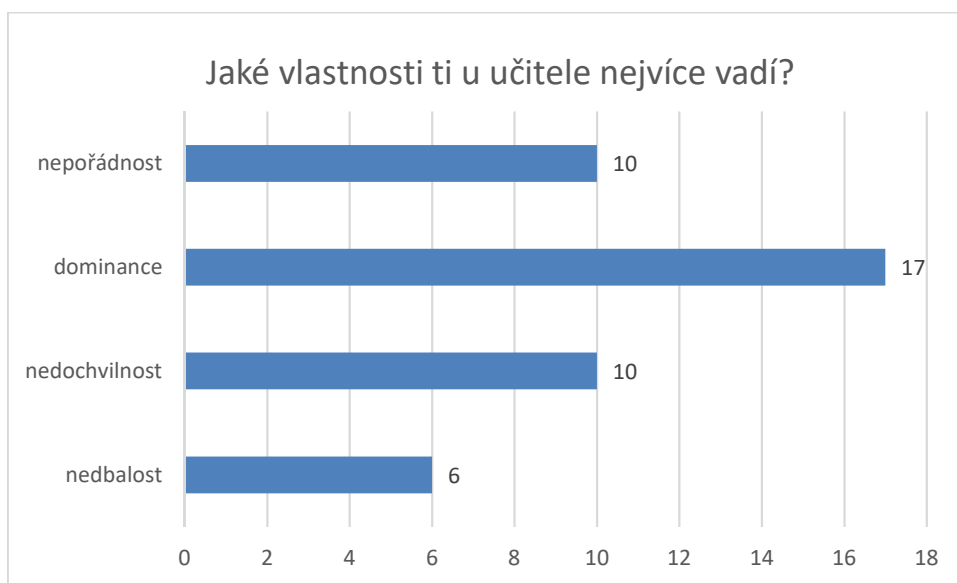
Graf č. 18: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

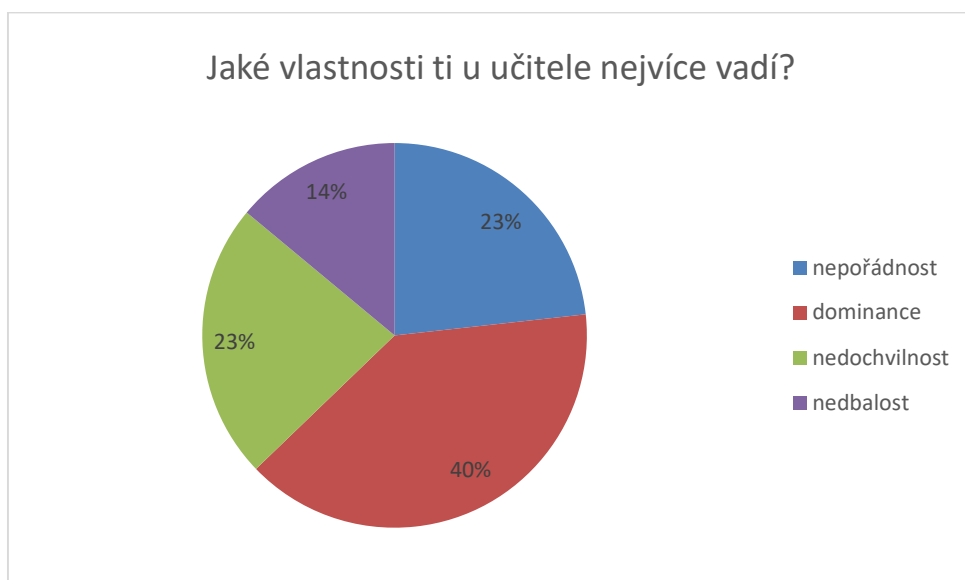
Graf č. 19: Procentuální zastoupení odpovědi – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Otázka č 9: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 20 uvádí, že celkem 17 dívkám vadí učitelova přílišná dominance (procentuální zastoupení odpovědi je 40 %). Učitelova nepořádnost (procentuální zastoupení odpovědi je 23 %) a nedochvilnost (procentuální zastoupení odpovědi je 23 %) se nachází ve shodě. Tyto negativní osobnostní vlastnosti vadí shodně 10 dívkám. Učitelova nedbalost vadí 6 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 14 %).

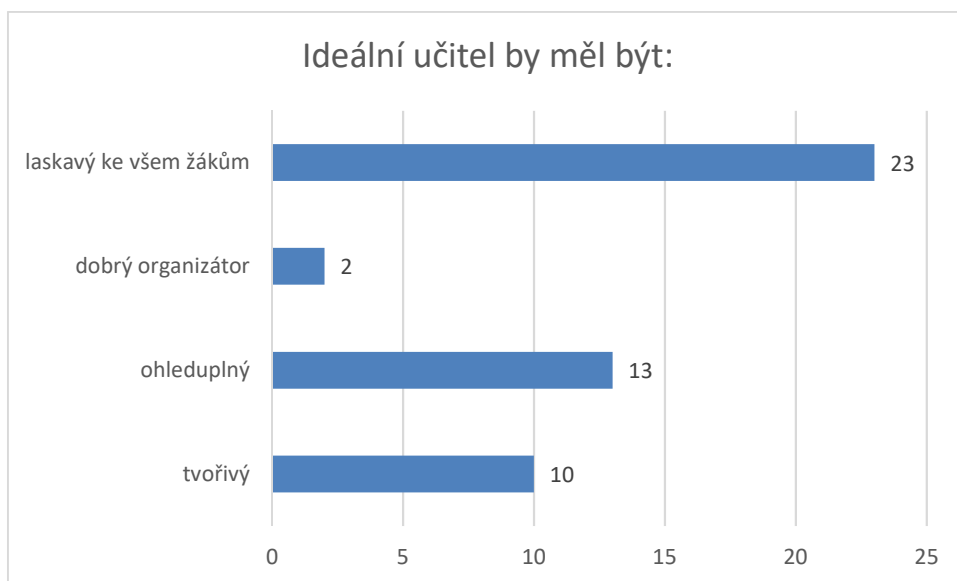
Graf č. 20: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

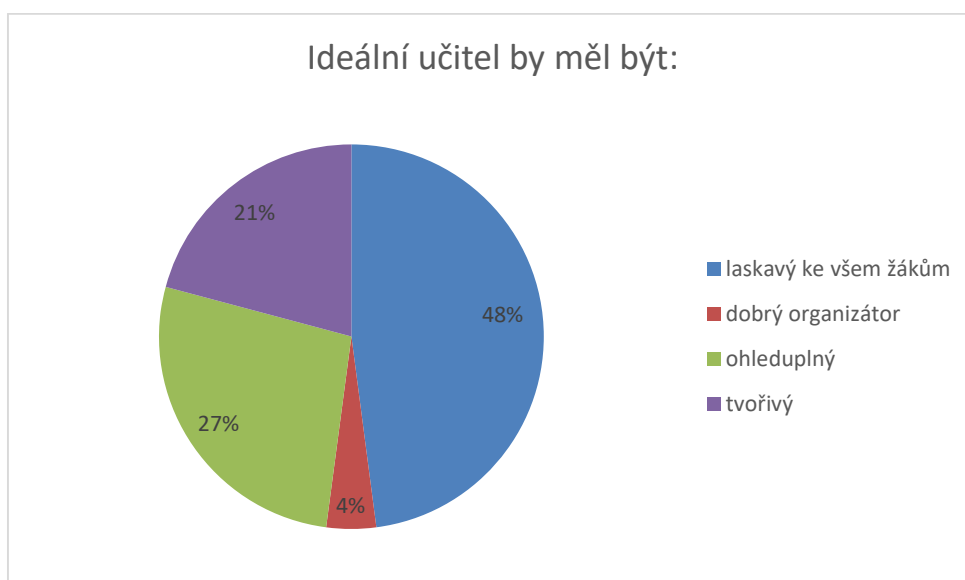
Graf č. 21: Procentuální zastoupení odpovědí – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 10: Ideální učitel by měl být:

Graf č. 22 informuje o tom, že naprostá většina dívek (celkem 23 z celkového počtu 28 dívek) od ideálního učitele očekává laskavý přístup ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 48 %). 13 dívek zvolilo, že ideální učitel by měl být navíc ohleduplný (procentuální zastoupení odpovědi je 27 %). Pro 10 dívek je ideální učitel zároveň i tvořivý (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %). Dobrého organizátora v ideálním učiteli vidí 2 dívky (procentuální zastoupení odpovědi jsou 4 %).

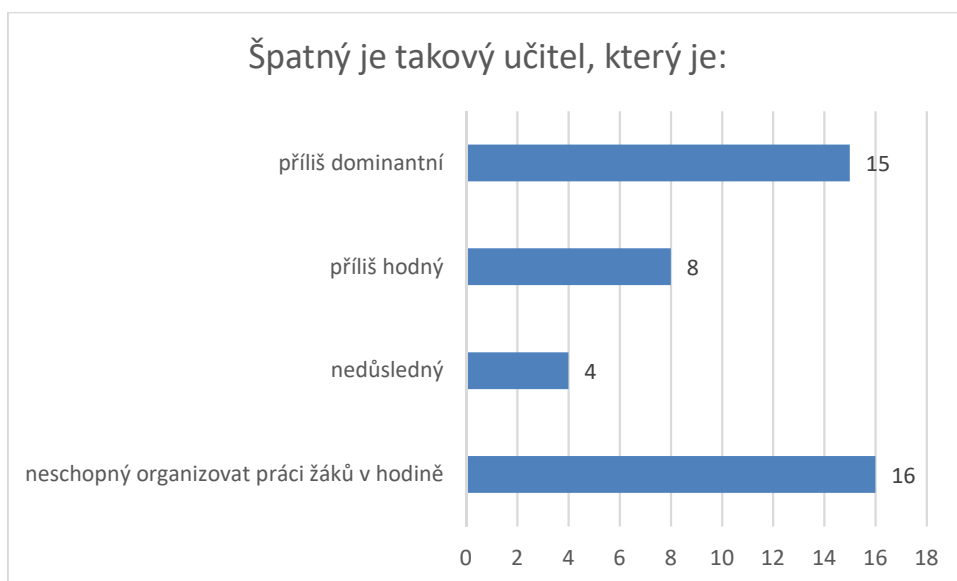
Graf č. 22: Ideální učitel by měl být:

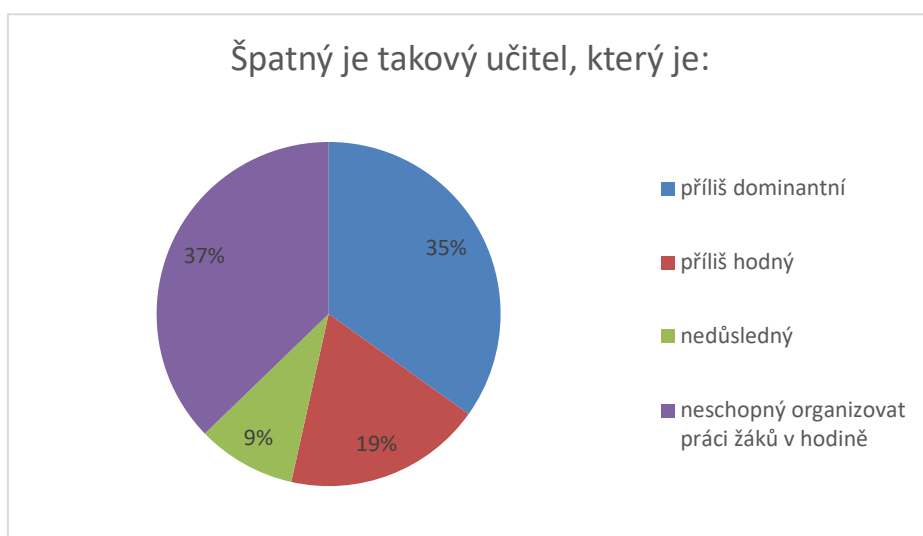
Graf č. 23: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel by měl být:

Otázka č. 11: Špatný je takový učitel, který je:

Graf č. 24 sděluje, že pro 16 dívek je špatným učitelem ten, kdo je neschopný organizovat práci žáků v hodině (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %). Hned poté se umístil takový učitel, který je příliš dominantní (15 dívek zvolilo tuto možnost, procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). Tato volba je v poměrné shodě s otázkou č. 9 – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí? Kdy celkem 17 dívek zvolilo odpověď, že jim nejvíce vadí učitelova dominance. Pro 8 dívek je špatný učitel takový, který je příliš hodný (procentuální zastoupení odpovědi je 19 %). Nedůslednost vnímají jako špatnou učitelovu vlastnost 4 dívky (procentuální zastoupení odpovědi je 9 %).

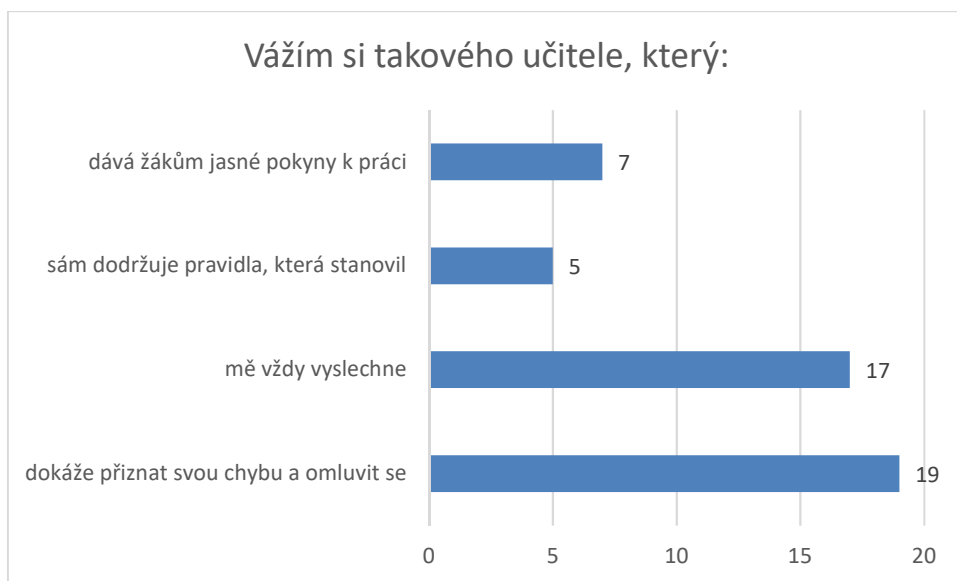
Graf č. 24: Špatný je takový učitel, který je:

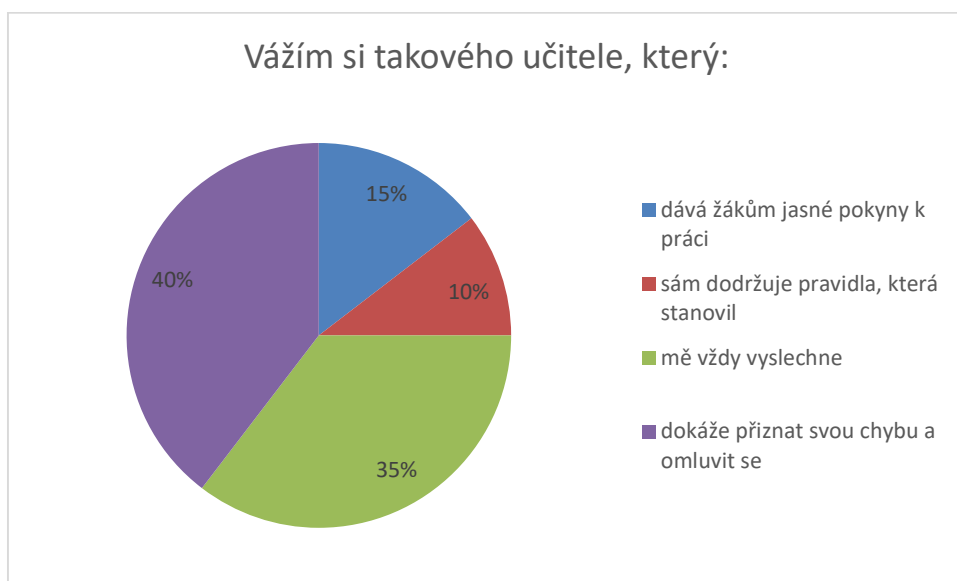
Graf č. 25: Procentuální zastoupení odpovědi – Špatný je takový učitel, který je:

Otázka č. 12: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 26 informuje o tom, že celkem 19 dívek si váží takového učitele, který dokáže přiznat svou chybu a omluvit se (procentuální zastoupení odpovědi je 40 %). Celkem 17 dívek si váží učitele, který své žáky vždy vyslechne (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). 7 dívek si váží učitele, který dává žákům jasné pokyny k práci (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %). Učitele, který dodržuje pravidla, která sám stanovil si váží 5 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 10%).

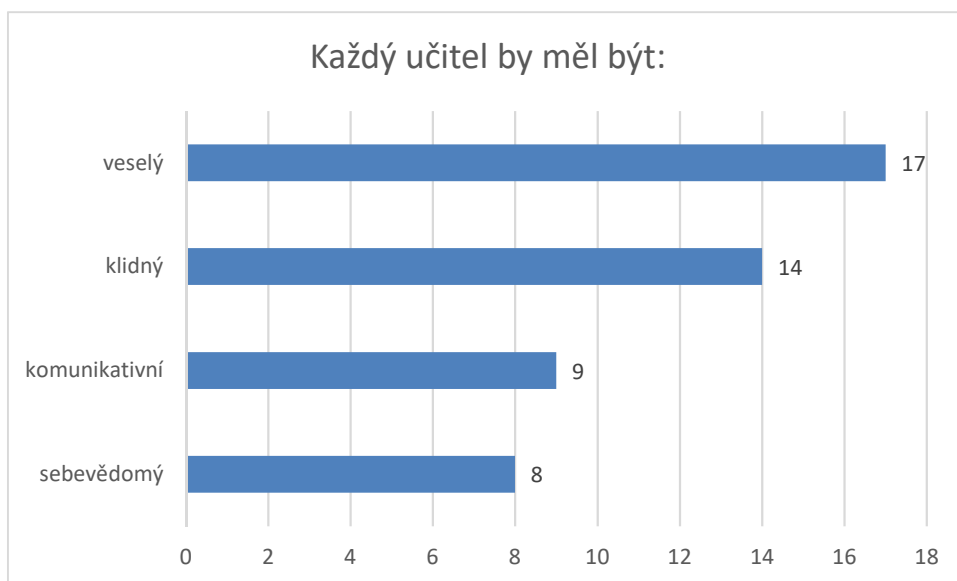
Graf č. 26: Vážím si takového učitele, který:

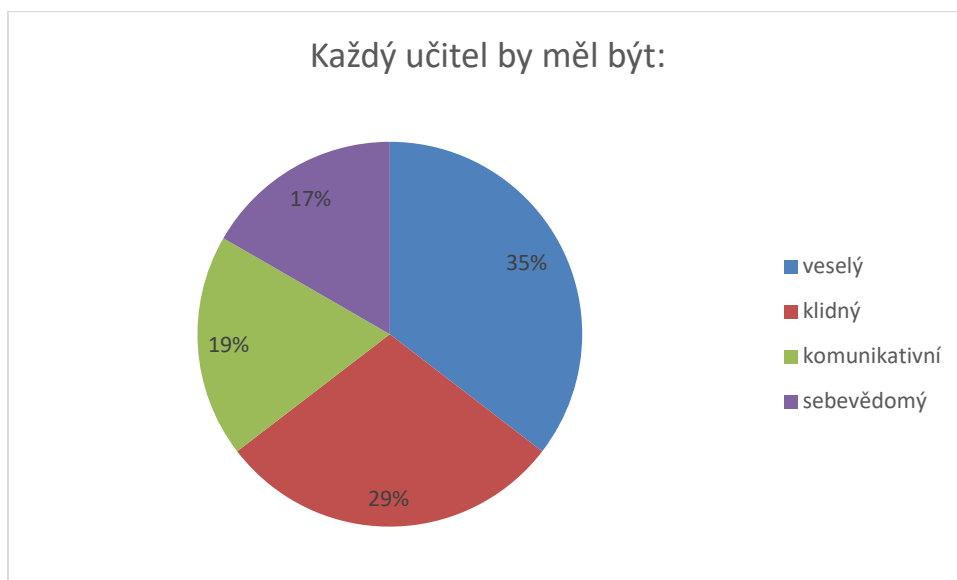
Graf č. 27: Procentuální zastoupení odpovědi – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 13: Každý učitel by měl být:

Graf č. 28 uvádí, že 17 dívek si myslí, že každý učitel by měl být veselý (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). S tím, že každý učitel by měl být klidný souhlasí 14 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). 9 dívek si myslí, že každý učitel by měl být komunikativní (procentuální zastoupení odpovědi je 19 %). O tom, že každý učitel by měl být sebevědomý je přesvědčeno 8 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %).

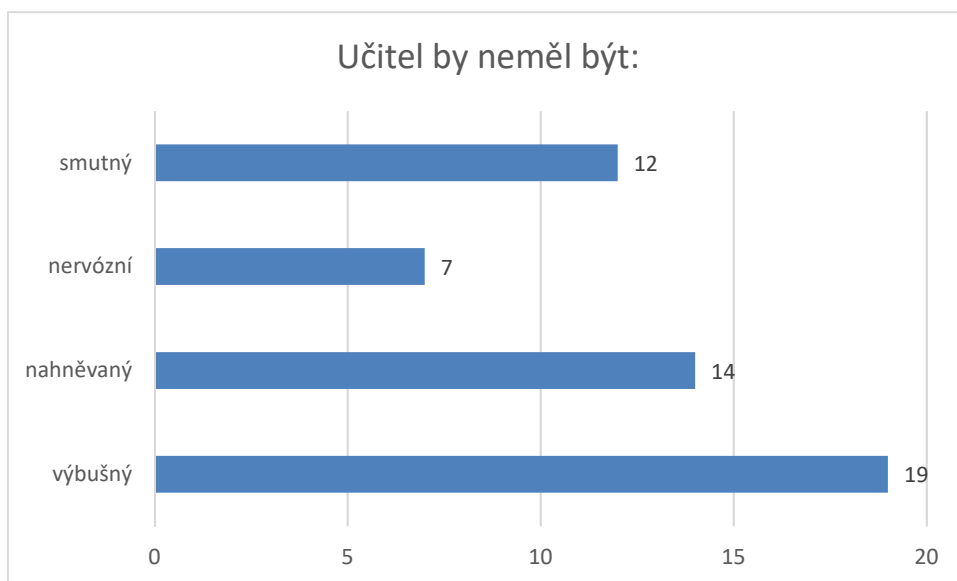
Graf č. 28: Každý učitel by měl být:

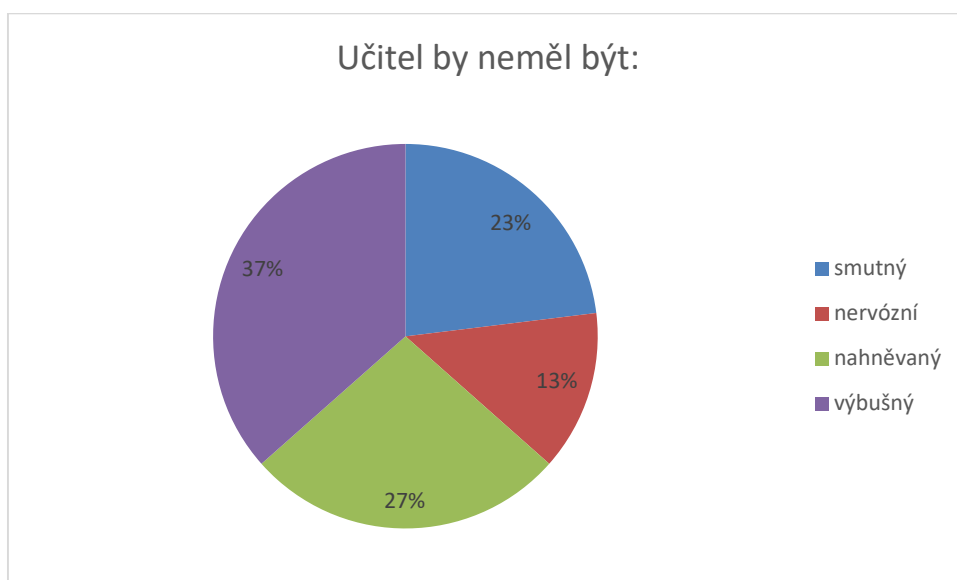
Graf č. 29: Procentuální zastoupení odpovědi – Každý učitel by měl být:

Otázka č. 14: Učitel by neměl být:

Graf č. 30 poskytuje informace o tom, že 19 dívek si myslí, že učitel by neměl být výbušný (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %). Celkem 14 dívek je toho názoru, že učitel by neměl být nahněvaný (procentuální zastoupení odpovědi je 27 %). To, že učitel by neměl být smutný si myslí 12 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 23 %). 7 dívek souhlasí s tím, že učitel by neměl být nervózní (procentuální zastoupení odpovědi je 13 %).

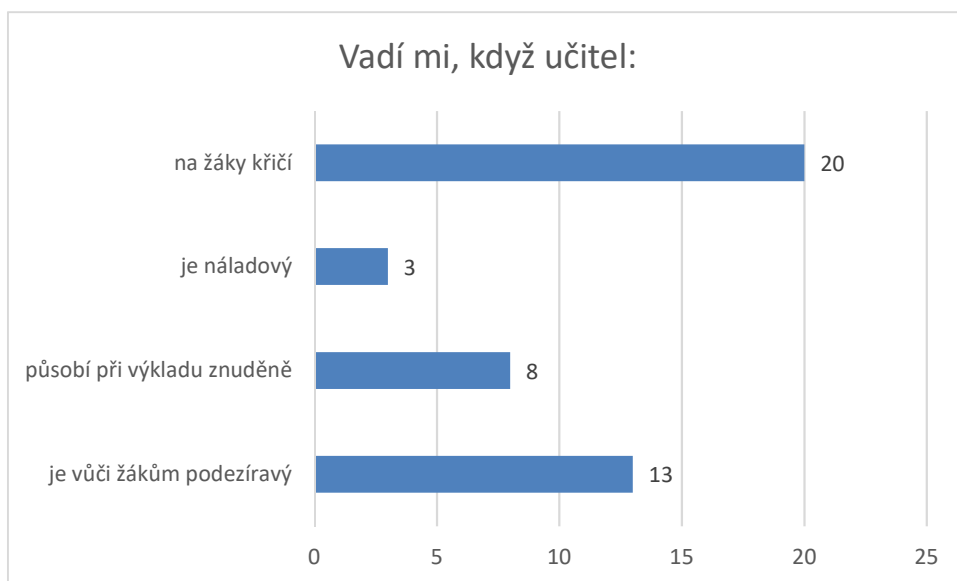
Graf č. 30: Učitel by neměl být:

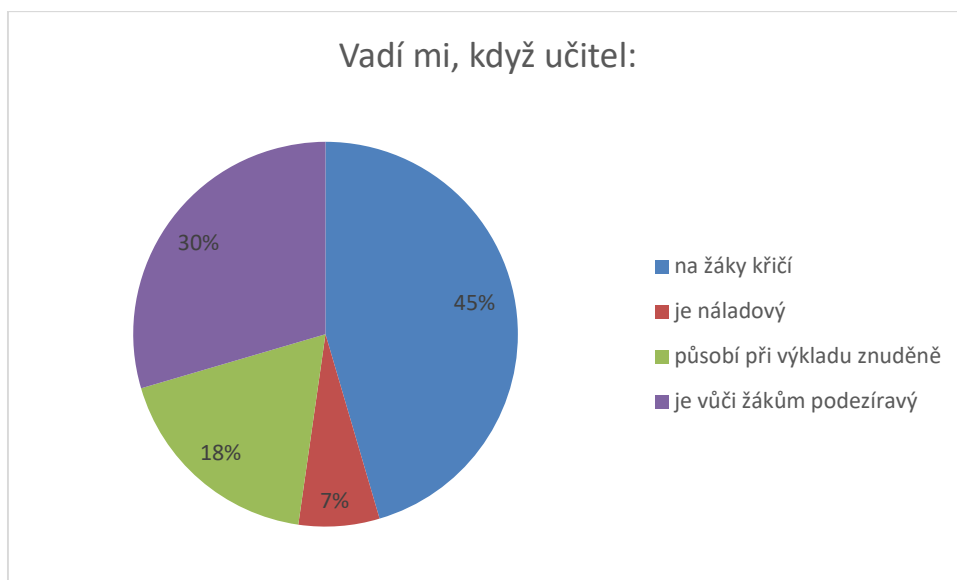
Graf č. 31: Procentuální zastoupení odpovědi – Učitel by neměl být:

Otázka č. 15: Vadí mi, když učitel:

Graf č. 32 zobrazuje, že 20 dívkám vadí. Když učitel na žáky křičí (procentuální zastoupení odpovědi je 45 %). Celkem 13 dívkám vadí, když je učitel vůči žákům podezřívavý (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). Když učitel působí znuděně při výkladu, to vadí 8 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %). 3 dívkám vadí, když je učitel náladový (procentuální zastoupení odpovědi je 7 %).

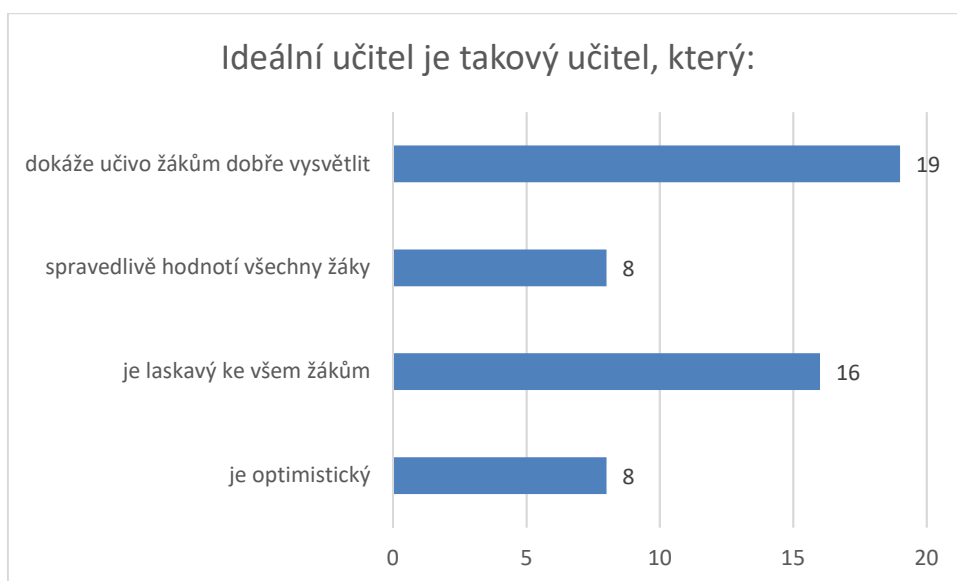
Graf č. 32: Vadí mi, když učitel:

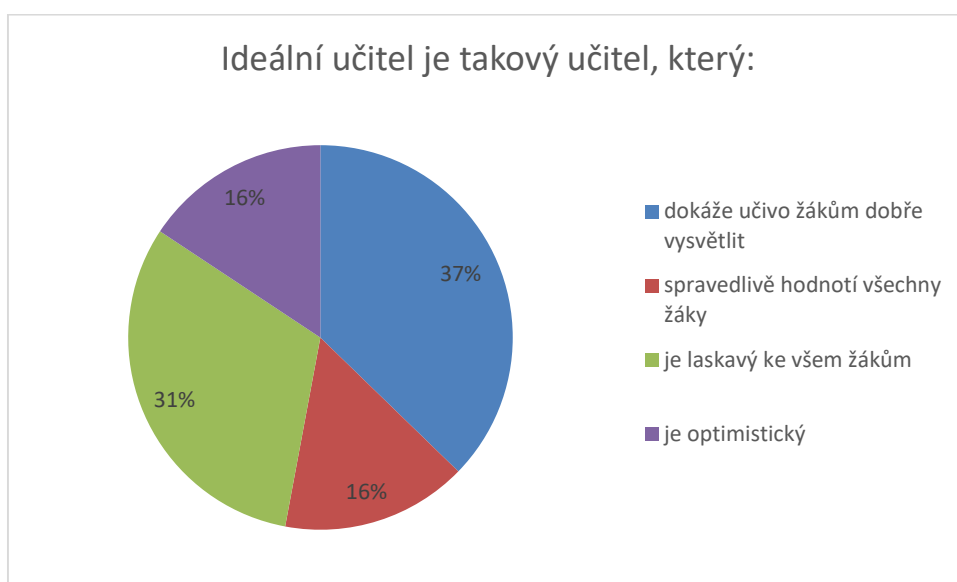
Graf č. 33: Procentuální zastoupení odpovědi – Vadí mi, když učitel:

Otázka č. 16: Ideální učitel je takový, který:

Graf č. 34 znázorňuje, že celkem pro 19 dívek je ideální učitel takový učitel, který dokáže žákům učivo dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %). Laskavý přístup učitele ke všem žákům volilo 16 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 31 %). Ve shodě se nacházely odpovědi 8 dívek, že ideální učitel je takový učitel, který spravedlivě hodnotí všechny žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %) a učitel, který je optimistický (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %).

Graf č. 34: Ideální učitel je takový, který:

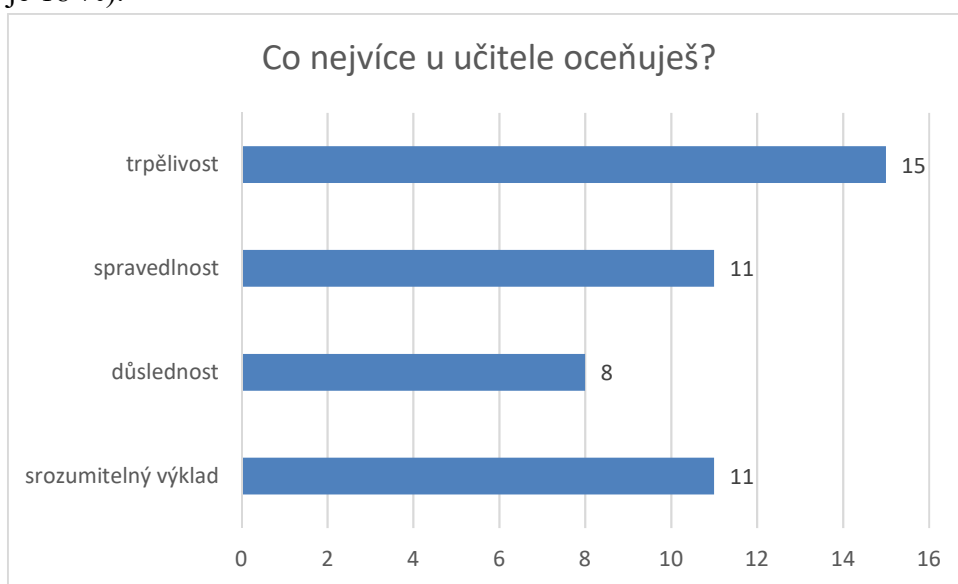
Graf č. 35: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel je takový, který:

Prezentace výsledků dotazníkového šetření u chlapců 4. -5. ročníku základní školy. Celkem se výzkumu zúčastnilo 23 chlapců.

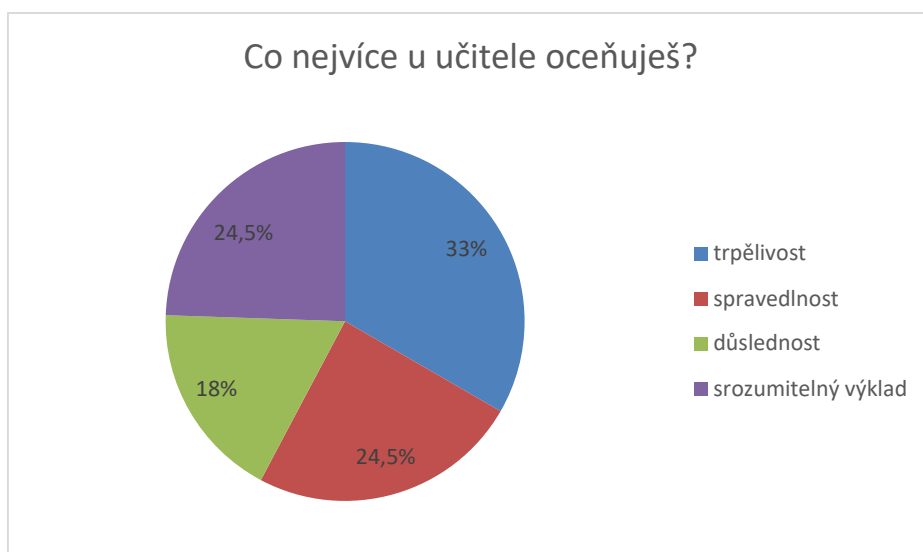
Otázka č. 1: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

Graf č. 36 poskytuje informaci o tom, že celkem 15 chlapců u učitele nejvíce oceňuje trpělivost (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %). Zde se již projevují rozdíly v pohledu chlapců a dívek stejné věkové kategorie (4. - 5. ročník ZŠ) v pohledu na osobnost ideálního učitele, neboť dívky spíše preferují učitelův srozumitelný výklad.

Na pomyslném druhém místě skončily shodně odpovědi, že chlapci u učitele oceňují spravedlnost a srozumitelný výklad (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 24,5 %). Učitelovu důslednost oceňuje 8 chlapců pro (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %).

Graf č. 36: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

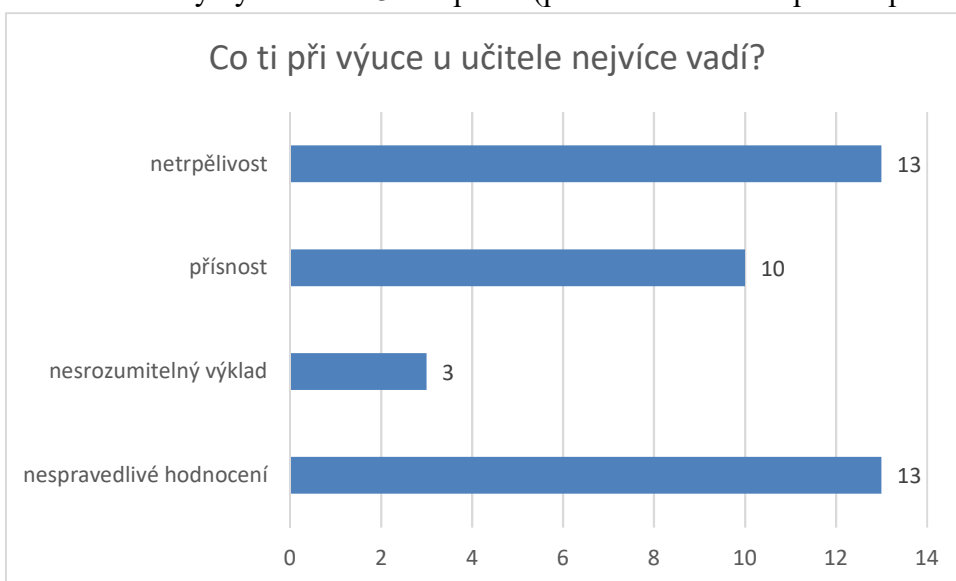

Graf č. 37: Procentuální zastoupení odpovědí – Co nejvíce u učitele oceňuješ?

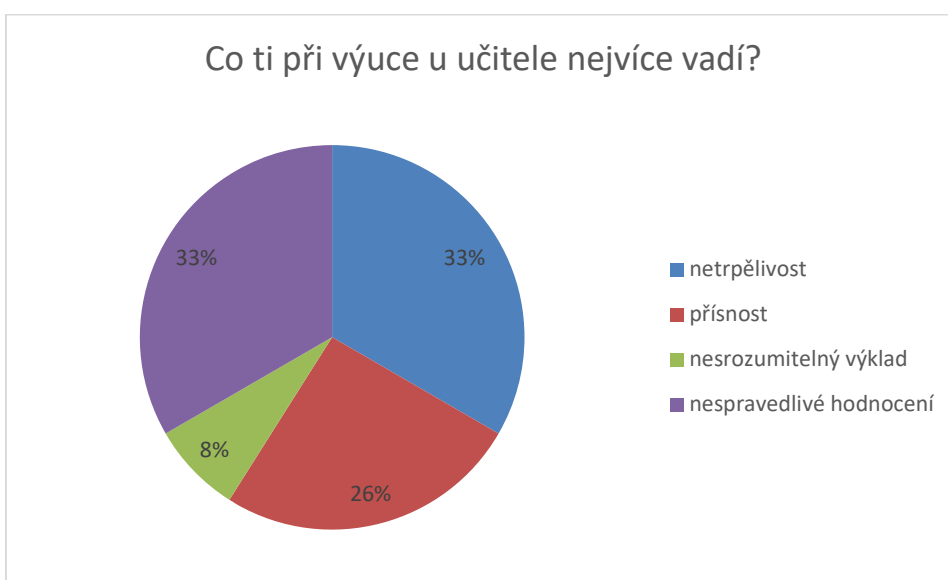
Otázka č. 2: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 38 uvádí, že učitelova netrpělivost a jeho nespravedlivé hodnocení žáků vadí shodně 13 chlapcům (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné – 33 %). To, že žákům velmi vadí učitelova netrpělivost potvrzuje předchozí otázka, kdy chlapci zvolili, že u učitele nejvíce oceňují jeho trpělivost.

Celkem 10 chlapcům vadí učitelova přísnost (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %). Nesrozumitelný výklad vadí 3 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 8 %).

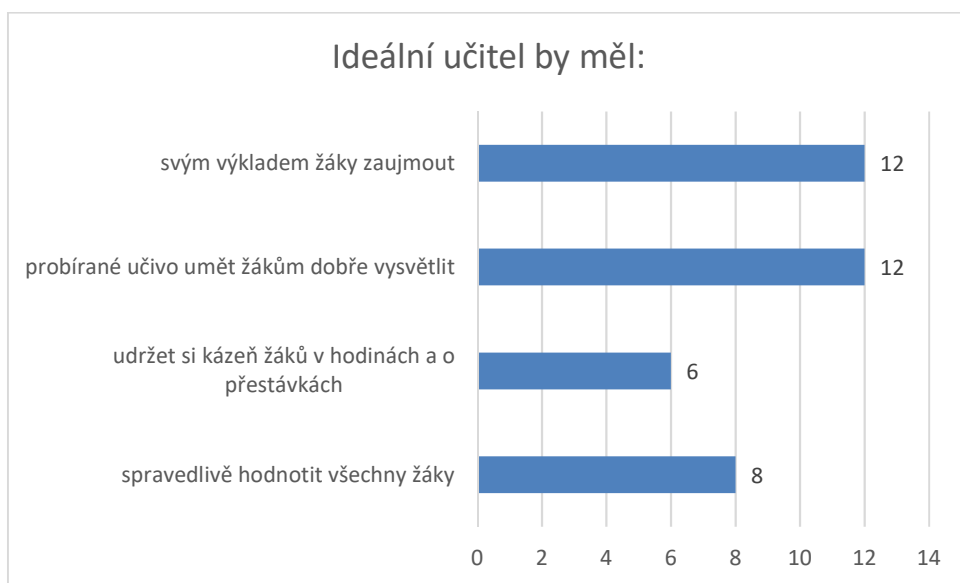
Graf č. 38: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

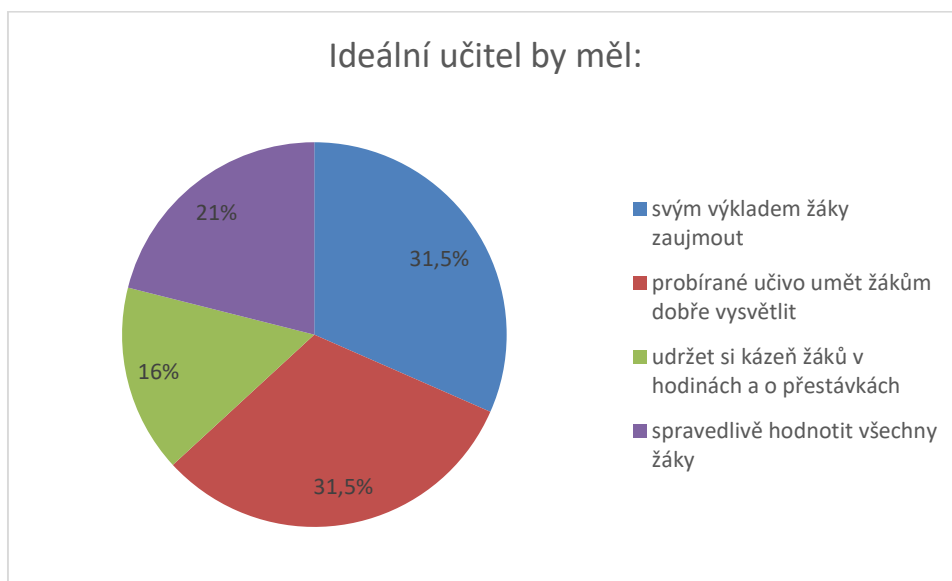
Graf č. 39: Procentuální zastoupení odpovědí – Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 3: Ideální učitel by měl:

Graf č. 40 přináší pohled chlapců na ideálního učitele. Celkem 12 chlapců označilo shodně 2 odpovědi, podle nichž by měl ideální učitel svým výkladem žáky zaujmout a zároveň by měl umět probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení je u obou odpovědí shodné a činí 31,5 %). 8 chlapců si myslí, že ideální učitel by měl spravedlivě hodnotit všechny žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %). A 6 chlapců se domnívá, že ideální učitel by měl být schopen udržet kázeň žáků v hodinách a o přestávkách (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %).

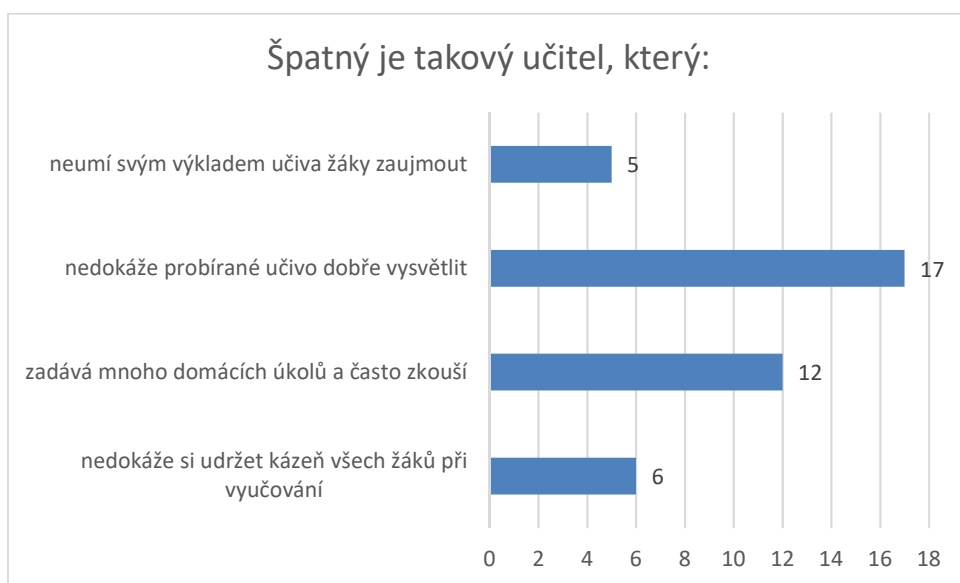
Graf č. 40: Ideální učitel by měl:

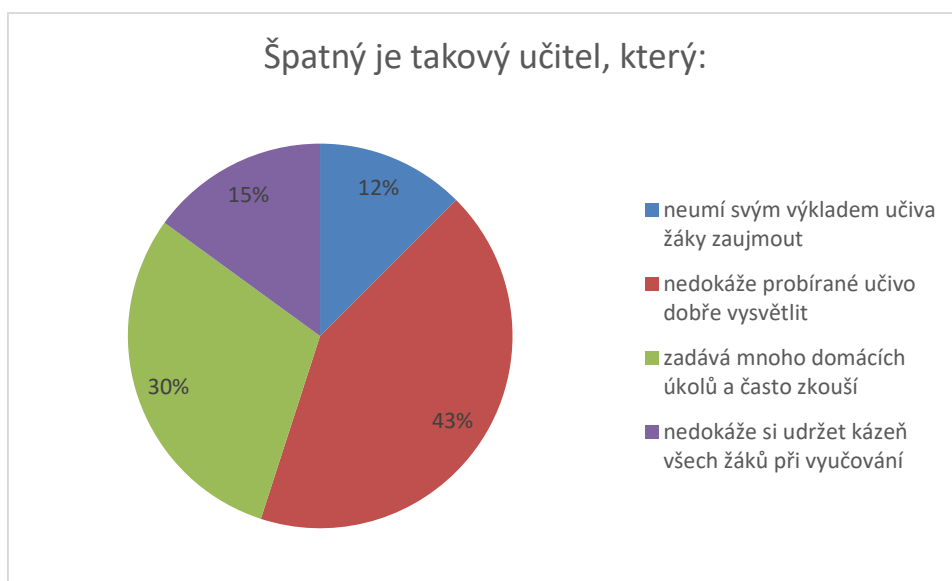
Graf č. 41: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl:

Otázka č. 4: Špatný je takový učitel, který:

Graf č. 42 přináší názory chlapců na vlastnosti a chování špatného učitele dle jejich pohledu. Celkem 17 chlapců se domnívá, že špatný je takový učitel, který nedokáže probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 43 %). 12 chlapců označuje za špatného učitele toho, takového učitele, který zadává mnoho domácích úkolů a často zkouší (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). Pro 6 chlapců je špatný učitel ten, kdo nedokáže udržet kázeň všech žáků při vyučování (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %). Že špatný učitel je takový učitel, který neumí svým výkladem učiva žáky zaujmout, se domnívá 5 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 12%).

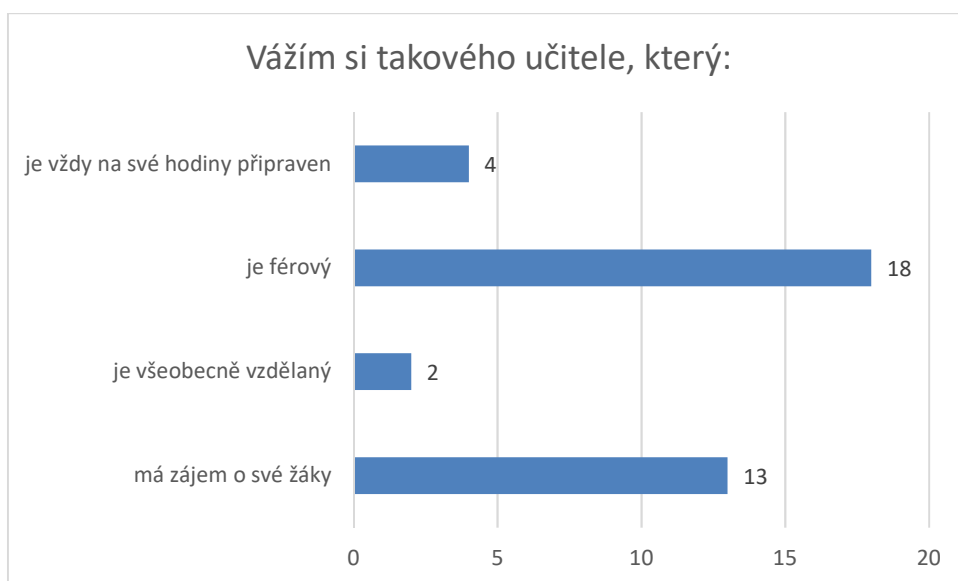
Graf č. 42: Špatný je takový učitel, který:

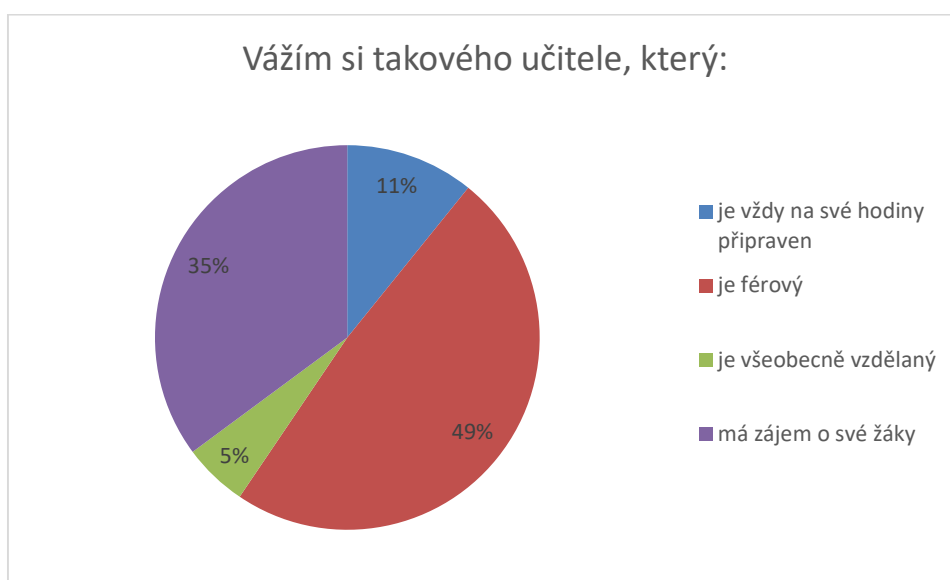
Graf č. 43: Procentuální zastoupení odpovědi – Špatný je takový učitel, který:

Otázka č. 5: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 44 zprostředkovává informace o vlastnostech učitele, kterého si žáci váží. Většina chlapců (18 chlapců z celkového počtu 23) si váží učitele, který je férový (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %). Celkem 13 chlapců si váží učitele, který má zájem o své žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). Učitele, který je vždy na své hodiny připraven si váží 4 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 11 %). Učitele, který je všeobecně vzdělaný si váží 2 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 5 %).

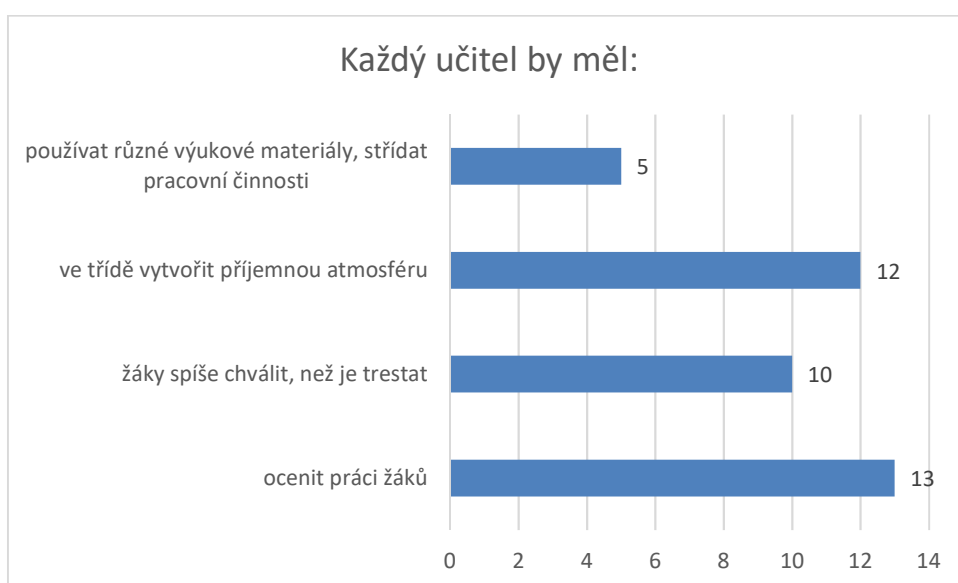
Graf č. 44: Vážím si takového učitele, který:

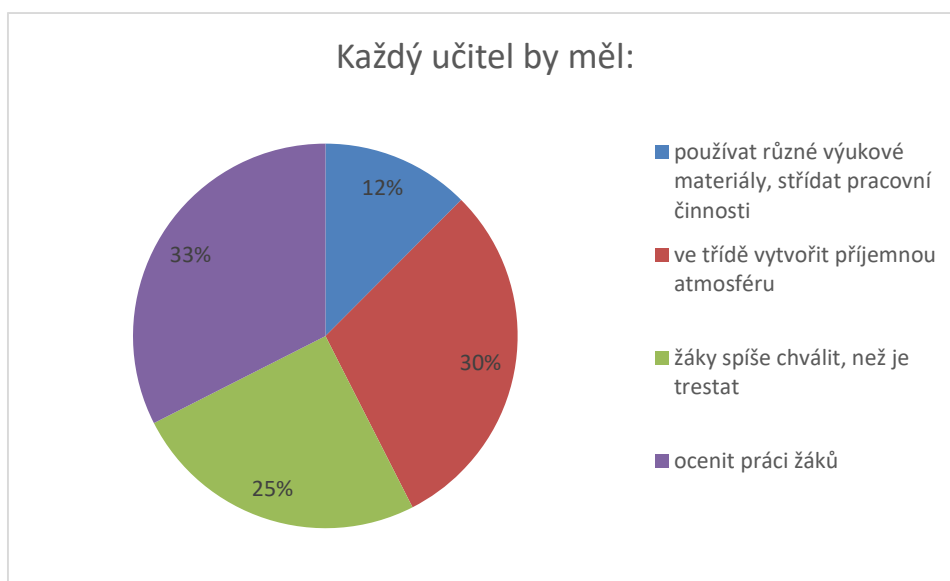
Graf č. 45: Procentuální zastoupení odpovědi – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 6: Každý učitel by měl:

Graf č. 46 pojednává o tom, co si žáci myslí, že by každý učitel ve vztahu k žákům či při výuce měl činit. Celkem 13 chlapců si myslí, že každý učitel by měl ocenit práci žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %). To, že každý učitel by měl ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru se domnívá 12 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). Celkem 10 chlapců zastává názor, že každý učitel by měl žáky spíše chválit, než je trestat (procentuální zastoupení odpovědi je 25 %). 5 chlapců si myslí, že každý učitel by měl používat různé výukové materiály a střídat pracovní činnosti žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 12 %).

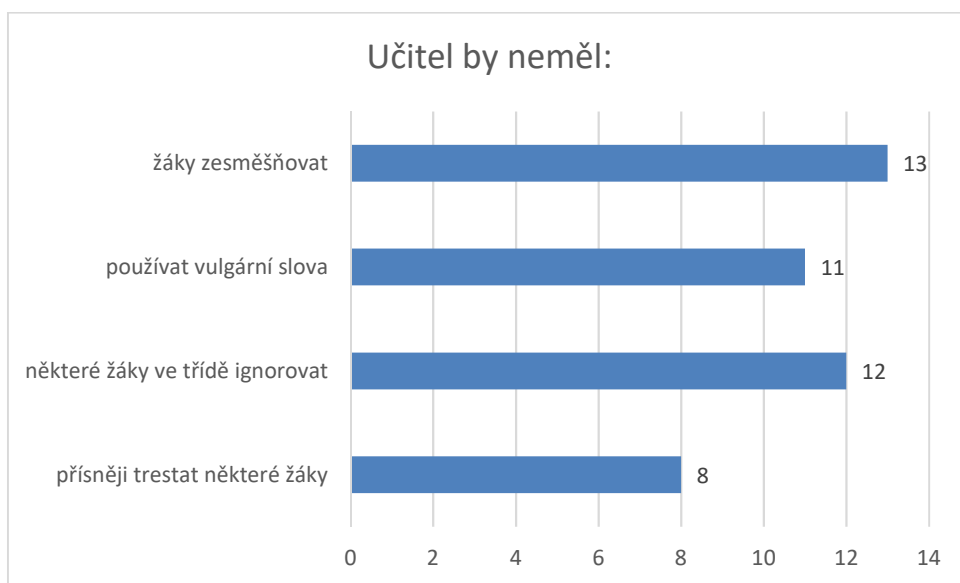
Graf č. 46: Každý učitel by měl:

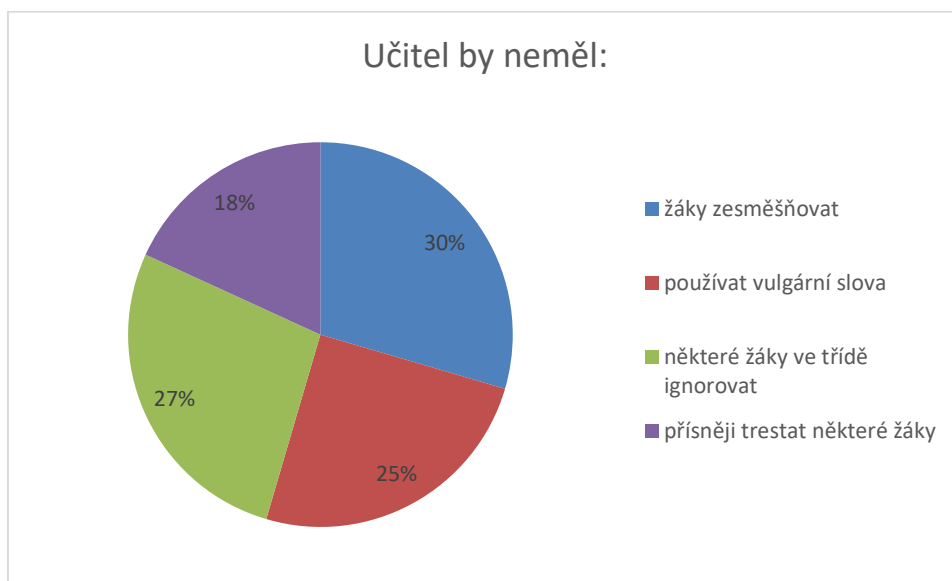
Graf č. 47: Procentuální zastoupení odpovědi – Každý učitel by měl:

Otázka č. 7: Učitel by neměl:

Graf č. 48 zobrazuje názory žáků na činnosti či chování učitele, jež jsou nežádoucí. Z celkového počtu 23 chlapců se 13 hochů domnívá, že učitel by neměl žáky zesměšňovat (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). Odsouzena je také učitelova ignorace některých žáků, celkem 12 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 27 %). Poté následuje názor 11 chlapců, že učitel by neměl používat vulgární slova (procentuální zastoupení odpovědi je 25 %). A 8 chlapců si myslí, že učitel by neměl přísněji trestat některé žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %).

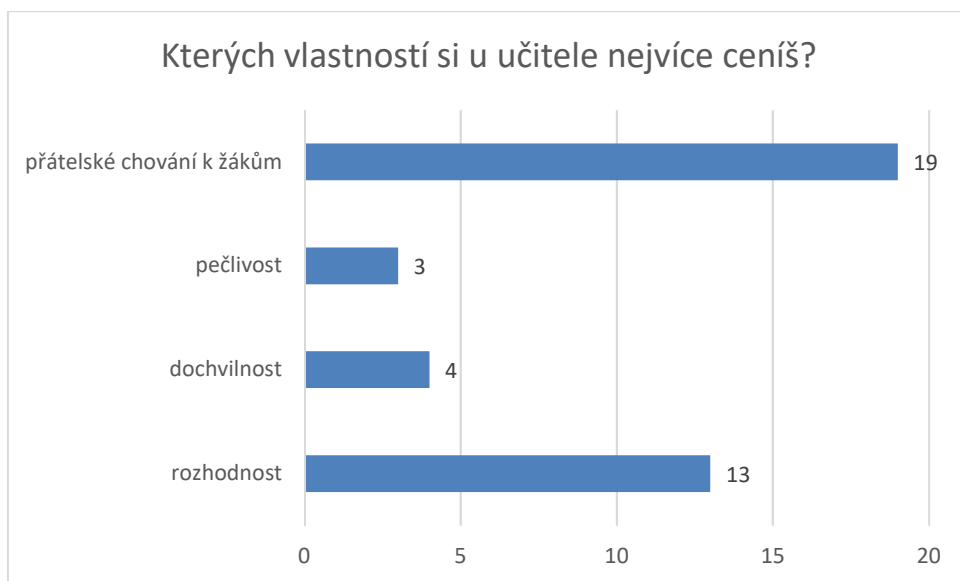
Graf č. 48: Učitel by neměl:

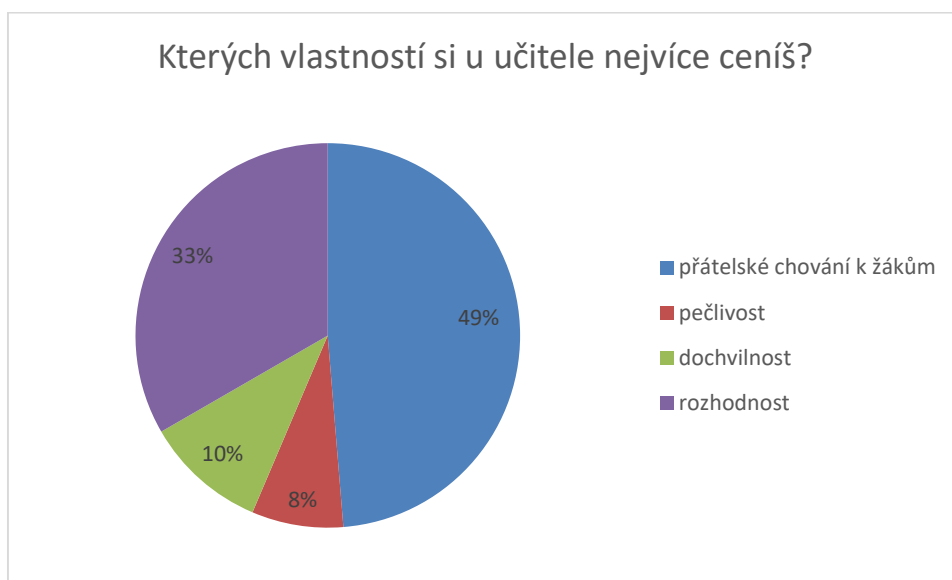
Graf č. 49: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl:

Otázka č. 8: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Graf č. 50 předkládá názory chlapců na vlastnosti, kterých si cení u učitele. Chlapci si nejvíce cení učitelova přátelského chování k žákům. Tuto odpověď vybralo 19 chlapců z celkového počtu 23 (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %). Velmi oceňována je i učitelova rozhodnost – tuto vlastnost zvolilo 13 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %). Dochvilnost ocenili 4 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 10 %). Celkem 3 chlapci u učitele oceňují jeho pečlivost (procentuální zastoupení odpovědi je 8 %).

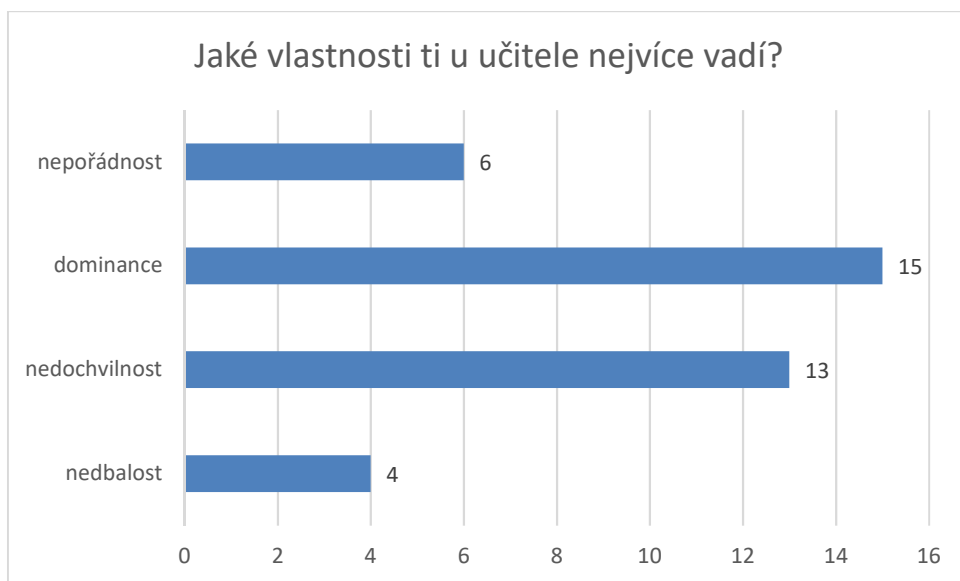
Graf č. 50: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

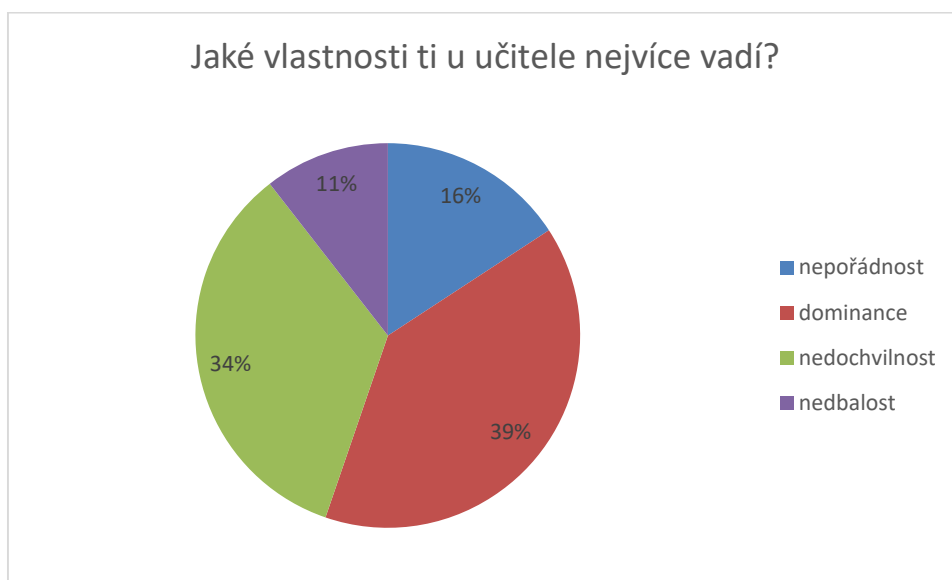
Graf č. 51: Procentuální zastoupení odpovědi – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Otázka č. 9: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 52 informuje o vlastnostech, které žáci u učitele vnímají negativně. Celkem 15 chlapcům vadí učitelova přílišná dominance (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). Učitelova nedochvilnost vadí 13 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %). Učitelova nepořádnost je negativně vnímána 6 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %) a učitelova nedbalost je nežádoucí pro 4 chlapce (procentuální zastoupení odpovědi je 11 %).

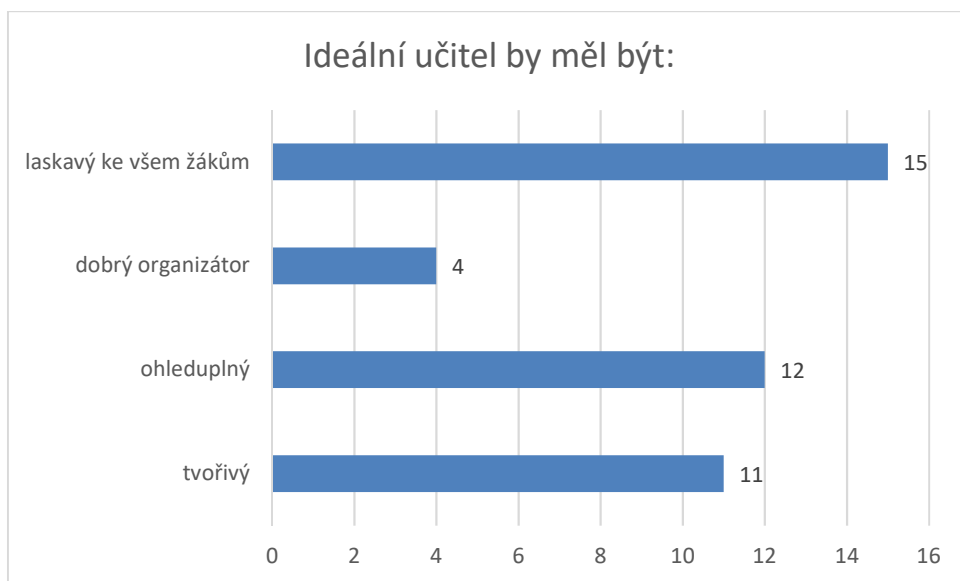
Graf č. 52: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

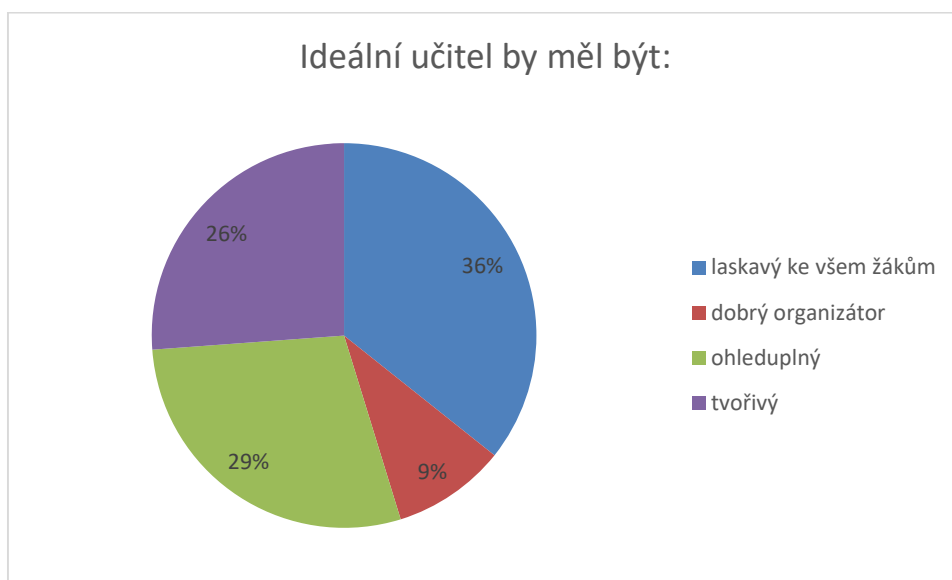
Graf č. 53: Procentuální zastoupení odpovědi – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 10: Ideální učitel by měl být:

Graf č. 54 seznamuje s pohledem chlapců na vlastnosti a chování ideálního učitele. Podle 15 chlapců by ideální učitel měl být laskavý ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %). 12 chlapců se domnívá, že ideální učitel by měl být ohleduplný (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). Učitelova tvořivost byla oceněna 11 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %). Organizační schopnosti by ideálnímu učiteli neměli chybět dle 4 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 9 %).

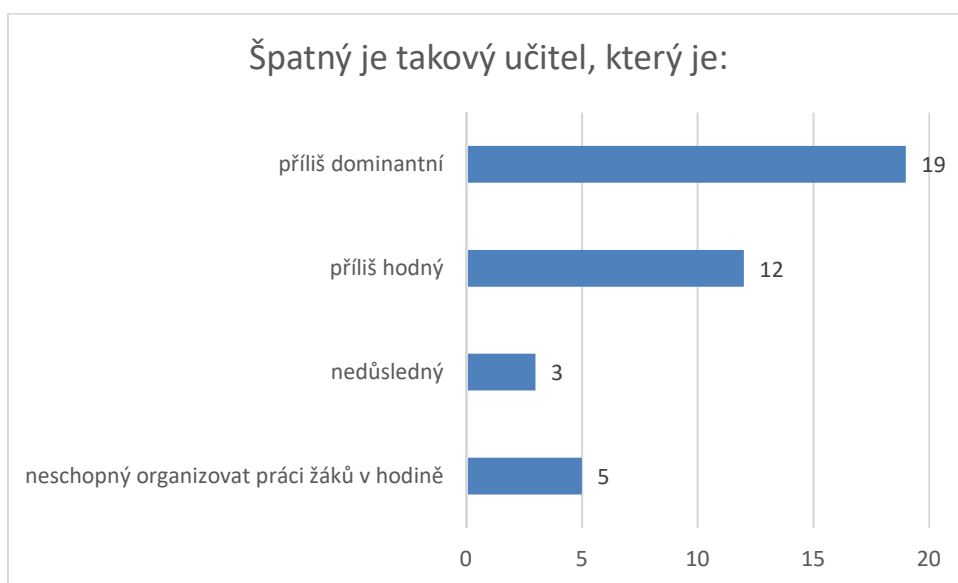
Graf č. 54: Ideální učitel by měl být:

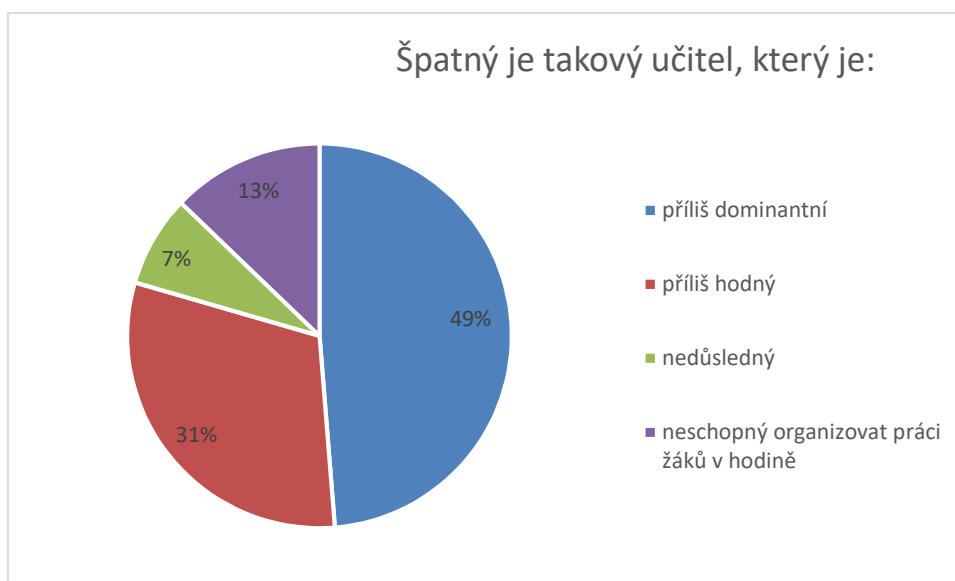
Graf č. 55: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel by měl být:

Otázka č. 11: Špatný je takový učitel, který je:

Graf č. 56 zobrazuje názory chlapců na vlastnosti a chybějící schopnosti v jejich očích špatného učitele. Celkem 19 chlapců (z celkového počtu 23 chlapců) se domnívá, že špatný je takový učitel, který je příliš dominantní (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %). Chlapci považují za špatného učitel toho, kdo je příliš hodný – tuto odpověď zvolilo 12 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 31 %). Pro 5 chlapců je špatným učitelem, takový učitel, který není schopen organizovat práci žáků v hodině (procentuální zastoupení odpovědi je 31 %). Učitelova nedůslednost je negativně vnímána 3 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 7 %).

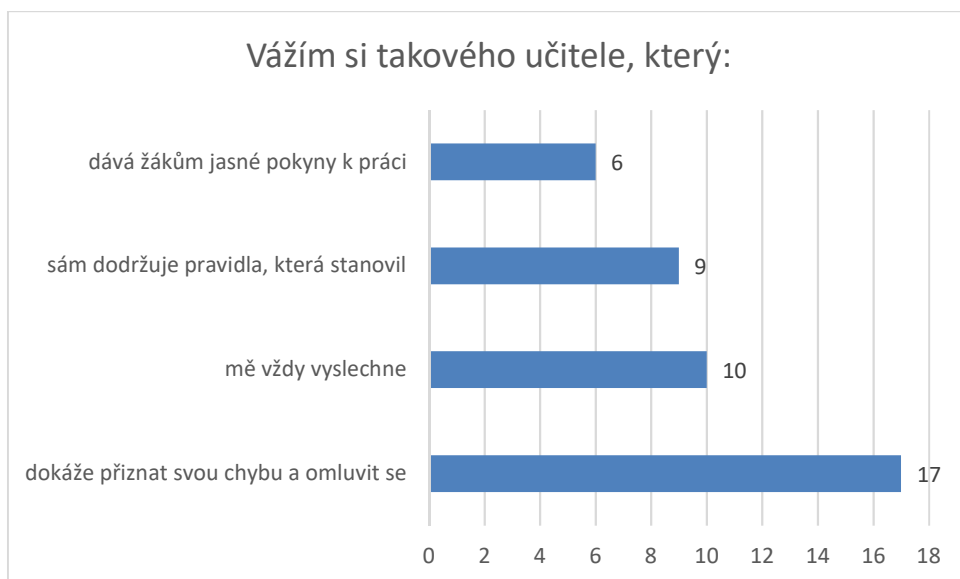
Graf č. 56: Špatný je takový učitel, který je:

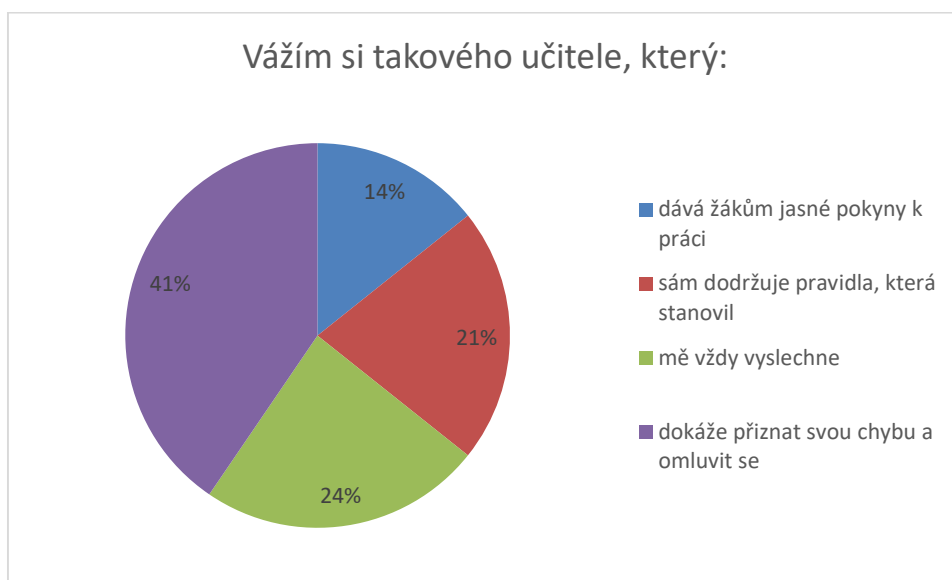
Graf č. 57: Procentuální zastoupení odpovědi – Špatný je takový učitel, který je:

Otázka č. 12: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 58 popisuje učitele, kterého si žáci. Celkem 17 chlapců si váží učitele, který dokáže přiznat svou chybu a omluvit se (procentuální zastoupení odpovědi je 41 %). Učitele, který své žáky vyslechne si váží 10 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 24 %). Celkem 9 chlapců si váží učitele, který sám dodržuje pravidla, která stanovil (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %). 6 chlapců oceňuje, když jim učitele dává jasné pokyny k práci (procentuální zastoupení odpovědi je 14 %).

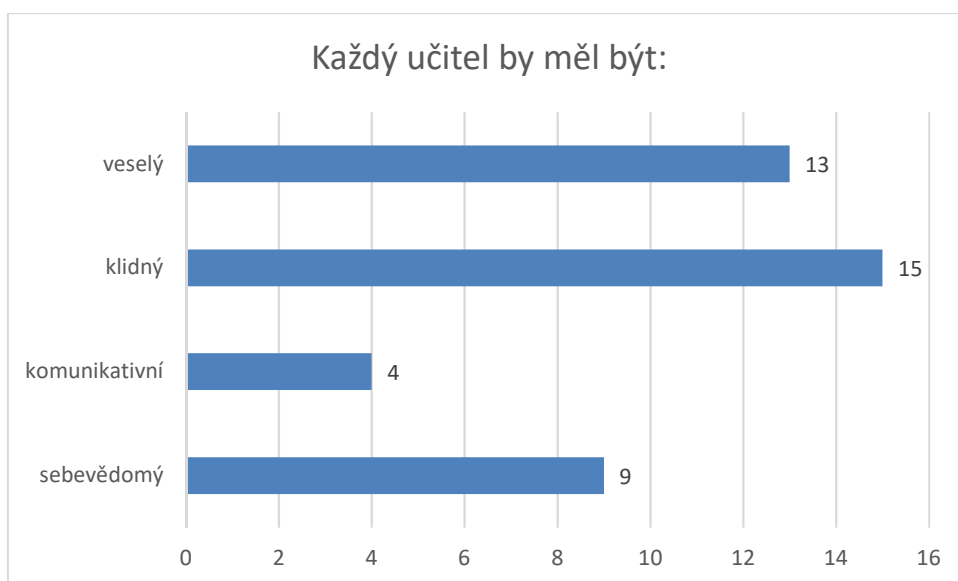
Graf č. 58: Vážím si takového učitele, který:

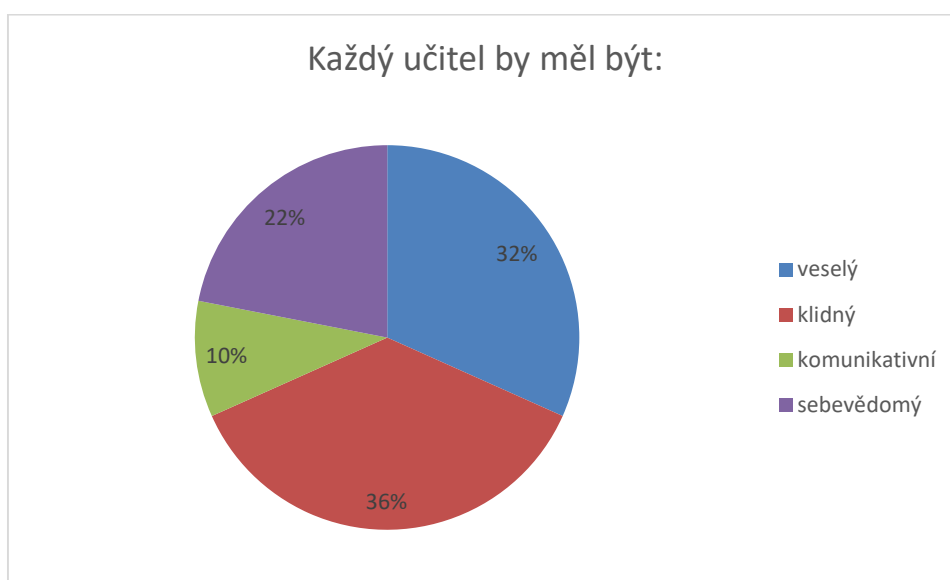
Graf č. 59: Procentuální zastoupení odpovědi – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 13: Každý učitel by měl být:

Graf č. 60 zobrazuje preferenci vlastností žáků, které by každý učitel měl mít. Podle 15 chlapců by měl každý učitel být klidný (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %). To, že každý učitel by měl být veselý se domnívá 13 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %). 9 chlapců si myslí, že každý učitel by měl být sebevědomý (procentuální zastoupení odpovědi je 22 %). Celkem 4 chlapci se domnívají, že každý učitel by měl být komunikativní (procentuální zastoupení odpovědi je 10 %).

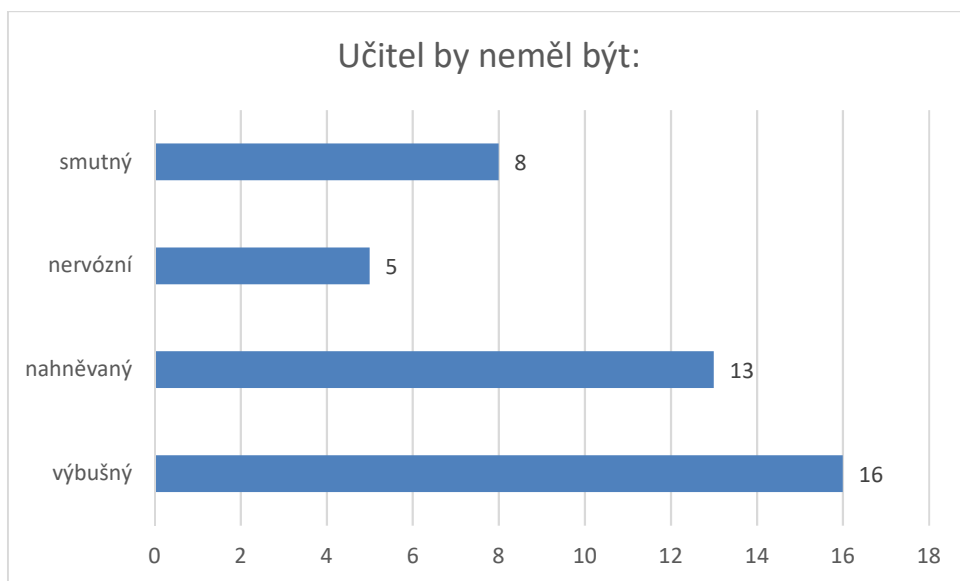
Graf č. 60: Každý učitel by měl být:

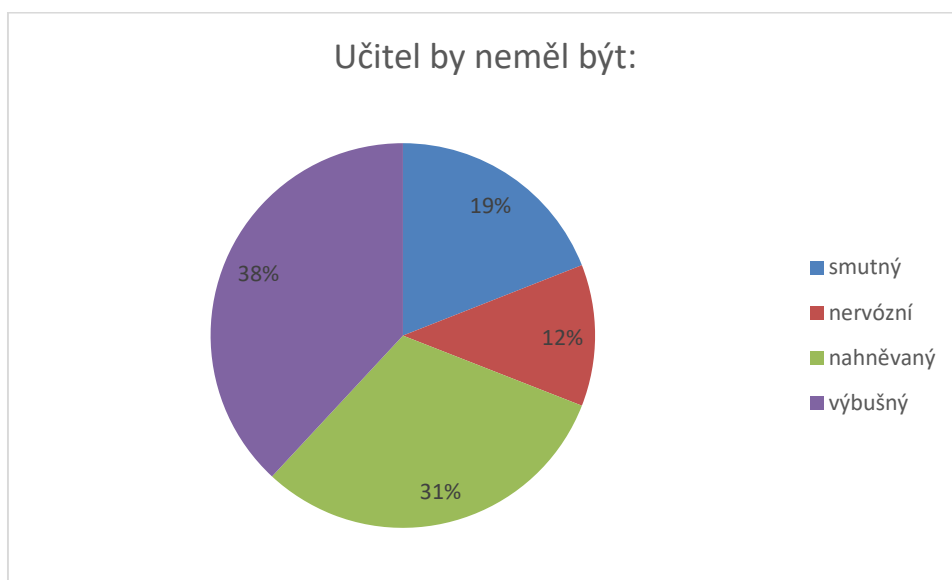
Graf č. 61: Procentuální zastoupení odpovědi – Každý učitel by měl být:

Otázka č. 14: Učitel by neměl být:

Graf č. 62 přináší informace o vlastnostech, které chlapcům u učitele vadí. Celkem 16 chlapců si myslí, že učitel by neměl být výbušný (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %). 13 chlapců se domnívá, že učitel by neměl být nahněvaný (procentuální zastoupení odpovědi je 31 %). 8 chlapců nechce smutného učitele (procentuální zastoupení odpovědi je 19 %). Podle 5 chlapců by učitel neměl být nervózní (procentuální zastoupení odpovědi je 12 %).

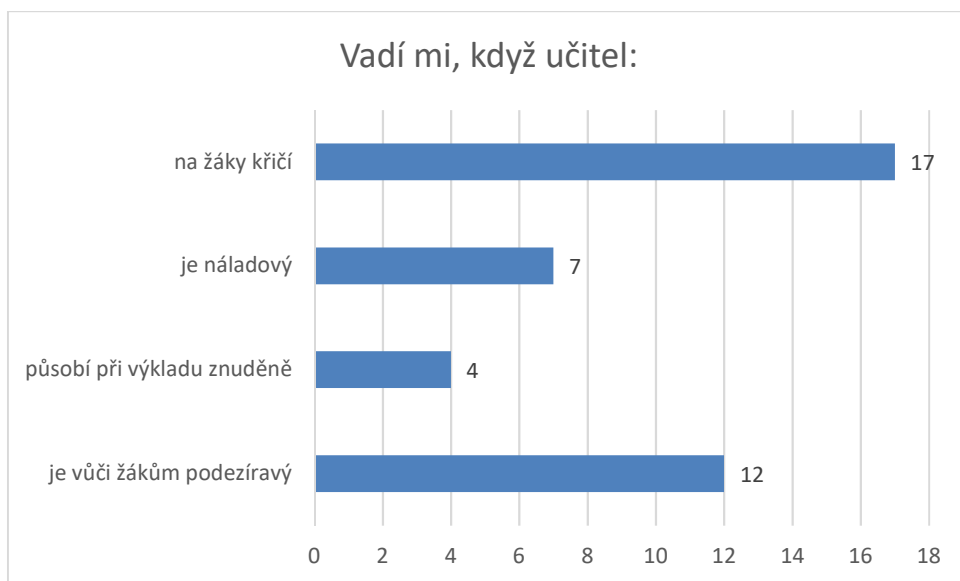
Graf č. 62: Učitel by neměl být:

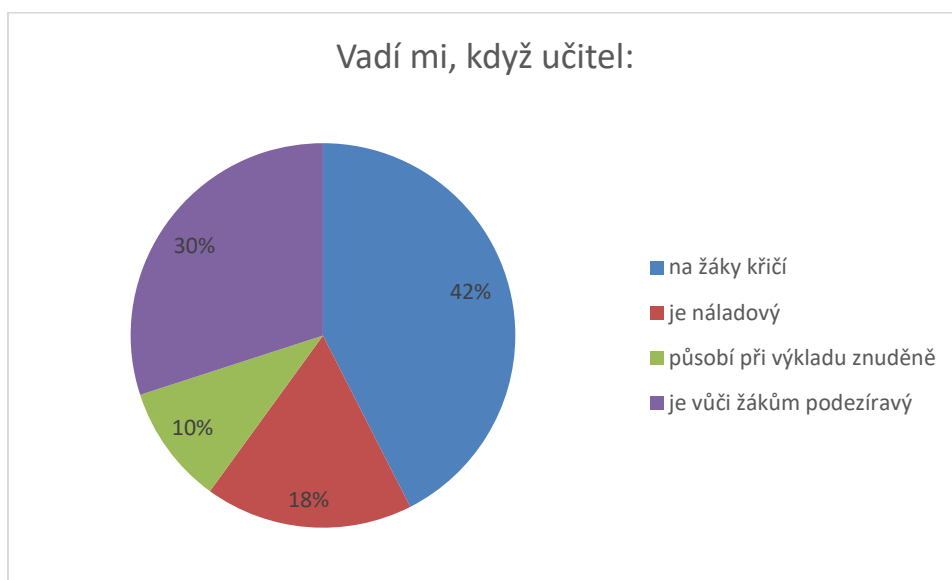
Graf č. 63: Procentuální zastoupení odpovědi – Učitel by neměl být:

Otázka č. 15: Vadí mi, když učitel:

Graf č. 64 přináší pohled chlapců na učitelovy vlastnosti a chování, které jim vadí. Celkem 17 chlapcům vadí, když učitel na žáky křičí (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %). Chlapcům vadí, pokud je učitel vůči žákům podezřivý (12 chlapců, procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). Náladovost učitele vadí 7 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %). Učitelovo znužené chování při výkladu vadí 4 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 10 %).

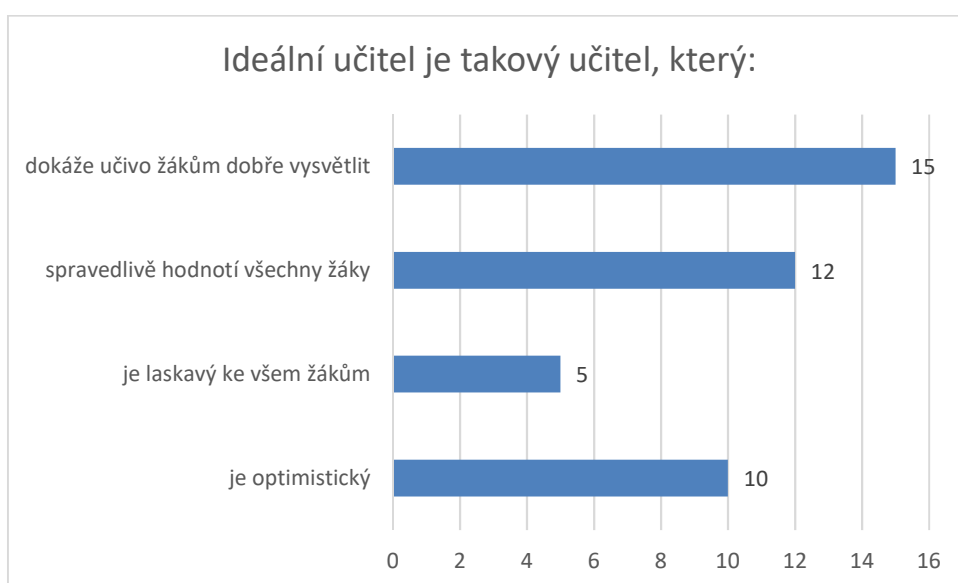
Graf č. 64: Vadí mi, když učitel:

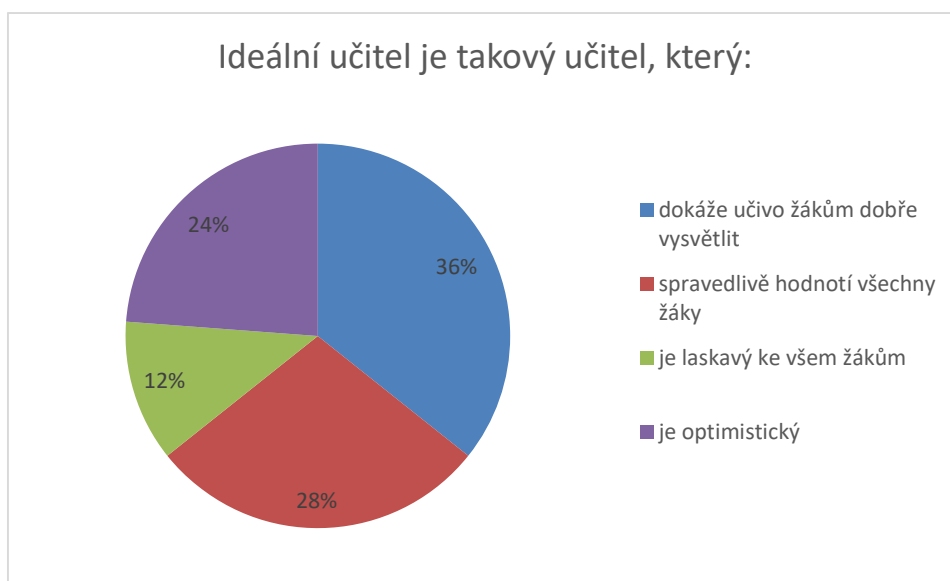
Graf č. 65: Procentuální zastoupení odpovědi – Vadí mi, když učitel:

Otázka č. 16: Ideální učitel je takový učitel, který:

Graf č. 66 poskytuje a seznamuje se závěrečnými názory chlapců na ideálního učitele. Celkem 15 chlapců si je toho názoru, že ideální učitel je takový učitel, který dokáže probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %). Podle 12 chlapců je ideální učitel takový učitel, který spravedlivě hodnotí všechny žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 28 %). Dle názoru 10 chlapců je ideální učitel takový učitel, který je optimistický (procentuální zastoupení odpovědi je 24 %). Ideální učitel je pro 5 chlapců takový učitel, který je laskavý ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 12 %).

Graf č. 66: Ideální učitel je takový učitel, který:

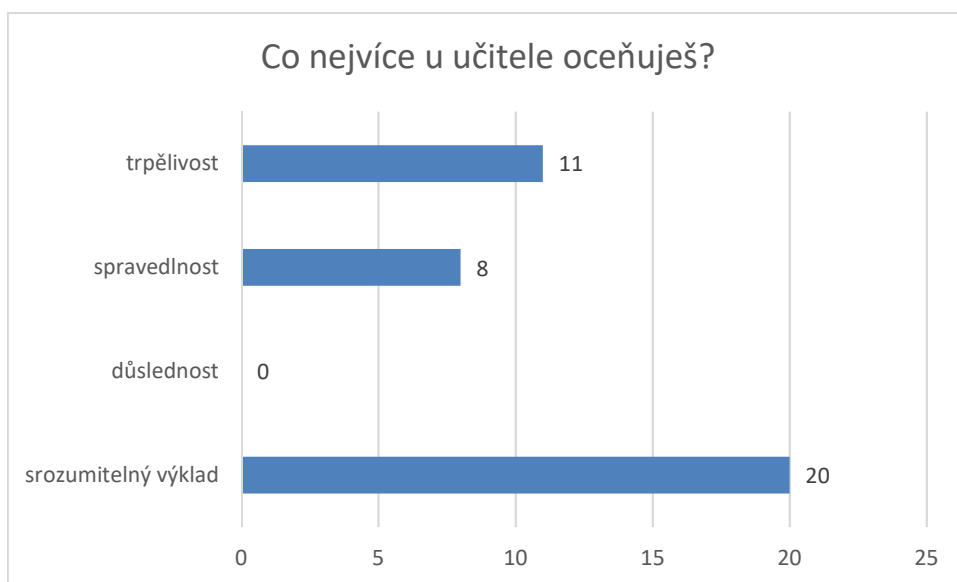

Graf č. 67: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel je takový učitel, který:

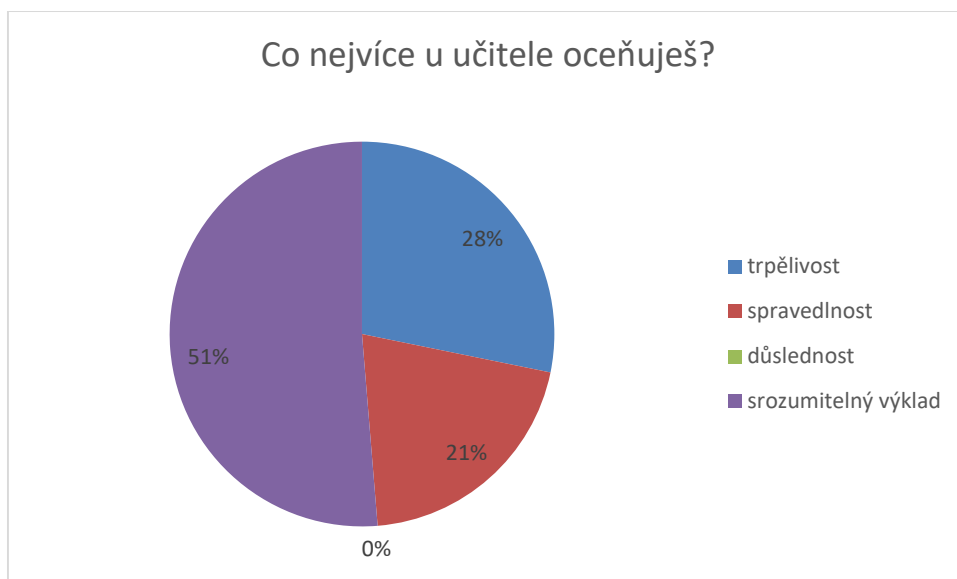
Prezentace výsledků dotazníkového šetření u dívek 7. - 8. ročníku základní školy. Výzkumu se zúčastnilo celkem 23 dívek ve věkové kategorii (13–15 let).

Otázka č. 1: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

Graf č. 68 seznamuje s tím, jaké učitelovy vlastnosti a schopnosti jsou dívkami v určité věkové kategorii oceňovány. Celkem 20 dívek (z celkového počtu 23 dívek) u učitele nejvíce oceňuje srozumitelný výklad (procentuální zastoupení odpovědi je 51 %). 11 dívek u učitele oceňuje i trpělivost (procentuální zastoupení odpovědi je 28 %). 8 dívek u učitele oceňuje i spravedlnost (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %). 8 dívek u učitele oceňuje i trpělivost (procentuální zastoupení odpovědi je 28 %). Žádná dívka nezvolila odpověď, že u učitele oceňuje jeho důslednost (procentuální zastoupení odpovědi je 0 %).

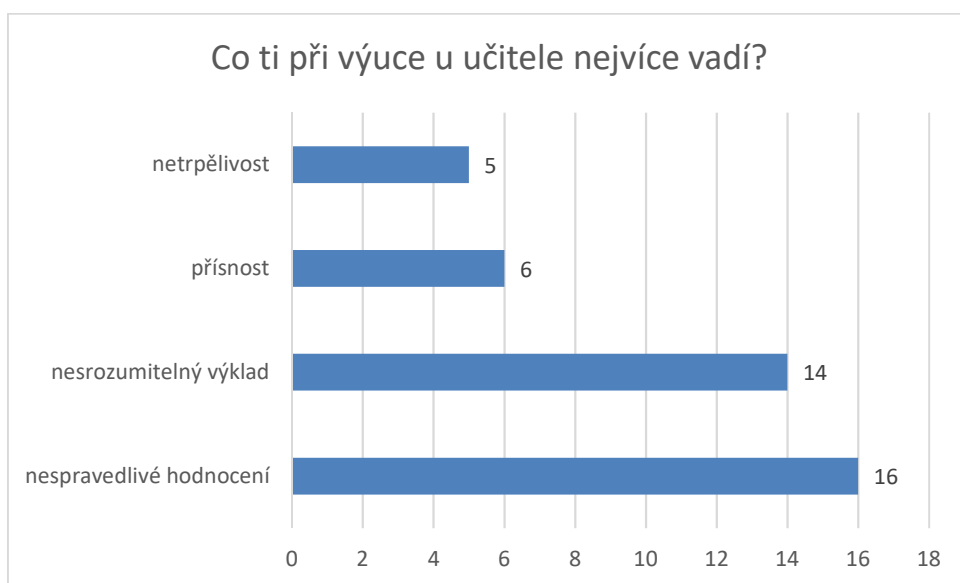

Graf č. 68: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

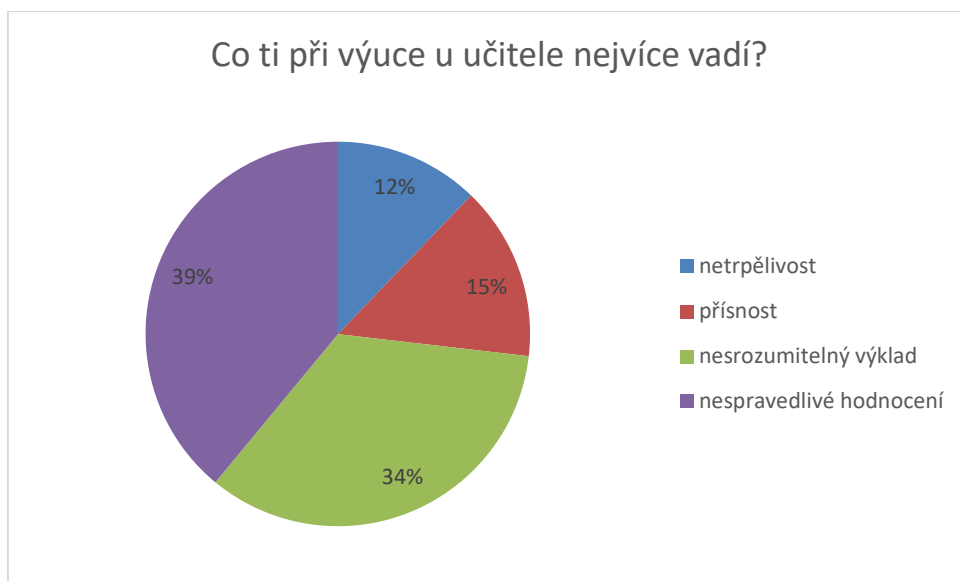

Otázka č. 2: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 70 zobrazuje pořadí učitelových vlastností a schopností, které dívky mohou vnímat negativně. Celkem 16 dívkám vadí učitelovo nespravedlivé hodnocení (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). Poté následuje učitelův nesrozumitelný výklad, který vadí 14 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %). Učitelova přísnost je nežádoucí pro 6 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %). Učitelova netrpělivost vadí 5 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 12 %).

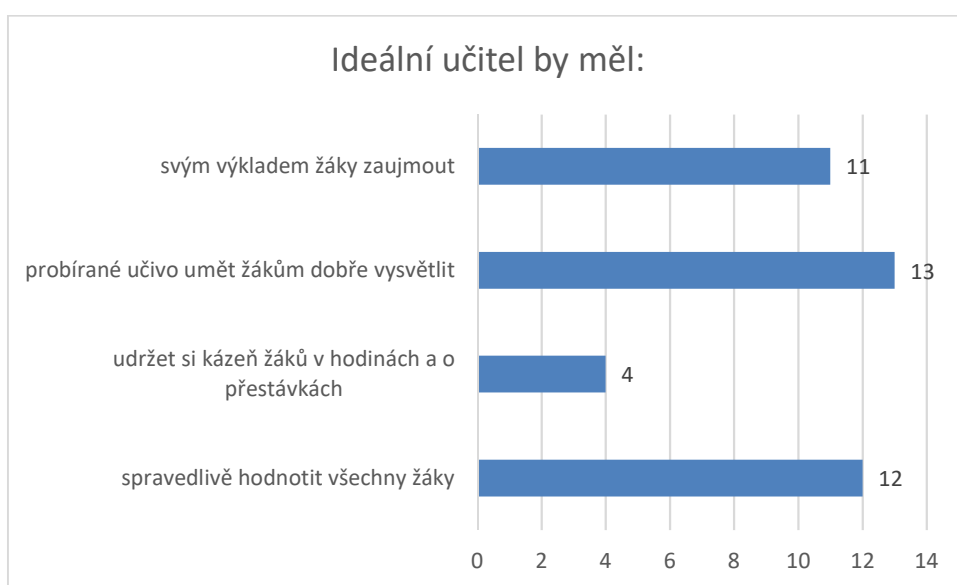
Graf č. 70: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

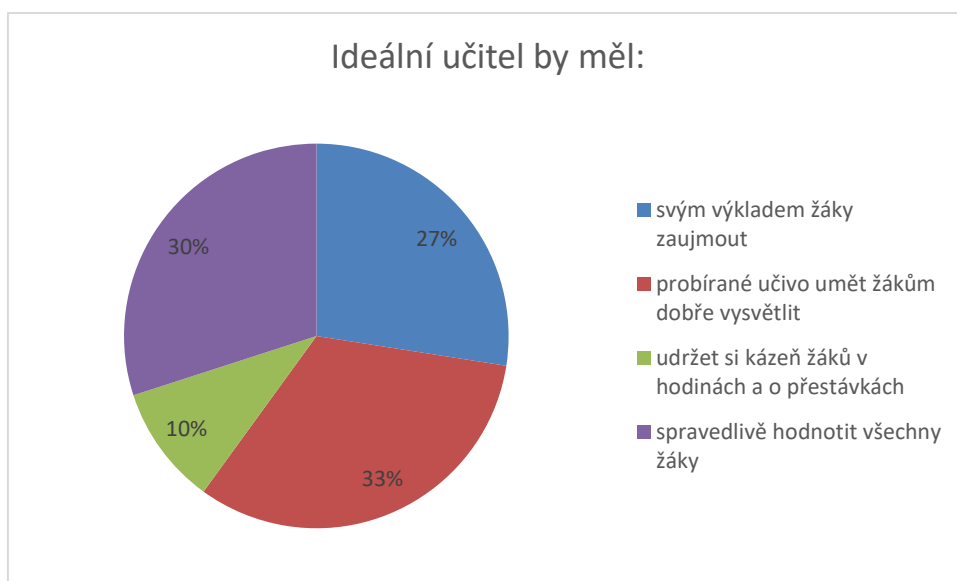
Graf č. 71: Procentuální zastoupení odpovědí – Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 3: Ideální učitel by měl:

Graf č. 72 přináší informace o tom, co by měl ideální učitel činit, či jak by se měl chovat ve vztahu k žákům. Podle 13 dívek by ideální učitel měl umět probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %). Představu o ideálním učiteli, který spravedlivě hodnotí všechny žáky má celkem 12 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). 11 dívek je toho názoru, že ideální učitel by měl svým výkladem žáky zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 27 %). 4 dívky si myslí, že ideální učitel by měl být schopen udržet kázeň žáků v hodinách a o přestávkách (procentuální zastoupení odpovědi je 10 %).

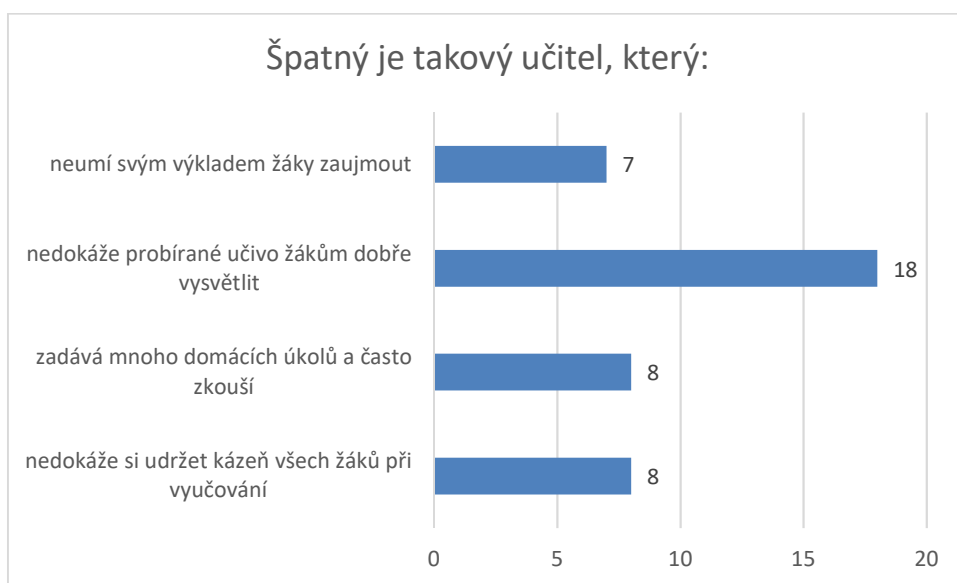
Graf č. 72: Ideální učitel by měl:

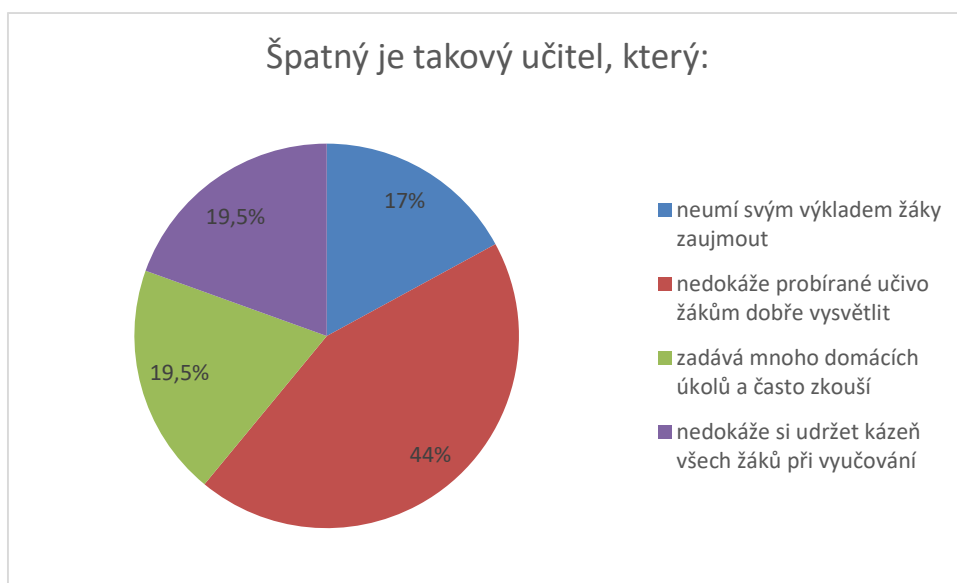
Graf č. 73: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel by měl:

Otázka č. 4: Špatný je takový učitel, který:

Graf č. 74 zobrazuje názory dívek na schopnosti učitele, které vnímají jako negativní. Celkem 18 dívek (z celkového počtu 23 dívek) se domnívá, že špatný je takový učitel, který nedokáže probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 44 %). Shodně byly vnímány odpovědi, že špatný je takový učitel, který zadává mnoho domácích úkolů a často zkouší (8 dívek) a také, že špatný je takový učitel, který si nedokáže udržet kázeň všech žáků při vyučování (8 dívek), procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 19,5 %). 7 dívek se domnívá, že špatný je takový učitel, který neumí svým výkladem žáky zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %).

Graf č. 74: Špatný je takový učitel, který:

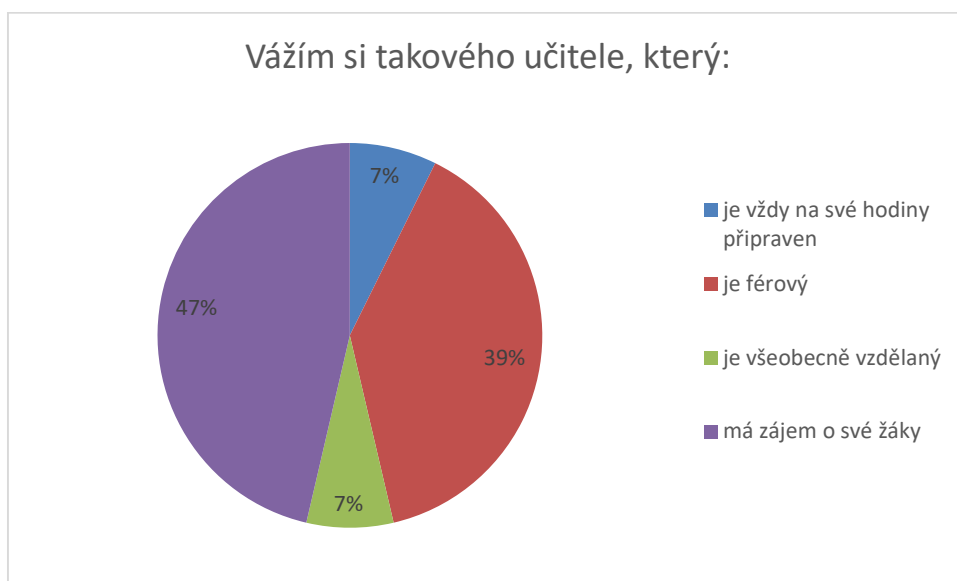
Graf č. 75: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který:

Otázka č. 5: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 76 sděluje názory dívek na učitelovy vlastnosti, díky nimž si ho váží. Celkem 19 dívek si váží učitele, který má zájem o své žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 47 %). Celkem 16 dívek si váží učitele, který je férový (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). Shodně 3 dívkami byly označeny odpovědi, že dívky si váží takového učitele, který je vždy na své hodiny připraven a váží si učitele, který je všeobecně vzdělaný (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 7 %).

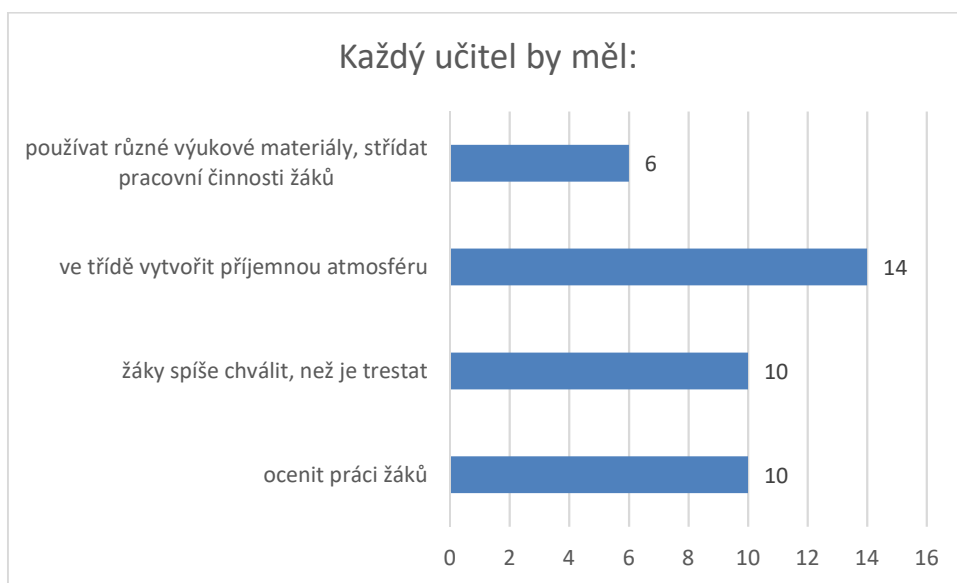
Graf č. 76: Vážím si takového učitele, který:

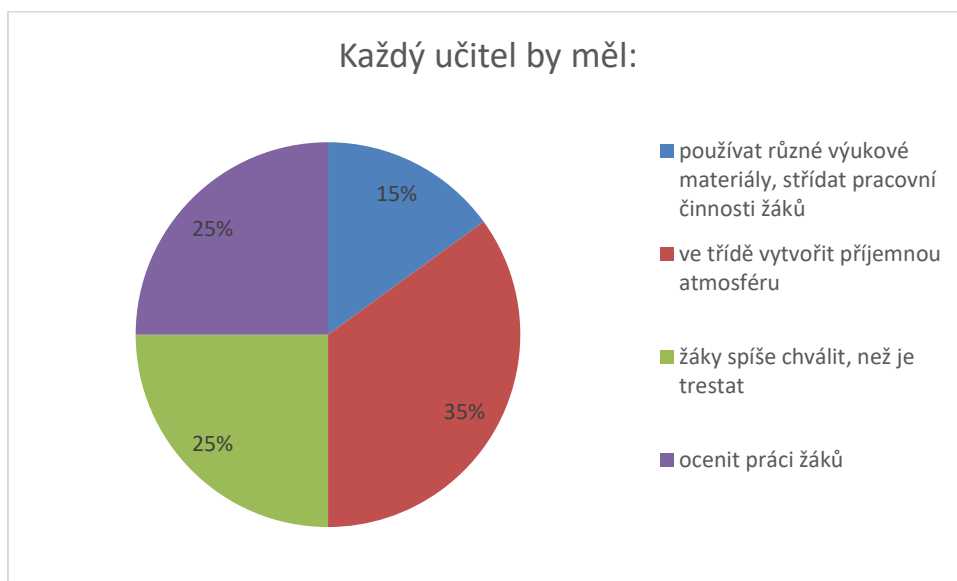
Graf č. 77: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 6: Každý učitel by měl:

Graf č. 78 zachycuje názory dívek na učitelovy činnosti a způsoby chování, jež jsou žádoucí. Celkem 14 dívek se domnívá, že každý učitel by měl ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). V naprosté shodě se nachází 2 odpovědi 10 dívek, že každý učitel by měl žáky spíše chválit, než je trestat a že by měl ocenit práci žáků (procentuální zastoupení obou odpovědí je 25 %). Podle 6 dívek by každý učitel měl používat různé výukové materiály a střídat pracovní činnosti žáků v hodinách (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %).

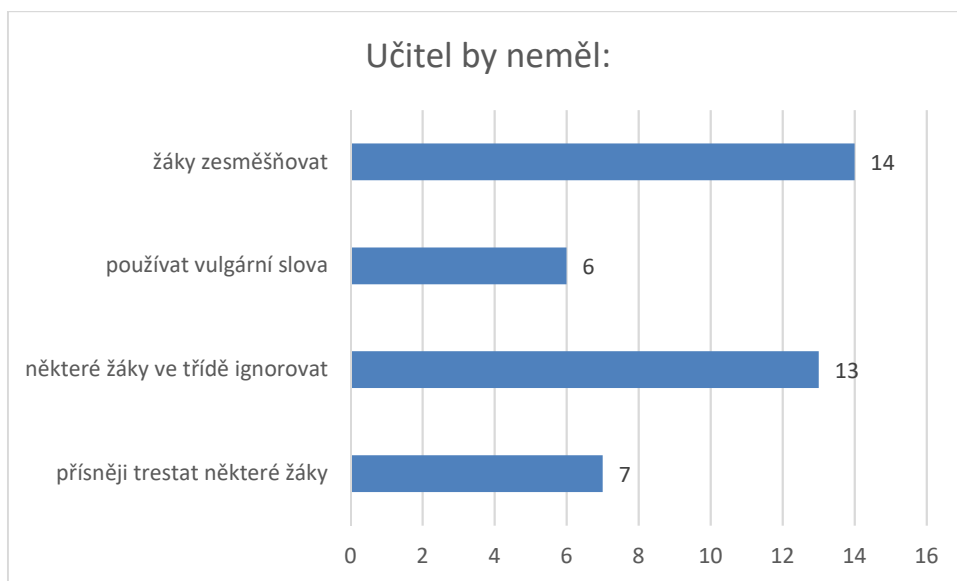
Graf č. 78: Každý učitel by měl:

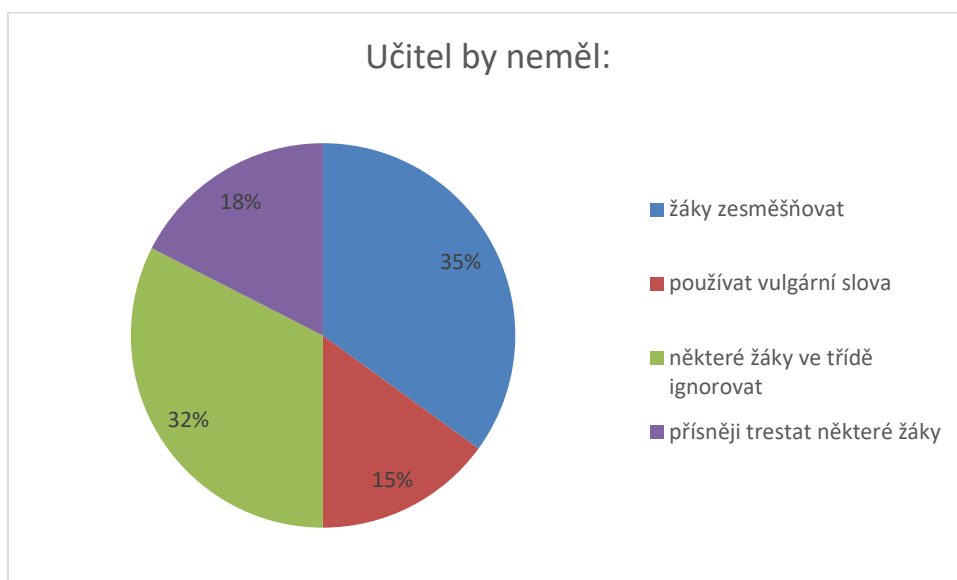
Graf č. 79: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl:

Otázka č. 7: Učitel by neměl:

Graf č. 80 zobrazuje názory dívek na to, jak by se učitel neměl chovat. Celkem 14 dívek si myslí, že učitel by neměl žáky zesměšňovat (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). V těsné blízkosti se nachází názor 13 dívek, že učitel by neměl některé žáky ve třídě ignorovat (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %). Podle 7 dívek by učitel neměl přísněji trestat některé žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %). 6 dívek se domnívá, že učitel by neměl používat vulgární slova (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %).

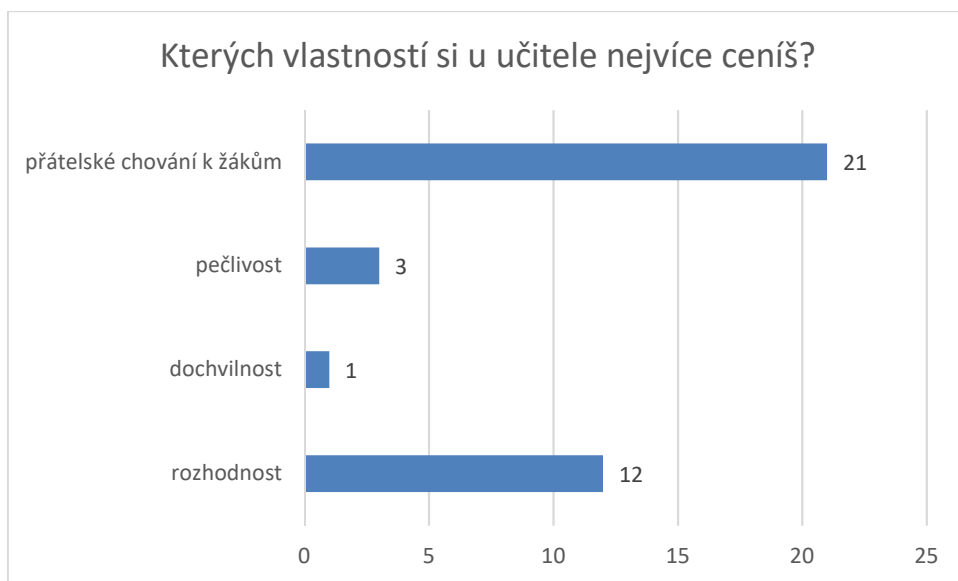
Graf č. 80: Učitel by neměl:

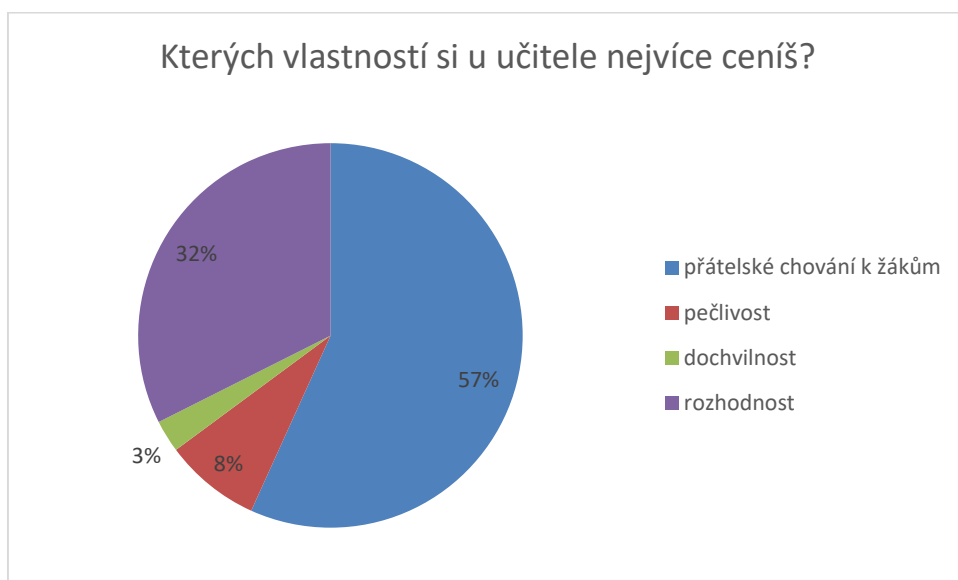
Graf č. 81: Procentuální zastoupení odpovědi – Učitel by neměl:

Otázka č. 8: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Graf č. 82 uvádí, kterých vlastností si dívku u učitele nejvíce cení. Celkem 21 dívek (z celkového počtu 23 dívek) si u učitele nejvíce cení jeho přátelského chování k žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 57 %). Rozhodnosti si u učitele cení 12 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %). Učitelova pečlivost byla oceněna 3 dívkami (procentuální zastoupení odpovědi je 8 %). Učitelova dochvilnost je ceněna 1 dívkou (procentuální zastoupení odpovědi jsou 3%).

Graf č. 82: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

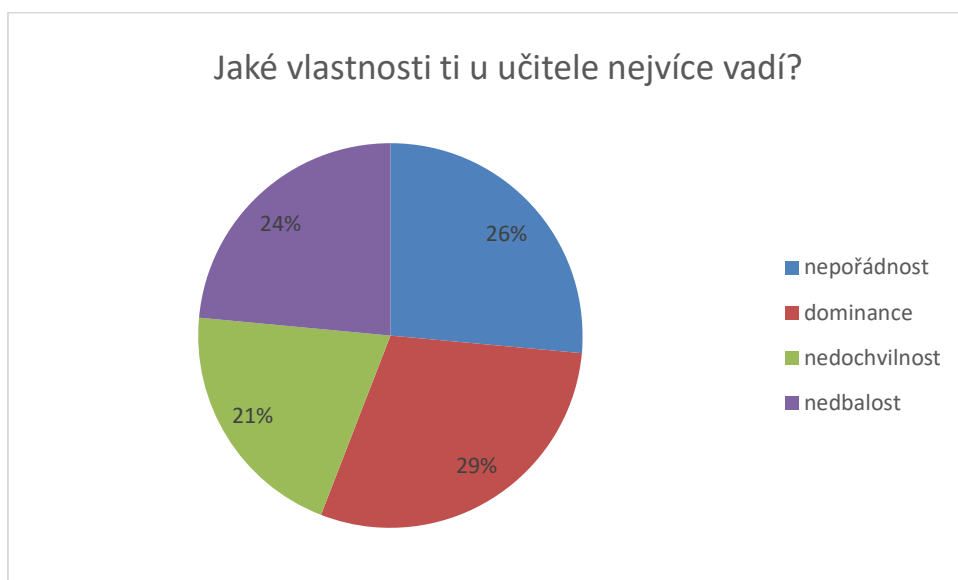
Graf č. 83: Procentuální zastoupení odpovědi – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Otázka č. 9: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 84 zobrazuje pořadí vlastností, které dívkám u učitele nejvíce vadí. Celkem 10 dívek označilo za učitelovu negativní vlastnost dominanci (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). Učitelova nepořádnost je negativně vnímána 9 dívkami (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %). Učitelova nedbalost vadí 8 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 24 %). Učitelova nedochvilnost vadí 7 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %).

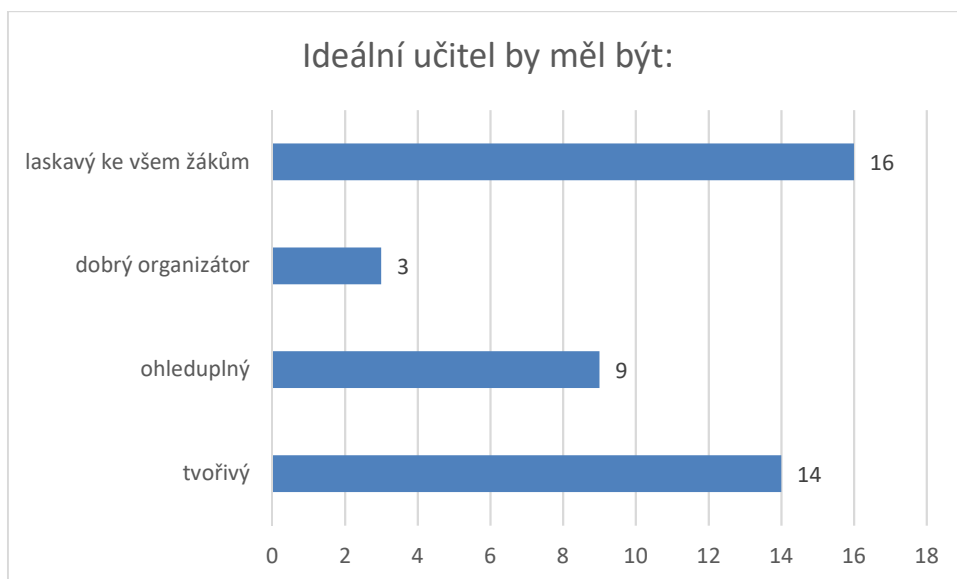
Graf č. 84: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

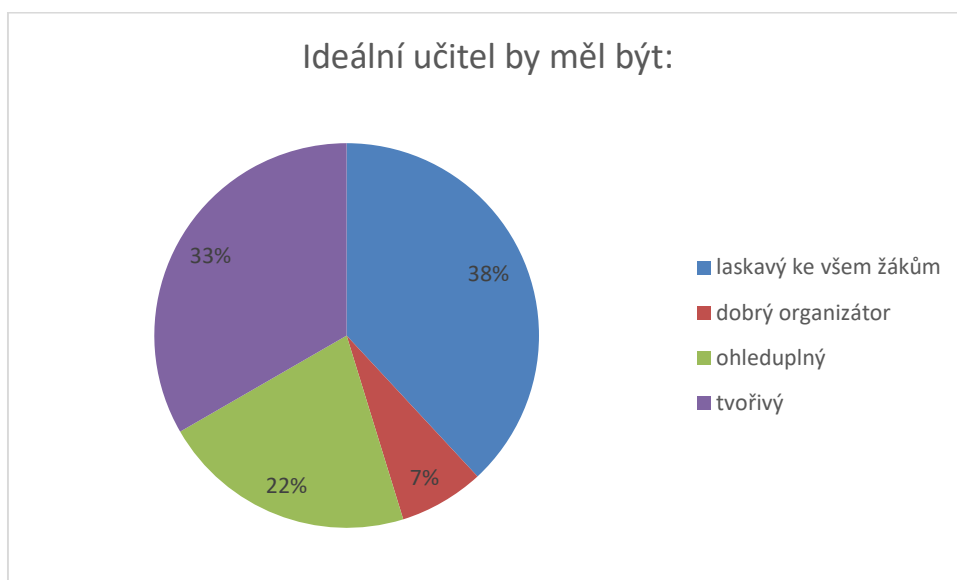
Graf č. 85: Procentuální zastoupení odpovědi – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 10: Ideální učitel by měl být:

Graf č. 86 poskytuje preferenci pořadí názorů dívek na to, jaký by měl být ideální učitel. Celkem 16 dívek se domnívá, že ideální učitel by měl být laskavý ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %). 14 dívek si myslí, že ideální učitel by měl být tvořivý (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %). Podle 9 dívek je ideální učitel ohleduplný (procentuální zastoupení odpovědi je 22 %). Organizační schopnosti jsou pro ideálního učitele důležité pro 3 dívky (procentuální zastoupení odpovědi je 7 %).

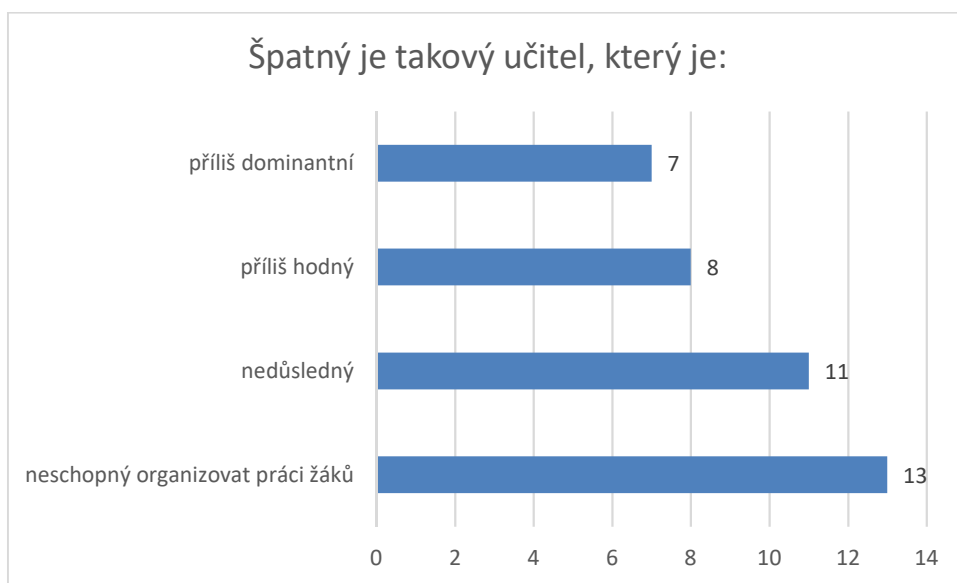
Graf č. 86: Ideální učitel by měl být:

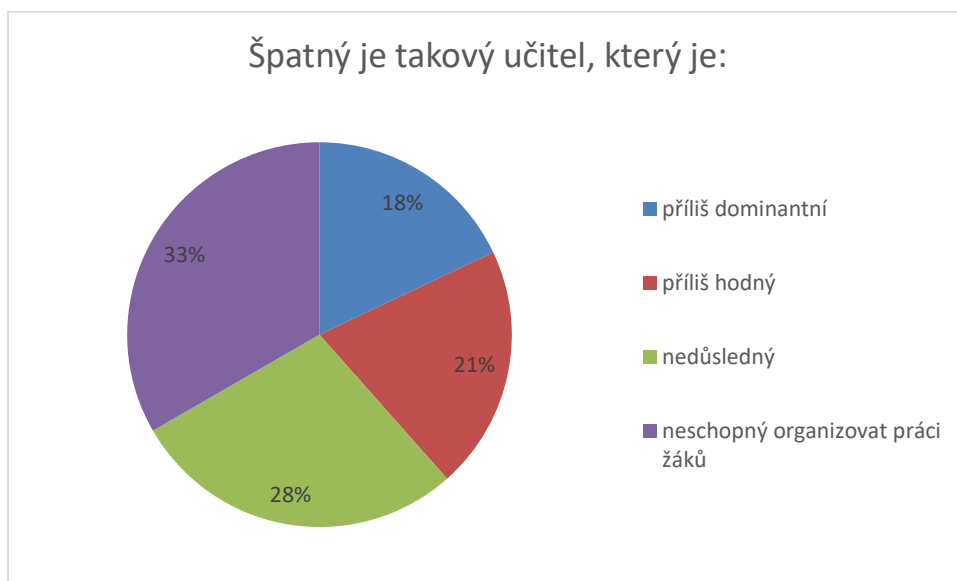
Graf č. 87: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel by měl být:

Otázka č. 11: Špatný je takový učitel, který je:

Graf č. 88 znázorňuje volbu pořadí jednotlivých vlastností a schopností učitele, které jsou vnímány jako negativní. Celkem 13 dívek zvolilo, že špatný je takový učitel, který je neschopný organizovat práci žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %). Pro 11 dívek je špatný takový učitel, který je nedůsledný (procentuální zastoupení odpovědi je 28 %). Příliš hodný učitel je negativně vnímán 8 dívkami (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %). Učitelova přílišná dominance je negativně vnímána 7 dívkami (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %).

Graf č. 88: Špatný je takový učitel, který je:

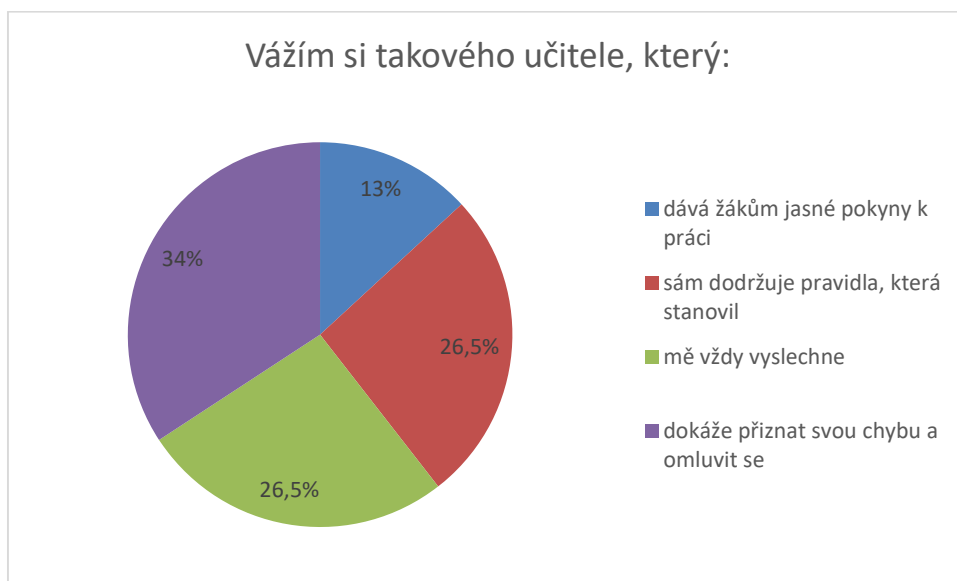
Graf č. 89: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který je:

Otázka č. 12: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 90 poskytuje pořadí učitelových vlastností a schopností pro které si učitele váží. Celkem 13 dívek si váží učitele, který dokáže přiznat svou chybu a omluvit se (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %). Na pomyslném druhém místě se shodně umístily odpovědi 10 dívek, že si váží takového učitele, který sám dodržuje pravidla, která stanovil a váží si učitele, který je vždy vyslechne (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 26,5 %). Celkem 5 dívek si váží učitele, který dává žákům jasné pokyny k práci (procentuální zastoupení odpovědi je 13 %).

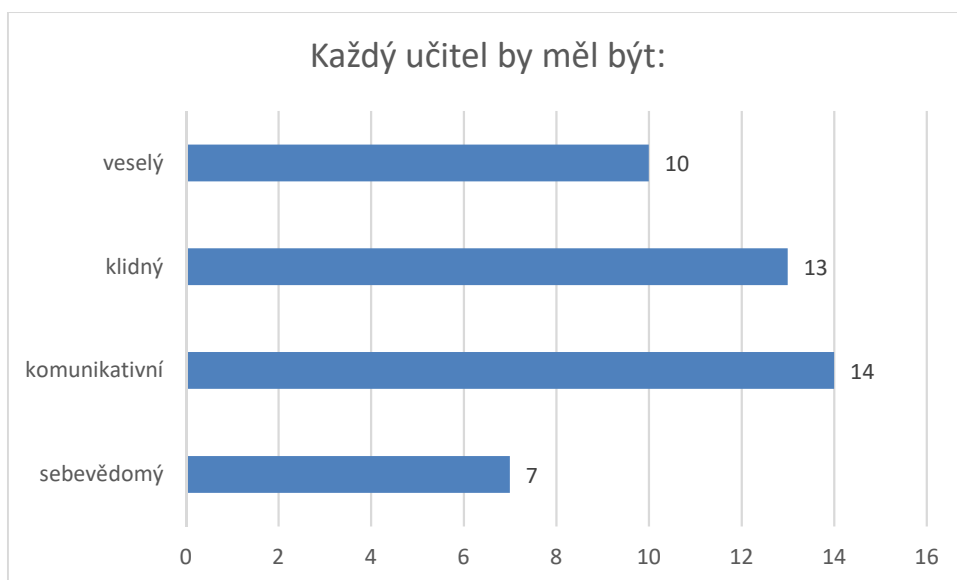
Graf č. 90: Vážím si takového učitele, který:

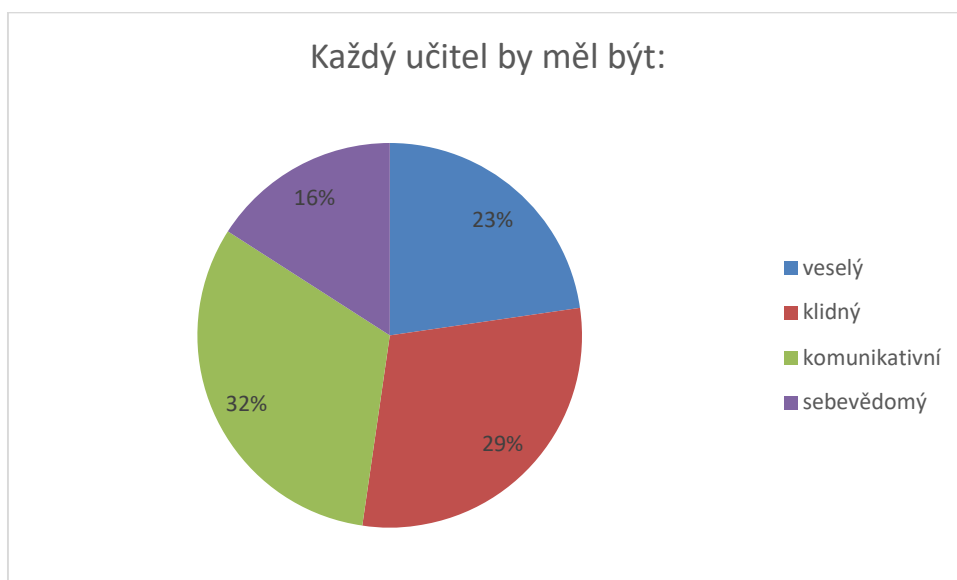
Graf č. 91: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 13: Každý učitel by měl být:

Graf č. 92 přináší názory dívek na to, jaký by každý učitel měl být. Celkem 14 dívek si myslí, že každý učitel by měl být komunikativní (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %). Podle 13 dívek by každý učitel měl být klidný (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). To, že by každý učitel měl být veselý si myslí 10 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 23 %). Sebevědomí učitele je důležité pro 7 dívek (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %).

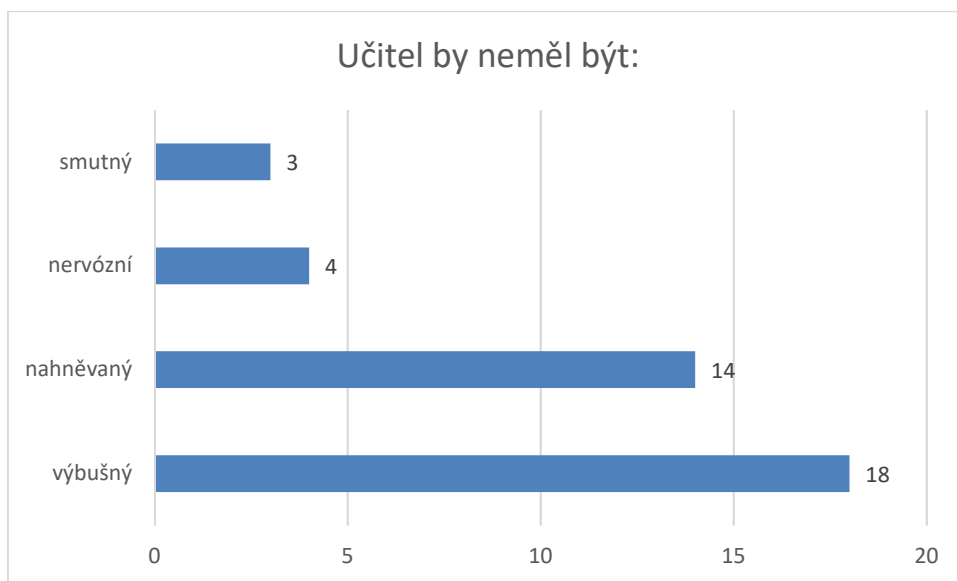
Graf č. 92: Každý učitel by měl být:

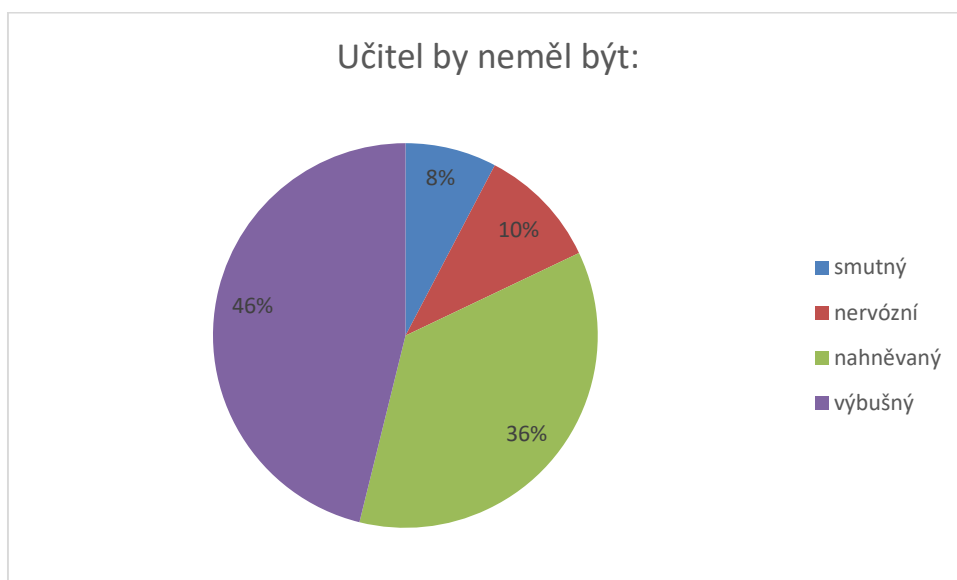
Graf č. 93: Procentuální zastoupení odpovědi – Každý učitel by měl být:

Otázka č. 14: Učitel by neměl být:

Graf č. 94 zobrazuje pořadí učitelových negativních vlastností očima dívek. Podle 18 dívek by učitel neměl být výbušný (procentuální zastoupení odpovědi je 46 %). 14 dívek se domnívá, že učitel by neměl být nahněvaný (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %). Podle 4 dívek by učitel neměl být nervózní (procentuální zastoupení odpovědi je 10 %). Podle 3 dívek by učitel neměl být smutný (procentuální zastoupení odpovědi je 8 %). Celkem 3 dívky si myslí, že učitel by neměl být smutný (procentuální zastoupení odpovědi je 8 %).

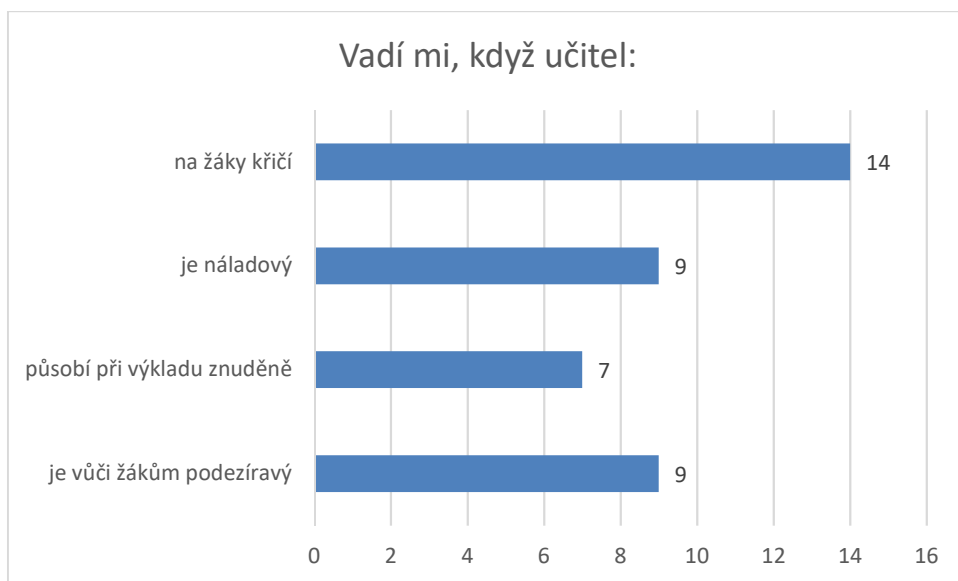
Graf č. 94: Učitel by neměl být:

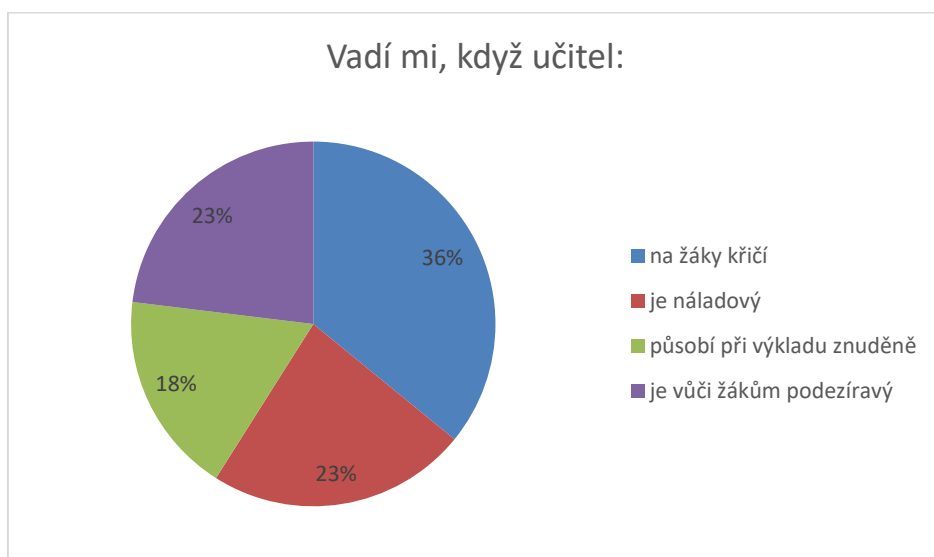
Graf č. 95: Procentuální zastoupení odpovědi – Učitel by neměl být:

Otázka č. 15: Vadí mi, když učitel:

Graf č. 96 zobrazuje vlastnosti a chování, které dívkám u učitele vadí. Celkem 14 dívkám vadí, když učitel na žáky křičí (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %). Na pomyslném druhém místě se shodně umístily odpovědi 9 dívek, kterým vadí, když učitel je náladový a když je vůči žákům podezřívavý (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 23 %). Znuděné učitelovo chování při výkladu vadí 7 dívkám (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %).

Graf č. 96: Vadí mi, když učitel:

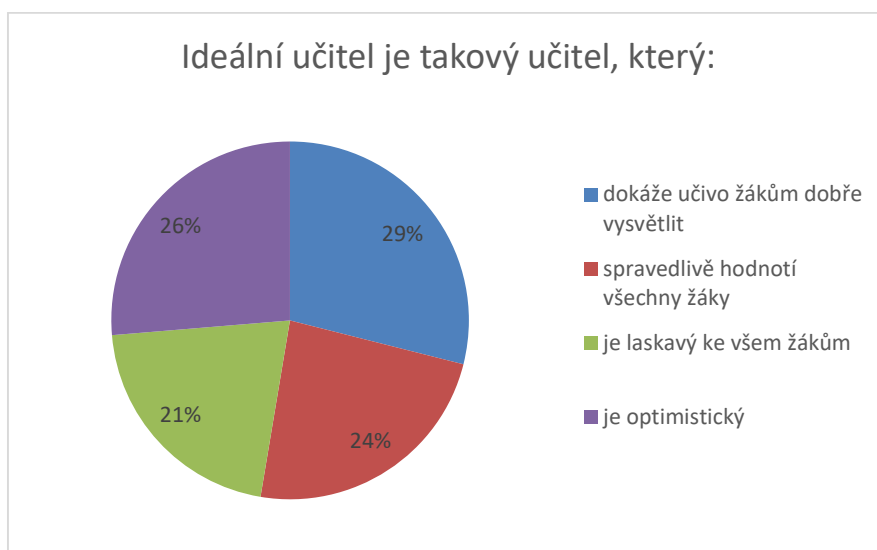
Graf č. 97: Procentuální zastoupení odpovědí – Vadí mi, když učitel:

Otázka č. 16: Ideální učitel je takový učitel, který:

Graf č. 98 přináší závěrečné názory dívek na vlastnosti a schopnosti ideálního učitele. Celkem 11 dívek se domnívá, že ideální učitel by měl dokázat učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). V těsné blízkosti této odpovědi se nachází názor 10 dívek, jež si myslí, že ideální učitel by měl být optimistický (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %). Podle názoru 9 dívek je ideální učitel takový učitel, který spravedlivě hodnotí všechny žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 24 %). 8 dívek si myslí, že ideální učitel je takový učitel, který je laskavý ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %).

Graf č. 98: Ideální učitel je takový učitel, který:

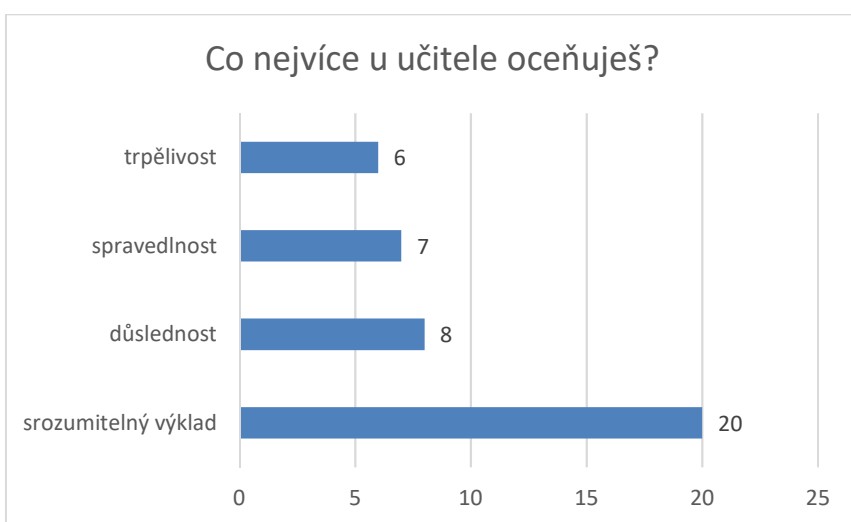

Graf č. 99: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel je takový učitel, který:

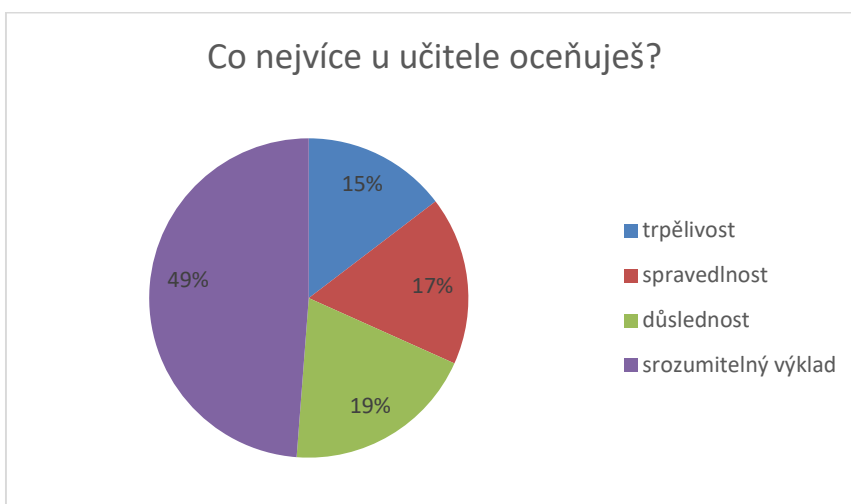
Prezentace výsledků dotazníkového šetření u chlapců 7. – 8. ročníku základní školy. Výzkumu se zúčastnilo celkem 26 chlapců.

Otázka č. 1: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

Graf č. 100 poskytuje informaci preferenci chlapců jednotlivých učitelových vlastností a schopností. Celkem 20 chlapců u učitele nejvíce oceňuje jeho schopnost srozumitelného výkladu (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %). Učitelovu důslednost oceňuje 8 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 19 %). Učitelova spravedlnost je důležitá pro 7 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %). Učitelova trpělivost je oceňována 6 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %).

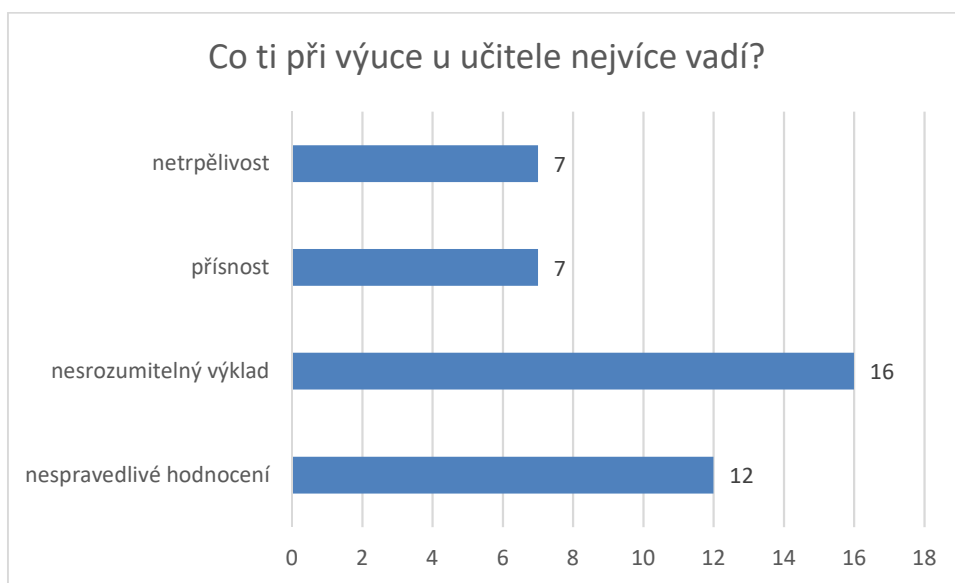
Graf č. 100: Co nejvíce u učitele oceňuješ?

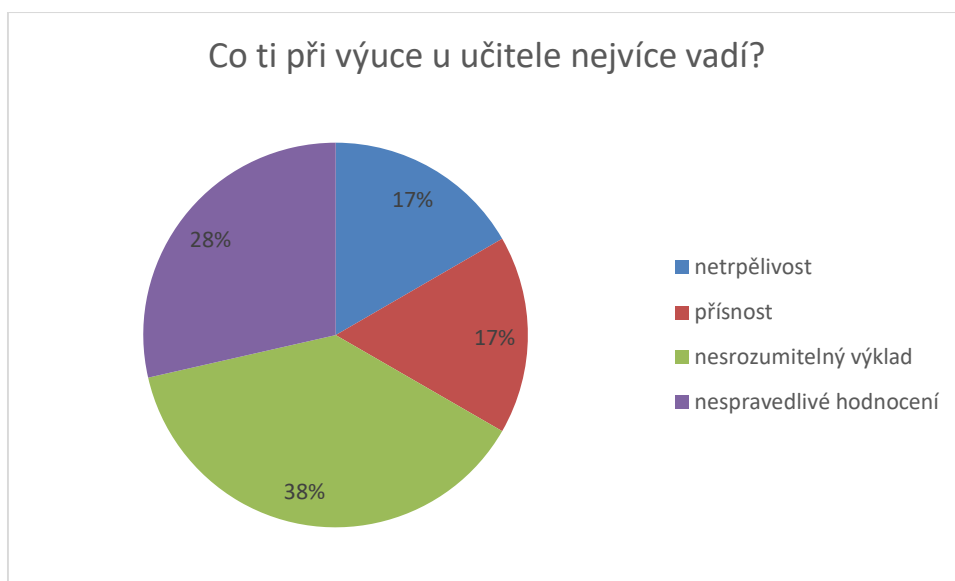
Graf č. 101: Procentuální zastoupení odpovědí – Co nejvíce u učitele oceňuješ?

Otázka č. 2: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 102 zobrazuje jednotlivé pořadí učitelových vlastností a schopností, které žákům vadí. Celkem 16 chlapců vadí učitelův nesrozumitelný výklad (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %). Na druhém místě se nachází učitelovo nespravedlivé hodnocení, které vadí 12 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 28 %). Na třetím místě se shodně nachází odpovědi 7 chlapců, že při výuce jim u učitele nejvíce vadí učitelova netrpělivost a učitelova přísnost (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 17 %).

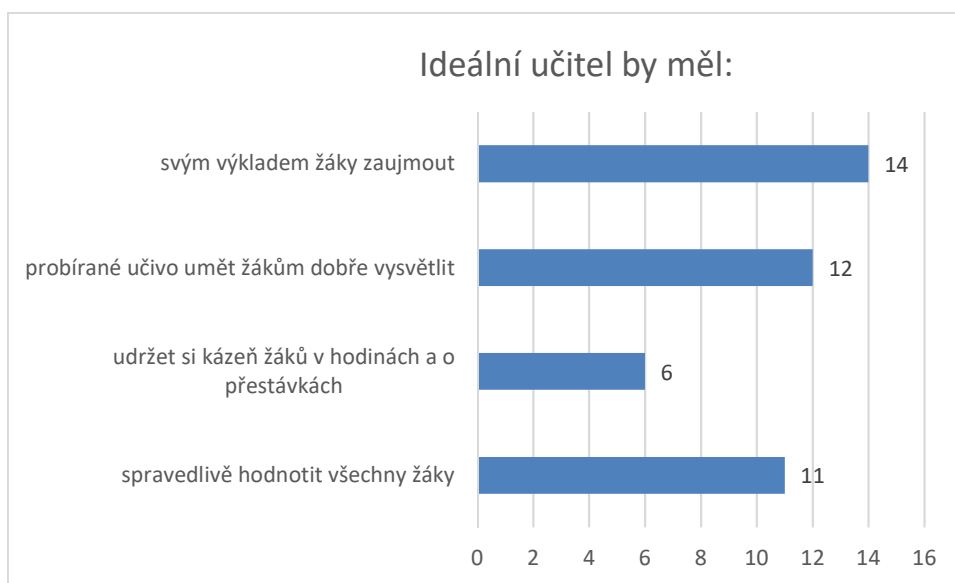
Graf č. 102: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

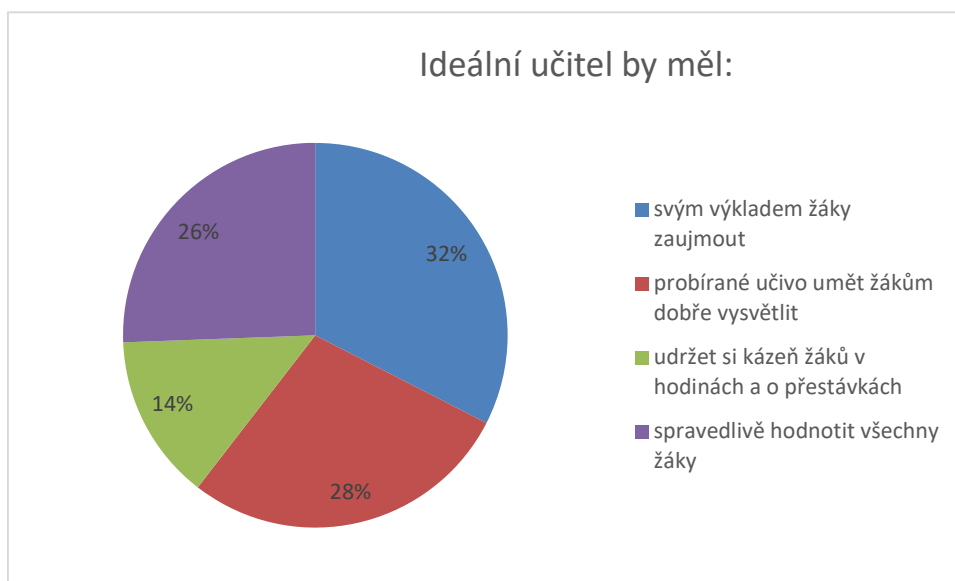
Graf č. 103: Procentuální zastoupení odpovědí – Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 3: Ideální učitel by měl:

Graf č. 104 zobrazuje názory chlapců na vlastnosti a schopnosti ideálního učitele. Celkem 14 chlapců si myslí, že ideální učitel by měl svým výkladem žáky zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %). Ideální učitel by měl, dle názoru 12 chlapců, probírané učivo umět dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 28 %). Podle 11 chlapců by ideální učitel měl spravedlivě hodnotit všechny žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %). 6 chlapců se domnívá, že ideální učitel by měl být schopen udržet si kázeň žáků v hodinách a o přestávkách (procentuální zastoupení odpovědi je 14 %).

Graf č. 104: Ideální učitel by měl:

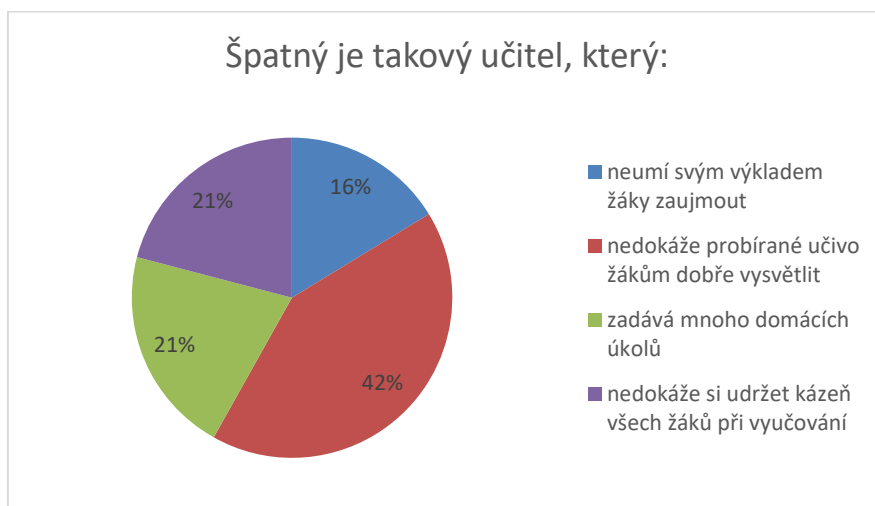
Graf č. 105: Procentuální zastoupení odpovědi – Ideální učitel by měl:

Otázka č. 4: Špatný je takový učitel, který:

Graf č. 106 přináší informace o umístění jednotlivých učitelových negativních schopností pohledem chlapců. Celkem 18 chlapců si myslí, že špatný je takový učitel, který nedokáže probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %). Na druhém místě ve vnímání negativních učitelových schopností chlapci se umístily shodně 2 odpovědi celkem 9 žáků – špatný je takový učitel, který zadává mnoho domácích úkolů, a který si nedokáže udržet kázeň všech žáků při vyučování (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 21 %). Podle názoru 7 chlapců je špatný učitel takový učitel, který neumí svým výkladem žáky zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %).

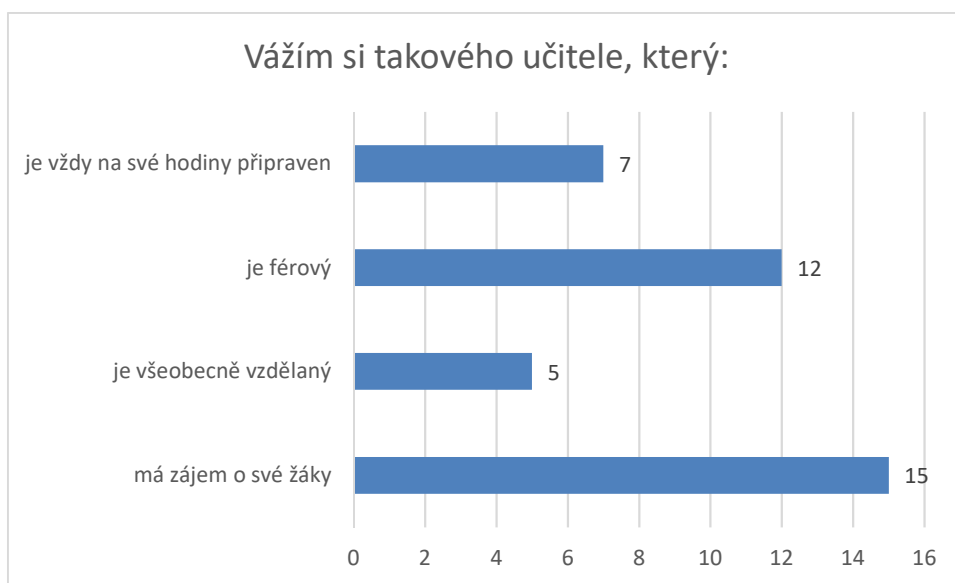
Graf č. 106: Špatný je takový učitel, který:

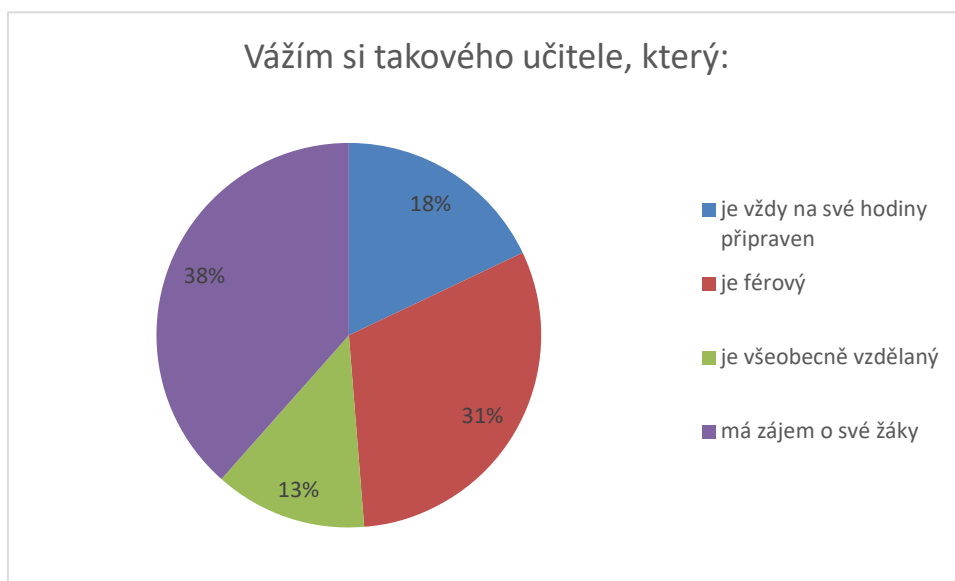
Graf č. 107: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který:

Otázka č. 5: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 108 zobrazuje pořadí jednotlivých vlastností, kterým chlapci přiřkládají význam v jejich pohledu na učitele, kterého si váží. Celkem 15 chlapců si váží takového učitele, který má zájem o své žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %). 12 chlapců si váží takového učitele, který je férový (procentuální zastoupení odpovědi je 31%). 7 chlapců si váží takového učitele, který je vždy na své hodiny připraven (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %). 5 chlapců si váží takového učitele, který je všeobecně vzdělaný (procentuální zastoupení odpovědi je 13 %).

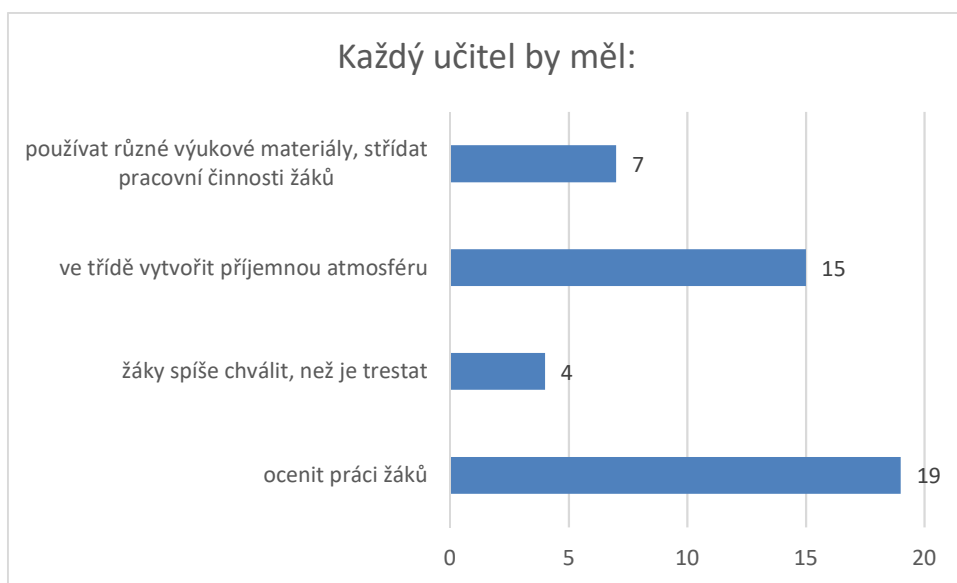
Graf č. 108: Vážím si takového učitele, který:

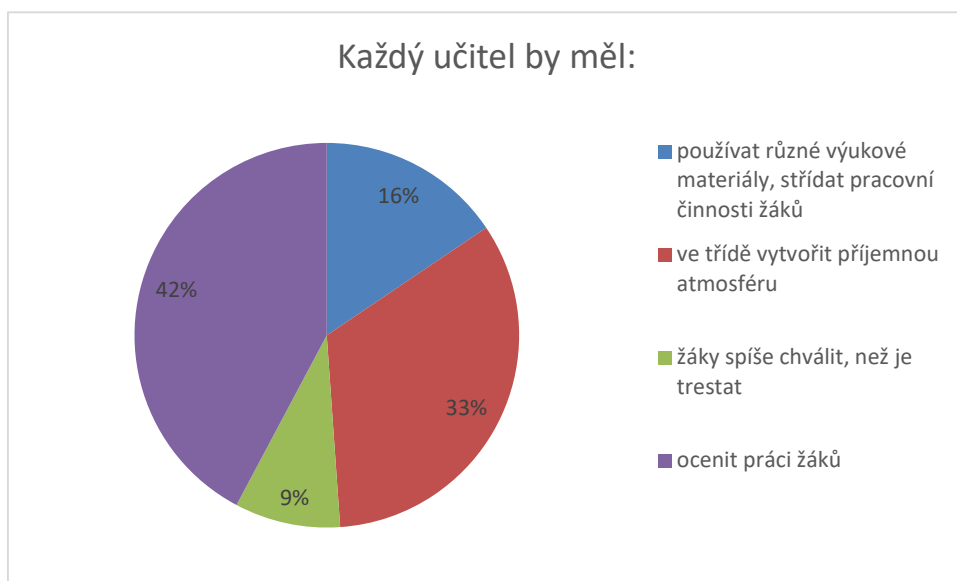
Graf č. 109: Procentuální zastoupení odpovědi – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 6: Každý učitel by měl:

Graf č. 110 zobrazuje názory chlapců a jejich volbu pořadí toho, co by každý učitel měl činit. Celkem 19 chlapců se domnívá, že každý učitel by měl ocenit práci žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %). Podle 15 chlapců by každý učitel měl ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %). Názor, že každý učitel by měl používat různé výukové materiály a střídat pracovní činnosti žáků zastává 7 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 16 %). Podle 4 chlapců by každý učitel měl žáky spíše chválit, než je trestat (procentuální zastoupení odpovědi je 9 %).

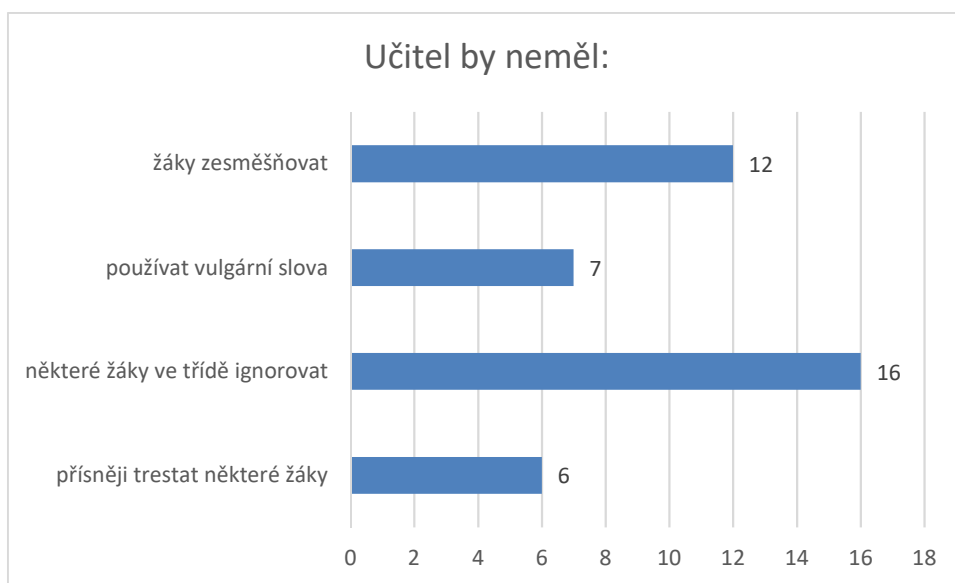
Graf č. 110: Každý učitel by měl:

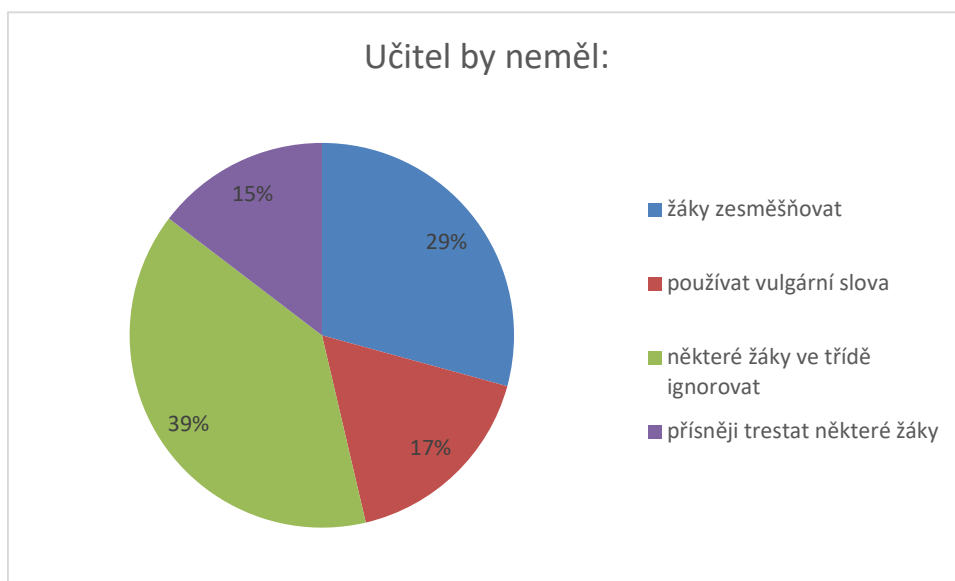
Graf č. 111: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl:

Otázka č. 7: Učitel by neměl:

Graf č. 112 poskytuje názory chlapců na učitelovo chování, které je nežádoucí. Celkem 16 chlapců se domnívá, že učitel by neměl některé žáky ve třídě ignorovat (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). Podle 12 chlapců by učitel neměl žáky zesměšňovat (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). 7 chlapců si myslí, že učitel by neměl používat vulgární slova (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %). Názor, že učitel by neměl přísněji trestat některé žáky zastává 6 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %).

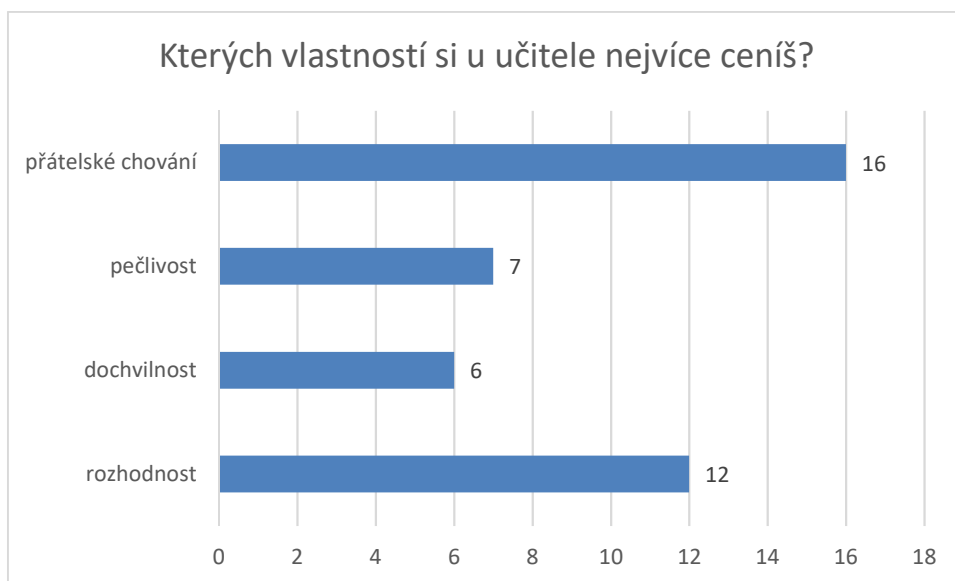
Graf č. 112: Učitel by neměl:

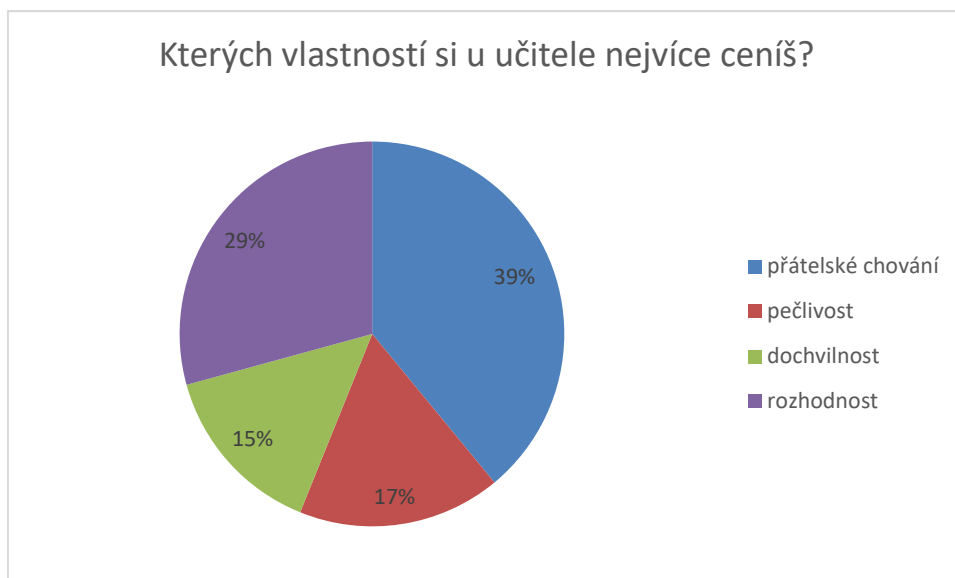
Graf č. 113: Procentuální zastoupení odpovědi – Učitel by neměl:

Otázka č. 8: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Graf č. 114 zobrazuje preferenci jednotlivých učitelových vlastností pohledem žáků. Celkem 16 chlapců si nejvíce cení učitelova přátelského chování (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). Učitelovy rozhodnosti si cení 12 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). Učitelovu pečlivost oceňuje 7 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %). Učitelova dochvilnost je oceňována 6 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 15 %).

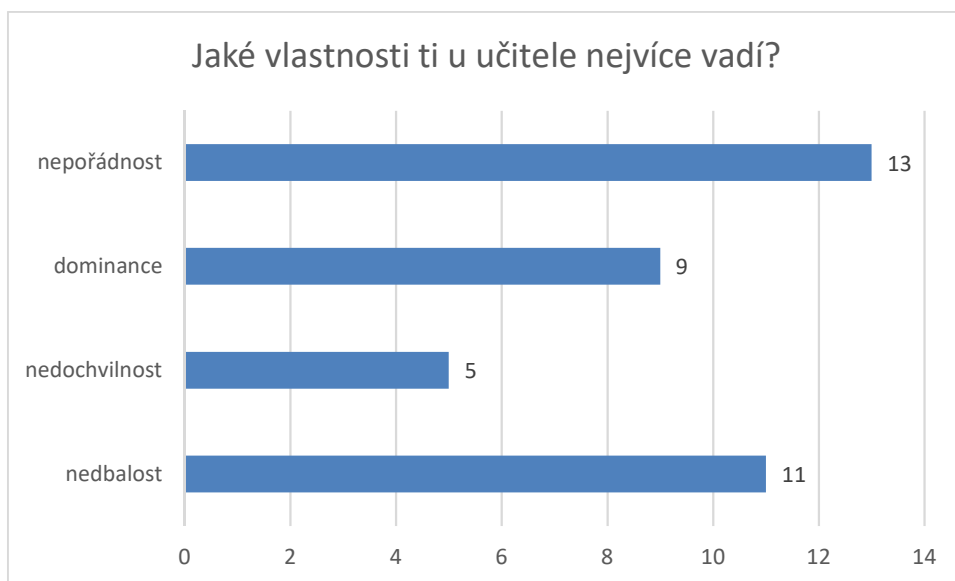
Graf č. 114: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

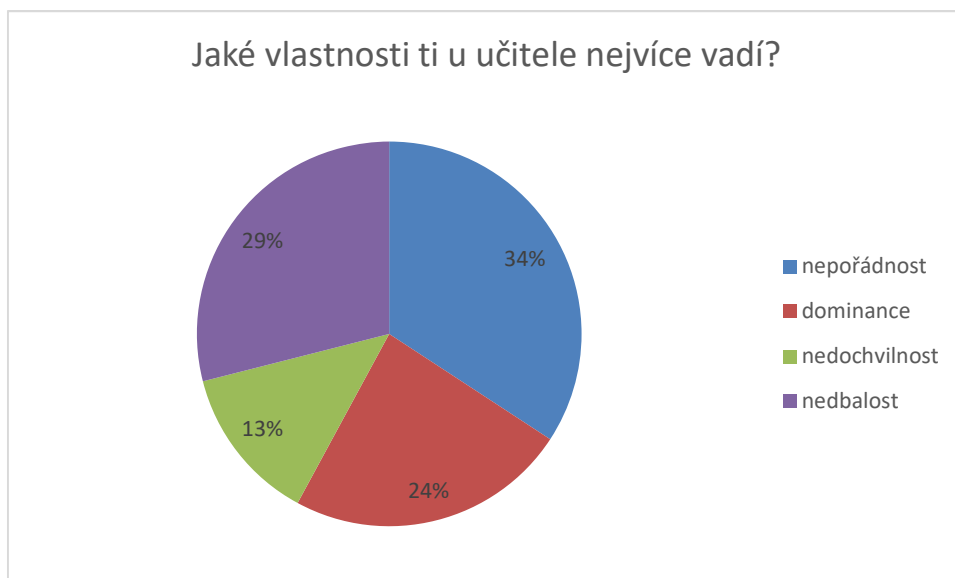
Graf č. 115: Procentuální zastoupení odpovědí – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

Otázka č. 9: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Graf č. 116 prezentuje pořadí vlastností, které chlapcům u učitele nejvíce vadí. Celkem 13 chlapcům nejvíce vadí učitelova nepořádnost (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %). Učitelova nedbalost vadí 11 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %). Učitelova dominance vadí 9 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 24 %). Učitelova nedochvilnost je negativně vnímána 5 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 13%).

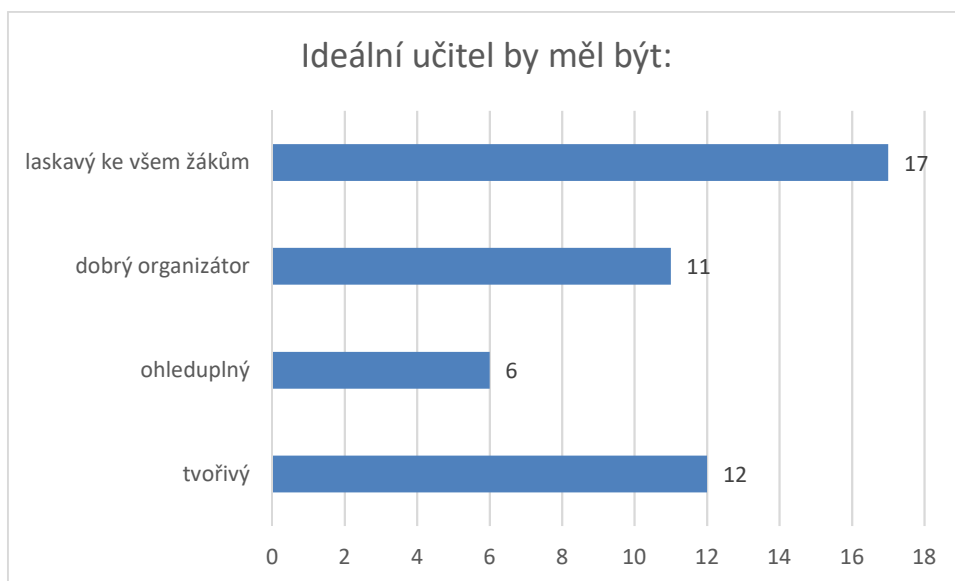
Graf č. 116: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

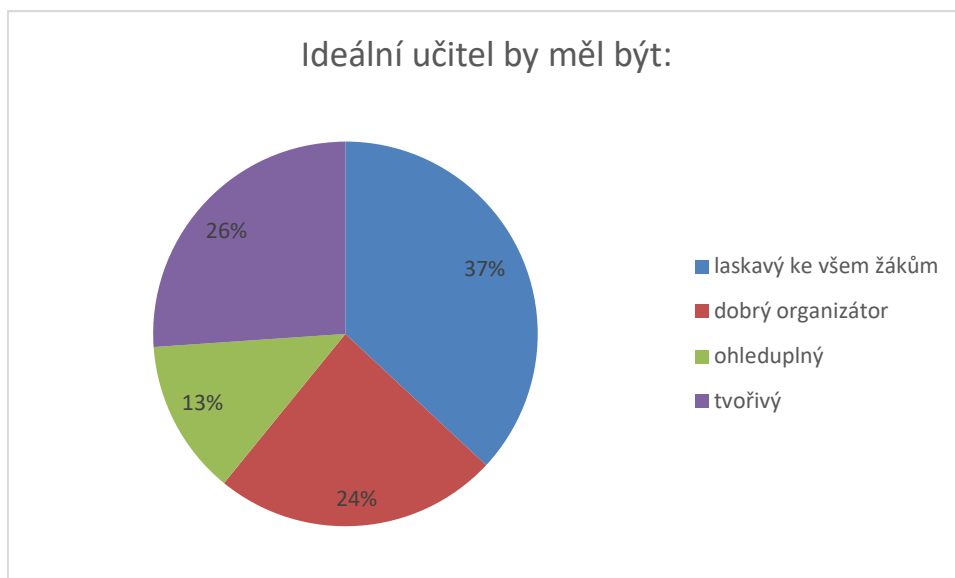
Graf č. 117: Procentuální zastoupení odpovědí – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

Otázka č. 10: Ideální učitel by měl být:

Graf č. 118 znázorňuje preferenci chlapců jednotlivých vlastností a schopností ideálního učitele. Celkem 17 chlapců se domnívá, že ideální učitel by měl být laskavý ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %). Učitelova tvořivost je oceňována 12 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %). Podle 11 chlapců by ideální učitel měl být dobrým organizátorem (procentuální zastoupení odpovědi je 24 %). Učitelova ohleduplnost je oceňována 6 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 13 %).

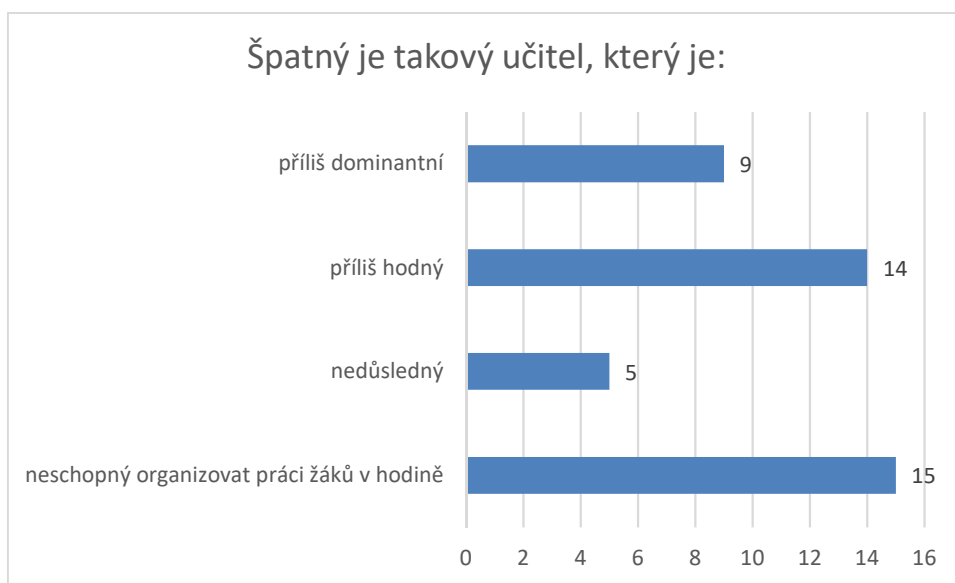
Graf č. 118: Ideální učitel by měl být:

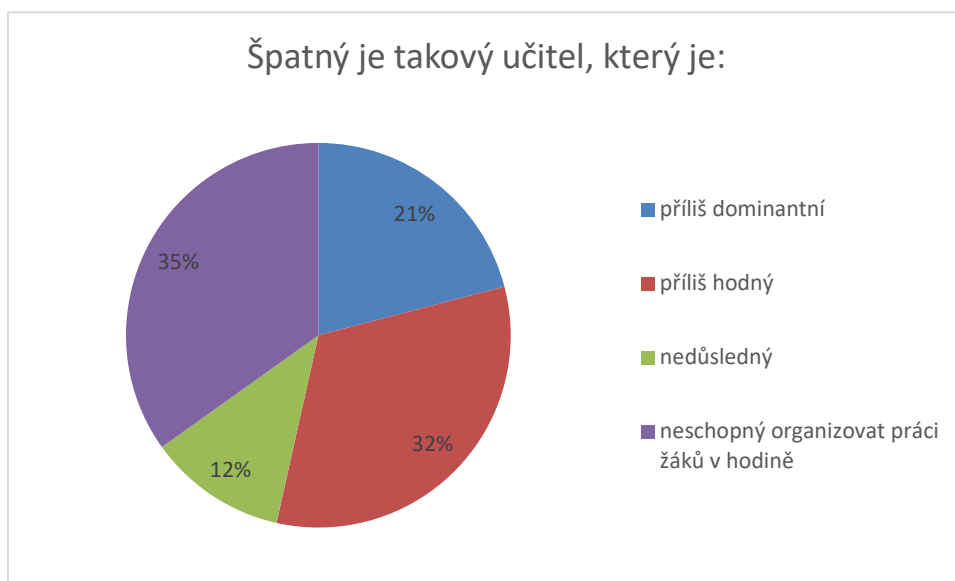
Graf č. 119: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl být:

Otázka č. 11: Špatný je takový učitel, který je:

Graf č. 120 zobrazuje názory chlapců na učitelovy vlastnosti a schopnosti, které jsou nežádoucí. Celkem 15 chlapců si myslí, že špatný je takový učitel, který je neschopný organizovat práci žáků v hodině (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). Podle názoru 14 chlapců je špatný učitel takový učitel, který je příliš hodný (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %). Učitelova přílišná dominance vadí 9 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %). Učitelova nedůslednost vadí 5 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 12 %).

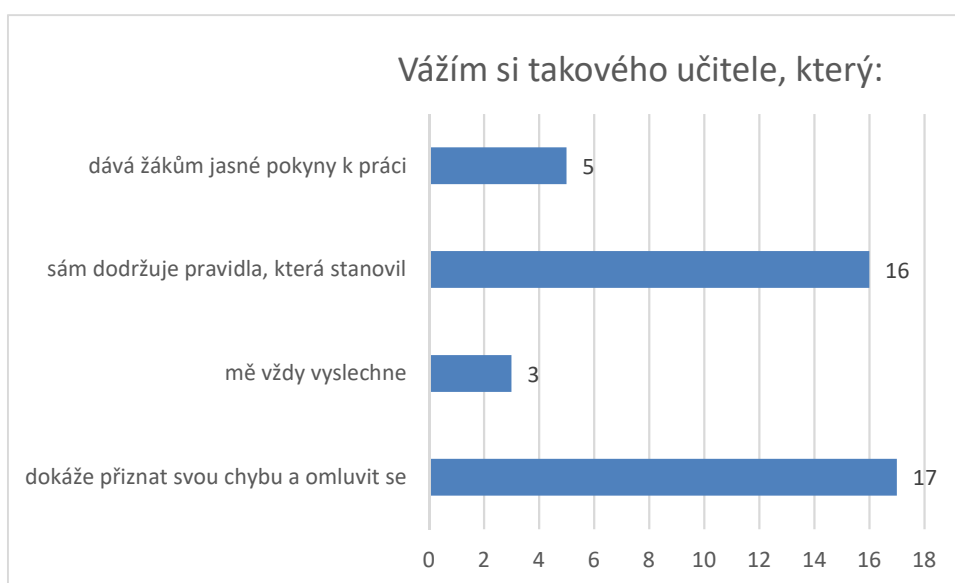
Graf č. 120: Špatný je takový učitel, který je:

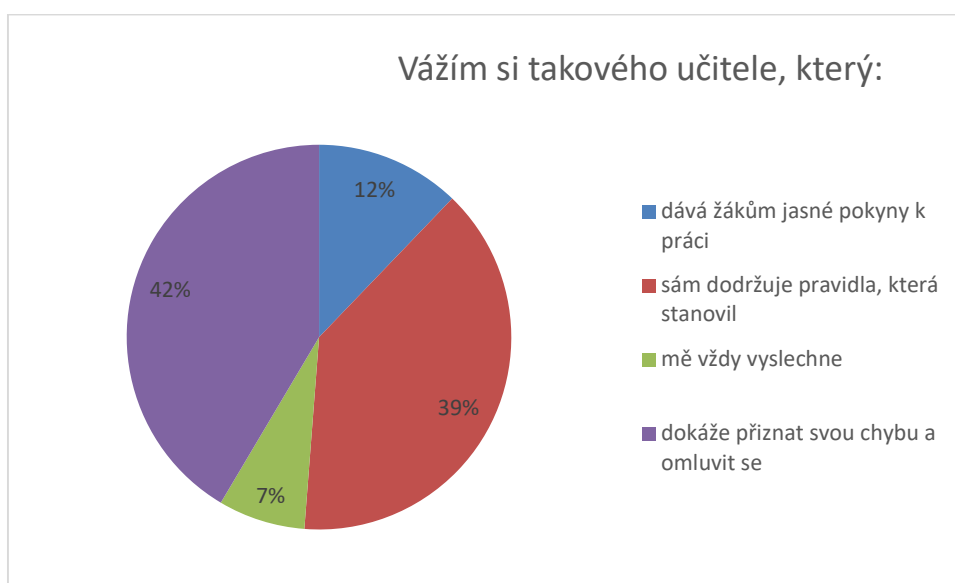
Graf č. 121: Procentuální zastoupení odpovědi – Špatný je takový učitel, který je:

Otázka č. 12: Vážím si takového učitele, který:

Graf č. 122 seznamuje s pořadím vlastností a schopností, kterých si chlapci u učitelů váží. Celkem 17 chlapců si váží takového učitele, který dokáže přiznat svou chybu a omluvit se (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %). Učitele, který sám dodržuje pravidla, která stanovil si váží 16 chlapců (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). 5 chlapců si váží učitele, který dává žákům jasné pokyny k práci (procentuální zastoupení odpovědi je 12 %). Učitele, který žáky vždy vyslechne si váží 3 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi je 7%).

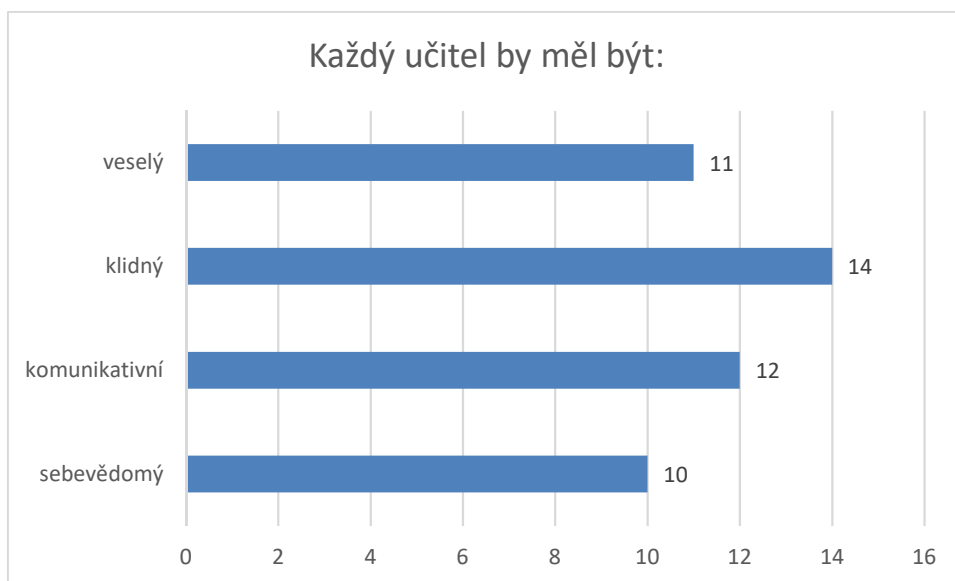
Graf č. 122: Vážím si takového učitele, který:

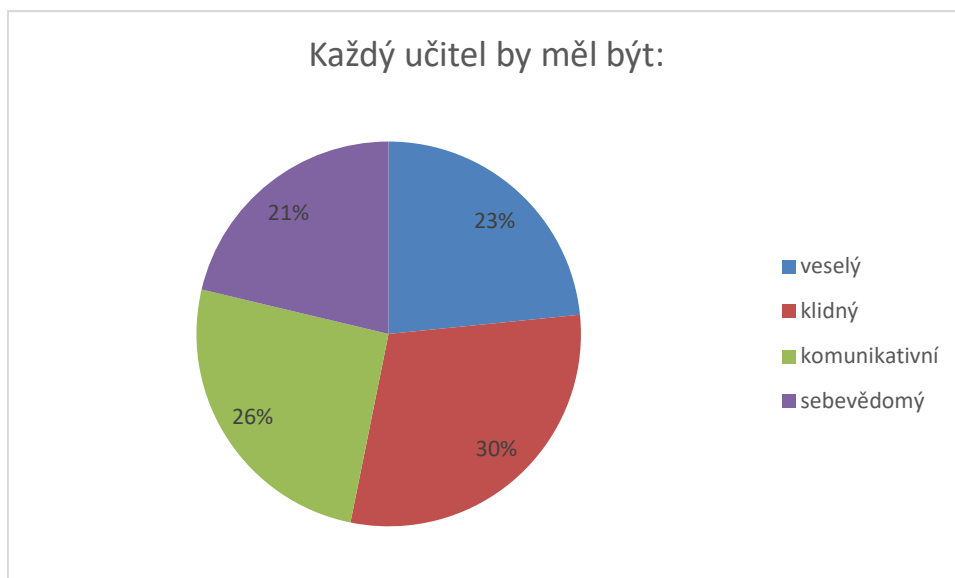
Graf č. 123: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:

Otázka č. 13: Každý učitel by měl být:

Graf č. 124 podává informaci o pořadí jednotlivých vlastností učitele, které chlapci stanovili. Celkem 14 chlapců se domnívá, že každý učitel by měl být klidný (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). Podle názoru 12 chlapců by každý učitel měl být komunikativní (procentuální zastoupení odpovědi je 26 %). 11 chlapců se domnívá, že každý učitel by měl být veselý (procentuální zastoupení odpovědi je 23 %). Podle 10 chlapců by každý učitel měl být sebevědomý (procentuální zastoupení odpovědi je 21 %).

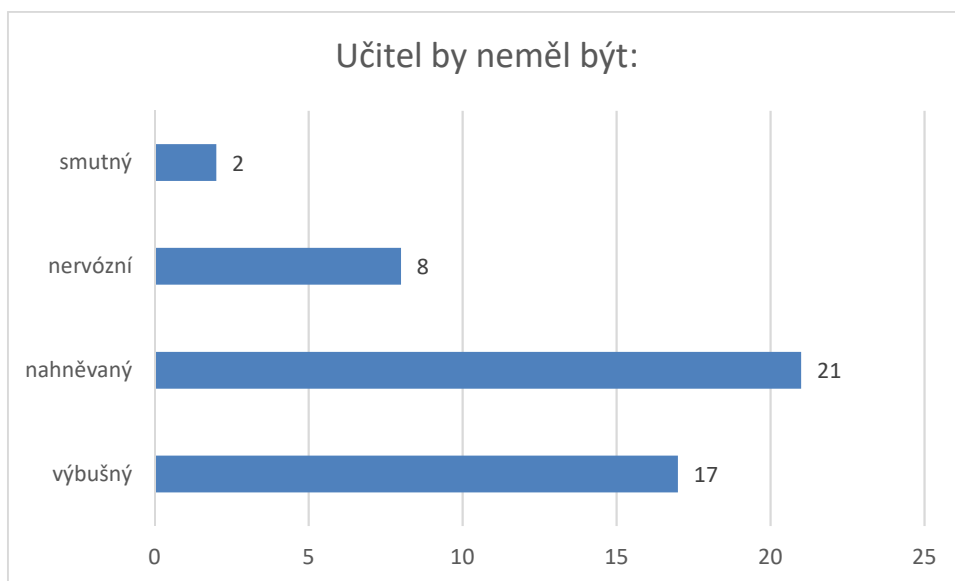
Graf č. 124: Každý učitel by měl být:

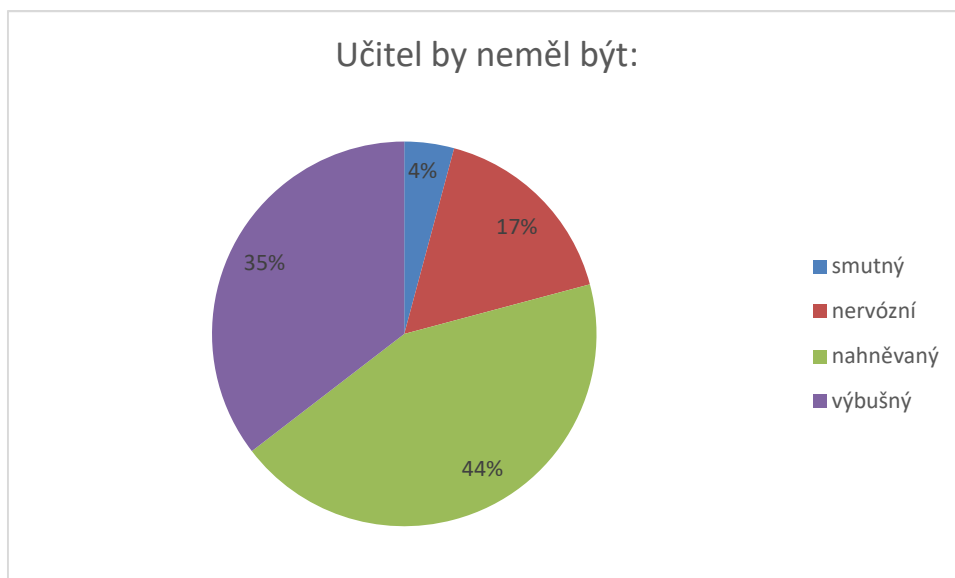
Graf č. 125: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl být:

Otázka č. 14: Učitel by neměl být:

Graf č. 126 informuje o pořadí učitelových vlastností, které chlapci vnímají jako negativní. Celkem 21 chlapců (z celkového počtu 26 chlapců) si myslí, že učitel by neměl být nahněvaný (procentuální zastoupení odpovědi je 44 %). Podle názoru 17 chlapců by učitel neměl být výbušný (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %). 8 chlapců se domnívá, že učitel by neměl být nervózní (procentuální zastoupení odpovědi je 17 %). Názor, že učitel by neměl být smutný zastávají 2 chlapci (procentuální zastoupení odpovědi jsou 4 %).

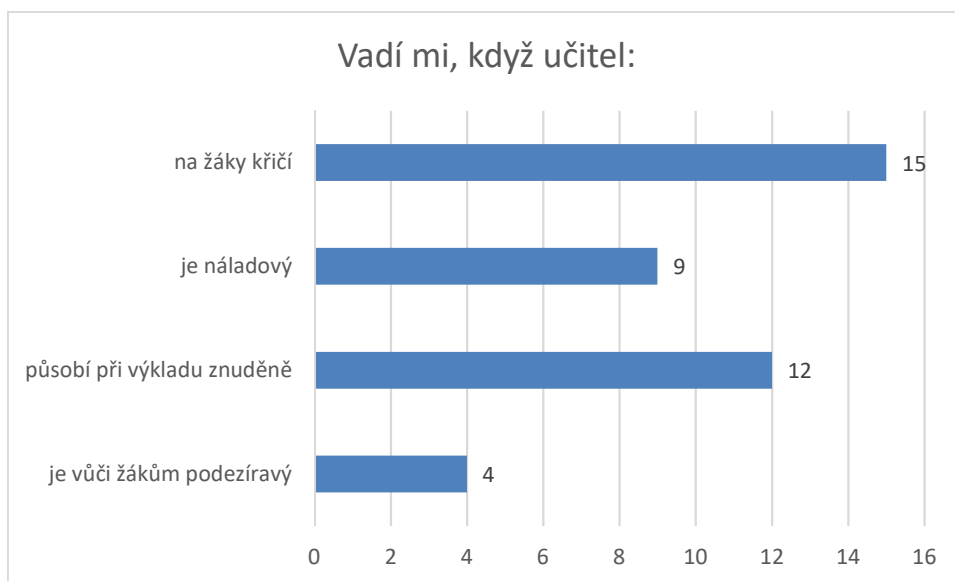
Graf č. 126: Učitel by neměl být:

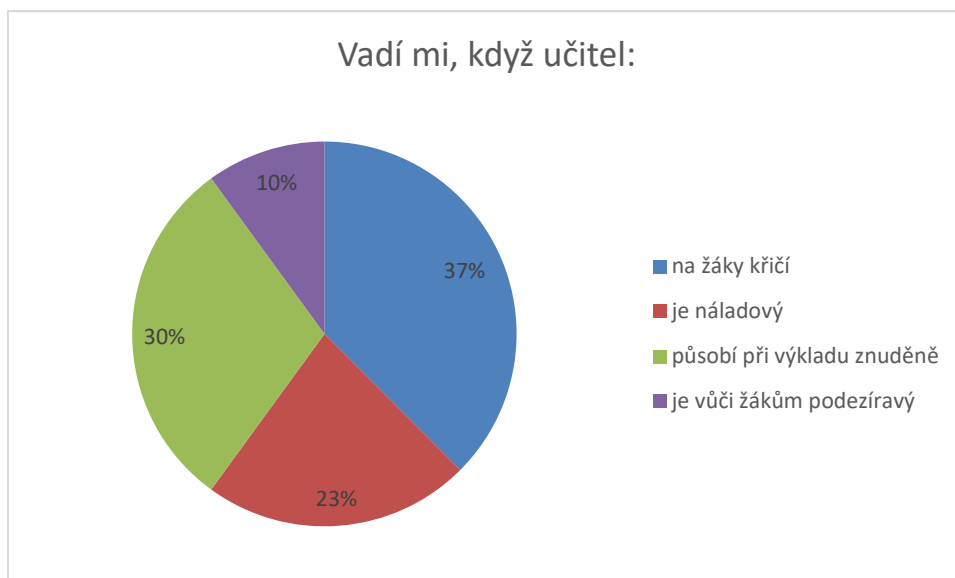
Graf č. 127: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl být:

Otázka č. 15: Vadí mi, když učitel:

Graf č. 128 představuje pořadí učitelových vlastností a způsobů chování, jež chlapci považují za nežádoucí. Celkem 15 chlapcům vadí, když učitel na žáky křičí (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %). 12 chlapcům vadí, když učitel působí při výkladu znuděně (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %). Náladový učitel vadí 9 chlapcům (procentuální zastoupení odpovědi je 23 %). 4 chlapcům vadí, když je učitel vůči žákům podezřívavý (procentuální zastoupení je 10 %).

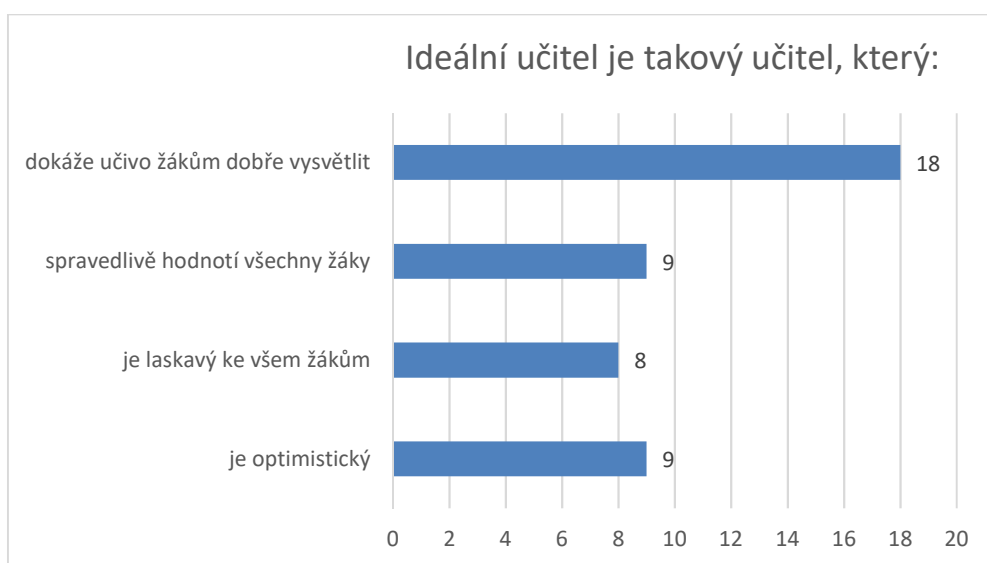
Graf č. 128: Vadí mi, když učitel:

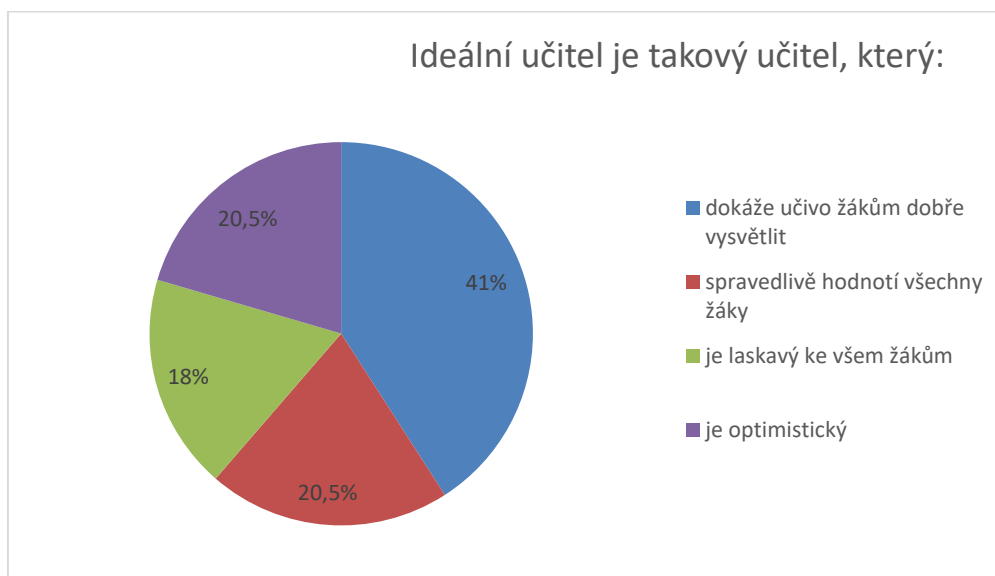
Graf č. 129: Procentuální zastoupení odpovědí – Vadí mi, když učitel:

Otázka č. 16: Ideální učitel je takový učitel, který:

Graf č. 130 podává shrnutí pohledu chlapců na vlastnosti, schopnosti a chování ideálního učitele dle jejich preference. Pro celkem 18 chlapců (z celkového počtu 26 chlapců) je ideální učitel takový učitel, který dokáže učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 41 %). Na druhém místě se umístily shodně 2 odpovědi celkem 9 chlapců – pro chlapce je ideální učitel takový učitel, který spravedlivě hodnotí všechny žáky, a který je optimistický (procentuální zastoupení obou odpovědí je shodné a činí 20,5%). Podle názoru 8 žáků je ideální učitel takový učitel, který je laskavý ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 18 %).

Graf č. 130: Ideální učitel je takový učitel, který:

Graf č. 131: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel je takový učitel, který:

8.2 INTERPRETACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 100 žáků ze Základní školy Zlaté stezky v Prachaticích. Osloveni byli žáci z těchto ročníků: 4. ročník, 5. ročník, 7. ročník a 8. ročník. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 51 dívek a 49 chlapců. Ze 4. ročníku bylo osloveno 24 žáků. Z 5. ročníku se do výzkumu zapojilo 27 žáků. Ze 7. ročníku se zúčastnilo 24 žáků. Z 8. ročníku bylo osloveno 25 žáků.

Celkový počet dívek reprezentujících věkovou kategorii žáků ze 4. – 5. ročníku byl 28 dívek. Počet chlapců zastupujících věkovou kategorii žáků 4. – 5. ročníku byl 23 chlapců. Počet dívek ve věkové kategorii žáků 7. – 8. ročníku byl 23 dívek. Počet chlapců reprezentujících věkovou kategorii žáků 7. – 8. ročníku byl 26 chlapců.

Respondenti měli možnost u každé odpovědi (mimo odpovědi obecného charakteru) označit dle svého uvážení 1 až 2 odpovědi. Vyhodnocování dotazníku probíhalo na základě určení počtu voleb (preferencí) žáků u jednotlivých odpovědí. Otázky v dotazníku byly uzavřené. Dotazník byl vyhodnocován v rámci jednotlivých věkových kategorií žáků a z hlediska pohlaví žáků.

Na základě analýzy výsledků dotazníkového šetření, byly sestaveny profily ideálních učitelů z pohledu žáků různých věkových kategorií. Výsledky byly vyhodnocovány i dle pohlaví žáků. Dotazníkové šetření přineslo nejen názory žáků na osobnost ideálního učitele, ale zároveň byly stanoveny i vlastnosti, nedostatečné schopnosti a chování neúspěšného učitele.

Ideální učitel očima dívek ze 4. – 5. ročníku základní školy

Pro dívky je velmi důležité, aby jejich učitel byl schopen žákům učivo dobře vysvětlit a svým výkladem by měl žáky i zaujmout. Také by měl být ke všem žákům spravedlivý. Od ideálního učitele se očekává férové chování. Dívky si velmi váží učitele, který dokáže přiznat svou chybu a omluvit se. Učitel by měl být podle představ dívek laskavý ke všem žákům, měl by se chovat přátelsky, ve třídě by měl vytvářet příjemnou atmosféru a měl by ocenit práci žáků. Také by měl být veselý.

Názory dívek 4. – 5. ročníku základní školy na osobnostní a pedagogicko-psychologické vlastnosti a didaktické schopnosti:

- **Osobnostní vlastnosti:** dívky z osobnostních vlastností u ideálního učitele požadují: přátelské chování k žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 56 %), férové chování (procentuální zastoupení odpovědi je 45 %), veselou povahu (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %)
- **Didaktické schopnosti:** z didaktických schopností byly dívkami upřednostňovány tyto schopnosti: učitelova schopnost srozumitelného výkladu učiva (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %), schopnost učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %), schopnost zaujmout žáky svým výkladem učiva (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %)
- **Pedagogicko-psychologické vlastnosti:** ideální učitel by měl mít tyto pedagogicko-psychologické vlastnosti dle dívek: laskavý přístup ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 48 %), učitel by měl být schopen ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru (procentuální zastoupení odpovědi je 40,5 %) a měl by ocenit práci žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 40,5 %)

Tabulka 3: Ideální učitel očima dívek 4. – 5. ročníku ZŠ

Osobnostní vlastnosti	Didaktické schopnosti	Pedagogicko-psychologické vlastnosti
přátelské chování	schopnost srozumitelného výkladu učiva	laskavý přístup ke všem žákům
férové chování	schopnost učivo dobře vysvětlit	vytvoření příjemné atmosféry ve třídě
veselá povaha	schopnost zaujmout žáky svým výkladem učiva	ocenění práce žáků

Neúspěšný učitel očima dívek 4. – 5. ročníku základní školy

Pro dívky je neúspěšný učitel takový učitel, který nespravedlivě hodnotí žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 31 %). Při vyučování nedokáže udržet kázeň všech žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %). Dívky za neúspěšného učitele považují takového učitele, který je příliš dominantní (procentuální zastoupení odpovědi je 40 %), je výbušný (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %) a křičí na žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 45 %). Dívkám tak vadí, když učitel nedokáže organizovat práci žáků v hodinách a žáci potom nevědí, co mají dělat (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %).

Zde se setkáváme s informací, že dívkám vadí učitelova přílišná dominance, ale také samy dívky později negativně pociťují, pokud učitel není schopen organizovat práci žáků v hodinách. Zde se potvrzuje tvrzení Holečka (2014, s. 21), že u učitelů je požadován jistý stupeň dominance, avšak s vřelým pojetím k žákům.

Ideální učitel očima chlapců 4. – 5. ročníku

Chlapci od ideálního učitele očekávají především jeho trpělivost. Chlapci na učitelovu trpělivost kladli značný důraz, neboť mimo jiné nedostatek učitelovy trpělivosti byl označován jako hlavní negativní učitelovy vlastnosti. Poté chlapci od ideálního učitele očekávají, aby dokázal probírané učivo žákům dobře vysvětlit a také by měl svým výkladem žáky zaujmout. Tento učitel by měl být také laskavý ke všem žákům, měl by být přátelský. Důležité je, aby dokázal ocenit práci žáků, měl by ocenit práci žáků. Z osobnostních vlastností většina chlapců požadovala, aby učitel byl klidný a aby dokázal přiznat svou chybu a omluvit se.

Názory chlapců 4. – 5. ročníku základní školy na osobnostní a pedagogicko-psychologické vlastnosti a didaktické schopnosti:

Osobnostní vlastnosti: chlapci u ideálního učitele požadují tyto osobnostní vlastnosti: férové chování (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %), přátelské chování k žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %), přiznání vlastní chyby a omluva (procentuální zastoupení odpovědi je 41 %), trpělivost (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %)

Didaktické schopnosti: ideální učitel by měl dokázat učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %), měl by svým výkladem žáky zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 31,5 %)

Pedagogicko-psychologické vlastnosti: chlapci jsou toho názoru, že ideální učitel by měl být laskavý ke všem žákům bez rozdílu (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %) a měl by ocenit práci všech žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %)

Tabulka 4: Ideální učitel očima chlapců 4. – 5. ročníku ZŠ

Osobnostní vlastnosti	Didaktické schopnosti	Pedagogicko-psychologické vlastnosti
férové chování	schopnost učivo dobře vysvětlit	laskavý přístup učitele ke všem žákům
přátelské chování	schopnost zaujmout žáky svým výkladem učiva	ocenění práce žáků
přiznání vlastní chyby a omluva		
trpělivost		

Neúspěšný učitel očima chlapců 4. – 5. ročníku základní školy

Chlapci považují za neúspěšného (špatného) učitele takového učitele, který žáky nespravedlivě hodnotí (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %), je netrpělivý (procentuální zastoupení odpovědi je 33 %), učivo žákům nedokáže dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 43 %), je příliš dominantní (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %), výbušný (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %). Chlapcům také velmi vadí, pokud učitel na žáky křičí (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %) a pokud žáky zesměšňuje (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %).

Ideální učitel očima dívek 7. – 8. ročníku základní školy

Podle dívek 7. – 8. ročníku ZŠ by ideální učitel měl být schopen srozumitelného výkladu, také by měl být schopen probírané učivo žákům dobře vysvětlit, měl by být komunikativní, měl by dokázat přiznat svou chybu a omluvit se, měl by se přátelsky chovat k žákům. Ideální učitel by také měl být schopen ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru, měl by být laskavý ke všem žákům a měl by mít zájem o své žáky.

Názory dívek 7. – 8. ročníku základní školy na osobnostní a pedagogicko-psychologické vlastnosti a didaktické schopnosti:

Osobnostní vlastnosti: přátelské chování k žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 57 %), dívky u učitele velmi oceňují, pokud učitel dokáže přiznat svoji chybu a omluvit se (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %), učitel by měl být také dle dívek komunikativní (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %)

Didaktické schopnosti: schopnost srozumitelného výkladu (procentuální zastoupení odpovědi je 51 %), schopnost probírané učivo žákům dobře vysvětlit (33 %)

Pedagogicko-psychologické vlastnosti: nejvíce byl oceňován učitelův zájem o žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 47 %), učitelův laskavý přístup ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %), vytvoření příjemné atmosféry ve třídě (procentuální zastoupení odpovědi je 35 %)

Tabulka 5: ideální učitel očima dívek 7. – 8. ročníku ZŠ

Osobnostní vlastnosti	Didaktické schopnosti	Pedagogicko-psychologické vlastnosti
přátelské chování	schopnost srozumitelného výkladu	zájem o žáky
přiznání vlastní chyby a omluva	schopnost učivo dobře vysvětlit	laskavý přístup k žákům
komunikativnost		vytvoření příjemné atmosféry

Neúspěšný učitel očima dívek 7. – 8. ročníku základní školy

Dotazovaným dívkám nejvíce u učitele vadí: učitelova neschopnost probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 44 %), nespravedlivé hodnocení některých žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). Dívkám také vadí výbušný učitel (procentuální zastoupení odpovědi je 46 %) a pokud učitel na žáky křičí (procentuální zastoupení odpovědi je 36 %). Setkáváme se zde opět s tím, že dívkám vadí učitelova neschopnost organizovat práci žáků v hodinách (procentuální zastoupení odpovědi je 33%),

ale zároveň dívky odsuzují přílišnou učitelovu dominanci (procentuální zastoupení odpovědi je 29 %).

Ideální učitel očima chlapců 7. – 8. ročníku základní školy

Dotazovaní chlapci za ideálního učitele považují takového učitele, který je schopen učivo dobře a srozumitelně žákům vysvětlit a také by měl být schopen svým výkladem žáky zaujmout. Ideální učitel by se měl k žákům chovat přátelsky, měl by mít zájem o své žáky, měl by být laskavý ke všem žákům a také by měl ocenit jejich práci. Chlapci si velmi cení takového učitele, který dokáže přiznat vlastní chybu a omluvit se. Podle mínění žáků by ideální učitel měl být klidný.

Názory chlapců 7. – 8. ročníku základní školy na osobnostní a pedagogicko-psychologické vlastnosti a didaktické schopnosti:

Osobnostní vlastnosti: chlapci nejvíce oceňují, pokud učitel dokáže přiznat svou chybu a omluvit se (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %), nadále u učitele oceňují přátelské chování k žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %), klidnou povahu (procentuální zastoupení odpovědi je 30 %)

Didaktické schopnosti: nejvíce byla oceňována učitelova schopnost srozumitelného výkladu (procentuální zastoupení odpovědi je 49 %), poté následovala učitelova schopnost probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 41 %) a schopnost žáky svým výkladem zaujmout (procentuální zastoupení odpovědi je 32 %)

Pedagogicko-psychologické vlastnosti: chlapci si myslí, že ideální učitel by měl ocenit práci všech žáků (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %), měl by mít zájem o své žáky (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %) a měl by být laskavý ke všem žákům (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %)

Tabulka 6: *Ideální učitel očima chlapců 7. – 8. ročníku ZŠ*

Osobnostní vlastnosti	Didaktické schopnosti	Pedagogicko-psychologické vlastnosti
přiznání vlastní chyby a omluva	schopnost srozumitelného výkladu	ocenění práce všech žáků
přátelské chování	schopnost učivo dobře vysvětlit	zájem o žáky
klidná povaha	schopnost žáky výkladem zaujmout	laskavý přístup ke všem žákům

Neúspěšný učitel očima chlapců 7. – 8. ročníku základní školy

Chlapci považují za neúspěšného takového učitele, který nedokáže probírané učivo žákům dobře vysvětlit (procentuální zastoupení odpovědi je 42 %) a nedokáže učivo vysvětlovat srozumitelně (procentuální zastoupení odpovědi je 38 %). Dotazovaní chlapci jsou toho názoru, že učitel by neměl být nahněvaný (procentuální zastoupení odpovědi je 44 %) a také by neměl na žáky křičet (procentuální zastoupení odpovědi je 37 %). Chlapci velmi negativně vnímají, pokud učitel některé žáky ve třídě ignoruje (procentuální zastoupení odpovědi je 39 %). I učitelova nepořádnost byla chlapci odsouzena (procentuální zastoupení odpovědi je 34 %).

Porovnání názorů na ideálního učitele očima žáků 4. – 5. ročníku a žáků 7. – 8. ročníku základní školy

Osobnostní vlastnosti učitele

U dotazovaných jednotlivých skupin žáků se shodně objevuje požadavek, že ideální učitel by se měl k žákům chovat přátelsky. Tento názor se shodně objevuje u dívek a chlapců 4. – 5. ročníku ZŠ a současně i u dívek a chlapců 7. – 8. ročníku ZŠ. Druhým nejčastějším požadavkem na osobnostní vlastnosti ideálního učitele bylo, aby učitel dokázal přiznat vlastní chybu a omluvit se (tuto vlastnost požadovali chlapci ze 4. – 5. ročníku, žáci 7. – 8. ročníku ZŠ). Učitelovo férové chování k žákům požadovali žáci 4. – 5. ročníku ZŠ. Tyto informace nám dokládají, že pohled žáků různých věkových kategorií na osobnost ideálního učitele je do značné míry shodný, neboť obě dvě věkové kategorie žáků od ideálního učitele očekávají přátelské chování k žákům. Avšak také se zde objevovaly odlišné názory jednotlivých skupin

na osobnostní vlastnosti učitele: dívky z prvního stupně ZŠ si myslí, že učitel by měl být veselý. Chlapci stejné věkové kategorie očekávají od ideálního učitele dostatek trpělivosti. Dívky ze druhého stupně ZŠ se domnívají, že ideální učitel by měl být také dostatečně komunikativní. Chlapci ze druhého stupně ZŠ naopak od ideálního učitele vyžadují klidnou povahu.

Didaktické schopnosti učitele

Dotazované jednotlivé skupiny žáků si shodně myslí, že ideální učitel by měl být schopen učivo žákům dobře vysvětlit. Druhým nejčastějším požadavkem na učitelovy didaktické schopnosti byl požadavek na učitelův srozumitelný výklad učiva. Pouze chlapci ze 4. – 5. ročníku na tuto učitelovu schopnost nekladli takový důraz. Oproti tomu tito chlapci považovali za důležité, aby učitel svým výkladem žáky zaujal. Tento požadavek byl žádoucí i pro dívky z prvního stupně a pro chlapce ze druhého stupně ZŠ. Názory na didaktické schopnosti ideálního učitele dívek a chlapců různých věkových kategorií se příliš neliší. Obě dvě věkové kategorie vyžadují shodně učitelovu schopnost umět učivo žákům dobře vysvětlit.

Pedagogicko-psychologické vlastnosti učitele

Laskavý přístup učitele k žákům byl shodně oceněn dotazovanými skupinami žáků. Poté žáci prvního stupně a chlapci ze druhého stupně ZŠ požadují, aby učitel dovedl ocenit práci žáků. Dovednost učitele ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru oceňují především dívky (a to dívky jak ze 4. – 5. ročníku, tak i dívky ze 7. – 8. ročníku ZŠ). Naopak chlapci ze druhého stupně ZŠ si vážící učitelova zájmu o žáky. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit mimo jiné, jestli se liší pohledy žáků různých věkových kategorií na osobnost ideálního učitele. A pokud ano, tak v čem. Po analýze výsledků zjišťujících názory žáků na pedagogicko-psychologické vlastnosti osobnosti učitele musíme konstatovat, že se názory jednotlivých skupin žáků příliš neliší. Objevuje se zde celková shoda skupin v požadavku na laskavý přístup učitele k žákům. Rozdíly se objevují v názoru na pedagogicko-psychologické vlastnosti úspěšného učitele, kdy dívky (4. – 5. ročníku i dívky 7. – 8. ročníku ZŠ) se domnívají, že ideální učitel by měl ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru. Rozdíl mezi pohledem dívek a chlapců na osobnost učitele spočívá v požadavku na příjemné prostředí a pozitivní atmosféru. Jedním z rozdílů mezi věkovými kategoriemi žáků na pedagogicko-psychologické vlastnosti ideálního učitele je požadavek učitelova zájmu o žáky. Na tento požadavek je kladen důraz především u žáků druhého stupně ZŠ.

9 PREZENTACE A INTERPRETACE ROZHOVORU

9.1 PREZENTACE ROZHOVORU SE ŽÁKY

Rozhovor probíhal se žáky 4.-5. ročníků a se žáky 7.-8. ročníků základní školy. Rozhovoru se zúčastnilo celkem 8 žáků (4 dívky, 4 chlapci). Dotazovaným byly položeny následující otázky:

1. Jak si představuješ ideálního učitele – jaké by měl mít vlastnosti, jak by se měl k žákům chovat?
2. Jaké vlastnosti či chování ti u učitele vadí?
3. Kdyby sis mohl(a) vybrat svého učitele, upřednostnil(a) bys raději ženu či muže? A proč?
4. Je pro tebe důležitý věk tvého učitele? Kdyby sis mohl(a) vybrat, chtěl(a) bys učitele mladého, ve středním věku či staršího? A proč?
5. Ocenil(a) bys, kdyby učitel chtěl po žácích zpětnou vazbu k jeho způsobu vyučování a k jeho chování k žákům při hodinách?
6. Co si myslíš o zadávání domácích úkolů? Myslíš si, že mají pro žáky nějaký přínos?

Odpovědi žáků byly pečlivě a doslovně zaznamenány. Abychom zachovali anonymitu respondentů, žákům byla přidělena následující písmena (A, B, C, D, E, F, G, H). Z každého ročníku se rozhovoru zúčastnil vždy 1 chlapec a 1 dívka. Žáci označení písmeny A, B, C, D – jsou žáky prvního stupně ZŠ. Žáci označení písmeny E, F, G, H – jsou žáky druhého stupně ZŠ.

Otázka č. 1: Jak si představuješ ideálního učitele – jaké by měl mít vlastnosti, jak by se měl k žákům chovat?

Odpověď žáka A: „Pro mě je ideální učitel, takový učitel, který budí u žáků respekt a dokáže nám látku dobře vysvětlit. Ten učitel by měl být přísný a měl by od nás vyžadovat plnění úkolů, ale zase by nám neměl dávat moc úkolů.“

Odpověď žáka B: „Ideální je učitel, který je hodný, ale musí nás také něco naučit. A musíme tomu od něj rozumět. Učitel by se také na nás neměl zlobit, když něco nebudeme vědět. A ještě by měl udržovat klid a pořádek o přestávkách – aby ostatní nekřičeli.“

Odpověď žáka C: „Já si představuji ideálního učitele takového, který se k nám chová přátelsky, ale také je i přísný – měl by chtít po nás nosit domácí úkoly a měl by zkoušet. Přál

bych si, aby to, co chce po nás učitel, aby to sám také plnil nebo, když nám něco slíbí, aby to splnil.“

Odpověď žáků D: „Pro mě je ideální učitel, který je na nás hodný a dokáže nám látku dobře vysvětlit. A také by nám měl hlásit písemky předem.“

Odpověď žáků E: „Ideální učitel není, ale pokud by byl, tak by měl umět učivo dobře vysvětlovat, měl by mít zajímavější výklad a měl by být férovější.“

Odpověď žáků F: „Ideální učitel umí látku dobře vysvětlovat, je přátelský, vtipný a férový. Také žákům hlásí písemky a zkoušení předem. A měl by mít u ostatních ve třídě respekt.“

Odpověď žáků G: „Ideální učitel by se měl zajímat především o znalosti svých žáků, a ne, jen o jejich známky.“

Odpověď žáků H: „Pro mě je ideální učitel ten, kdo se zajímá o osobní život a problémy žáků.“

Otázka č. 2: Jaké vlastnosti či chování ti u učitele vadí?

Odpověď žáků A: „Vadí mi, když nám učitel zakazuje pít při hodinách a také, když křičí na ostatní.“

Odpověď žáků B: „Vadí mi, když nám učitel dopředu nenahlásí, že budeme psát písemku. Také mi vadí, když si zasedne na nějakého žáka a když si nedokáže udržet kázeň.“

Odpověď žáků C: „Nemám rád, když nás učitel omezuje – nesmíme při hodinách pít a nepustí nás na záchod. Také mi vadí, když na nás křičí.“

Odpověď žáků D: „Vadí mi, když nám učitel neřekne, co máme dělat a potom na nás křičí, že jsme něco neudělali nebo, že jsme to udělali špatně.“

Odpověď žáků E: „Mě vadí, když učitel nenahlásí testy předem a také, když někdo ve třídě vyrušuje a učitel potom dá písemku všem – i když nic neudělali. To je dost nefér.“

Odpověď žáků F: „Když po nás křičí i kvůli maličkostem a když si na někoho zasedne.“

Odpověď žáků G: „Nemám rád, pokud nám učitel látku dobře nevysvětlí, a i když mu to řekneme, tak je mu to jedno a znovu nám to už nechce vysvětlovat. A také, když nespravedlivě někoho známkuje, nebo když si na někoho zasedne. Také mi vadí, pokud učitel někoho zesměšňuje.“

Odpověď žáků H: „Vadí mi, když učitel nevysvětlí učivo dobře a když nám nenahlásí dopředu, že budeme psát nějaký test. Také mi vadí, když nás učitel nutí chodit k tabuli, když nechceme.“

Otázka č. 3: Kdyby sis mohl(a) vybrat svého učitele, upřednostnil(a) bys raději ženu či muže? A proč?

Odpověď žáků A: „Radši bych chtěl ženu. Přijde mi, že má k žákům takový laskavější přístup. Muž je podle mě přísnější.“

Odpověď žáků B: „Radši bych chtěla ženu, ta je hodnější. Má k žákům takový lepší přístup.“

Odpověď žáků C: „Chtěl bych učitele – je s ním větší sranda a je nápaditější, vymýšlí různé hry a soutěže.“

Odpověď žáků D: „Chtěla bych ženu. Ženy jsou hodnější a přátelštější než muži.“

Odpověď žáků E: „Radši bych chtěl mít muže – jsou vtipnější, chovají se férověji a mají větší autoritu.“

Odpověď žáků F: „Kdybych si mohla vybrat, tak bych chtěla muže, protože muž má u ostatních větší respekt a dokáže udržet ostatní více v klidu při hodinách.“

Odpověď žáků G: „Radši bych si vybral muže. Muž – učitel má větší autoritu. Řeší věci více v klidu – nekřičí po nás.“

Odpověď žáků H: „Chtěla bych mít ženu – učitelku. Ženy více rozumí žákům – mají pro ně větší pochopení. U mužů mi chybí ten mateřský přístup.“

Otázka č. 4: Je pro tebe důležitý věk tvého učitele? Kdyby sis mohl(a) vybrat, chtěl(a) bys učitele mladého, ve středním věku či staršího? A proč?

Odpověď žáků A: „Věk učitele je pro mě důležitý. Chtěl bych mít učitele ve věku 30-40 let, aby už měl nějaké zkušenosti, ale zase aby nebyl příliš starý – to už jsou potom protivní.“

Odpověď žáků B: „Ano, věk učitele je pro mě důležitý. Chtěla bych mít učitele ve věku 30-50 let. Nechtěla bych příliš starého učitele (tak kolem 60 let) a ani moc mladého – ti nemají žádnou autoritu.“

Odpověď žák C: „Věk je důležitý. Starší učitel často po dětech křičí a nevymýšlí různé hry a soutěže. Také neumí používat počítač. Ty hodiny jsou takové nudnější. Nic nám nechce dovolit, ani na záchod nás nechce pustit. Je zbytečně moc přísný.“

Odpověď žák D: „Ano, věk je pro mě důležitý. Chtěla bych mít staršího učitele (35-50 let), protože má velký respekt a zkušenosti.“

Odpověď žák E: „Věk učitele je určitě důležitý. Mladý učitel je moc hodný a nemá žádné zkušenosti. Nechá si vše líbit. Starší učitel (45-60 let) má větší autoritu a umí látku lépe vysvětlovat.“

Odpověď žák F: „Pro mě je věk učitele důležitý. Ideální věk je podle mě 30-50 let. To už má ten učitel nějaké zkušenosti a má větší autoritu než plně mladý učitel, který přijde hned po škole. Starší učitelé – nad 50 let mi přijde, že už nemají takovou autoritu, a proto jsou více přísnější. Někdy až zbytečně moc.“

Odpověď žák G: „Pro mě věk učitele není moc důležitý. Důležité je hlavně to, jestli učitel dokáže žáky zaujmout a látku jim dobře vysvětlit a jestli je spravedlivý ke všem stejně.“

Odpověď žák H: „Věk pro mě není důležitý. I mladý nebo starý učitel může být velmi dobrý, pokud ho mají žáci rádi a pokud je spravedlivý a nikomu nenadržuje. Tohle asi není moc o věku, ale o tom učiteli samotném.“

Jelikož ve většině případů, žáci odpovídali, že je pro ně věk jejich učitele velmi důležitý a několikrát zmínili, že mladý učitel pro ně nepředstavuje tak velkou autoritu, rozšířili jsme tuto otázku: Proč si myslíte, že mladí (začínající) učitelé nemají u svých žáků respekt. Proč pro ně nepředstavují autoritu?

Odpověď žák B: „Na nového a mladého učitele žáci vždy zkouší, co si můžou dovolit. U jiných učitelů by si to netroufli, ale u nového a mladého ano. Ti jsou totiž mnohem hodnější. To je tak vždycky.“

Odpověď žák D: „Mladí učitelé ještě moc nevědí, jak to ve škole chodí, a proto žáci zkoušejí, co si můžou dovolit.“

Odpověď žák E: „Když přijde nový mladý učitel – třeba hned po škole, tak je dost nervózní a neví, co od nás může chtít. Proto zkoušíme, co všechno si můžeme dovolit. Co nám ještě projde a co už ne. Mladý učitel je moc hodný. Většinou nám toho hodně povolí a ostatní toho zneužívají.“

Na tyto podané odpovědi žáků bylo následně reagováno těmito rozšiřujícími otázkami:

- Za jak dlouho se podle vás učitel stává již zkušenějším, aby se pro vás stal autoritou?
Co byste začínajícímu učiteli poradili?

Odpověď žáka B: „Myslím si, že zkušenějším je tak za 2-3 roky. Potom už je to mnohem lepší a žáci ho poslouchají. Poradila bych mu, aby byl hned od začátku více přísnější, ale zase ne moc. A měl by často zkoušet a psát písemky. Ale zase by ty písemky měl hlásit dopředu.“

Odpověď žáka D: „Podle mě se zkušenějším stává tak za 1-2 roky. Když už ho znají všichni žáci na škole a on už ví přesně, jak to ve škole chodí. Poradila bych mu, aby byl přísný, ale zase ne moc. A aby nám dával domácí úkoly a písemky. Také, aby když někdo zlobí, tak aby to hned vyřešil a nedělal, že to nevidí.“

Odpověď žáka E: „Zkušenějším se stává tak za 2 roky. Když už ví, jak to na škole všechno probíhá a ostatní ho také znají. Nejhorší je, když ten mladý učitel na začátku chodí po škole a ostatní nevědí, že je to učitel a myslí si, že je to žák. A také po 2 letech už není tak nervózní. Poradil bych mu, aby byl hned od začátku přísný, ale také férový. A když bude někdo vyrušovat, aby ho hned napomenul.“

Otázka č. 5: Ocenil(a) bys, kdyby učitel chtěl po žácích zpětnou vazbu k jeho způsobu vyučování a k jeho chování k žákům při hodinách?

Odpověď žáka A: „Ano, myslím si, že by to byl skvělý způsob, jak učiteli říct, co se nám líbí a co se nám nelíbí – co nám vadí. Nebo čemu třeba nerozumíme a on by se potom na nás nemohl za to zlobit. Ale mělo by to být určitě anonymní, abychom mohli říci pravdu a nemuseli se bát, že si na nás učitel za to zasedne.“

Odpověď žáka B: „Ano, byla bych za to ráda. Nejen, že bychom mohli učiteli říct, co se nám líbí, nebo co nám vadí, ale také bychom mu mohli říct, co se děje v naší třídě. Třeba když někdo někomu ubližuje a bojí se to říct před celou třídou.“

Odpověď žáka C: „Byl bych za to rád. Ale chtěl bych, aby to bylo anonymní.“

Odpověď žáka D: „Bylo by to dobré. Učitel by se tak dozvěděl, co by měl zlepšit a také jestli třeba všichni rozumíme probírané látce.“

Odpověď žáka E: „Možnost anonymně sdělit učiteli, co si myslím o jeho výuce, bych ocenil. Ale ještě jsem se s tím nesešel. Nevím, jestli by učitel dal tolik na náš názor.“

Odpověď žáků F: „Jednou jsem se s tím už setkala – měli jsme napsat učitel, co se nám ve škole líbí a co bychom chtěli změnit a jak. A myslím si, že to bylo fajn, že nám někdo dal tuto možnost – vyjádřit se k tomu, co se ve škole děje.“

Odpověď žáků G: „Kdybych mohl vyjádřit takto svůj názor, byl bych za to velmi rád. Přijde mi, že někteří učitelé se vůbec nezajímají o názory svých žáků. Opravdu bych to ocenil. Ale chtěl bych, aby to bylo anonymní. Ne proto, že bych učitelům nějak nadával, ale proto, aby si na mě třeba nezasedli kvůli tomu, že se mi něco nelíbilo.“

Odpověď žáků H: „Určitě bych to ocenila, kdybych mohla svému učitelu říct, co bych chtěla změnit. Jednou jsme již něco podobného učitelu psali. Týkalo se to i vztahů ve třídě a ve škole. Myslím si, že by to mohlo být přínosné.“

Otázka č. 6: Co si myslíš o zadávání domácích úkolů? Myslíš si, mají pro žáky nějaký přínos?

Odpověď žáků A: „Domácí úkoly jsou důležité, ale nesmí jich být moc. Měl by být tak 1 úkol každý den.“

Odpověď žáků B: „Domácí úkoly mi nevadí, aspoň si látku takto procvičím. Ale když je hezké počasí, tak by úkoly být neměly.“

Odpověď žáků C: „Já domácí úkoly rád nemám, ale jsou důležité. Díky nim si všechno doma procvičíme a také můžeme získat dobrou známku.“

Odpověď žáků D: „Když jich není moc, tak mi to nevadí. Doma na to máme dost času a klid. Aspoň si to takto i zopakují.“

Odpověď žáků E: „Já domácí úkoly rád nemám, ale vím, že jsou důležitý k zopakování látky.“

Odpověď žáků F: „Domácí úkoly už moc nemáme. Měli jsme je spíš na prvním stupni a tenkrát mi to ani moc nevadilo. Jinak si myslím, že jsou celkem důležitý – zjistíme tím, co nám nejde.“

Odpověď žáků G: „Domácí úkoly mají smysl, pokud je učitel opraví – abychom věděli co nám nejde a tak. Vadí mi, když se dělám s úkolem a učitel mi potom řekne, že to dělám pro sebe a nekontroluje mi to. Potom nevím, co mám dobře, a co špatně.“

Odpověď žáků H: „Pokud úkolů není moc, tak si myslím, že jsou prospěšné. Můžeme si takto zopakovat látku a zjistíme, čemu ještě moc nerozumíme.“

9.2 INTERPRETACE ROZHOVORU SE ŽÁKY

Na základě rozhovoru se žáky jsme získali následující informace: Ideální učitel podle představ žáků by měl být schopen žákům učivo dobře vysvětlit. I na základě analýzy výsledků dotazníkového šetření jsme zjistili, že si žáci této učitelovy didaktické schopnosti velmi váží. Ideální učitel by měl být na žáky hodný, ale zase ne moc. Také by měl zadávat žákům domácí úkoly a často zkoušet, aby si žáci učivo dobře procvičili. Tento požadavek byl především u žáků prvního stupně. Žáci na druhém stupni ZŠ po ideálním učiteli požadují, aby byl dostatečně přísný – aby měl u žáků dostatečnou autoritu. Učitelova autorita je v očích žáků velmi důležitá. Proto u začínajících učitelů jim nejvíce vadí, že nemají u žáků autoritu. Žáci měli také představy o tom, že ideální učitel by měl být přátelský, vtipný a férový. Měl by se zajímat o své žáky a také by měl klást větší důraz na znalosti svých žáků než na jejich známky.

Co naopak žákům u učitelů vadí? Žákům nejvíce vadí, pokud učitel není schopen probírané učivo dobře vysvětlit či pokud není ochoten se znovu vrátit k výkladu, když ho o to žáci požádají. Žáci mimo jiné negativně vnímají i hromadné tresty, zesměšňování některých žáků, násilné vyvolávání žáků k tabuli i přes jejich nelibost. Žákům velmi vadí, když si učitel na některé žáky zasedne, nebo když na žáky křičí. Také se zde objevily připomínky, že testy by učitelé měli žákům hlásit vždy předem.

Zdali by žáci chtěli za svého učitele ženu či muže nemůže určit, neboť z celkového počtu dotazovaných 4 žáci chtěli ženu a 4 žáci chtěli raději muže. Avšak můžeme alespoň shrnout jejich názory, proč by chtěli raději ženu či muže.

Žáci, kteří by raději chtěli ženu za učitelku se domnívají, že ženy jsou laskavější, hodnější, přátelštější a mají celkově pro žáky větší pochopení. Naopak žáci, kteří by raději chtěli za učitele mít muže argumentovali, že muži jsou vtipnější, nápaditější, férovější, že řeší problémy více v klidu, tolik na žáky nekřičí a také mají u žáků větší respekt a autoritu. Jejich nevýhodou může být, že jsou přísnější a chybí jim mateřský přístup k žákům.

Věk učitele je pro většinu dotazovaných žáků velmi důležitý. Ideální učitel v očích většiny žáků se nachází ve věkové kategorii 30–50 let. Většina žáků nechce příliš mladého či začínajícího učitele, neboť tento učitel nemá v očích žáků autoritu a nemá příliš zkušeností. Naopak starší učitel (ve věku 55–65 let) nebyl většinou žáků také příliš oceněn, neboť žáci vnímají takového učitele jako velmi přísného, ačkoliv si sami velmi dobře uvědomují, že je velmi zkušený a učivo dokáže dobře vysvětlit. Na žáky prvního stupně

starší učitelé působí většinou odmítavým dojmem. Navíc jim vadí, že starší učitelé v jejich očích nejsou tolik tvořiví – nevymýšlí během vyučování různé hry a soutěže, nepoužívají PC, striktně trvají na dodržování pravidel.

Pro zajímavost se můžeme seznámit s věkem učitelů v ostatních evropských zemích. Podle dostupných informací v evropských zemích učí 33,6 % učitelů, jejichž věk je nižší než 40 let. Výjimkou tvoří tyto evropské země s větším procentuálním zastoupením mladých učitelů: Velká Británie, Lucembursko, Malta, Rumunsko, kde učí více jak 50 % učitelů, jejichž věk je nižší než 40 let. Naopak Itálie se vyznačuje největším podílem učitelů starších 50 let (Navracsics, 2015, s. 20).

Tato otázka navíc přinesla velmi zajímavé názory žáků na začínajícího učitele. Proto byla následně rozvedena dalšími prohlubujícími otázkami. Začínající učitel v očích žáků má pouze velmi malé množství autority a při výuce si nedokáže udržet kázeň žáků. Žáci si to vysvětlují tím, že nově příchozí učitel nezná pravidla chodu školy a žáci tedy testují, co všechno si mohou u nového učitele dovolit. Nevhodné chování žáků se stupňuje. Žáci se domnívají, že po 2–3 letech se začínající učitel stává již zkušenějším a u žáků si postupně získává autoritu. Žáci by začínajícímu učiteli poradili, aby byl především přísný a také by měl být důsledný.

Názory žáků na možnost sdělení učiteli, co se jim při jeho výuce líbí, nebo co by změnil a jak se ve většině případů shodují. Možnost vyjádřit se k učiteli a jeho stylu výuky většina žáků velmi ocenila. Bohužel mnoho žáků se s touto možností ještě nesetkali, a přitom si žáci sami velmi dobře uvědomují, jak je to velmi důležité a přínosné. Většina žáků by chtěla mít možnost anonymně se vyjádřit. Někteří žáci by také ocenili, pokud by takto učitelé mohli sdělit případné třídní problémy.

Nejen žáci by měli hodnotit učitele, ale každý učitel by se měl sám za sebe zamyslet nad tím, jaký je učitel. Trvalá snaha o sebepoznání a z něho vyplývající seberegulaci vedou učitele k tomu, že si uvědomí nejen své chyby, na kterých může pracovat, ale uvědomí si i své pozitivní vlastnosti, což přispívá k jeho pozitivnímu rozvoji. Autodiagnostika je nezbytnou součástí odborného i lidského růstu (Hrabal, Pavelková, 2010, s. 15).

Otázka vztahující se k zadávání domácích úkolů byla do rozhovoru zařazena po analýze výsledků otazníkového šetření, kdy někteří žáci odpovídali, že špatný je takový učitel, který zadává hodně domácích úkolů a často zkouší. Po rozhovoru se žáky je již jasné, jaký mají názor na domácí úkoly. Většina oslovených žáků si uvědomuje důležitost

domácích úkolů a jsou ochotni je bez námitek plnit, ale jejich množství musí být přiměřené. Žáci také zmínili, že je velmi důležité, aby učitel poskytl žákům zpětnou vazbu o jejich úkolech. Bez učitelovy zpětné vazby ztrácí plnění domácích úkolů smysl.

9.3 PREZENTACE ROZHOVORU S UČITELI

Rozhovoru se zúčastnili celkem 4 třídní učitelé žáků, u nichž probíhalo dotazníkové šetření. Jednalo se o 3 paní učitelky a 1 pana učitele. Pro zachování anonymity byla učitelům přiřazena také písmena (A, B, C, D).

Dotazovaným byly položeny následující otázky:

1. Překvapil Vás názor Vašich žáků na vlastnosti a chování ideálního učitele? Pokud ano, co Vás nejvíce překvapilo? Co jste naopak očekávali, že žáci zvolí?
2. Překvapilo Vás zjištění, jaké vlastnosti či chování žákům na učitelích vadí? Co Vás nejvíce překvapilo?

Odpovědi učitelů byly pečlivě a doslovně zaznamenány.

Otázka č. 1: Překvapil Vás názor Vašich žáků na vlastnosti a chování ideálního učitele? Pokud ano, co Vás nejvíce překvapilo? Co jste naopak očekávali, že žáci zvolí?

Odpověď učitele A: „To, že si žáci váží učitele, který je trpělivý a dá jim dostatek času na práci, to jsme již za ta léta své praxe zjistila. Ale asi jsem si nikdy neuvědomila, že tomu přikládají takovou váhu.“

Odpověď učitele B: „Překvapilo mě, že většina žáků na otázku: Ideální učitel je takový učitel, který ... odpověděla: dokáže učivo žákům dobře vysvětlit, a že by měl žáky zaujmout svým výkladem. Celkově mě to překvapilo, že zvolili tyto odpovědi. Spíše bych očekávala, že ocení laskavý přístup učitele k žákům.“

Odpověď učitele C: „Velmi mile mě potěšilo, že žáci vyžadují a váží si těch učitelů, kteří dokáží učivo dobře vysvětlit.“

Odpověď učitele D: „Překvapilo mě a zároveň velmi oceňuji, že žáci chtějí učitele, který dokáže přiznat svou chybu a omluvit se a také učitele, který dodržuje pravidla, která sám stanovil. Jsem potěšen, že žáci k učitelům přistupují takto po té morální stránce – jako ke svým vzorům.“

**Otázka č. 2: Překvapilo Vás zjištění, jaké vlastnosti či chování žákům na učitelích vadí?
Co Vás nejvíce překvapilo?**

Odpověď učitele A: „Vím o tom, že všem žákům velmi vadí, když na ně učitel někdy křičí – pokud něco provedou. V některých případech je velmi obtížné ovládnout se a řešit vše v klidu. Co mě překvapilo bylo zjištění, že žákům vadí, když si učitel nedokáže udržet kázeň ostatních žáků v hodinách a o přestávkách. To mě mile překvapilo.“

Odpověď učitele B: „V dnešní době žákům přílišná dominance učitele vadí. Žáci se chtějí sami co nejvíce zapojovat do vyučování. Proto chápu, že žákům vadí dominantní chování učitele, ale na druhou stranu chápu i to, že úplná volnost ze strany učitele jim také vadí – když potom nevědí, co mají dělat. Proto mě toto zjištění nepřekvapilo, spíše mě utvrdilo v tom, že žáci nechtějí být vedeni příliš, ale zase jistý způsob vedení potřebují.“

Odpověď učitele C: „Překvapilo mě, že žáci si sami velmi dobře uvědomují, že učitel by neměl být příliš hodný – že by neměl slevovat ze svých nároků a žákům odpouštět neplnění jejich povinností. Takový přístup žáků mě velmi potěšil.“

Odpověď učitele D: „To, že žákům velmi vadí, pokud učitel nedokáže učivo dobře vysvětlit, mě moc vůbec nepřekvapuje. A naprosto s nimi souhlasím. Bohužel se s tím setkáváme. Ale co mě překvapilo bylo to, že žákům vadí na učitelích jejich nedbalost a nepořádnost. Překvapilo mě to z toho důvodu, neboť je to ostuda pro učitele – že to vůbec dopustí, aby se žáci setkali s tím, že je učitel nepořádný a nedbalý.“

9.4 INTERPRETACE ROZHOVORU S UČITELI

Někteří učitelé byli velmi mile překvapeni odpověďmi svých žáků. Pro učitele bylo důležité a pozitivní zjištění, že žáci si sami velmi dobře uvědomují, že učitel by neměl být příliš hodný. Žáci sami vyžadují, aby učitel byl dostatečně přísný, měl u žáků autoritu a byl důsledný. Učitelé byli velmi mile překvapeni vyspělostí názorů svých žáků.

10 SHRNUÍ VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak si žáci různých věkových kategorií představují ideálního učitele. Dílčími cíli výzkumu bylo porovnat názory žáků 4. – 5. ročníku ZŠ s názory žáků 7. – 8. ročníku ZŠ na osobnost ideálního učitele. Zjištění případných rozdílů mezi dívkami a chlapci v pohledu na ideálního učitele. A nadále cílem výzkumu bylo získání informací o vlastnostech a chování učitele, jež jsou pro žáky nežádoucími.

Pomocí dotazníkového šetření byly získány informace, že žáci si ideálního učitele představují jako učitele, který má se žáky přátelský vztah, chová se k nim férově a dokáže přiznat svou chybu a omluvit se. Této učitelovy osobnostní vlastnosti si velmi cenili především chlapci. Chlapci si také přejí, aby jejich učitel byl trpělivý. Z didaktických schopností učitele žáci kladli důraz na to, aby učitel dokázal učivo dobře a srozumitelně vysvětlit. Z pedagogicko-psychologických vlastností si žáci u učitele nejvíce cení jeho laskavého přístupu k žákům a velmi důležité je pro žáky, pokud učitel ocení jejich práci.

Velmi zajímavým zjištěním bylo i to, že žáci dávají přednost přísnému učiteli před učitelem příliš hodným. Žáci dokonce vyžadují od učitele, aby měl autoritu a byl schopen si udržet při vyučování kázeň všech žáků. Rozhovor se žáky přinesl také zajímavé informace. Překvapující byl názor žáků na věk učitelů, který většina oslovených respondentů vnímala jako velmi důležitý. Žáci se domnívají, že ideální učitel se nachází ve věkové kategorii 30–50 let. Tento poznatek nás přivedl k dalšímu poznatku a to takovému, že někteří žáci příliš mladého a nezkušeného (začínajícího) učitele nevnímají jako odborníka, a především ho nevnímají jako autoritu. Žáci by začínajícímu učiteli doporučili, aby byl přísným a důsledným učitelem hned po nástupu do školy. Z rozhovoru se žáky také vyplynulo, že by velmi pozitivně přijali možnost vyjádřit se k učiteli a jeho způsobu vedení výuky. Bohužel značná část žáků se s touto možností dosud nesekala, ale velmi by to ocenila. Žáci sami navrhli, že tímto způsobem by se mohly vylepšit i vztahy ve třídě či odstranit určité problémy, pokud by měli možnost svého učitele takto informovat i o dění ve třídě.

Na základě rozhovoru s učiteli jsme získali informace, že učitelé byli velmi mile překvapeni vyspělostí názorů svých žáků. Zvláště velmi pozitivně hodnotili fakt, že žáci si sami uvědomují, že učitel by neměl být příliš hodný. Žáci sami oceňují učitele, který je pro ostatní žáky autoritou a při výuce si dokáže udržet kázeň.

ZÁVĚR

V předkládané diplomové práci jsem se věnovala osobnosti učitele a zkoumala jsem názory žáků na vlastnosti, schopnosti, dovednosti a chování ideálního učitele. Zajímalo mě, jak si žáci 4. – 5. ročníku a žáci 7. – 8. ročníku základní školy představují ideálního učitele. Co by v jejich očích takový ideální učitel měl činit, jak by se měl k žákům chovat a jaké by měl mít vlastnosti. Jelikož jako začínající a nezkušený učitel jednou předstoupím před své žáky, chtěla jsem získat tyto informace od samotných žáků. Při výzkumu bylo zjištěno, že mnoho učitelů se nezajímá o názory svých žáků, proto jsem se pokusila vyjít z této, v mých očích, chyby a snažila jsem se získat informace o ideálním učiteli od samotných žáků. Jak jsem se již zmiňovala, jako začínající a nezkušený učitel bych ráda znala i učitelovy vlastnosti či způsoby chování, jež žákům vadí.

Za získáním těchto informací byl sestaven dotazník, jehož cílem bylo zjistit, jak si žáci různých věkových kategorií představují ideálního učitele a zároveň bylo zjišťováno, jaké vlastnosti a chování žáci považují u učitele za nežádoucí. K výzkumu bylo užito i rozhovoru se žáky a poté s jejich učiteli. Především rozhovor se žáky přinesl zajímavé informace pro mou budoucí profesi. Z rozhovoru vyplynulo, že žáci si mnohem více váží učitele, který je v lidské míře přísný a důsledný než naopak učitele, který je příliš hodný a nemá u svých žáků žádnou autoritu ani respekt. Autorita učitele je pro žáky zvlášť důležitá. Žáci vnímají, že začínající učitel (učitel příliš mladý a nezkušený či jen nově příchozí učitel na školu) nemá příliš velkou a potřebnou autoritu u žáků. Žáci si to vysvětlují tím, že tento učitel ještě příliš nezná pravidla chodu školy a žáci zde cítí možnost, jak si stanovit svá vlastní pravidla a také tento učitel je velmi často příliš hodný a v očích žáků nedůsledný. Z výzkumného šetření také vyplynulo, že žáci velmi oceňují, pokud učitel je rozhodný a dokáže řešit i problémové situace. Zvlášť žáci na prvním stupni pocítují, že každý učitel by měl určitým způsobem potrestat toho, kdo narušuje řád třídy a školy. Toto důsledné chování a jednání žákům chybí u začínajících učitelů. Z rozhovoru se žáky jsem získala jejich cenné rady pro mou budoucí profesi: jako začínající učitel bych měla být lidsky přísná a důsledná.

Další pro mne velmi důležitý poznatek, který jsem během rozhovoru se žáky získala, bylo to, že žáci by velmi ocenili možnost sdělit svému učiteli, co se jim líbí či nelíbí na jeho stylu vyučování. Či co by změnili a jak. Z rozhovoru také vyplynulo, že tímto způsobem by se dalo zamezit i problémům ve třídě mezi žáky. Za tuto informaci jsem velmi vděčná a ve své budoucí praxi se ji jistě pokusím naplnit.

Zajímavý poznatek přinesly názory žáků na zadávání domácích úkolů. Většina žáků se shodovala, že domácí úkoly jsou důležité, ale žáci od svého učitele musí získat zpětnou vazbu. Bez zpětné vazby, žákům připadají domácí úkoly úplně zbytečné. Bohužel ve svém okolí znám mnoho učitelů, kteří svým žákům říkají, že úkoly dělají sami pro sebe a nedávají žákům zpětnou vazbu o jejich snažení.

Dotazníkové šetření přineslo informace, že žáci si váží takových učitelů, kteří mají se žáky přátelský vztah, dokážou přiznat svou chybu a omluvit se, učivo dobře a srozumitelně vysvětlují, mají o své žáky zájem a dokážou ocenit jejich práci.

Poznatků z výzkumného šetření a rad od samotných žáků si velmi vážím a pokusím se se jimi řídit. Tyto získané informace by snad mohly posloužit i jiným učitelům.

RESUMÉ

Předkládaná diplomová práce, Učitel očima žáků různých věkových kategorií, se sestává ze dvou částí. Z části teoretické a z části praktické.

Teoretická část práce se zabývá psychologickou charakteristikou osobnosti, strukturou osobnosti a nadále se věnuje analýze osobnosti učitele na základě struktury osobnosti. Tato část práce také pojednává o požadavcích na učitelovy znalosti a dovednosti, profesních činnostech učitele, výkonu učitelské role a vlastnostech úspěšného učitele. Závěr teoretické části práce obsahuje seznámení s výzkumy, jež se věnují problematice vlastností úspěšného učitele.

Cílem praktické části je prezentace a interpretace výsledků výzkumného šetření, jehož cílem bylo zjistit, jak si žáci různých věkových kategorií představují ideálního učitele. K výzkumnému šetření bylo užito dotazníkového šetření a rozhovoru se žáky a jejich učiteli. Na základě analýzy výsledků byly určeny jednotlivé vlastnosti a schopnosti, kterých si žáci u učitele nejvíce cení. Výzkumné šetření přineslo i pohled žáků na negativní vlastnosti učitelů. Praktická část práce obsahuje kapitoly věnující se cílům výzkumu, přípravě a realizaci výzkumu, metodice výzkumu a následně prezentaci a interpretaci výsledků výzkumného šetření.

RESUME

This diploma thesis called Teacher through the eyes of pupils of different age categories consists of two parts. The first one is theoretical and the second one is practical.

The theoretical part deals with the psychological characteristics of personality, the structure of personality and it continues to analyse the personality of the teacher based on the structure of personality. This part also discusses the requirements for teacher's knowledge and skills, teacher's professional activities, the performance of the teacher's role and the characteristics of a successful teacher. The conclusion of the theoretical part of the thesis contains an introduction to researches dealing with the characteristics of a successful teacher.

The aim of the practical part is to present and analyse the results of the research, whose aim was to find out how pupils of different age categories imagine an ideal teacher. A questionnaire survey and an interview with pupils and their teachers were used for the research. Based on the analysis of the results, the individual qualities and abilities of the teacher that pupils appreciate most were determined. The research also brought pupils' view of the negative characteristics of the teachers. The practical part of the thesis contains chapters dealing with research objectives, preparation and implementation of the research, methodology of the research and subsequently presentation and analysis of research results.

SEZNAM LITERATURY

1. BLATNÝ, Marek, 2010. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3434-7.
2. ČAKRT, Michal, 2010. *Typologie osobnosti: volba povolání, kariéra a profesní úspěch*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-220-8.
3. ČÁP, Jan, 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-534-3.
4. DRAPELA, Victor J, 1997. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-134-7.
5. DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ, 2009. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2863-6.
6. FENSTERMACHER, Gary D. a Jonas F. SOLTIS, 2008. *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-471-7.
7. FERJENČÍK, Ján, 2010. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-815-9.
8. FONTANA, David, 2003. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 2. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál. ISBN 80-7178-626-8.
9. GAVORA, Peter, 2005. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-104-9.
10. GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložila Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
11. GEIST, Bohumil, 2000. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Vodnář. ISBN 80-86226-07-7.
12. HAMMERNESS, Karen, 2006. *Seeing through teachers' eyes: professional ideals and classroom practices*. New York: Teachers College Press. ISBN 0-8077-4683-5.

13. HOLEČEK, Václav, MIŇHOVÁ, Jana a PRUNNER, Pavel, 2003. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. Právnícké učebnice. ISBN 80-86473-50-3.
14. HOLEČEK, Václav, 2014. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3704-1.
15. HRABAL, Vladimír a Isabella PAVELKOVÁ, 2010. *Jaký jsem učitel*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-755-8.
16. JŮVA, Vladimír, 1995. *Úvod do pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-85931-06-0.
17. JŮVA, Vladimír, 2001. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-95-8.
18. KOHOUTEK, Rudolf, 1996. *Základy pedagogické psychologie*. Brno: Cern. ISBN 80-85867-94-X.
19. KOSÍKOVÁ, Věra, 2011. *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2433-1.
20. KYRIACOU, Chris, 2012. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Vyd. 4. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0052-9.
21. MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ, 1990. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-04-21854-7.
22. MAREŠ, Jiří, 2013. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0174-8.
23. NAKONEČNÝ, Milan, 1995. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář. ISBN 80-85255-74-X.
24. NAKONEČNÝ, Milan, 1998. *Základy psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0689-3.

25. NAVRACSICS, Tibor, 2015. *The teaching profession in Europe: practices, perceptions, and policies*. Brussels: Education, Audiovisual & Culture Executive Agency. Education and training. ISBN 978-92-9201-885-6.
26. NOVOTNÁ, LENKA, Miloslava HRÍCHOVÁ a Jana MIŇHOVÁ, 2012. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 978-80-7043-0115-4.
27. PAULÍK, Karel, 1999. *Psychologické aspekty pracovní spokojenosti učitelů*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 80-7042-550-4.
28. PETTY, Geoffrey, 2013. *Moderní vyučování*. 6. vyd. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0367-4.
29. PRŮCHA, Jan, 2002. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-621-7.
30. ŘÍČAN, Pavel, 1972. *Psychologie osobnosti*. 3. vyd. Praha: Orbis.
31. SOMR, Miroslav, 2012. *Pedagogika pedagogů: tradice a současnost učitelství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-397-4.
32. URBÁNEK, Petr, 2005. *Vybrané problémy učitelské profese: aktuální analýza*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Fakulta pedagogická. ISBN 80-7083-942-2.
33. VACÍNOVÁ, Marie a Marta LANGOVÁ, 2011. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: Československý spisovatel. ISBN 978-80-7459-014-6.
34. VAŠUTOVA, Jaroslava, 2004. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-082-2.
35. VAŠUTOVÁ, Jaroslava, 2007. *Být učitelem: Co by měl učitel vědět o své profesi*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-325-2.

36. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9.
37. VÁGNEROVÁ, Marie, 2004. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0841-9.
38. VOGEL, Walter, 2009. *Jak se učí učitelé? Tipy a triky pro každodenní život učitelů*. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7238-851-6.
39. ZOUNEK, Jiří a Klára ŠEĎOVÁ, 2009. *Učitelé a technologie: mezi tradičním a moderním pojetím*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-187-4.

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf č. 1: Pohlaví žáků.....	51
Graf č. 2: Zastoupení žáků v rámci roční	52
Graf č. 3: Zastoupení dívek a chlapců ve 4. – 5. ročníku a v 7. – 8. ročníku ZŠ	52
Graf č. 4: Co nejvíce u učitele oceňuješ?	53
Graf č. 5: Procentuální zastoupení odpovědí – Co nejvíce u učitele oceňuješ?	53
Graf č. 6: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?	54
Graf č. 7: Procentuální zastoupení odpovědí – Co ti při výuce učitele nejvíce vadí?	54
Graf č. 8: Ideální učitel by měl:.....	55
Graf č. 9: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl:.....	55
Graf č. 10: Špatný je takový učitel, který:.....	56
Graf č. 11: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který:.....	56
Graf č. 12: Vážím si takového učitele, který:.....	57
Graf č. 13: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	57
Graf č. 14: Každý učitel by měl:	58
Graf č. 15: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl:	58
Graf č. 16: Učitel by neměl:	59
Graf č. 17: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl:	59
Graf č. 18: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?.....	60
Graf č. 19: Procentuální zastoupení odpovědí – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?.....	60
Graf č. 20: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	61
Graf č. 21: Procentuální zastoupení odpovědí – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	61
Graf č. 22: Ideální učitel by měl být:	62
Graf č. 23: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl být:	62
Graf č. 24: Špatný je takový učitel, který je:.....	63
Graf č. 25: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který je:.....	63
Graf č. 26: Vážím si takového učitele, který:.....	64
Graf č. 27: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	64
Graf č. 28: Každý učitel by měl být:	65
Graf č. 29: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl být:	65
Graf č. 30: Učitel by neměl být:	66
Graf č. 31: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl být:	66
Graf č. 32: Vadí mi, když učitel:	67
Graf č. 33: Procentuální zastoupení odpovědí – Vadí mi, když učitel:	67

Graf č. 34: Ideální učitel je takový, který:.....	68
Graf č. 35: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel je takový, který:.....	68
Graf č. 36: Co nejvíce u učitele oceňuješ?	69
Graf č. 37: Procentuální zastoupení odpovědí – Co nejvíce u učitele oceňuješ?	69
Graf č. 38: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?	70
Graf č. 39: Procentuální zastoupení odpovědí – Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?	70
Graf č. 40: Ideální učitel by měl:.....	71
Graf č. 41: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl:.....	71
Graf č. 42: Špatný je takový učitel, který:.....	72
Graf č. 43: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který:.....	72
Graf č. 44: Vážím si takového učitele, který:.....	73
Graf č. 45: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	73
Graf č. 46: Každý učitel by měl:	74
Graf č. 47: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl:	74
Graf č. 48: Učitel by neměl:	75
Graf č. 49: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl:	75
Graf č. 50: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?.....	76
Graf č. 51: Procentuální zastoupení odpovědí – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?.....	76
Graf č. 52: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	77
Graf č. 53: Procentuální zastoupení odpovědí – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	77
Graf č. 54: Ideální učitel by měl být:	78
Graf č. 55: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl být:	78
Graf č. 56: Špatný je takový učitel, který je:.....	79
Graf č. 57: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který je:.....	79
Graf č. 58: Vážím si takového učitele, který:.....	80
Graf č. 59: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	80
Graf č. 60: Každý učitel by měl být:	81
Graf č. 61: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl být:	81
Graf č. 62: Učitel by neměl být:.....	82
Graf č. 63: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl být:	82
Graf č. 64: Vadí mi, když učitel:	83
Graf č. 65: Procentuální zastoupení odpovědí – Vadí mi, když učitel:.....	83
Graf č. 66: Ideální učitel je takový učitel, který:.....	84
Graf č. 67: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel je takový učitel, který:.....	84

Graf č. 68: Co nejvíce u učitele oceňuješ?	85
Graf č. 69: Procentuální zastoupení odpovědí – Co nejvíce u učitele oceňuješ?	86
Graf č. 70: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?	86
Graf č. 71: Procentuální zastoupení odpovědí – Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?	86
Graf č. 72: Ideální učitel by měl:.....	87
Graf č. 73: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl:.....	87
Graf č. 74: Špatný je takový učitel, který:.....	88
Graf č. 75: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který:.....	88
Graf č. 76: Vážím si takového učitele, který:.....	89
Graf č. 77: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	89
Graf č. 78: Každý učitel by měl:	90
Graf č. 79: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl:	90
Graf č. 80: Učitel by neměl:	91
Graf č. 81: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl:	91
Graf č. 82: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?.....	92
Graf č. 83: Procentuální zastoupení odpovědí – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?.....	92
Graf č. 84: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	93
Graf č. 85: Procentuální zastoupení odpovědí – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	93
Graf č. 86: Ideální učitel by měl být:	94
Graf č. 87: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl být:	94
Graf č. 88: Špatný je takový učitel, který je:.....	95
Graf č. 89: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který je:.....	95
Graf č. 90: Vážím si takového učitele, který:.....	96
Graf č. 91: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	96
Graf č. 92: Každý učitel by měl být:	97
Graf č. 93: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl být:	97
Graf č. 94: Učitel by neměl být:.....	98
Graf č. 95: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl být:	98
Graf č. 96: Vadí mi, když učitel:	99
Graf č. 97: Procentuální zastoupení odpovědí – Vadí mi, když učitel:	99
Graf č. 98: Ideální učitel je takový učitel, který:.....	100
Graf č. 99: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel je takový učitel, který:.....	100
Graf č. 100: Co nejvíce u učitele oceňuješ?	101
Graf č. 101: Procentuální zastoupení odpovědí – Co nejvíce u učitele oceňuješ?	101

Graf č. 102: Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?	102
Graf č. 103: Procentuální zastoupení odpovědí – Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?	102
Graf č. 104: Ideální učitel by měl:.....	103
Graf č. 105: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl:.....	103
Graf č. 106: Špatný je takový učitel, který:.....	104
Graf č. 107: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který:.....	104
Graf č. 108: Vážím si takového učitele, který:.....	105
Graf č. 109: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	105
Graf č. 110: Každý učitel by měl:	106
Graf č. 111: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl:	106
Graf č. 112: Učitel by neměl:	107
Graf č. 113: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl:	107
Graf č. 114: Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?.....	108
Graf č. 115: Procentuální zastoupení odpovědí – Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?... 108	108
Graf č. 116: Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	109
Graf č. 117: Procentuální zastoupení odpovědí – Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?	109
Graf č. 118: Ideální učitel by měl být:	110
Graf č. 119: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel by měl být:.....	110
Graf č. 120: Špatný je takový učitel, který je:.....	111
Graf č. 121: Procentuální zastoupení odpovědí – Špatný je takový učitel, který je:.....	111
Graf č. 122: Vážím si takového učitele, který:.....	112
Graf č. 123: Procentuální zastoupení odpovědí – Vážím si takového učitele, který:.....	112
Graf č. 124: Každý učitel by měl být:	113
Graf č. 125: Procentuální zastoupení odpovědí – Každý učitel by měl být:	113
Graf č. 126: Učitel by neměl být:	114
Graf č. 127: Procentuální zastoupení odpovědí – Učitel by neměl být:	114
Graf č. 128: Vadí mi, když učitel:	115
Graf č. 129: Procentuální zastoupení odpovědí – Vadí mi, když učitel:	115
Graf č. 130: Ideální učitel je takový učitel, který:.....	116
Graf č. 131: Procentuální zastoupení odpovědí – Ideální učitel je takový učitel, který:	116

Tabulka 1: Ukázka vybraných zkoumaných pozitivních osobnostních a pedagogicko-psychologických vlastností a didaktických schopností učitele	48
Tabulka 2: Ukázka vybraných zkoumaných negativních osobnostních a pedagogicko-psychologických vlastností a didaktických schopností učitele	48
Tabulka 3: Ideální učitel očima dívek 4. – 5. ročníku ZŠ	118
Tabulka 4: Ideální učitel očima chlapců 4. – 5. ročníku ZŠ.....	120
Tabulka 5: ideální učitel očima dívek 7. – 8. ročníku ZŠ	121
Tabulka 6: Ideální učitel očima chlapců 7. – 8. ročníku ZŠ.....	123

PŘÍLOHY

DOTAZNÍK – Ideální učitel očima žáků

Dobrý den,

jsem studentkou Pedagogické fakulty ZČU v Plzni a prosím Vás o pomoc. Pro svou diplomovou práci na téma: **Učitel očima žáků různých věkových kategorií** jsem vypracovala tento dotazník. Chtěla bych Vás požádat o jeho vyplnění. Dotazník se skládá ze 16 otázek, které budete kroužkovat. U každé odpovědi můžete zakroužkovat 1 až 2 odpovědi dle Vašeho uvážení. Dotazník je anonymní a slouží pouze pro studijní účely. Informace z Vámi vyplněného dotazníku zpracuji ve své diplomové práci. Cílem je zjistit, jak by měl podle žáků vypadat ideální učitel.

Jaké je Vaše pohlaví?

- a) žena
- b) muž

Ročník:

Instrukce: Zakroužkujte 1 až 2 odpovědi u každé otázky.

1) Co nejvíce u učitele oceňuješ?

- a) trpělivost (učitel žákům nechává dostatek času na splnění práce)
- b) spravedlnost (učitel všechny žáky spravedlivě známkuje)
- c) důslednost (učitel vyžaduje po žácích plnění úkolů a sám také dodržuje domluvená pravidla)
- d) srozumitelný výklad (učitel nové učivo vykládá jasně, srozumitelně, přehledně)

2) Co ti při výuce u učitele nejvíce vadí?

- a) netrpělivost (učitel příliš chvátá na práci žáků, žáci nemají dostatek času na splnění zadaných úloh)
- b) přísnost (učitel přísně známkuje práce žáků, vyžaduje plnění všech úkolů)
- c) nesrozumitelný výklad učiva (učitel nedokáže probíranou látku žákům dobře vysvětlit)
- d) nespravedlivé hodnocení (učitel nehodnotí všechny žáky stejně)

3) Ideální učitel by měl:

- a) svým výkladem žáky zaujmout (výklad učiva by neměl být nudný)
- b) probírané učivo umět žákům dobře vysvětlit
- c) udržet si kázeň žáků v hodinách a o přestávkách
- d) spravedlivě hodnotit všechny žáky

4) Špatný je takový učitel, který:

- a) neumí svým výkladem učiva žáky zaujmout

- b) nedokáže probírané učivo žákům dobře vysvětlit
- c) zadává mnoho domácích úkolů a často zkouší
- d) nedokáže si udržet kázeň všech žáků při vyučování (např. někteří žáci se během vyučování baví)

5) Vážím si takového učitele, který:

- a) je vždy na své hodiny připraven (má připravené učební pomůcky, opravené písemky)
- b) je férový (předem nás upozorní na písemku, nežaluje na nás, ...)
- c) je všeobecně vzdělaný
- d) má zájem o své žáky (učitel se nezajímá pouze o učivo, nýbrž se zajímá i o mimoškolní aktivity žáků)

6) Každý učitel by měl:

- a) používat různé výukové materiály, střídat pracovní činnosti žáků
- b) ve třídě vytvořit příjemnou atmosféru (aby se žáci ve třídě cítili dobře a nebáli se chodit do školy)
- c) žáky spíše chválit, než je trestat (všímat si spíše kladných vlastností u žáků než těch záporných)
- d) ocenit práci žáků (učitel by měl mít radost z práce žáků v hodinách)

7) Učitel by neměl:

- a) žáky zesměšňovat
- b) používat vulgární slova
- c) některé žáky ve třídě ignorovat (schválně žáky přehlížet – např. nevyvolávat je)
- d) přísněji trestat některé žáky (např. dát jim delší písemný trest)

8) Kterých vlastností si u učitele nejvíce ceníš?

- a) přátelské chování k žákům (učitel se k žákům chová mile, vlídně, kamarádsky)
- b) pečlivost
- c) dochvilnost (učitel na vyučování přichází vždy včas, hodinu končí také vždy včas)
- d) rozhodnost (učitel vždy ví, jak vyřešit daný problém)

9) Jaké vlastnosti ti u učitele nejvíce vadí?

- a) nepořádnost (učitel nemůže najít školní sešity žáků, jejich výkresy, pomůcky na vyučování)
- b) dominance (učitel žákům nařizuje, co přesně mají dělat – žáci se nemohou sami rozhodnout)
- c) nedochvilnost (učitel na vyučování přichází často pozdě, své hodiny ukončuje dlouho po zvonění)
- d) nedbalost (učitel si nevšimne při opravě písemek všech chyb, na výuku není připraven – zapomíná pomůcky na výuku)

10) Ideální učitel by měl být:

- a) laskavý ke všem žákům (bez rozdílu pomáhá všem žákům, když ho o to požádají)
- b) dobrý organizátor (učitel dokáže práci žáků v hodině dobře naplánovat – systematicky)
- c) ohleduplný (učitel by měl pochopit, že dneska zrovna nemám „svůj den“)
- d) tvořivý (učitel by měl vymýšlet různé pomůcky do výuky, měl by vytvářet zajímavé a nové úlohy)

11) Špatný je takový učitel, který je:

- a) příliš dominantní (nenechává žádné rozhodnutí na samotných žácích)
- b) příliš hodný (učiteli nevadí, když žáci nedělají úkoly - vždy jim to promine)
- c) nedůsledný (netrvá na dodržování pravidel, která předtím stanovil)
- d) neschopný organizovat práci žáků v hodině (žáci nevědí, co mají dělat)

12) Vážím si takového učitele, který:

- a) dává žákům jasné pokyny k práci
- b) sám dodržuje pravidla, která stanovil
- c) mě vždy vyslechne (mohu se mu svěřit s tím, co mě trápí)
- d) dokáže přiznat svou chybu a omluvit se

13) Každý učitel by měl být:

- a) veselý (měl by mít dobrou náladu)
- b) klidný (neměl by být výbušný)
- c) komunikativní
- d) sebevědomý (měl by jistě vystupovat před třídou, neměl by se stydět na veřejnosti vystupovat)

14) Učitel by neměl být:

- a) smutný (učitel se neusmívá, nemá dobrou náladu, nesměje se i humorným věcem)
- b) nervózní (nejisté vystupování před žáky)
- c) nahněvaný (učitel je neustále naštvaný, nazlobený i když žáci nic špatného neudělají)
- d) výbušný (učitel se i kvůli maličkosti velmi rozčílí)

15) Vadí mi, když učitel:

- a) na žáky křičí
- b) je náladový (učitel má chvíli dobrou náladu a za chvíli je naštvaný)
- c) působí při výkladu znuděně (bez zájmu vykládá učivo)
- d) je vůči žákům podezřivý (učitel žáky podezírá, že test opsali ...)

16) Ideální učitel je takový učitel, který:

- a) dokáže učivo žákům dobře vysvětlit
- b) spravedlivě hodnotí všechny žáky
- c) je laskavý ke všem žákům
- d) je optimistický (má často dobrou náladu)

Mnohokrát Vám děkuji za vyplnění tohoto dotazníku.

Angelika Tesařová